

Povestire

DESPRE

ZOIA și ȘURA

L. COSMODEMIANSCAIA

EDITURA TINERETULUI

Itrofe stire

ZO! Aș iSUR

AL. COSMODEMIANSCAIA

(Povestire

DESPRE

EDITURA TINERETULUI

ZOIA și ȘURA

Titlul lucrării în, original A. KocMoaeMbXHCkasi uOBECTb
30E H ILJyPE 4e.rH3 195

oCUVANTUL AUTOARE!

Aprilie 1949. Urișa sală Pleyel, din Paris.

Congresul Partizanilor Păcii. Drapelele tuturor
națiunilor împodobesc tribuna ; fiecare reprezintă
popoare și țări, nădejdlile și destinele oamenilor.

Drapelul purpuriu e al Patriei noastre, al țării
care merge spre comunism. Din faldurile lui se ivesc
secera și ciocanul, simbol al muncii pașnice, al
alianței indestructibile dintre aceia care muncesc,
construiesc, crează. Câte inimi, câți ochi sunt ațintiți
asupra Uniunii Sovietice, speranța și sprijinul
oamenilor muncii din întreaga lume!

Noi, membrii delegației sovietice, simțim tot
timpul dragostea fierbinte cu care ne înconjoară
participanții la Congres. Ne întâmpină cu atâta
căldură, ne salută cu atâta bucurie! Fiecare privire,
fiecare strângere de mână parcă spune : „Credem în
voi, ne-am pus toate nădejdlile în voi! Nu vom uita
niciodată ceea ce ■ați făcut...”

Cât de mare e lumea! Aici, în sala încăpătoare și
înaltă, privind fețele albe, galbene, măslinii, oacheșe,
de toate culorile și nuanțele — dela aceea albă ca
laptele până la tuciuriul cel mai închis — o simți cu o
putere deosebită, surprinzătoare. Două mii de
delegați din toate colțurile lumii s'au adunat aici ca
să-și spună cuvântul, în numele popoarelor, pentru
apărarea păcii, a democrației și a fericirii oamenilor

Privesc în sală. Sunt multe femei. Pe chipurile
lor — n atenție încordată, stăruitoare. S'ar puiea oarf
să fie și altfel ?! Apelul pentru Pace se înalță
într'adevăr din toate colțurile lumii și cuprinde
speranțele tuturor soților și mamelor. ʸ

Am auzit povestindu-se aici nenumărate
lucruri despre oameni care și-au jertfit viața pentru
nămicirea fascismului, pentru ca războiul să

sfârșească prin triumful luminii asupra întunericului,
a ceea ce e nobil asupra ticăloșiei, a ceea ce e uman
asupra bestialității! Și mă gândesc: oare e cu puțință
ca sângele copiilor noștri să se fi vărsat zadarnic ?
Oare e cu puțință ca pacea, dobândită cu prețul vieții
copiilor noștri, cu prețul lacrimilor — lacrimi de
mame, de văduve și de orfani — să fie din nou călcată
în picioare, după placul puterilor mârșave ale răului ?
Alexei Matesiev, delegatul nostru. Erou al
Uniunii Sovietice. Iice, urcă la tribuna Congresului. Îi
întâmpină un ropot nesfârșit de aplauze. Pentru toți
cei din sală, Alexei Maresiev întrușipează poporul
sovietic, bărbăția și fermitatea lui, vitejia fără de sea-
mă, dârzenia lui. Toți cei prezenți în sală înțeleg că
vitejia acestui om este expresia înaltelor calități ale
oamenilor sovietici, oameni care au salvat lumea și
civilizația de barbaria fascistă.

În sală răsună cuvintele lui:
— „Fiecare om trebuie să-și pună întrebarea :
„Ce fac eu, astăzi, pentru apărarea păcii ?” În clipa
de față nu există țel mai înalt, mai de onoare, mai
nobil decât lupta pentru pace. Aceasta e o datorie a
fiecărui om...”

Îl ascult pe Alexei Maresiev și mă întreb :
„Dar eu? Ce pot face astăzi pentru cauza păcii?” Îmi
răspund singură: „Da, și eu pot contribui la jaceastă
luptă măreață. Voi povesti despre copiii mei. Copii
care s’au născut și au crescut pentru o viață fericită,
plină de bucurii, pentru muncă pașnică și au căzut în
lupta împotriva fascismului, apărând munca și
fericirea, libertatea și independența poporului lor.
Da, voi povesti...”

„OSINOVAIE GAILI”

În nordul regiunii Tambov se află un sat numit
„Osinovăie <3aili” adică „Pădurile de plopi”. Bătrânii
povesteau că odinioară, de mult, prin partea locului

se întindeau, mtr'adevăr, păduri de nestrăbătut. Dar pe vremea copilăriei mele nu mai era nici urmă de pădure.

În jur, cât vedeai cu ochii, ogoare semănate cu secară, ovăz și mei. Iar la marginea satului, pământul era spintecat de râpi; ■ele se înmulțeau cu fiecare an și se părea că nu mai e mult și căsuțele mărginașe se vor rostogoli pe povârnișul abrupt și colțuros. Iarna, prin hăurile râpelor rătăceau lupi de stepă flămânzi Pe când eram copil, mi-era frică să ies din casă În serile de iarnă: ...totul zăcea Înghețat, încremenit; pretutindeni zăpadă, zăpadă fără margini și fără s/fârșit, și urlat depărtat de lupi, care aci se auzea, aci se nă-zărea numai auzului meu încordat de copil.

În

schimb,-,primăvara,
se schimba totul în
jur! Luncile înfloreau,
pământul îmibrăca
vestmânt de verdeață
gingașă și parcă
luminoasă ;
pretutindeni se

aprindeau luminițele
purpurii, albastre și
aurii ale florilor de
câmp ; românite,
clopoței și albăstrele
puteai duce acasă cu
brațul

!Satul nostru era mare — avea cam cinci mii de locuitori și» mal **din** fiecare ogradă, ipleca cineva la muncă, fie la Tarnbov, **.fie la Penza**, ba chiar **și la** Moscova. Un biet petec de pământ! nu putea să hrănească o familie de țăran sărac.

Eu am crescut într'o familie numeroasă și în care domnea o armonie deplină. Tatăl meu, Timofei Semionovici Ciuricov, a fost notar. Era un om fără școală, dar știa destulă carte,, era chiar citit. Îi plăcea cartea și se folosea întotdeauna în discuții de cele citite.

— „Eu însă mi-aduc aminte — spunea el celui cu care vorbea — că am citit o carte, și acolo despre astrele cerești' se explică cu totul altfel decât spui dumneata".

Trei ierni am învățat la școala din sat, iar în toamna anului 1910, tatăl meu m'a dus la liceul de fete din orașelul Chirsa- nov. Sunt aproape patruzeci de ani de atunci, dar eu țin minte- totul, până la cel mai mic amănunt, de parcă s>'ar fi petrecut ieri.

Clădirea cu două caturi a liceului m'a uimit, căci la noi, în. Osinovăie Gaii, nu existau case atât de mari. Ținându-mă strâns- de mâna tatei am pășit în sala de intrare, dar m'am oprit locului intimidată. Totul era neașteptat, ne mai văzut: sala spațioasă, podeaua din piatră, scara largă cu balustrada în chip de zăbrele. Câteva fete, însoțite de părinții lor, se și adunaseră aici- Ele m'au tulburat mai mult decât orice, mai mult chiar decât interiorul, care mi se părea neobișnuit de luxos. Chirsanov, capitală de județ, era locuit în mare ȳparte de negustori, iar printrp- fetele care veniseră să dea examen de admitere, ca și mine,, se aflau foarte puțini copii de țărani. Mi-a rămas în minte una- din ele", după înfățișare o adevărată fiică de negustor : grăsună,, cu obraji trandafirii și o panglică de un albastru viu împletită în coada lungă. M'a măsurat cu dispreț din cap până'n picioare, a. strâmbat din buze și mi-a întors spatele. Eu m'am lipit de tata, iar el m'a mângâiat pe creștet parcă spunându-mi : „Nu te teme totul o să fie bine !"

Am urcat scara și apoi au început să ne cheme pe rând

Iritr'o încăpere mare unde, în jurul unei mese, se afla comisia de ■examinare, alcătuită din trei persoane. Mi-aduc aminte că am răspuns la toate întrebările și, spre sfârșit, uitând cu desăvârșire sfala de mai înainte, am recitat ou glas tare:
Vom ridica aici mândru oraș, — Să ia aminte Suedezul cel trufaș — Și'n ciuda lui f'

Jos, în sala dela intrare, mă aștepta tata. Am alergat spre el plină de bucurie. Tata s'a ridicat îndată, venind înaintea mea.

Chipul îi strălucea de fericire....

Așa au început anii mei de liceu. Le păstrez o amintire caldă, recunoscătoare.

Matematica ne-o preda limpede și foarte atrăgător, Arcadii Anisimovici Belousov, iar limba rusă și literatura, soția lui, Elisaveta Afanasievna.

Întotdeauna când intra în clasă, Elisaveta Afanasievna zâmbea, și nu puteai să nu-i împărtășești zâmbetul, atât era de vioi, de tineresc și de prietenos. Se așeza la catedră, ne privea .gânditoare și, fără niciun fel de introducere, începea :

— „Pădurea își desbracă gâteala purpurie...”

Puteam s'o ascultăm la nesfârșit. Povestea frumos, lăsân du-se furată și bucurându-se de frumusețea celor istorisite. Se •străduia să ne desvăluie forța tulburătoare a literaturii ruse, ideile și sentimentele care o inspiră și adânca ei umanitate.

Ascultând-o pe Elisaveta Afanasievna am înțeles că munca profesorului e o mare artă. Ca să fii lin bun profesor, un adevărat profesor, trebuie să ai un suflet nobil, o minte cuprinzătoare, limpede și, firește, trebuie să iubești mult copiii. Elisaveta Afanasievna ne iubea. Nu ne-a spus-o niciodată, dar noi o știam; o știam "din felul cum ne privea, din duioșia reținută cu care își lăsa uneori mâna pe umărul vreunei dintre noi, din mahnirea care o cuprindea de fiecare dată când se abătea o nenorocire a supra cuiva din mijlocul nostru. Ne plăcea totul la ea : tineretea, chipul frumos și îngândurat, firea ei blajină și deschisă, dra gostea ei de muncă. După mulți ani, când eram mare și-mi e- ducam copiii, îmi aminteam adesea de profesoara mea cea mai

dragă, și mă străduiam să-mi închipui ce mi-ar fi spus, ce sfat mi-ar fi dat spre a ieși din împrejurarea grea în care mă'aflam

Mai e ceva care-mi amintește de anii petrecuți pe băncile liceului din Chirsanov : profesorul meu de desen era încredințat că am aptitudini pentru pictură. Într'adevăr, îmi plăcea foarte mult să desenez, dar mi-era teamă să-mi mărturisesc mie însămi că aș dori să devin pictoriță. Odată, Serghei Semionovici Pomazov mi-a spus :

— „Trehue să înveți, trebuie să înveți neapărat ; ai mare talent”.

Ca și Elisaveta Afanasievna, Serghei Semionovici Pomazov își iubea ifoarte mult obiectul de studiu pe care-l predă ; la lecțiile lui aflam nu numai despre culori, linii, proporții, despre legile perspectivei, ci și desipre ceea ce constituie sufletul artei : dragostea de viață și, deasemenea, despre priceperea de a o descoperi pretutindeni și în toate manifestările ei. Serghei Semionovici a ifost cel dintâi om care ne-a arătat operele lui Repin ¹, Suri- cov², Levitan³. Avea un album uriaș cu minunate reproduceri. Țin minte că în sufletul meu s'a ivit atunci un nou vis : să plec la Moscova și să vizitez galeriile Tretyakov...

1 Repin, Ilia Efimovici (1844—1930). Unul din cei mai mari pictori realști ruși. (N. R.).

2 Suricov, Vasile Ivanovici, mare pictor realist rus, care s'a dedicat tablourilor cu subiect istoric. (N. R.).

Însă oricât de mult aş fi dorit să învăţ mai departe, îmi dădeam seama că nu era cu putinţă... Familia mea abia mai putea înfrunta lipsurile şi eu trebuia să-mi ajut părinţii. Sfârşind liceul, rn'am întors la Osinovăie Gaii.O NOUĂ VIAŢĂ

Vestea despre Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie m'a găsit la Chirsanov. Trebuie să recunosc că atunci n'am prea înţeles ce s'a petrecut. Îmi amintesc doar că m'a cuprins un sentiment de bucurie : simţeam că a sosit ziua unei măreţe sărbători a poporului. Oraşul era numai vuiet şi bucurie, drapelele roşii fâl'făiau pretutindeni. La meetinguri vorbeau oameni simpli — soldaţi şi muncitori ; răsunau cuvinte noi, pline de înflăcărare şi de hotărîre: Partidul Bolşevic, Soviete, comunism...

Când m'arn întors în 6atul natai, Serghei, fratele meu, prieten din copilărie şi tovarăş mai mare, îmi spuse :

— Incepe o viaţă nouă, Liuba ! Înţelegi ? O viaţă cu totul nouă! Eu plec voluntar în Armata Roşie, nu vreau să stau de-o parte.

Serghei era numai cu doi ani mai mare ca mine, dar lângă el păream o fetişcană. Ştia mai multe şi înţelegea mai bine cele ce se petreceau în jurul nostru. Vedeam că luase o hotărîre fermă.

— Serioja, dar eu ce să fac?

— Să intri în învăţământ! Da, în învăţământ! repetă el. fără să şovăie. Ştii, acum şcolile se vor înmulţi ca ciupercile. Ce crezi că în Osinovăie Gaii vor rămâne, ca înainte, numai doua şcoli la cinci-mii de locuitori ? Nici pomeneală de aşa ceva ! Toti au să înveţe, o să vezi ! Poporul n'are să mai trăiască fără carte.

La numai două zile dela sosirea mea, Serghei s'a înrolat vo luntar în Armata Roşie, iar eu, fără să mai amân o clipă, m'arn p/rezentat la o secţie a Narobrazuluiprimind îndată numirea ca învăţătoare la cursul elementar în satul Soloveanca.

Soloveanca se afla la vreo trei kilometri de Osinovăie Gaii un sătuc sărac şi urît, cu nişte biete căsuţe învelite cu paie. Ceea- ce mă mângăia puţin era şcoala, instalată într'o fostă casă boierească dela capătul satului, înecată în

verdeață. Frunzișul copacilor era pătat de rugina toamnei, dar ciorchinii de sooruse care suiau până aproape de prichiciul ferestrelor se zăreau încă de departe, și culoarea lor era atât de veselă și de prietenoasă încât, fără să știu de ce, am început să mă bucur.

Clădirea era destul «de trainică și încăpătoare : o bucătări- oară, un mic antreu și două odăi; aceea mai mare urma să fie sala de clasă, iar cealaltă, mai mică, cu obloane de fier la ferestre, era viitoarea mea locuință. Cum am sosit mi-am rânduit pe masă rechizitele și tot ce mai adusesem cu mine: caiete, abecedare, cărți de aritmetică, creioane, tocure, penițe, sticla cu cerneală. și am plecat în sat: trebuia să-i înscriu pe toți copiii de- vârstă școlară, băieți și fete.

Mergeam din casă n casă. În prima clipă, oamenii mă în tâmpinau cu nedumerire, dar apoi vorbeau prietenos.

— Va să zică ești învățătoare ? Bine, bine, învăța- i ! îmi spuse o bătrână slabă și înaltă, cu sprâncene dese și, după cum mi s'a părut, încruntate. Numai că pe fete degeaba le'nscrii. N'are rost să'nvețe carte. Păi, ele să 'nvețe a toarce, a țese: p'ormă se mărită.... La ce le trebuie lor învățătură ?

Dar eu stăruiam cu hotărâre.

— Acum nu mai e ca în trecut. începe o viață cu totul nouă! i-am răspuns, repetând cuvintele fratelui meu. Toți trebuie să învețe!

...A- doua zi, sala de clasă era înțesată : toți cei treizeci de copii pe care-i înscrisesem în ajun, veniseră la școală.

În rândul dela fereastră, ședeau cei mici, de clasa întâia, la mijloc elevii clasei a doua, iar în rândul de lângă perete, cei mai mari, copii în vârstă de 14 ani. Erau numai patru. În banca întâia, chiar în fața mea, ședeau două fete, amândouă ou păru) bălai, pistruiate și cu ochii albaștri, și amândouă îmbrăcate în rochițe înflorate. Erau cele mai micuțe. Se numeau Uda și Ma- rusea Glebov. Când am intrat, oei patru băieți mai mari din rândul de lângă perete s'au

ridicat respectuos în picioare și după ei s'a ridicat întreaga clasă.

— Bună ziua, Liubov Timofeevna ! răsunară în cor glasurile amestecate ale copiilor. Bine ați venit!

— Bună ziua ! Bine v'am găsit, copii!

Așa a început prima mea zi de școală; pe urmă, nici nu simțeam cum treceau zilele. Îmi venea foarte greu să mă ocup de toate cele trei clase deodată. În timp ce școlarii cei mai mici trăgeau cu răvnă la liniuțe, iar cei mari rezolvau probleme cu numere concrete \ eu explicam celor din rândul de mijloc de ce ziua e unmată de noapte. Apoi, pe când corectam problemele elevilor mari, cei din clasa doua scriau substantive de gen¹ feminin cu semnul moale după sibilante². În răstimp, cei mici osteneau tot trăgând la liniuțe ; mă întorceam la ei și începeau îndată să citească cu glas tare, cât îi ținea gura, silabisind : „M-a-ma-ma!" sau „Ma-ș-a-re min-ge!"

M'am cufundat cu totul în munca mea. Eram mulțumită de elevii mei și eram plină de voie bună. Zilele treceau pe nesimțite. În vreo două rânduri m'a vizitat un coleg, învățător în tr'un sat vecin, care, după cum mi se părea atunci, avea o deosebit de bogată experiență pedagogică. Doar era de trei ani în învățământ! Asista și asculta cu atenție lecțiile mele, iar apoi îmi dădea sfaturi. La despărțire, de fiecare dată spunea că treburile mele merg bine.

— Copiii te iubesc — îmi explica el — și asta-i lucrul cel mai de seamă.

DIN NOU ACASA

1 Număr concret — număr însoțit și de termenul care exprimă felul unităților. Astfel, 10 este un număr abstract; 10 cârți este un număr concret. (N.R.).

2 Sibilantă — consoană care se rostește cu un sunet suerat, st de pildă (N.R.).

La școala din Soloveanca am rămas o singură iarnă. Odată cu începerea noului an școlar am fost transferată la Osinovâh' Gaii. Iimi părea rău să mă despart de copiii din Soloveanca — deveniserăm între timp atât de buni prieteni — dar transferarea m'a ș; bucurat: cât e de bine să fi din nou acasă, între ai tăi!

Acasă, în Osinovăie Gaii, l-am regăsit pe Tolia Cosmodemianschi, prietenul meu din copilărie. Eram amândoi de aceeași vârstă, dar el părea mult mai mare decât mine ; în ce privește seriozitatea și experiența vieții, nu mă puteam socoti deopotrivă cu el. Anatolii Petrovici (Tolia) luptase un an în rândurile Armatei Roșii, iar acum era responsabilul casei de lectură și al bibliotecii din Osinovăie Gaii.

La casa de lectură aveau loc și repetițiile cercului dramatic. Tineretul din Osinovăie Gaii și din satele învecinate, elevii și învățătorii, pregăteau piesa „Sărăcia nu-i un păcat”. Eu jucam rolul Liubovei Gordeevna, iar Anatolii Petrovici, rolul lui Liu-bim Torțov și era totodată conducătorul și regizorul cercului nostru de teatru. Explicațiile lui erau întotdeauna interesante și pline de haz. Dacă cineva încurca sau schimonosea cuvintele lui Ostrovschi, sau începea tamnisam să sbiere, să holbeze ochii și să dea din mâini în mod nefiresc, Anatolii Petrovici îl imita fără răutate dar într'un fel atât de caraghios, încât aceuia îi pierdea pofta să mai facă pe grozavul. Râdea în hohote și cu atâta voioșie încât nu puteai să rezisti râsului său. N'am auzit pe ni menî răzând cu atâta poftă și voie bună.

Curând m'am căsătorit cu Anatolii Petrovici și m'am mutat în casa familiei Cosmodemianschi. Anatolii Petrovici locuia împreună cu mama sa, Lidia Feodorovna și cu un frate mai mic, Fedia. Celălalt frate al lui, Alexei, își făcea stagiul în Armata Roșie.

Cu Anatolii Petrovici trăiam o viață fericită și în bună înțelegerie. Era un om reținut, nu prea darnic. În cuvinte duioase, dar în fiecare privire, în fiecare gest al lui, simțeam o neconținută grijă pentru mine ; ne înțelegeam amândoi numai din ochi. Ne-am bucurat foarte mult când am aflat că vom avea un copil. „Cu siguranță că va fi un băiat!”

hotărîrăm noi, și căutam împreună să-i găsim un nume și să-i întrezărim viitorul.

— Să-i arăți copilului pentru prima oară focul, o stea, o pasăre, să-l duci în pădure, la pârâu... Îți dai seama cât e de interesant ? visa cu glas tare Anatolii Petrovici. Apoi să-l duci la mare, în munți.... înțelegeți ? pentru prima oară !

Și iată că veni ipe lume și micuțul nostru.

— Să vă trăiască fetița, Liubov Timofeevna ! îmi ură bătrâna care mă îngrijea. I-auzi-o... a și început să vorbească!

În odaie răsună un scâncet puternic. Am întins-brațele și mi-au arătat fetița : un trușor micuț, cu chipul cât un pumn, trandafiriu, cu păr negru și ochi albaștri. În clipa aceea mi s'a părut că nioi nu visasem vreodată să am un băiat și că întotdeauna o așteptasem pe fetița aceasta micuță.

— Să-i zicem Zoia, vrei ? murmură Anatolii

Petrovici.

Eu n'am avut nimic împotrivă.

Era 13 Septembrie 1923.

FETIȚA MEA

Acelora care n'au avut niciodată copii li se pare, poate, că toți copiii sunt la fel, că până la un timp oarecare nu înțeleg nimic, și nu știu decât să plângă, să țipe și să-i împiedice pe cei mari în treburile lor. Nu este adevărat, desigur. Eram convinsă că așa fi recunoscut-o pe fetița mea dintre mări de noi născuți, că fetița mea are expresia fetei deosebită, a ei proprie, că ochii și glasul ei nu se aseamănă cu al niciunui alt copil. Mi se părea că așa fi -putut să stau ore întregi — numai timp să fi avut! — și s'o privesc cum doarme, cum își scoate în somn mânuța dfr sub plapoma în care o înfășurasem strâns, cum deschide ochi sorii și își ațintește privirile înainte, pe sub genele lungi și dese.

Apoi — și asta era uimitor ! — fiecă zi aducea ceva nou, și mi-am dat seama că, într'adevăr, copilul crește și se schimbă nu cu fiecare zi, ci cu fiecare ceas. Iată, de pildă : când aude vteun glas, tace numaidecât, chiar dacă până în clipa aceea plângea de te asurzea. Uite, a început să prindă sgomotele cele mai ușoare, să întoarcă vioaie căpșorul la tic-

tac-ul ceasornicului. Iată, a început să-și treacă privirea delă taică-său la mine, delă mine la bunica sau la „nenea Fedia” (așa începusem să-i spunem, în glumă, după ce se născuse Zoia, frățiorului de doisprezece ații al lui Anatolii Petrovici). Veni și ziua când fetița mea a început să mă recunoască. A fost o zi fericită, plină de bucurie și ea mi s'a întipărit în minte pentru toată viața. Mă aplecasem deasupra leagănului. Câteva clipe, Zoia m'a privit atent și apoi, de odată, a zâmbit. Toți căutau să mă încredințeze că era un zâmbet ca oricare altul, că la vârsta ei copiii zâmbesc tuturor, dar eu știam că nu-i așa !

Zoia era foarte micuță și cum la țară se spunea că de scâl-~ dat copilul crește mai repede, o scăldam des. O țineam mult timp la aer și, cu toate că se apropia iarna, ea dormea afară, cu fața descoperită.

N'o prea luam în brațe, căci așa mă sfătuiseră și mama și soacra mea, Lidia Feodorovna, spunându-mi că nu trebuie s'o răsfăț. Am ascultat sfatul acesta și, poate tocmai din pricina asta. Zoia dormea bine peste noapte, fără să fie legănată sau luată în brațe. Era un copil liniștit și cuminte. Uneori „nenea Fedia” se apleca deasupra leagănului și o ruga : „Zoinca, ia spune : ne-nea' Hai ! Hai, spune : ma-ma ! ba-ba !”

Eleva lui zâmbea cu toată fața și gungurea ceva în limba ei. După o vreme însă, începu într'adevăr să repete după „nenea Fe dia", la început nesigur, iar apoi tot mai deslușit : „ne-nea" „, ma-ma"...îmi amintesc de un cuvânt ciudat al Zoiei, pe care a început să-l rostească după ce învățase să spună „mama" și „tata" : cuvântul „ap". Stătea în capul oaselor pe podea, micuță de tot cum era, și se înălța deodată în vârful picioarelor, strigând: „Ap 1" Mai târziu ne-am dat seama că prin acest „Ap 1" ea voia să spună : „Ia-mă în brațe!"

O VESTE TRISTĂ

Era o iarnă cumplită. Nici bătrânii nu-și aminteau să mai fi fost vreodată o altă la fel. În mintea mea, luna Ianuarie din anul acela a rămas ca un răstimp înfricoșător de rece și de întunecat, într'atât s'a schimbat și s'a înnegurat totul îți jur, când am aflat vestea morții lui Vladimir Ilici. Căci pentru noi nu era numai conducătorul, omul mare și neobișnuit. Nu. Era prietenul cel mai apropiat, povăzuitorul cel mai bun al fiecăruia ; tot ce se petrecea în satul nostru, în casa noastră, era legat de el. Totul venea dela el. Așa înțelegeau și simțeau toți.

Înainte vreme, aveam în sat numai două școli, iar acum — peste zece. Asta i se datora lui Lenin ! Înainte vreme, poporul trăia în sărăcie și foame, iar acum își luase soarta în mâini, devenise puternic, trăia altă viață. Cui să-i fi mulțumit pentru toate acestea, dacă nu lui Lenin ? Aveam săli de cinematograf. Învățătorii, medicii și agronomii stăteau de vorbă ou țărani, țineau conferințe, casele de lectură erau pline de oameni, casa poporului deasemenea. Satul creștea repede, viața devenea tot mai lumi noasă, mai fericită. Cine nu știa carte, învăța ; cine învăța, se gândea să învețe mai departe. Cui se datorau toate acestea, cine ne adusese viața asta nouă ? La această întrebare toți aveau același răspuns, rosteau același nume scump și luminos: Lenin!

Si deodată, Lenin nu mai este... Nu puteam s'o înțelegem, nu ne puteam împăca cu gândul acesta.

În fiecare seară, oamenii veneau pe la Anatolii Petrovici im- părătându-i durerea adâncă de care erau copleșiți.

— „Ce om a murit! Ilici trebuia să trăiască și să tot trăiască ! O sută de ani trebuia să trăiască ! Și uite... a murii !” spunea bătrânul Stepan Coreț.

Prin Februarie, sosi la Osinovăie Gaii numărul din „Prav da” în care era publicat discursul tovarășului Stalin la cel de-a! doilea Congres al Sovietelor. Anatolii Petrovici citi discursul cu glas tare, la casa de lectură. Se strânsese atâta lume, încât n’aveai unde s’arunci un ac. Fiecare cuvânt din discursul tovarășului Stalin avea un adânc răsunet în inimile oamenilor.

Când Anatolii Petrovici sfârși de citit, ziarul trecu din mână în mână : fiecare voia să vadă cu ochii lui, să pipăie hârtia pe care erau tipărite cuvintele pline de bărbăție și de sinceritate -ale acestui jurământ.

Câteva zile mai târziu, sosi la Osinovăie Gaii, muncitorul Stepan Zababurin, care fusese cioban în sat, și ne povesti că la Moscova vin oameni din toate colțurile țării și se perindă prin fața sicriului lui Vladimir Ilici.

— „E un ger de-ți îngheață și răsufarea — spunea el — dar poporul vine zi și noapte, fără sfârșit”.

Unii oameni plecau cu oopii ca să-l vadă și ei pentru ultima oară pe Vladimir Ilici.

— „Noi n’o să-l vedem și nici Zoinca n’o să-l vadă”, — spuse mahnit Anatolii Petrovici.

Pe atunci nu știam că în cetatea nemuritoare a Kremlinului avea să se construiască un mausoleu și că vom putea să ne ducem să-l vedem pe Ilici și mai târziu, peste mulți ani.

Ziarul care cuprindea jurământul lui Iosif
Vișarionovici l-am păstrat. „Când va crește fata mea, o
să citească și ea” — mi-am spus în gând. BĂIATUL
NOSTRU

Când sta la masă, lui Anatolii Petrovici îi plăcea s'o
țină pe Zoia pe genunchi. În timpul prânzului, Anatolii
Petrovici avea obiceiul să citească, iar Zoia, cuminte, își lipea
câșorul de pieptul lui și nu-l supăra niciodată.

Zoia era tot așa de mică și de plâpândă ca și înainte.
Începu să meargă când avea unsprezece luni. Era un copil
prietenos și încrezător, și toți cei din jur o iubeau. Ieșea pe
portiță, zâmbea trecătorilor și dacă vreunul li spunea în
glumă: „Mergi la mine ?” îi întindea bucuroasa mână și pleca
împreună cu noul ei prieten.

La doi ani, Zoia vorbea bine și, adeseori când se
întorcea din „vizită”, povestea :

— „Știi unde-am fost ? La Petrovna. O știi pe
Petrovna ? Are pe Galia, Tania, Mișa, Sania și un moș. Are și
o vacă și mielușei. Să-i vezi cum shurdă !”

Când se născu frățiorul ei mai mic, Șura, Zoia nu
împlinise încă doi ani. Băiețușul veni pe lume cu niște țipete
asurzitoare. Țipa cu glas gros, puternic și supărat. Era mult
mai voinic decât Zoia, dar avea ochii tot atât de limpezi și
părul la fel cu al ei.

După ce se născu Șura, Zoiei i se spunea adesea : „Tu
ești mai mare. Ești mare !” Zoia sta împreună cu cei mari la
masă, cu singura deosebire că avea un scaun mai înalt. Era
foarte grijulie cu Șura : îi dădea biberonul de fiecare dată
când îl scăpa, și mișca încetisor leagănul ori de câte ori
frățiorul ei se trezea din somn și în odaie nu era nimeni. De
multe ori o rugam chiar eu să-mi ajute la câte ceva.

— Zoia adu-mi un scutec — îi spuneam. Și dă-mi
ceașca, te rog.

Sau :

— Hai, Zoia, aiută-mă să deretic prin casă. Ia
cartea de colo, pune scaunul la loc.

Zoia făcea bucuroasă tot ce-i spuneam și, îndată ce
isprăvea, mă întreba întotdeauna :

— Acum ce să mai fac ?

Când avea trei ani, iar Șura mergea pe al doilea, Zoia 11 lua de mână pe frățiorul ei și, cu o sticlă în cealaltă mână, pornea la bunica după lapte.

Îmi amintesc că odată, pe când mulgeam vaca, Șura se învârtea în jurul meu, iar Zoia, ou o cană în mână, aștepta să-i dau să bea lapte proaspăt muls. Vaca, săcâită de muște, dădu pe neașteptate din coadă, lovindu-mă și pe mine. Zoia lăsă repede cana, îi apucă într-o clipă coada și începu să alunge muștele cu o nuielușă :

— Ei, vâcută, de ce-o bați pe mămica ? Tu să n'o bați pe mămica !

Apoi se uită la mine și spuse parcă încredințată, parcă în- trebându-mă :

— Eu te ajut, mămico!

Erau tare drăgălași, împreună : Zoia cea plâpândă și bondocul Șura.

Prin sat se spunej despre Șura :

„Băiatul învățătoarei noastre e tot atât de mare pe cât e de gras : ori cum l-ai așeza e la fel de înalt!”

Și chiar așa era : Șura, rotofei, sdravăn, la vârsta lui de un an și jumătate se arăta mai voinic decât Zoia. Asta însă n'o împiedeca pe Zoia să-i poarte de grijă ca unui frate mai mic, ba câteodată să se și răstească la el.

Zoia începuse să vorbească dela bun început deslușit, dar Șura, până la trei ani, nu putu să-l rostească pe „r”. Zoia era foarte amărâtă din pricina asta.

— Hai Șura, spune : car-ne! îl ruga ea.

— Cal-ne, repeta cu stângăcie Șura.

— Nu așa ! spune : r, ri!

— Lî.

— Nu „lî”, — „rî!” Uf, greu de cap mai ești ! Hai iar. Spune : rupe.

— Lupe.

„ - Vară.

— Vală.

Odată, ieșindu-și din fire, Zoia îi dădu cu palma peste frunte. Elevul de doi ani era însă mult mai voinic decât

profesoara lui de patru ani : dădu mănios din cap și o
îmbrânci pe Zoia cât colo.
— Lasă-mă'n pace! strigă el supărat. De ce dai în
mine ?
Zoia 11 privi mirată, dar nu se porni să plângă. Și
peste puțin
auzii din nou:
— Spune : parc.
Și glasul lui Șura repetând supus :
— Pale.
Nu știu dacă Șura își dădea seama că era cel mai mic
din casă, dar știu că de mic se pricepea să tragă foloase
de „pe urma acestui fapt. „Eu sunt mic !" spunea într'una pe
un ton plângăreț, apărându-se. „Sunt mic!" țipa bosumflat
când nu i se dădea ceea ce voia cu orice preț. „Sunt mic!"
vestea el mândru și uneori fără nicio pricină, dar conștient de
dreptatea și de forța lui proprie.
Știa că toți îl iubesc și ținea să-i supună voinței lui
până la unul — și pe Zoia și pe mine, și pe taică-său, și pe
bunica. Era destul să înceapă să plângă și numaidecât
intervenea bunica :
— Cine l-a supărat pe Șurca al meu ? Vino încoa'
dragul hunicii! Uite ce-i dă bunica !
Iar Șura cu botșorul lui vesel și șiret, se cocoța pe ge-
nunchii bunicii.
De fiecare dată când nu i se făcea pe plac, se trântea
pe podea și începea să țipe cât îl ținea gura, sau să bată din
picioare, sau să geamă jalnic. Prin toată înfățișarea lui parcă
spunea : „Bietul de mine, sărmanul de mine, nimeni n'are
milă de Șura, nimeni nu-l mângăie!"
Odată, când începu să țipe și să plângă cerând chiseli'
înainte de masă, eu și cu Anatolii Petrovici ieșirăm din odaie.
Șura rămase singur. O vreme nu conțeni cu plânsul, plângea
tot așa de tare, strigând printre sughituri: „Vleau chiseli! Dă-
mi chiseli !" Mai apoi, hotărându-se pe semne să mu mai
risipească atâtea cuvinte, își formulă dorința mai simplu :
„Dă-mi ! Vleau!" Plângând, nu băgă de seamă că eu și cu
taică-său am ieșit din odaie, dar băgă de seamă în schimb că
era prea multă liniște ; ridică mirat capul, se uită în jur și

încetă să mai țipe: merită oare să te obosești atâta dacă nu te ascultă nimeni ? Rămase că teva clipe pe gânduri și apoi începu să construiască ceva din niște surcele. Curând ne întoarserăm în odaie și, de cum ne zări, începu din nou să țipe ; Anatolii Petrovici i-o reteză însă cu asprime :

— Dacă plângi, te lăsăm singur și noi ne mutăm în altă parte. Ai înțeles ?

Șura tăcu ca prin farmec.

Altă dată, începu să plângă ascunzându-și fața în palme și iscodindu-ne printre degete . ne e milă de lacrimile lui ori nu ? Noi însă nici nu-l luam în seamă ; Anatolii Petrovici citea o carte, iar eu corectam niște caiete. Văzând cum stau lucrurile, Șura veni încetșor și se sui pe genunchii mei de parcă nimic mj s'ar fi întâmplat. L-am mângâiat câteva clipe pe creștet, apoi l-am lăsat jos, am continuat să-mi văd de treabă, iar Șura n'a mai venit să mă supere. Aceste două pățanii l-au lecuit: toanele și țipetele lui încetau îndată ce noi nu i le mai luam în seamă.

Zoia îl iubea foarte mult pe Șura. Adesea repeta cu seriozitate cuvinte auzite dela alții : „Copilul nu trebuie răsfățat! Lasă-l să plângă, nu-i mare nenorocire!” Spuse de Zoia, cuvintele acestea sunau foarte caraghios. Întotdeauna însă când rămă neau singuri, ei amândoi, era blândă cu Șura. Dacă se întâmpla ca bondocul ei frățior să cadă și începea să plângă, Zoia alerga, îi lua de mână și Începea să-l ridice, îi ștergea lacrimile cu poala rochiței și căuta să-l liniștească :

— Nu plânge, fii cuminte. Uite așa, bravo ție !... Hai să ne jucăm ou cuburile! Să facem o cale ferată, vrei? Vezi, noi avem și o revistă! Vrei să-ți arăt niște poze ? Uită-te...

Un lucru era ciudat: când Zoia nu știa ceva, o recunoștea îndată și cinstit. Șura însă era peste măsură de ambițios, și cuvintele „nu știu” nu putea să le rostească niciodată. Ca să nu recunoască el singur că nu știe ceva, era gata să se folosească de orice viclesug. Îmi aduc aminte că odată, Anatolii Petrovici cumpărase o carte cu poze frumoase, foarte reușite : pozele înfățișau fel și fel de lucruri și animale, tot soiul de oameni. Și mie, și copiilor, ne plăcea s'o răsfoim. Arătând câte o poză, îl întrebam pe Șura :

— Asta ce-i ?
Ceeace ştia, spunea Îndată, cu plăcere şi cu mândrie.
Dar câte nu născoccea ca să scape de răspuns, atunci când nu
ştia oe îmf-ăţişează poza pe care i-o arătam !
— Asta ce-i ? îl întrebai eu, arătând o locomotivă.
Şura oftă, se învârti, se suci şi ieşi din muşenia lui
deodată, zâmbind şiret:
— Mai bine spune matale !
— Dar asta ce-i ?
— O găinuşă ! răspunse Şura în aceeaşi clipă.
— Aşa-i. Dar asta ?
Poza înfăţişa un animal necunoscut şi ciudat: o cămilă.
— Mămico! mă rugă Şura, — mai bine întoarce
foaia şi arată-ne altceva !
Eram curioasă să văd ce-o să mai scornească.
— Dar asta ce-i ? îl întrebai cu viclenie, arătându-i
un hipopotam.

Uite, acuș, cum termin de mâncat, o să spun — îmi răspunse Șura, și mestecă îndelung și atât de grijuliu, de parcă nici nu s'ar fi gândit să sfârșească vreodată. Atunci li arăta! o poză care înfățișa o fetiță răsând, într'o rochiță albastră și cu un șorțuleț alb:

— Cum o chiamă pe fetița asta, Șuric? Iar Șura, zâmbind șiret, îmi răspunse :

— Întreab-o matala singură !

BUNICA

Copiiilor le plăcea foarte mult să meargă în vizită la Mavra Mihailovna, bunicuța lor. Bunicuța îi primea bucuroasă, le dădea să bea lapte și îi ospăta cu clătite. Apoi, când avea vreme, le ținea hangul la jocul lor favorit pe oare amândoi îl numeau „Gulia”.

— Sădi baba o gulie, — începea bunica să povestească gânditoare. Și spuse: Să crești gulie, dulce și mare, mare de

' tot. Și cresou gulia 1 Mare, dulce, dolofană și galbenă. Ei... se duse baba s'o scoată... Trage și trage, dar nu-i chip s'o scoată... Văzând cum stă treaba, bunica o chemă într'ajutor pe ne- poată-sa, Zoia. (Și Zoi-a se prindea îndată de fusta bunicuței). Ei... Și Zoia o trage pe bunica, bunica trage gulia, trag, trag, dar tot nu pot s'o scoată. Atund, Zoia îl chemă într'ajutor pe Șura. (Iar Șura abia aștepta să se prindă de rochița Zoiei). Ei... Șurca o trage pe Zoia, Zoia pe bunica, bunica trage gulia... și Mavra Mihailovna, bunica lui Zoia "g- Ș' "S (P" chipurile copil- și a lui Șura lor se citea o așteptare plină de

încântare)... și scot...Iar în mâinile bunicuței apărea
ca prin iarmec, un măr, o plăcintă sau o adevărată gulie.
Copiii se năpusteau asupra Ma- vrei Mihailovna cu țipete și
râsete, iar ea le înmâna darul.

— Bunico, hai să scoatem gulia ! se ruga Șura de
cum îi trecea pragul.

După vreo doi ani, când cineva încercă să le
povestească basmul, începând precum e obiceiul : „A fost
odată... un moș caie a sădit o gulie...” copiii săriră amândoi
într'un glas:

— Baba a sădit gulia ! Baba, nu moșul!
...Toată viața ei, mama a muncit din zori și până'n
noapte. Avea în grijă rostul întregii gospodării: casa, ogrorul și
șase copii .Trebuia să-i îmbrace pe toți, să-i apele, să le dea
de mâncare, să-i cârpească, și mama muncea ou tragere de
inimă iară să știe ce-i oboseala. Cu noi, copiii și mai târziu cu
nepoții ei era întotdeauna aceeași : dreaptă și blândă. Nu
spunea : „Respectați pe cei mari”, așa — ca o povață seacă, ci
se străduia ca vorbele ei să fie înțelese de copii, să le rămână
în minte, să le pătrundă în inimă.
— „Uitați-vă la casa în care stăim — le spunea ea la amândoi,
Zoiei și tui Șura. Bătrânii au clădit-o ! Uite ce sobă bună ne-a
făcut Petrovici! Petrovici e bătrân, priceput, are mâini de aur!
Cum poți oare, să nu respecti pe cei bătrâni ?

Timofei Semionovici, bunicul
Zilei și al lui Șura

Mama avea un suflet neînchipuit de bun. Pe vremea copilăriei mele, dacă se întâmpla să zărească vreun drumeț — pe atunci multă Lume nu avea adăpost — îl chema în oasă, îl ospăta din belșug, iar la plecare îi dădea și o haină mai veche.

Odată, tatăl meu, după ce cotrobăi multă vreme printr'un cufăr, o întrebă :

— Nevastă, unde-i cămașa mea albastră ?

— Nu te supăra, îi răspunse mama cu oarecare turburare. Am dat-o lui Stepanăci. (Stepanăci era un bătrân singur, bol nav, pe care n'avea cine să-l îngrijească, la care mama se ducea din când în când, ajutându-l cu ce putea).

Tata dădu numai din mână, fără să spună o vorbă.

, Acum, după mulți ani, îmi aminteam adesea de mama, căi de tare, de răbdătoare și de curajoasă era.

Odată ni s'a furat vaca. Oricine știe ce nenorocire însemnează lucrul acesta într'o gospodărie de țară. Mama însă nu se jelui și nu vărsă nicio lacrimă. Într'alt an, mi-aduc aminte că ne-a luat foc casa. A ars totul până la temelie. Nenorocirea asta îl lovi crunt pe tata. Ședea pe trunchiul unui copac prăbușit, cu mâinile lăsate desnădăjduit de-a lungul corpului și se uita disperat în pământ.

— Nu-i nimic, bărbate, lasă c'o să le facem la loc!
spuse mama apropiindu-se de el. Rămase tăcuta o clipă și a-
dăugă : Nu fii măhnit, ne descurcăm noi !
Mama n'a știut carte, până la sfârșitul vieții n'a învățat
nicio buche măcar, dar în schimb prețuia și respecta foarte
mult știința de carte. Numai mulțumită grijii ei, am învățat
noi copiii : mama a fost aceea care a stăruit pe lângă tata să
ne dea la școală și apoi la liceu.
Adeseori, familia noastră era lovită de greutate, și mi-
amin- tesc că, atunci când sărăcisem de tot, tata se hotărî să-l
ia dela carte pe fratele meu Serghei, care era într'a patra de
liceu Mama însă nici n'a vrut să audă. Gata de orice, se duse
chiar la direcțiunea liceului, se umili, rugându-se ca fiul ei să
fie ținui în școală pe cheltuiala Statului, doar-doar o putea să-
și continue învățătura.
— Tu nu știi buche nevastă, și văd că trăiești și
fără carte! mormăia tata supărat.
Mama nu-i întorcea vorba, dar stăruia întruna, nu se
da
bătută. „Bine zice proverbul : Învățătura-i lumină, lipsa de în-
vățătură e besnă” — îi plăcea ei să sipună. Știa din însăși
viața ei, besna în care trăiește neștiutorul de carte.
— Când o să vă duceți la școală, să învățați cu răvnă !
îi îndemna ea pe Zoia și pe Șura. O să vă luminați mintea, o
să aflați multe, o să vă fie bine, iar alții o să trăiască mai ușor
pe lângă voi.
Bunica era neîntrecută în basme. Știa o mulțime și le pove-
stea fără să-și lase treaba o singură clipă : povestea liniștită,
fără grabă, de parc'ar fi gândit cu glas tare, fie că împlotea,
curăța cartofi, sau frământa aluat.
— Prin pădure trece în fugă o vulpe, și iată că vede un
gotcan ' într'un copac
— „Terentii, Terentii ! am fost la oraș” — îi sipune
vulpea gotcanului.
— „To-to-to! și ce dac'ai fost ?”
— „Terentii, Terentii, am adus un ucaz !”

1 Gotean — Cocos sălbatic, de munte. (N.R.)

— „To-to-to ! și ce-i dac'ai adus ?”
 — „Cum că voi gotcanii să nu mai stșiți cocotați prin copaci, ci să vă plimbați toată vremea prin luncă”.
 — „To-to-to! Și ce-i cu asta ! O să ne plimbăm, n'avea grijă!”
 — Terentii, Terentii, cine se vede venind ?”
 — „To-to-to ! Un țaran, cumătră!”
 — Terentii, Terentii! Dar în urma țaranului cine-aleargă?”
 — „To-to-to ! Un mânăz aleargă!”
 — „Terentii .Terentii! Dar coada mânăzului cum îi !”
 — „Împletită, cumătră !”
 — „Ei, rămâi cu bine, Terentii, n'am vreme de flecăreală”.
 Zoia și Șura stăteau pe o laviță scundă și nu-și luau ochii dela bunica. Iar bunica, îndată ce sfârșea o poveste, începea alta: despre lupul cenușiu, despre ursul cel lacom, despre iepurele cel fricos, și iarăși despre cumătră șireată...

FRATE ȘI SORA

Zoia avea voie să se joace cu Șura numai pe lângă casă, sau în grădiniță, ca nu cumva să-i lovească vaca sau calul, care pășteau liberi pe pajiștea din apropiere. În schimb, cu Mania și Tasia, fetele mai mari ca ea, avea voie să seducă unde poftea ; prin grădinile de zarzavat, sau la pâraul mititel și vesel, unde puteai să te scalzi zile întregi fără teamă de "înece".

Vara, Zoia alerga cu plasa după fluturi ceasuri de-a rândul, aduna flori, apoi se scălda din nou și, la cei cinci anișori pe care-t avea, își spăla singură rufe, le us-ca și venea acasă cu ele curate.

— Mămico ! îmi spunea, privindu-mă atentă în ochi — le-am spălat bine ? Nu mă cerți ?

Parcă o văd și acum : era o fetiță de cinci ani, cu obrații rumeni, înnegrită toată de soare, cu ochi căprui, limpezi. Abia a trecut o răpăială de ploaie de vară și soarele dogorește din nou ; vântul alungă ultimii nori din înaltul cerului, ducându-i undeva departe, dincolo de zare. De ȳpe ramuri luncă ultimele picături de ploaie, iar Zoia, desculță, călcând dinadins prin băltoacele de apă căldicică, vine în goană spre mine, râde și-mi arată cât îi este de udă rochița.

Și cât de minunat e când plecăm departe, la luncă,
după fân ! (Ce ne pasă că ne sdruncină căruța, trasă în trap
stângaci de un căluț slăbănog !) Și cât de minunat e să te
întorci în vârful unei movile de fân, pe care apoi să-l împrăștii
și să-l întorci cu furca împreună cu cei mari în spatele
șopronului, să te dai tumba, să sări în fân ca în apa unui râu
și în cele din urmă să adormi istovită, fericită, ghemiindu-te
în așternutul lui aromitor !...

Și cât de minunat este să te sui în copaci ! Să te sui
sus, căi mai sus, de să-ți fie teamă să te uiți spre pământ, iar
inima **și** ți se-strângă când o crenguță mai subțire se îndoaie
sub tine...

Și apoi, să cobori ușurel, dibuind ou piciorul gol crengile și a-
vând grijă să nu-ți agăți cumva rochița.

Și mai bine însă e să te urci pe acoperiș sau în
clopotniță, locul de pândă al tuturor copiilor. Vezi tot satul
ca'n palmă ; jur Împrejur — câmpii, câmpii nesfârșite, iar pe
întinderea lor, presărate ici, colo — satele vecine... Dar
dincolo de satele vecine oare ce se zărește? Departe,
departe...

Când se întorcea acasă, Zoia se așeza lângă mine și
mă întreba :

- Mamă, dar după Osinovăie Gaii ce mai vine ?
- Un sat care se numește „Spocoinăie Hutora”
- Și după el?
- Soloveanca.
- Și după Soloveanca ?
- Pavlovca, Alexandrovca, Prudchii.
- Și după ele? Dar după Chirsanov ce mai vine?

După Tambov vine Moscova ? și ofta : Ei, de ne-aim duce
acolo !

Când tatăl ei n'avea treabă. Zoia i se suia pe genunchi
și U copleșea cu cele mai felurite și cele mai neașteptate
întrebări. Și îi asculta povestirile despre tot ce se petrece în
lume, ca pe un basm minunat : despre munții înalți, despre
mările albastre și despre-pădurile dese, despre orașele mari
și depărtate și despre oamenii oare trăiesc acolo. Zoia era
numai urechi : asculta cu gura deschisă, ochi'îi străluceau,

și se părea că uneori uită să mai răsufle. Adesea se întâmpla ca până la urmă să adoarmă în brațele tatălui ei, copleșită de noutățile aflate.

Lui Șura cel s'burdalnic"și gălăgios, care avea patru ani. nu-i păsa de nimic.

— Buzunarul lui Șura se mișcă ! o auzii odată pe Zoia ex clamând uimită.

Și într'adevăr, buzunarul lui Șura se mișca ! Ce minune o mai fi și asta ?

— Ce ai în buzunar, Șura ?

Nimic mai simplu ! buzunarul e plin de cărăbuși ; cărăbușii se sbat, încearcă să scape, dar Șura strânge buzunarul în pumn. Bieții cărăbuși !

Ce nu găseam seara prin buzunarele lui ! O praștie, un ciob de sticlă, undițe, pietricele, bucăți de tablă, chibrituri cu care n'avea voie deloc să se joace, și câte și mai câte. întotdeauna Șura avea un cucui pe frunte, mâinile și picioarele julite și sgâriate, iar genunchii însângerați. Să stea pe loc, era pentru el un chin, cea mai grea pedeapsă. Alerga, sărea, dis-de-dimineată și până când îi chemam să le dau să mănânce și să-i culc. Nu odată l-am văzut alergând prin curte după ploaie și lovind ou o nuia în băltoace. Stropii țășneau în jerbe scânteietoare până mai sus de creștet; era ud leorcă, dar pe semne că nici nu băga de seamă. Lovea cu nuiaua cu și mai multă putere și cânta cât îl ținea gura un cântec pe care numai el îl știa. Nu puteam desluși cuvintele; auzeam doar un războinic și triumfător : „Tram-ba-bam !" și „Ba-ram-bam !" Totul însă era-foarte firesc! Șura trebuia să-și arate bucuria față de tot ce-l înconjura, să-și exprime într'un fel cât de mult îl încânta soarele, copacii și băltoacele cu apă căldică !

La toate jocurile, Zoia era tovarășul nedespărțit al lui Șura. Alerga și sărea la fel de sgomotoasă, cu tot atâta voie bună și uitare de sine. Știa însă să fie și cuminte, să rămână liniștită vreme îndelungată și să asculte ; în asemenea -clipe, ochii li erau plini de luare aminte, iar sprâncenele negre ușor încruntate. Uneori o găseam stând în preajma casei, pe trunchiul unui mesteacăn căzut la pământ: ședea cu obrazii sprijiniți în palmecu privirile ațintite înainte.

— De ce stai așa ? o întrebam.
— Mă gândesc ! îmi răspundea Zoia.
Din acele zile depărtate, care s'au contopit în mintea mea, îmi aduc aminte de una : Anatolii Petrovici și cu mine plecarăm în vizită la bunicul, luând și copiii cu noi. Abia ajunserăm și bunicul Timofei Semionovici o luă în primire pe Zoia :

— Ei, ștrengărițo, m'ai minciunii aseară, hai ?
— Cum adică te-am minciunit ?
— Te-am întrebat unde mi-ai pus ochelarii, și tu mi-ai răspuns : „Nu știu !” După ce-ai plecat însă, i-am găsit sub laviță. Negreșit că tu i-ai aruncat acolo... Altcineva n'avea cum.

Zoia îl privi supărată și nu răspunse. După o vreme, când ne poftură la masă, spuse :
. — Eu nu merg la masă ! Pentrucă nu mă crede, n'am să mănânc.

— Ei, asta-i ! Gata, a trecut ! Hai, vino la masă !
— Nu, nu vin.
Mi-am dat seama că Timofei Semionovici s'a simțit prost în fața copilului de cinci ani. Pe drum, la întoarcere, am dojenit-o pentru purtarea ei, dar Zoia. abia stăpânindu-și lacrimile, repeta întruna :

— Nu m am atins de ochelari. Am spus drept, așa cum a fost, dar nu mă crede.
Simțeam că era adânc jignită.
^Zoia se înțelegea de minune cu taică-său. Îi plăcea să stea lângă el chiar și atunci când Anatolii Petrovici era ocupat și n'avea vreme de vorbă. N'o făcea însă din joacă, ci era numai ochi.

— Vezi, tata știe să facă orice — li spunea ea lui Șura.

» Și într'adevăr, Anatolii Petrovici știa să ducă la bun sfârșit orice muncă. Lucrul acesta îl recunoștea toată lumea. Era copilul cel mai mare în familia lui, și cum își pierduse încă de mic părintele, ara, semăna și strângea singur recolta. Pe lângă asta, isbutea să muncească mult la casa de lectură și la bibliotecă. Oamenii din sat îl iubeau și-l respectau, aveau încredere în el, veneau să-i ceară sfaturi în chestiuni

familiale sau în diferite alte probleme : iar dacă trebuia ales un om de nădejde în comisia de cenzori a cooperativei de consum sau a cooperativei de credit, spuneau într'un glas : „Pe Anatolii Petrovici să-l alegem ! Pe el nu-l poți înșela, se pricepe la toate". Datorită încă unui lucru îl stimau și 11 prețuiau oamenii : er3 de o cinste și o sinceritate rară. Dacă cineva venea să-i oeară un sfat, iar el vedea că omul n'are dreptate, li **spunea fără înconjur** :

— „ N'ai procedat just. Eu nu pot să fiu de partea ta...

— Anatolii Petrovici nu.și calcă niciodată pe conștiință ! auzeam adesea spunându-se.

Și cu toate acestea era un om foarte modest, nu se mândrea niciodată cu cunoștințele lui. Chiar și cei mai în vârstă decât el, chiar și bătrânii cei mai respectați din sat, veneau buouroși să-i ceară sfatul.

Și, firește, orice l-ai fi întrebat, știa să-ți răspundă. Citea mult și avea darul de a povesti curgător și limpede despre tot ce citise. Zoia își petrecea foarte multă vreme în casa de lectură, ascultându-l pe taică-său, care citea oamenilor din sat ziarele și le vorbea despre evenimentele pe care le trăia pe atunci țara noastră, despre războiul civil, despre Lenin. De fiecare dată ascultătorii îl copleșeau cu întrebările :

— Anatolii Petrovici, ne-ai vorbit despre electricitate, dar acum spune-ne ceva și despre tractor. Tractorul o să fie ceva minunat, ce zici ? Dar cum o să se întoarcă o asemenea namilă pe peticele noastre de pământ ?... Și-apoi, ia spune : există oare, cu adevărat ,o mașină care seceră, și treieră, și toarnă grăunțele curate în saci, numai ea singurică?...

Odată Zoia mă întreabă :

— De ce pe tata îl iubesc toți oamenii ?

— Tu ce crezi ? Ia spune-mi, de ce?

Zoia nu răspunse, dar în aceeași zi, seara, pe când o culcam, îmi dădu de veste în șoaptă :

— Tata e deștept, știe orice vrei... Și e bun... „SĂ MAI ÎNTĂLNIM OAMENI, SĂ MAI VEDEM ȘI NOI LUMEA"

Când Zoia împlini șase ani, hotărîrăm să plecăm în Siberia. „Să mai întâlnim oameni, să mai vedem și noi lumea !” cum spunea Anatolii Petrovici.

Și iată, pentru prima oară în viața lor, oopiii au mers în căruță până la gară, pentru prima oară au văzut o locomotivă, au ascultat nesfârșita pâlăvrăgeală a roților de sub podeaua vagonului, cântecul înflorat și tulburător al depărării. Prin fața ferestrei vagonului alergau sate și câtune, turme ce se aflau în lunci la păscut, râuri și păduri și plutea întinderea nesfârșită și liniștită a stepei.

Drumul ținu o săptămână încheiată și toată vremea, eu și cu Anatolii Petrovici abia mai pridideam să răspundem la întrebări :

— Dar asta ce-i ? Asta pentru ce e ? De ce ? Din ce cauză?

În genere, la drum se doarme bine, dar copiii erau atât de plini de tot ce vedeau, încât era cu neputință să-î culci peste zi. Totuși, spre seară, Șura obosea și adormea destul de repede ; pe Zoia însă nici seara nu puteai s'o desprinzi de lângă geatft. Abia atunci când negura nopții învăluia fereastra, fetița se întorcea cu un suspin spre noi :

— Nu se mai vede nimic... Doar câteva luminițe... spunea ea cu părere de rău, învoindu-se în sfârșit să se culce.

În a șaptea zi de drum sosirăm în orașul Cansc, regiunea Enisei. Orașel mic, case din lemn cu un singur cat, trotuare, de asemenea din lemn.

Lăsarăm copiii la hotel, iar noi ne îndreptarăm spre secția Învățământului public ca să căutăm un sat unde puteam funcționa ca învățători, amândoi la aceeași școală. Obținurăm să fim numiți la școala din satul Șitchino și hotărîrăm să plecăm îndată într'acolo. Cu această hotărîre pornirăm înapoi, spre hotel. Ce să vezi : așezat pe podea, Șura mesterea ceva din cuburi; Zoia — nicăieri!

— Unde-i Zoia, Șuric ?

— Zoia mi-a spus așa : „Tu stai aici, eu mă duc în piață să cumpăr alviță”. Prin partea locului, toată lumea mesteca alviță.

Am ȋpat ȋnspȃimȃntatȃ și am pornit ȋntr'un suflet pe stradȃ. Orȃșelul era mic ; pȃnȃ la pȃdure — o palmȃ de loc. Ce mȃ fȃ ceam dacȃ fetiȃ se rȃtȃcise prin pȃdure?

Speriaȃi **peste** mȃsurȃ, **am cutreerat** ȋmpreunȃ cu

AmtoM

Petrovici fiecare stradȃ, ne-am uitat **ȋn toate curȃile**, am ȋntrebat pe toȃi trecȃtorii, ne-am dius și ȋn piaȃ... **Zoia ȋnsȃ nu era irt** cȃieri!

— Uite ce-i, ȋmi spuse ȋn cele din urmȃ Anatolii Petrovici : ȋntoarce-te la hotel și așteaptȃ-mȃ acolo. Mi-e teamȃ ca nu cumva sȃ se ȋntȃmple ceva și cu Șura. Eu mȃ duc la miliȃie.

M'am ȋntors la hotel, l-am luat pe Șura ȋn braȃe și am ieșll din nou ȋn stradȃ, cȃci mi-era peste putinȃ sȃ mai rȃmȃn 'n odaie.

Am așteptat astfel cam vreo jumȃtate.de ceas.

Deodatȃ Șura ȋncepu sȃ strige :

— Tȃticu ! Zoia !

Alergai ȋnaintea lor. Zoia, roșie ca focul, se uita la noi stȃn gheritȃ și puȃn speriatȃ. Ținea ȋn mȃnȃ un bulgȃre de culoar« albȃ-cenușie.

— Uite, li spuse ea lui Șura, pe un astfel de ton de parei nu ne-am fi despȃrȃit decȃt doar cu cinci minute ȋn urmȃ. Asta-f alviȃ. Numai cȃ nu-i prea bunȃ la gust...

Așa cum ȃi spusesese lui Șura, Zoia se dusesese ȋntr'adevȃr ȋn piaȃ, cumpȃrase alviȃ, dar uitase drumul spre hotel, și nu știuae nici cum sȃ ȋntrebe. Mergȃnd pe ghicite, o apucase ȋn cu totul altȃ parte și, rȃtȃcind așȃ, ajunsese pȃnȃ aproape de marginea pȃdurii. Aici o zȃrise o femeie („una voinicȃ, ȋmbroboditȃ cu o basma") care o luase de mȃnȃ și o dusesese la miliȃie, unde o gȃsi Anatolii Petrovici. Zoia sta la masȃ ca un musafir și bea cea!, rȃspunzȃnd liniștitȃ și serioasȃ la ȋntrebȃrile care i se puneau cum o cheamȃ, de unde a venit și cu cine, cum ȃl chiamȃ pe tata. pe mama și pe frȃȃiorul ei. Dela primele cuvinte, spusesese ȋnsȃ frȃȃiorul ei este mic și cȃ, deaceea, trebue sȃ se ȋntoarcȃ cȃt mat repede lȃngȃ el.

Dar cum l-ai lȃsat singur pe Șura ? o ȋntrebai cu mu strare ȋn glas. Doar ești mare, ești mai mare decȃt el. ne-am bizuit pe tine...

Zoia sta lângă taică-său. cu capul ușor dat pe spate ca
oe vadă mai bine, și își muta privirea de la unul la celălalt.

— Credeam că o să mă întorc repede. Credeam că
aici e ca la Osinovăie Gaii și că am să gășesc totul
numaidecât. Nu te supăra, mămico ! Altădată n'am să mai
fac !

— Bine, făcu Anatolii Petrovici străduindu-se să-și
ascundă un zâmbet. Prima greșeală se iartă, dar a doua oară
să nu mai pleci nicăieri fără să ne ceri voie. Vezi cum s'a
speriat mama ?
IN SIBERIA

Casa noastră din Șitchino
era așezată pe malul înalt
al unui râu larg și
repede. Când priveai
perindarea zorită a valu-
rilor te apuca amețeala și
ți se părea că tu însuți
plutești undeva. Alături,
la câțiva pași — pădurea.
Și ce pădure ! Cedri
uriași, atât de înalți
încât, dacă lăsa-ai capul

pe spate și priveai în sus,
tot nu puteai să le vezi
vârfurile ; apoi pini și
zade¹ foarte deși, cu
frunzișul bogat, brazi cu
crengile întinse ca niște
labe de urs, dedesubtul
căror era atât de
întuneric de parcă te-ai fi
aflat într'un templu
misterios. Și câtă liniște!
Auzeai doar câte o
creangă uscată trosnind
sub pas, sau arareori
vreun țipăt speriat de
ipasăre ; apoi, se
așternea din nou liniștea

adâncă și de nimic tulburată, ca într'o împărăție a somnului din Lumea basmelor

îmi amintesc de prima noastră plimbare prin pădure.
Porniserăm tus patru și îndată ne și afundărăm în desiș. Șura
se opri încremenit de uimire în fața unui cedru uriaș : nu-l
puteau cuprinde nici doi oameni ! Noi trecurăm mai departe,
apoi îl strigarăm, dar el nu răspunse. întoarserăm capetele :
băiețașul nostru, mic și singurel, stătea tot acolo, sub cedru,
cu ochii larg deschiși, ascultând pa'rcă ou luare aminte
șoapta surdă a pădurii. Era fermecat, nu mai vedea și nu mai
auzea nimic altceva. Și nu era de mirare ! Niciodată până
atunci, în puținii ani pe care-i trăise, nu văzuse o asemenea
pădure. Iar în Oslnovile Gaii piuteai numără copacii pe
degete! În cele din urmă isbu- tirăm să-l trezim din visare.
Dar și apoi, pe când pășea alături de noi, se arătă neobișnuit
de liniștit și de tăcut, de parcă pădurea l-ar fi vrăjit.

Seara, înainte de culcare, Șura stătu multă vreme în
fat« ferestrei.

— Ce faci, Șura? De ce nu te duci la culcare? îl
întrebi Anatolii Petrovici.

— Spuneam copacilor „noapte bună!" răspunse
Șura.

...Zoia îndrăgi și ea pădurea; plimbarea prin pădure
deveni

pentru ea plăcerea cea mai mare, care nu putea fi asemuită
cu nimic altceva. Numai ce-o vedea luându-și coșulețul
pentru smeură și coborînd voioasă treptele cerdacului...

— Să nu te duci departe, o sfătuia eu. Ai auzit
ce spun vecinii ? În pădure sunt urși și lupi!

Și într'adevăr, era primejdios să pleci după smeură :
ursul e lacom și nu-i mare lucru să dai ochi cu el prin tufe
dese de smeușiș. Ei, dar și smeura din pădure : avea bobitele

mari, ers zemoasă, dulce ca mierea... Copiii porneau la cules în grupuri, cu găleți, însoțiți mai întotdeauna de câte un bărbat cu armă, gata s'o folosească în caz că se vor întâlni cu Moș Martin. Oamenii din sat adunau deasemenea afine, măline și făceau provizii de ciuperci, pentru toată iarna. Toate acestea se găseau din bel șug în pădure, iar Zoia se întorcea din hoinărelile ei mândră și cu coșulețul plin.

Ei doi, Zoia și Șura, se mai duceau împreună și după apă, la râu. Zoiei li plăcea și treaba asta. Scotea apa cu grijă, cu o căldănușă, și adesea zăbovea pe mal privind goana valurilor de cleștar. Apoi, stând pe prispă sau la fereastră, rămânea multă vreme gânditoare, ou privirile ațintite asupra râului.

Într'o bună zi, Anatolii Petrovici se hotărî s'o învețe pe Zoia să înoate. Se depărtă de mal luând-o și pe Zoia cu el, și apoi o lăsă deodată singură. Zoia înghiți câteva guri de apă, se afundă, ieși la suprafață și apoi se afundă din nou.

Stăteam pe mal aproape moartă de spaimă. E drept, Anatolii Petrovici înota lângă ea ; nu-i mai puțin adevărat că era un înotător minunat: n'avea de ce să-mi fie teamă că fetita s'ar putea ineca. Totuși, mă îngrozeam când o vedeam înghițind apă cufuhdându-se cu capul sub valuri. Și-mi amintesc că nici o singură dată, măcar, n'a scos un țipăt, că s'a sbătut și s'a luptat ■ cu apă din răsputeri, în tăcere. După o vreme, taică-său o prinse ■și înotă cu ea spre mal.

— Bravo ! încă de vreo două ori și o să înoate ! exclamă el cu convingere.

— Ți-a fost teamă? o întrebai pe când o ștergeam cu un prosop. ,

— Da ! recunosc Zoia.

— Dar vrei să mai înotăm ? o întrebă Anatolii Petrovid cu șiretenie.

— Sigur că da ! răspunse cu hotărîre Zoia .

IN TIMPUL IERNII

Curând veni iarna siberiană, bogată în zăpezi. Ghiața fereci râul; gerurile ajungeau până la cincizeci și șapte de grade, dar, •cum nu bătea vântul, copiii suportau ușor frigul.

îmi amintesc cât de mult
s'au bucurat când a căzut
prima zăpadă : s'au jucat
toată vremea cu bulgări
și s'au dat de-a rostogolul
pe nămeții pufoși, iviți pe
negândite în jurul casei,
ca pe fân ; au făcut și un
om de zăpadă, mai Înalt
decât Zoia. În ziua aceea,
la prânz, cu mare
greutate i-am putut
aduce la masă. Veniră
Îmbujorați, Înfierbântați,
obosiți, și se năpustiră cu
o neobișnuită poftă de
mâncare asupra cașei

fierte în lapte și a pâinii negre

.Le cumpărasem la amândoi păslari călduroși. Anatolii Pe trovici le făcuse copiilor o săniuță minunată și, în fiecare zi, Zoia și Șura se dădeau timp îndelungat cu sania ; ba îl plimba unul pe celălalt, ba se așezau amândoi pe săniuță (Șura se prindea J@- Zoia cu mânuțele lui scurte și grăsuțe, vârâte în mânuși roșii),,, și veneau cu repeziciune la vale, tocmai din vârful dealului.

Eu și cu Anatolii Petrovici eram ocupați toată ziua. De di mineață, când plecam de acasă, îi spuneam Zoiei:

— Nu uita : aveți casa în cuptor și lapte în oală. Să ai grijă- ca Șura să fie cuminte. Să nu-l lași să se suie pe masă; poate să cadă, să se lovească și o să înceapă să plângă. Fiți cuminți, jucați-vă în liniște și nu vă certați.

Seara, când ne întorceam dela școală, Zoia ne întâmpina et>- următoarele cuvinte :

— Acasă totu-i bine ! Am fost cuminți ! În odaie era o desordine de nedescris, dar pe chipurile co piilor vedeai atâta voie bună și mulțumire, încât nu te lăsa inima; să-i mai cerți. Din scaune construiseră o casă cu două etaje; niște lădițe și cutii erau așezate una peste alta și acoperite grijuliu ou plapoma. Pe unde nici nu-ți trecea prin minte, dădeai? peste lucrurile cele mai neașteptate ; era cât pe ce să calc pe o- glinjoara de bărbierit a lui Anatolii Petrovici pe care, după o clipă, îl văzui poticnindu-se de un ceaun întors cu fundul în sus. În mijlocul odăii zăceau câteva jucării simple ; un soldat de- plumb, un căluț pe roate cu coama pe jumătate smulsă, o păpușă cu o singură mână, niște foi de hârtie, câteva bucăți de cârpă și câteva cuburi ; tot acolo se aflau niște cești și o farfurie.

— Azi n'am spart și n'am vărsat nimic, îmi raportă Zoia. Numai că Șura a sgâriat-o din nou pe Maniușca, pe amândoi obrăjii! Maniușca a început să plângă, dar eu i-am dat dulceață și n'a mai plâns. Mămico, spune-i lui Șura să nu mai sară la bătaie, că n'o să ne mai jucăm cu el!

Șura, care era într'adevăr cam bătaș, mă privea vinovat.

— N'am să mai fac, mămico ! Am sgâriat-o fără să vreau !* căuta el să mă încredințeze, dar fără prea multă convingere.

Serile lungi de iarnă le petreceam cu toții stând în jurul mesei, sau la gura sobei, la căldură, ascultând trosnetul vesel al focului. Minunate seri ! Trebuie să spun că nici măcar aoste că teva ceasuri nu le puteam consacra în întregime copiilor: mie și mai ales lui Anatolii Petrovici ne rămăneau de făcut, seara, multe treburi. Copiii noștri au înțeles cuvântul „muncă” foarte de timpuriu.

— Mama lucrează... Tata lucrează....

Asta însemna liniște deplină, pe care simțeau că nu trebuie s'o tulbure nici cu întrebări, nici certându-se, nici bocănind, nici •sbenguindu-se. Uneori se vărau amândoi sub masă, se jucau acolo în liniște, și ceasuri întregi nu-i auzeam. La fel ca la So- loveanca, odinioară, dincolo de fereastră urla viscolul, șuierând prin cetina deas-ă a pinului din fața casei și iscând un cântec jalnic și sfâșietor în gura hornului... La Soloveanca eram singură însă, pe când aici mă aflam lângă soțul meu : Anatolii Petrovici citea cu atenție vreo carte sau corecta caiete, Zoia și Șura se învăteau prin odaie șușotind încetșor, și era cald și bine.

După mulți ani, când începură să învețe la școală, copiilor le plăcea să-și aducă aminte de serile petrecute în satul depărtat din Siberia. Amintirile lui Șura, deși plăcute, se contopeau în- tr'un tot nedeslușit, căci pe vremea când trăiam la Șitchino, era încă prea mic — n'avea decât patru ani și jumătate. În mintea Zoiei însă, totul se întipărise limpede și în chipul cel mai viu.

Fie că-mi sfârșeam lucrul, fie că-l lăsam pentru mai târziu, când copiii aveau să doarmă, mă așezam lângă sobă și abi» atunci începea „adevărata” seară.

— Spune-ne o poveste ! mă rugau amândoi într'un glas.

— Ce să vă mai spun ?! Le știți pe toate pe dinafară !

— Hai, spune-ne totuși !

Și, ne mai având încotro, începeam ! Cocoșul cu creasta d'» aur, Aluatul fermecat, Făt-Frumos și lupul cenușiu, Surioara A lionușca și frățiorul Ivanușca, Havroșecica și Cuzma Scorobo- gatai' și câți alți eroi de poveste nu ne-iau fost oaspeți în serile acelea lungi de iarnă ! Dar mai mult decât oricare altul, e.->~ piilor le era drag și doreau să asculte basmul cu Vasilisa cea Frumoasă.

— A fost odată ca niciodată, Într'o împărăție aflată departe,, departe... începeam eu, poate pentru a suta oară, iar Zoia și Șura* erau numai ochi și urechi, de parcă auzeau basmul pentru întâia dată.

Uneori, Anatolii Petrovici, întrerupându-și lucrul, intra șfc el în vorbă, iar copiii îl ascultau cu multă luare aminte.

De cele mai multe ori, aceasta se petrecea pe neașteptate Erau clipe în care copiii parcă uitau cu totul de noi, vârstnicii: șușoteau într'un colț al odăii, spunându-și de-ale lor — și deodată, Anatolii Petrovici, începând să tragă cu urechea la ce vorbeau, da pe negândite cărțile la o parte, se apropia de sobă, reăseza pe un scăunel scund, îl lua ipe Șura pe un genunchi și pe; Zoia pe celălalt, și spunea fără grabă :

— Uite ce-mi amintesc eu în privința asta...

Iar chipurile copiilor deveneau dintr'odată fericite, pline de curiozitate și de nerăbdare : oare ce-o să spună tăticiu?

Îmi aduc aminte de o asemenea împrejurare : copiii auziseră? vorbindu-se foarte mult că primăvara, mai totdeauna, râul se revarsă. Prin partea locului nu era de glumit cu revărsările de primăvară : apa lua cu ea case, vite, inundând pentru câteva zile» în șir sate întregi. Oamenii ne povestiseră o mulțime de lucruri- despre îngrozitoarele inundații din împrejurimi.

— Noi ce-o să facem atunci ? o întrebă odată Șura pe Zoia,,,, preocupat de cele auzite în privința asta.

1 Scoroboqatâi — Care se Îmbogățește repede. (N.R.1

— O să plecăm de-acasă ! Ne suim într'o luntre și
plutim sau fugim în munți.
O vreme tăcură amândoi.
— O să vină apa și o să înece totul ! spuse Zoia,
scutu-rându-se ca de frig. Ție ți-e frică, Șura ?
— Dar tie ?
— Nu. '
— Nici mie nu mi-e frică.

Șura se sculă și porni să
măsoare odaia cu pași
tacticoși

^::mitându-l pe taică-său, și adăugă pe un ton aproape războinic:

— N'are decât să vină apa ! Nu mi-e teamă. Mie nu mi-e teamă de nimic.

Și aici, Anatolii Petrovici intră în vorbă, spunând după cum îi era obiceiul :

— Uite ce-mi amintesc eu în privința asta... și le istorisi copiilor următoarea întâmplare :

— Pe crenguțele unui tufiș stăteau niște vrăbii și se cer tau : „Care-i dușmanul cel mai de temut ?”

— „Cel mai de temut, dintre toți, e motanul roșcat”, zise o vrăbie ciuntă de coadă. În toamnă era cât pe ce să fie înhățată de un motan și nu scăpase decât jertfindu-și aproape întreaga coadă.

— „Dracii de băieți sunt mai răi! intră în vorbă altă vrăbie: strică cuiburile și trag cu praștia !”

— „Ei, de băieți mai poți scăpa : „sbori, și gata ! zise o a treia vrăbie —dar de uliu nu te poți ascunde nicăieri. Ei, uliul, e cel mai de temut!”

Tam-nisam, o vrăbiuță tânără-tinerică, cu pliscul gălbior. •ciripi (și Anatolii Petrovici începu să vorbească subțirel) :

— „Mie nu mi-e teamă de nimeni ! Nu-mi pasă nici de cotoi, nici de băieți, nici de uliu ! Eu însămi am să-i mănânc pe toți !”

Ei, și pe când se vitejea mai cu foc vrăbiuța, trecu pe dea- 'supra tufișului, în s>bor, o pasăre mare și neagră, care scoase un țipăt puternic. Vrăbiile încremeniră de frică și, desmeticin- du-se, se risipiră care'ncotro : una o luă la sănătoasă bătând >repede-repede din aripi, alta se piti în frunziș, iar vrăbiuța cea vitează, moartă de spaimă, cu aripioarele pleostite, o tuli prin riarbă.

În clipa asta, pasărea cea mare, numai că plesni odată din •■cioc și când se repezi, se repezi tocmai asupra' bieteii vrăbiuțe, iar vrăbiuța, strângându-și bruma de puteri pe care-o mai avea, o sbughii în vizuina unui hârciog.

În vizuină, ghemuit, sforăia un bătrân hârciog.

Vrăbiuța se sperie și mai tare, dar își luă inima'n dinți: „Daca nu-l mănânc wn, mă mănâncă el pe mine!” — și când mi se

năpu&tl odată, nimeri cu pliscul ei gălbior drept în botul hârciogului.

— „Ooh ! Ce-o mai fi și asta ! se miră hârciogul, abia în- 4urându-se să deschidă un ochi. (Anatolii Petrovici ciipi de câteva ori, căscă și urmă povestea vorbind cu glas de bas): — Aha,, tu erai! Ți-e foame, nu-i așa ? Uite colea, niște grăunțe!”

Vrăbiuța se sgribuli de rușine și începu să i se plângă :
— „Un uliu negru a vrut să mă mănânce !”

— „Nu mai spune 1 Tălharul 1 se mânie hârciogul. Hai cu- *,nine, că-i arătăm noi !”

Hârciogul se urni din vizuină, iar vrăbiuța porni țupăind (n urma lui. Îi era teamă, îi era milă de ea însăși, și nu mai putea de ciudă : Ia ce făcuse pe viteaza ?! Hârciogul ieși din vizuină, iar vrăbiuța scoase și ea căpșorul afară, dar rămase incremenită : drept în față, stătea pasărea cea mare și neagră și o privea amenințător. Cât ai clipi, vrăbiuța căzu la pământ, a- proape moartă de spaimă. Ei... și pasărea cea neagră croncăni' odată și toate vrăbiile din preajmă isbucniră în râs. Nu erau uliu, vezi bine, ci bătrâna mătușă...

— Cioara ! strigară într'un glas Zoia și Șura.

— Da, o cioară ! urmă Anatolii Petrovici.

— „Ia'n ascultă lăudăroaso! spuse hârciogul

vrăbiuței. Ar trebui să te iau de moț,... prea te umfii în pene ! Dar uite că le iert! Cată însă -de-mi adă mai multe grăunțe și un cojoc să-t im la iarnă că s'a cam răcorit vremea”.

Hârciogul ridică din u- meri ca și cum și-ar fi îmbrăcat cojocul și începu să fluiera vo'tos. Vrăbiuța nu prea avea chef de veselie și nu mai știa unde să se ascundă de rușine... Până la urmă se piti într'un tufiș, und* era frunzișul mai des...

— Uite-așa a fost! a-dăugă după un răstimp Anatolii Petrovici. Haide, acum beți laptele și duceți-vă la culcare.

Copiii se ridicară ascultători, dar se vedea că n'au niclo poftă de somn.

— Despre mine-ai povestit ? Întrebă Șura stingherii

— Cum despre tine ? Despre vrabie ! răspunse
Anatolii P»~ 'irovici cu o licărire în ochi.

După mulți ani, am găsit din întâmplare povestea cu
vrăbiuța într'o culegere de opere a lui Alexei Tolstoi. Pe
semne că Anatolii Petrovici o citise pe când era încă mic
într'o revistă și 'O ținuse minte cuvânt cu cuvânt.
O URMĂ DE NEȘTERS

— Mămico, mă întrebă odată Zoia, de ce alde
Burmachin au ■o casă atât de mare, și oi multe, și cai, și
vacă ? De ce un singur om să aibă atâta avere ? Iar alde
Rujentov, cu atâția copii, și cu bunică și bunic, au o căsuță ca
vai de lume, și n'au nici vaci și nici măcar oi ?

Era prima noastră convorbire, a mea și a Zoiei, despre
să răcie, bogăție și nedreptate. Nu-mi venea prea ușor să
răspund la o asemenea întrebare venită dela un copil de șase
ani. Cs să-i lămuresc lucrurile amănunțit și așa cum se
cuvenea, ar fi trebuit să-i spun multe pe care n'ar fi putut să
le înțeleagă. Viața însă, ne-a silit să ne reîntoarcem curând la
convorbirea noastră

întâmplarea s'a petrecut în 1929.

Chiaburii omoriseră șapte comuniști din satul nostru.
Vestea se răspândi în Șiitchino ca fulgerul. Când convoiul cu
cel» șapte coșciuge trecea pe uliță, tocmai stăteam în
pridvor. În urmă. pășeau încet cei din fanfără cântând solemn
: „Ați căzut în lupta cea grea !" La oarecare depărtare
veneau în grupuri strânse oa* meni pe chipurile cărora se
citea durere și mânie. Deodată, fără vreo pricină, am întors
capul spre fereastră ! Zoia, cu fața pa lidă, lipită de geam, se
uita în susul uliței. După o clipă, veni în fugă, în pridvor, mă
apucă de mână, se lipi de mine și privi •siultă vreme în urma
cortegiului.

— De ce i-au omorît? Ce sunt chiaburii? Tu ești
comunistă ? Dar tata e comunist ? Pe voi n'au să vă omoare ?
Cefe «are i-au omorît au fost gășiți ?

Atât Zoia cât și micul Șura nu mai conteneau cu
întrebările. Înurmântarea celor șapte comuniști ne-a lăsat
în minte o urmă» de neșters.

...Iată încă o amintire de neuitat.

La clubul sâtesc din Șitchino se rulau adesea filme și, din. când în când, mă duceam acolo cu Zoia și Șura. Dar nu filmele ne atrăgeau. De fiecare dată când sala clubului se umplea, cineva cu o voce târăgănată, întreba :

— Cântăm ?

Și întotdeauna se auzeau câteva glasuri:

— Cântăm!

Cântau ou o uimitoare însuflețire, cu înflăcărare, mai cu seamă cântece vechi, siberiene, și cântece de pe timpul războiului' civil. Melodiile târăgănite, cuprinzătoare și pline de avânt, în- viau în fața noastră zile depărtate, întâmplări mărețe, cu oamenii* lor aspri și neînfricați. Glasurile erau adânci și puternice. În răstimpuri, corul răsunător și armonios lăsa să se reverse vocea« înaltă a unui tânăr tenor sau să se rostogolească în valuri un glas puternic și adânc de bas, glas într'adevăr de taiga, care îi pătrundea în inimă cu atâta duioșie, încât uneori te năpădeai lacrimile.

Zoia și Șura cântau și ei împreună cu toți ceilalți.

Unul din cântece ne plăcea nouă mai mult decât oricare altul. Nu-mi amintesc toate cuvintele ; mi-au rămas în minte numai melodia și ultimele ipatru versuri:

*Noaptea pleca. Dinspre zare — o boare Șt soarele de ni lână
cu ziua. În zorile sângerii, într'o vâlcea Un tânăr partizan
murea....*

Glasurele de bas, bărbătești, repetau prelung și trist: ...*În
zorii sângerii, într-o vâlcea Un tânăr oartizan murea....*LA
DRUM

Trecu un an. În primăvară, râul nu se revărsă și copiii
— șare-mi-se — rămaseră tare desamăgiți văzând că n'o să fie
nevoie să fugă în munți. În adâncul sufletului lor
nădăjduiseră că apa va îneca și va lua totul, iar ei, fie într'o
barcă, fie pe jos, apucând încotro vor vedea cu ochii, vor
cutreera munții, înfruntând fel și fel de primejdii.

Pământul îmbrăca iarăși vestmânt de verdeață, iarba
deasă și înaltă era smălțuită cu flori. Prin luna Mai primii o
scrisoa'e defa Moscova dela Olga și Serghei, sora și fratele
meu. „Veniți aici, scriau ei, Iar până o să vă aranjați cu lucrul
și cu locuința, o să stați la noi. Ne e dor de voi, vrem să fim
împreună și n'o *ă încetăm nicio clipă să vă chemăm aici.”

Ni se făcuse și nouă dor de locurile acelea și de cei
dragi și, îndată ce anul școlar se sfârși, plecarăm din Siberia.
Hotă- rirăm să ducem copiii, pentru o vreme, la Osinovăie
Gaii, la bunici.

...Și iată-ne străbătând din nou drumul larg și atât de
c'J- noscut...; iată lanurile de secară, iată râpele dela
marginea satului... grădinile de zarzavat cu sălcii singuratece
și tufișuri dese de liliac, iată bătrânul și scorburosul
mesteacăm și frasinul svelt de lângă casa părintească.
Privind toți acești prieteni dragi, de neuitat, mi-am dat seama
cât de mult înseamnă un an în viați oopilor : ei uitaseră totul,
uitaseră cu desăvârșire și casa noastră din Osinovăie Gaii, și
lunca așternută în fața ferestrelor, și pâraiașul, și oamenii.
Trebuiau să 6e împrietenească din nou cu locurile de
odinioară !

— Ce mari au crescut! spunea întruna bunica,
uitându-se cu drag la copii. Mă mai țineți minte, siberienilor ?

— Da! răspunseră ei șovăind și căutând să se țină
cât mal tproape de mine.

Șura se deprinse repede cu Osinovăie Gaii. La numai
un oas după sosirea noastră, alerga pe uliță cu droaia lui de
prie- terii de altădată. Zoia se feri încă multă vreme de
ceilalți — se ținea după mine oriunde mă duceam. Iar în
toamnă, când Ana- tolîi Petrovici și cu mine ne pregăteam de

plecare, Zoia Întrebă înspăimântată : „Fără noi ?” În glasul ei se simțea teamă, nedumerire, muștrare. Prima despărțire a fost grea ,pentru toți Dar până ce nu aveam să ne facem un rost și să ne găsim o locuință la Moscova, nu puteam să luăm și copiii cu noi. N'aveam încotro, trebuia -să ne despărțim.
UN AN MAI TÂRZIU

— Zoia ! Șura ! Unde sunteți ? Haideti, repede I a venit mi mica! auzii un glas emoționat și bucuros.

— N'aveam răbdare să mai așteptăm. ! Îmi spuse Mavra Mi hailovna, îmbrățișându-mă. Copiilor le-a fost dor, mai cu seamă Zoiei. 6'a făcut mare, nici n'ai s'o mai cunoști ! Era neliniștită i-a fost teamă că n'ai să vii !

— Ei, cum ați călătorit ? Întrebă tata, parcă adresându-s* mie, parcă adresându-se vizitiului care deshăma calul.

— Bine, numai că ploaia ne-a udat tot drumul. Pe Liubov Timofeevna aproape c'a făcut-o ciuciulete! Ei, dar eu am mânat caii sdravăn — să v'aduc fata cât mai repede. Așa că, Timofel Semionovici, trebuie să faci cinste.

Pe când vizitiul, un om blajin și vorbăreț deshăma caii, tati da jos din brișcă puținele bagaje pe care le aveam, iar un băie tan din vecini plecă în fugă să-i caute pe Zoia și Șura.

Mama pregătise în grabă samovarul și se învărtea în jurul mesei, negăsindu-și locul. Vecinii, aflând că lui Timofei Semionovici îi venise fata dela Moscova, cea care îi învățase carte pa copiii din sat, veniră și ei la noi.

— Cum e viața la Moscova ? Ești bine, sănătoasă ? Dar Anatolii Petrovici ce mai face ?... Noi, aproape tot satul, am în- tat În colhoz ! Oameni cu gospodărie individuală n'au prea mai rămas. Aouma sunt colhoznici cu toții!

— Și cum o duceți ?

— Foarte bine! Dacă vom munci, vom avea.

Noutățile nu mai conteneau. Le ascultam și nu mai ajungeam să mă minunez de fiecare veste În parte. Cât de mult sa schimbaseră toate ! Abia trecusem pragul casei părintești și iflasem o sumedenie de noutăți !

Pe ogoare apăruseră tractoare și combine, lucruri despre care mai ieri-alaltăieri, în Osinovăie Gaii se vorbea ca

despre o minune. Oamenii spuneau că, în prima zi, tot satul ieșise pe câmp să vadă cum lucrează mașinile astea noi și ne mai văzute.

— Nu poți să-ți mai iei ochii dela mașinile astea! spuse cineva. Păi, cu ele, într-o singură zi, ai isprăvit toată munca 13 câmp!

— Ați adus o mulțime de noutăți și nu lăsați omul veni) iela drum să se odihnească, spuse tata ou supărare.

— Așa-l, așa-l! Odihnește-te, Liubov Timofeevna ! Lasă... a să venim altădată și-om mai sta de vorbă și-atunci, se auzi un glas stingherit.

Recunosc că nu ascultam cu prea multă atenție vorbele oa- oienilor, oricât de uimitoare erau ele. Mă stăpânea o nerăbdare nespusă : unde-or fi, oare, copiii mei ? Pe unde-or fi umblând !

Plecai în grădină. Fiecare crenguță, fiecare frunză, părea că tresare și câte o picătură târzie din ploaia care abia încetase, luneca spre pământ Priveam în jur cu Luare aminte și mi-amin- team...

Casa noastră cea veche arsese în 1917, iar aceasta, nouă, rra socotită cea mai frumoasă din sat. Jur împrejur — un brâu de scânduri date la rândeă și vopsite cu culoare vișinie ; și ferestrele, și pridvorul înalt erau sculptate. Casa părea foarte înaltă, căci se afla pe un loc mai ridicat; pridvorul avea zece trepte. În ultimii, ani, grădina își îmbogățise verdeața, iar pereții, șterși, abia se vedeau prin tufișurile de salcâmi și liliac. De o parte și de alta a casei străjuiau dragi; mei mesteceni și plop, mai înalți parcă, gătiți, cu frunzișul înprospătat de ploaie. Soarele se hrl. și, în ultimele picături **ce mai rămăseseră pe** marginea frunzelor, se aprinseră culorile curcubeului.

Tufele de liliac și de salcâm le udasem cu mâna mea, cu treizeci de ani în urmă, pe când eram încă o fetișcană. Acum nu le mai recunoșteai : se înălțau ca un zid. Acum eram mare și eu, aveam și doi copii...

Dar pe unde-or fi, oare, copiii mei ?

Chiar în clipa aceea îi și zării. Pe uliță alerga o droaie de copii: în frunte era Zoia, iar Șura, care abia se putea ține după ei, la urmă de tot.

Zoia mă văzu cea dintâi.
— Mămica ! A venit mămica ! strigă ea și porni în
goană spre mine.
Ne îmbrățișarăm cu nespusă dragoste.
Mă întorsei apoi spre Șura. El rămăsese la câțiva pași,
sub un frasin tânăr, și nu-și lua ochii dela mine. Când îmi
întâlni privirea, se prinse cu amândouă mâinile de trunchiul
frasinului și începu să-l scuture din toate puterile ; picăturile
de ploaie se cer nură din frunziș asupra noastră. Apoi,
pierzându-se cu totul, se îndepărtă de trunchiul frasinului,
mă cuprinse cu amândouă mâi nile și-și ascunse fața în
rochie.
Fetițele și băieții, cu obrații rumeni, arși de soare, cu
părul negru sau bălai ca de în, unii dintre ei pistruiți, însă
toți cu mâinile și picioarele numai sgârieturi, făcură cerc în
jurul nos tru. Îți dădeai seama din prima clipă că e un popor
neastâmpărat și gata de harță, căruia îi place să alerge, să se
scalde, să se cațere prin copaci. Erau Șura Podamov, Sania și
Volodia Filatov, grăsună Șura Cojarinova și frățiorul ei Vasioc,
Iojić și Vanușca Polianschi, copii de-ai vecinilor. Mă priveau
sfioși cu toții și plini de curiozitate.
— Azi nu mă mai joc, a venit mămica ! le spuse
Zoia cu glas solemn.

Și copiii, unul după altul, ca un cârd de găște, se'ndreptară «pre porțiță.I-am luat de mâini pe amândoi, pe Șura și pe Zoia, și am intrat în casă ; bunicii, care se așezaseră la masă de mult, stăteau și ne așteptau.

...Când trăiești zi de zi lângă copiii tăi, schimbările care se petrec în ei nu pot fi observate și nu te uimesc. Acum însă, după o despărțire îndelungată, nu mă săturam privindu-i și în fiecare clipă descopeream ceva nou.

Zoia crescuse mult. Era și mai plăpândă ca înainte ; ochii mari și albaștri parcă străluceau pe chipul ei smea-d. Șura crescuse și slăbise și ei, dar era foarte voinic pentru un băiat de șase ani; Șura aducea fără nicio greutate apă dela fântână și îi ajuta bunicii de fiecare dată când spăla, ducând până la rău un lighean cât toate zilele plin cu rufe.

— Voinic în lege ! îmi spuse cu mândrie bunica, privindu-l.

În primele zile, copiii se țineau după mine peste tot; nu mă lăsau singură o clipă.

— Acuma plecăm și noi cu tine, nu-i așa ? Nu-i așa că nu ne mai lași aici ? mă întrebau amândoi de zeci de ori pe zi, pri-vindu-mă drept în ochi.

— Nu vă place aici ?

— Ba ne place, dar ni-i urît fără tine! Și fără tata I Să nu ne mai lași ! Să ne iei cu tine ! Da ? Ne iei?

În iarnă, Zoia și Șura zăcuseră de scarlatină. Aproape trei tuni nu se mai întâlniseră cu niciunul dintre tovarășii lor de joacă ; doar bunica și bunicul le țineau de urît. Copiii deprinse- seră un fel bătrănesc de a judeca lucrurile, și nu-i de mirare. Era plăcut să asculți cât de limpede și cu câtă înțelepciune vorbea Zoia.

— Copiii n'au voie să fumeze 1 spuse ea odată cu strășnicie și răspicat, întocmai cum vorbea bunica, unor băieți din vecini. Măine, poimăine se întâmplă vreo nenorocire, puteți da foc casei !

Altădată o auzii dăscălind pe o prietenă de a ei:

— Parania, de ce vorbești pe nas : „no știu”, „nemlc”. Ascultă cum vorbesc alții : „nu știu”, „nimic” I

Odată, Șura sparse o cană, dar nu vru să-și recunoască gre- ♦ala. Zoia îl privi ținută și se încruntă.

— De ce nu spui adevărul ? Nu-i voie să minți! îi spuse ea cu asprime și cu toată convingerea celor opt ani neimpliniți.

...În vara aceea nu ne-am despărțit o clipă. Mergeam împreună la câmp, la râu, îi dădeam o mână de ajutor bunicii în treburile gospodăriei și chiar dormeam împreună. Și nu ne mai săturam de vorbă.

— La toamnă mă duc la școală ? întrebă Zoia. La școală la Moscova ? N'au să rădă de mine că citesc prost ?

Parcă-i aud spunând : „Uită-te la țaranca asta cum citește !”

Ai să le spui c'am fost bolnavă toată iarna ? Mămico, să nu uiți să le-o sput

— Și eu mă duc la școală ! repeta Șura. Nu vreau să stau singur. Eu vreau să mă duc la școală cu Zoia !

În răstimpul anului, copiii se împrieteniseră și mai mult. Nici înainte nu prea se plângeau unul de altul, dar acum lucrul acesta nu se întâmpla niciodată : toate certurile și neînțelegerile sifărșeau și se limpezeau între ei, fără amestecul celor mari; iar când se luau la hartă, se împăcau repede și 6e apărau cu strășnicie unul pe altul.

Bunica îmi povesti următoarea întâmplare:

Nu cu mult înaintea mea, venise la Osiinovăie Gaii soția fratelui meu Serghei, cu copiii ei — Nina și Valeriu. Cum zilele erau călduroase, iar nopțile innăbușitoare, Ana Vladimirovna și copiii ei se hotărîră să doarmă în podul cu fân. Tot acolo se gândiră să doarmă și Zoia cu Șura. După ce se culcară, lui Șura, care dormea la margine, i se năzări pe neașteptate să-i sperie pe musafirii bunicii. Se acoperi cu învelitoarea peste cap, își vări nasul în fân... și... în tăcerea nopții se auzi un șuierat misterios

— Mămico, auzi ? Un șarpe ! șopti Nina

înspăimântată.

— Șarpe .aici ? Prostii !

Șura pufni în răs, mai așteptă o vreme și șuieră din nou. Dumirindu-se despre ce se petrece, mătușa Ania spuse cu asprime :

— Şura, tu nu ne laşi să dormim ! Du-te în casă şi
şuieră acolo,cât poţteşti !

Şura, pocăit, plecă să se culce în casă. îndată se ridică
şi Zoia.

— Tu unde te duci, Zoinca ? Rămâi cu noi !

— Nu ! Dacă l-ai trimis pe Şura de-aici, nici eu nu
mai
stau.

Aşa se întâmpla întotdeauna : totdeauna îşi ţineau
parte unul altuia. Toate astea nu-l împiedeau însă pe Şura să
se răstească uneori supărat foc, de fiecare dată când Zoia îl
mustra :

— Pleacă de-aici! Dă-mi pace! Aşa vreau eu şi aşa
am să fac !

— Ba n'ai să faci! Nu-ţi dau voie ! îi răspundea
Zoia liniştită şi sigură de ea.

TOȚI LAOLALTĂ

La sfârșitul lui August sosirăm cu toții la Moscova.
Ana- tolii Petrovici ne aștepta în gară. Copiii săriră printre cel
din tăi din vagon și alergară cât îi țineau picioarele spre tatăl
lor; tnsă, mai înainte de a ajunge lângă el, se opriră locului :
nu-) văzuseră de un an întreg ! cum oare să nu se piardă cu
firea ?

Anatolii Petrovici înțelesese sfiala și nehotărîrea lor, îi
cuprinse pe amândoi într'o singură îmbrățișare și, el, omul
totdeauna reținut și sgârcit la mângâieri, sărută copiii cu
dragoste, le mângâie capetele tunse chilug și spuse ca și cum
s'ar fi despărțit ieri :

— Ei, acum o să vă arăt Moscova. Să vedem, seamănă
cu Osinovăie Gaii ?

Urcarăm cu toții în tramvai — ce mai încercare de
vitejie și de curiozitate a fost călătoria asta ! — și, în huruit
de roți și sunete de clopot, pornirăm prin Moscova. Trecurăm
pe lângă clădiri înalte, automobile strălucitoare și oameni
care mergeau cu pași zoriți. Copiii, cu năsurile turtite de
geamul vagonului, priveau. Şura era buimăcit cu totul văzând
atâta lume pe străzi.

— încotro se duc? Unde stau ? De ce-s așa de mulți ?
striga el uitând de orice sfială și stârnind zâmbete pe fețele

pasagerilor. Zoia tăcea, dar pe .chipul ei se citea aceeași nerăbdare: „Mai repede, mai repede !” Dorea să vadă totul, să cerceteze, să priceapă tot ce se petrece în orașul nou, urias, minunat!

În sfârșit, iată-ne ajunși la marginea Moscovei. O căsuță în apropiere de Academia „Timiriazev”. Urcăm la etajul al doilea, intrăm într-o locuință micuță : o masă, paturi, o fereastră nu prea mare... În sfârșit, iată-ne și acasă !

Dintre toate zilele de neuitat din viața unui om, ziua în care tși duce pentru prima dată copilul la școală este cea mai frumoasă. Îmi închipui că toate mamele își amintesc ziua aceasta. Mi-o amintesc și eu. În ziua de 1 Septembrie 1931 — zi minunat de senină, fără umbră de nori — copacii din Timiriazevca păreau investmântați în aur. Frunze uscate foseau sub fiecare pas, murmurând șoapte tainice, pline de îmbărbătare ; spuneau pe semne că din ceasul acela, pentru Zoia și Șura începea o viață nouă.

Îi duceam pe amândoi de mână. Mergeau solemn, îngândurați și puțin speriați. În cealaltă imănă, Zoia ținea strâns ghiozdanul în care se aflau abecedarul, câteva caiete cu pătrățele, o linie pusă oblic și penarul cu creioane. Șura ar fi vrut să ducă el acest ghiozdan minunat, dar Zoia se cuvenea s-ă-l poarte : ea era m-ai mare. Mai avea treisprezece zile și împlinea opt ani, iar Șura abia pășea pe al șaptelea.

Șura era mic, e adevărat, dar noi hotărîrăm totuși să-l dăm și pe el la școală. Era deprins să fie toată vremea împreună cu Zoia și n'ar fi fost în stare nici măcar să-și închipuie că Zoia poate să se ducă la școală, iar el să stea acasă. Afară de asta, nici n'aveam cu cine să-l lăsăm : și eu, și Anatolii Petrovici, plecam la școală în uecare zi.

Cea dintâi învățătoare a copiilor am fost chiar eu. În anul acela ml se dăduse în grijă clasa pregătitoare — „Clasa zer a”.

cum i se mai zicea — iar directorul școlii îi repartizase pe

Șur» ipe Zoia la mine în clasă.

Și iată, intrăm în clasă. Treizeci de micuți, băieți și fete, se ridicară în întâmpinarea noastră. Îi așez pe Zoia și pe Șura în aceeași bancă, mai aproape de tablă, și încep lecția...

I.mi aduc aminte că în primele zile, un băieţel din clasă se apucă să sară într'un picior în jurul Zoiei cântând : „Zoica, Zoi,, ai căzut într'o găleată de zoi!" Cânta cât îl ţinea gura, cu o straşnică încântare. Zoia asculta tăcută, nepăsătoare, iar când băiatul tăcu o clipă ca să răsuflă, îi spuse liniştită :

— Nici nu ştiam că eşti aşa de prost !

Băiatul clipi nedumerit, repetă încă de vreo două ori cântecul !>e care-l scornise, însă fără însufleţirea de mai înainte şi o- lăsă pe Zoia în pace.

Odată, când Zoia era de serviciu în clasă, cineva sparse un geam. Nici nu mă gândeam să pedepsesc vinovatul, îmi spuneam că nu este om care să nu fi spart măcar un geam în viaţa lui şi că fără asemenea întâmplări nu există copilărie.

Şura al meu, de pildă, spărsese atâtea geamuri, încât ar fi ajuns şi ar fi prisosit şi pentru doi ca el. Tot ce aş ii dorit era ca vinovatul să-şi recunoască greşala.Nu mă grăbeam să intru tn clasă, întârziam pe coridor, în faţa uşii, gândindu-mă cum să le vorbesc copiilor. În clipa aceea, auzii glasul Zoiei :

— Cine-a spart geamul?

Am deschis uşa încetişor şi am aruncat o privire în clasă. Zoia stătea pe scaunul dela catedră, iar toţi ceilalţi copii erau îngrămădiţi în jurul ei.

— Cine-a spart geamul ? Spuneţi ! repetă neînduplecată Zoia. Tot una-i ! O să-l cunosc după ochi! adăugă ea pe deplin Încredinţată.

Lm timp se făcu linişte, apoi cârnul şi grăsunul Petia Rea- twv, unul din cei mai ştrengari din clasă, mărturisii suspinând :

— Eu l-am spart...

El crezuse pe semne, că Zoia poate într'adevăr să citeasc? în ochi totul, chiar şi gândurile cele mai ascunse. Iar Zoia, e drept vorbise cu atâta convingere, de parcă n'ar fi avut nici cea mal mică îndoială asupra acestei puteri a ei. Lucrul era însă foarte simplu.

Bunica Mavra Mihailovna spunea deobicei nepoţilor, când făcea'u vreo pozna: „Asta cine-a făcut-o? Ia uită-te la mine, că eu ştiu totul după ochi !" Iar Zoia ţinuse minte

mijlocul minunat pe care-l folosea bunica atunci când voia să afle adevărul.

...Curând a trebuit să-i mut pe Zoia și pe Șura din class mea. Și iată de ce:

În clasă, Zoia se purta foarte reținut și nu arăta legătur» de rudenie dintre noi amândouă. Ba câteodată îmi spunea chiar: „Liubov-Timofeevna !" — vrând să arate și mai mult că în clasă este o elevă la fel ca oricare alta, iar eu sunt pentru ea învățătoare, cum sunt pentru toți ceilalți. În schimb, Șura avea cu totul altă purtare. În timpul lecțiilor, când în clasă era o liniște desăvârșită, mă striga pe neașteptate : „Mămico !" — uitându-se șiret în jurul lui. Leșirile acestea ale lui Șura stârneau întotdeauna na desordine : în clasă, până atunci, Liubov Timofeevna era învățătoare și deodată, tamnlsam, un strigăt: „Mămico!" întâmplarea îi bucura foarte mult pe ceilalți copii, dar în același timp îmi tulbura bunul mers al lecțiilor. După o lună, am fost nevoită să-i mut într'o clasă paralelă, unde aveau o altă învățătoare.

Școala, învățătura, puseră îndată stăpânire pe Zoia. Când venea acasă, mânca și se așeza numaidecât să-și pregătească lecțiile. Niciodată nu era nevoie să i-o amintești. Învățătura devenise grija ei de căpetenie, lucrul cel mai atrăgător, absorbin du-i toate gândurile. Scria fiecare literă, fiecare cifră, cu cea mai mare străduință, umbla cu atâta grijă cu cărțile și caietele, d» parcă ar fi fost însuflețite.

Le cumpăram la amândoi, întotdeauna, cărți noi. Anatolil Petrovici socotea că lucrul acesta are o însemnătate deosebită.

— Nu-i bine — spunea el — să pui în mâinile copilului
e carte veche, murdară. De o carte ca asta, copilul nu se va
simt! niciodată îndemnat să aibă grijă...De fiecare dată când
se pregăteau să se așeze la lecții, Zote întreba cu asprime :
— Șura, ești curat pe mâini?
În primele zile, băiatul se înfuria :
— Ce te privește ? Vezi-ți de treaba ta! Dă-mi

pace 1

Curând însă se îmblânzi și, mai înainte de a lua în
mâni
vreo carte, se ducea să se spele pe mâini, fără să mai aștepte
să ! se spună. Și trebuie să recunosc că această grijă nu era
de prisos ! Căci, mai totdeauna când se sătura de sbenguială
cu tovarășii lui de joacă, Șura al nostru se întorcea din curte
mânjii până la urechi ! Uneori nu erai în stare să- pricepi
cum de s'a putut murdări în asemenea hal: ți se părea că s'a
tăvălit pe rând tn nisip, în cărbune, în var și în cărămidă
pisată...

Copiii își pregăteau lecțiile la masa pe care mâneam.
Zoia citea cu sârguință, dar Șura n'avea răbdare să stea mai
mult de jumătate de ceas cu cartea'n mână. Ardea ca să se
'ntoarcă în stradă, să fie din nou cu ceilalți copii. Din când în
când, suspina trăgând cu coada ochiului spre ușă.

Într'o zi aduse în casă o mulțime de cuburi și cutii de
chibrituri și începu să le așeze cu răbdare de-a-curmezișul,
împărțind masa în două părți egale.

— Asta-i jumătatea ta, iar astălaltă a mea ! îi
spuse el Zoiei. Să nu'ndrăznești să treci în partea mea 1
— Bine, bine, dar cu abecedarul cum facem ? Dar
cu călimara ? întrebă Zoia nedumerită.

Șura însă nu-și pierdu cumpătul:
— Abecedarul rămâne în partea ta, iar călimara
înfr'a mea !

— Sfârșește odată cu năzbâtiile ! i-o reteză Zoia cu asprime și se apucă să strângă, hotărîtă, cuburile de pe masă.

Lui Șura însă i se ura să stea și să-și învețe lecțiile fără să facă vreo pozna; întotdeauna scornea câte ceva ca să schim- fce totul în joacă. Ce puteai să-i faci ? N'avea nici șapte ani !

SARBĂTOARE

În ziua de 7 Noembrie, copiii mei se sculară cu noaptea'r cap. Anatolii Petrovici le făgăduise că-i va lua să vadă manifestația și ei așteptau ziua aceasta cu cea mai mare nerăbdare.

Sfârșiră cu dejunul într'o clipită. Anatolii Petrovici trecu să se bărbierească, iar Zoia și Șura își pierdură răbdarea aștep- tându-l. Se tot căzniră să-și găsească ceva de făcut, dar nu isbu- tiră. Nici măcar jocul care le plăcea mai mult decât oricare altul și care se desfășura în liniște (spânzurătoarea) nu-i a- trăgea.

În cele din urmă ne îmbrăcărăm și ieșirăm în stradă. Sufla un vânt rece, tăios și se cernea o ploaie mărunță amestecată cu zăpadă. Nu făcurăm însă nici zece pași și auzirăm înaintea noa- stră vuietul serbării : fanfară, cântece, vorbe, râsete. Cu cât ne apropiam de centrul orașului, sgomotul era mai puternic, străzile tot mai pline de veselie. Spre norocul nostru, ploaia încetă curând ; jur-împrejuir fâlăiau drapele roșii ca flacăra, se perindau nenumărate culori vii — și nimeni, nici copiii, nici cei mari, nu vedeau cerul înnoat.

Când apărură primele coloane de manifestanți, Zoia și Șura fură cuprinși de o încântare nemărginită; până la sfârșitul mani' festației, nu încetară să-și arate entuziasmul și bucuria. Citeau cu glas tare, deși adesea se poticneau, fiecare placardă, cântau cu fiecare cor și se porneau pe joc de fiecare dată când auzeau o altă fanfară. Ei nu mergeau — ci erau purtați de valul uriaș și plin de entuziasm al sărbătorii. Îmbujorați, cu ochii strălucitori și șepci le date pe spate (trebuiau să privească mai la fiecare clipă în sus), ei nu vorbeau legat, curgător, ci scoteau doar câte un strigăt:

— Uită-te, uită-te ! Ce frumoasă ! Ce stea ! Uite colo, dincoace ! Iii! Sboară baloane ! Uită-te! Mai iute !

Când ne-am apropiat de Piața Roșie, copiii tăcură ; își ro- tiră ochii de jur-împrejur și rămaseră cu privirile ațintite asupra Mausoleului.

— Mămico, cine-i acolo ? mă întrebă Șura, nu știu de ce în șoaptă, strângându-mi mâna cu putere. Dar Stalin, unde e? Dar Vorosilov ? Și Budionai este?

...Piața Roșie! Câte gânduri, câte sentimente ne legau de aceste cuvinte ! Cât visasem s'o vedem pe când eram la Osi- novăie Gaii ! E locul cel mai minunat de pe pământ! E locul spre care se îndreaptă gândul milioanelor și milioanelor de oameni din lumea întreagă...

Cu un an în urmă, venind pentru prima dată la Moscova, mă dusesem să văd Piața Roșie. Câte nu auzisem, câte nu citisem despre ea și totuși... nu putusem să mi-o închipui atât de simplă și de măreață. Iar acum, în ceasurile acestei zile solemne, mi se- păru cu desăvârșire nouă.

...Privesc crenelurile și turnurile Kremlinului, brazii severi și gânditori de lângă mormintele luptătorilor Revoluției, văd numele nemuritor — LENIN — săpat în lespezile de marmoră. Șuvoiul nesfârșit de oameni curge ca un fluviu fierbinte pe lângă zidurile sobre și impunătoare ale Mausoleului. Și mi se pare că- toată nestrămutata încredere, toată nădejdea și dragostea lumii se îndreaptă ca un torent nestăvilat spre farul măreț care arată, calea spre viitor.

În coloana noastră cineva strigă cu însuflețire :

— Trăiască tovarășul Stalin !

Iosif Vissarionovici zămbi și făcu un semn cu mâna.

Un „ura" puternic străbătu întreaga piață. Șura nu mai mergea, ci aproape că dansa lângă mine. Zoia alerga și ea, topăind, ținându-se strâns de mâna lui Anatolii Petrovici, iar cu cealaltă mână, ridicată în* sus, făcea semne cu atâta însuflețire încât, părea că putea fi în- tr'adevăr văzută dela tribună.Coborîm spre chei. Deodată, de după nori se ivi soarele. Pe dată, turnurile și cupolele Kremlinului se răsfrânseră în apă, cu sclipiri de aur. Lângă pod zărirăm un vânzător de baloane. Anatolii Petrovici cumpără trei baloane

roșii și două verzi — toate cinci, laolaltă, formau un minunat ciorchine **de** culori — **și dădu** Zoiei unul și lui Șura un altul.

— Dar cu celelalte ce facem ? întrebă Șura.

— Le dăm drumul ! strigă Zoia.

Iar Anatolii Petrovici le dădu drumul pe rând. din mers

Baloanele se înălțară în văzduh, lin, domol.

— Să mai stăm puțin, să mai stăm ! strigară Zoia și Șura În "tr'un glas.

Iar lângă noi se mai opriră și alții — oameni mari și copil.

Și așa, cu capetele date pe spate, am zăbovit acolo încă multă vreme, urmărind baloanele noastre frumoase, care se înălțau ■sprintene în văzduh, deveneau tot mai mici, înecându-se în cele din urmă în apa albastră a cerului.

SEARA

Acum câțiva ani am avut prilejul să citesc scrisoarea unui om care a dat multă atenție și a avut toată grija de educați» copiilor săi și care, atunci când copiii s'au făcut mari, a înțele» deodată că i-a educat prost.

„În ce am greșit, oare?" se întreba el, scrutând anii.

Și-și amintea aceste greșeli. Nu luase în seamă o ceartă, făcuse el ID locul unuia sau altuia dintre copii câte o treabă pe care fiecare ar fi putut s'o facă singur ; aducându-le daruri, le spunea: „Asta e al tău, iar asta e al tău" — când ar fi putut foarte bine să spună : „Sunt pentru voi amândoi" ; adesea le ierta câte o min ciună, câte o faptă urită, și-i pedepsea pentru nimica toată. „Pe semne că am scăpat clipa când în copii se ivește egoismul, dorința de a se descotorosi de o muncă grea — scria mai departe Și iată că fleacurile, nimicurile de odinioară, înseamnă azi pen •tru mine o mare durere : copiii mei sunt ou totul altfel decât am dorit să-i văd : grosolani, egoiști, leneși, nu se iubesc".

..Ce pot să fac ? se întreba spre sfârșit. Să las educația lor viitoare în seama societății, a colectivului ? Dar asta înseamnă în primul rând că societatea trebuie să cheltuiască din forțele ei pentru a îndrepta greșelile mele; în al doilea rând, că înșiși copiii se vor descurca cu greu în viață ; și în al treilea rând, că se cuvine aă mă întreb : unde sunt eu ? Ce-am făcut eu ?"

Scrisoarea a fost publicată într'unul din ziarele noastre mari — pare-mi-se chiar în „Pravda”. Țin minte că am zăbovit multă vreme asupra acestor rânduri pline de amărăciune, gândind și cufundându-mă în amintiri...

Anatolii Petrovici era un bun pedagog. Niciodată nu-l auzeam făcând morală sau dojenind copiii îndelung. Nu. El îi e- duca prin purtarea, prin atitudinea sa față de muncă, prin toată viața lui. Și mi-am dat seama că aceasta e cea mai bună educație.

— „N'am timp să mă ocup de copii, sunt toată ziua plecat la lucru !” aud adesea spunându-se. Și mă gândesc : „Într'o familie, oare e nevoie de un anume ceas sau răgaz pentru educația copiilor ?”

Anatolii Petrovici m'a
făcut să înțeleg că
educația constă în orice
lucru, fie cât de
neînsemnat, în orice
faptă, în fiecare privire,
în fiecare cuvânt pe care-
l spui. Tot ce faci
contribue la e- ducația
copilului tău : cum
muncești, cum îți petreci

timpul de odihnă, cum
vorbești cu prietenii și cu
dușmanii, cum înfrunți
boala, nenorocirea și cum
te porți atunci când ai o
bucurie. Copilul vede
totul și te imită în totul!
Dacă însă uiți de el, —
uiți ochii lui ageri și plini
de curiozitate care caută
neconținut, în fiecare
faptă a ta, un sfat și o
pildă. Iar dacă îți lași
copilul să crească lângă
tine sătul, bine îmbrăcat,
dar singur-singurel,
nimic n'o să te ajute să-i

dai o bună educație : nici
jucăriile scumpe, nici
plimbările distractive pe
care le face în tovărășia
ta, nici poruncile aspre
sau sfaturile înțelepte.
Trebue să fii neconținut
alături de copilul tău, și
el trebue să simtă în
fiecare lucru apropierea
aceasta și să nu se
îndoiască niciodată de ea

„Anatolii Petrovici și cu mine eram foarte ocupați și ne rămânea prea puțin timp pentru copii. Pe când funcționam ca învățătoare la școala elementară, învățam eu însămi la Institutul Pedagogic. Anatolii Petrovici lucra la Academia „Timiriazev”, urma un curs de stenografie și se pregătea intens să intre ca student, scutit de frecvență, la un institut tehnic. Visa lucrul acesta •de foarte multă vreme. De multe ori veneam acasă foarte târziu și găseam copiii dormind. Cu atât mai pline de bucurie erau zilele și serile pe care le petreceam cu toții împreună 1

De cum intram în casă, copiii alergau înaintea noastră și care mai de care căuta să ne împărtășească tot ce făcuse

peste zi. Deși cele povestite de ei nu prea aveau legătură între ele, erau spuse cu multă însuflețire și sgomotos:

— Cățelul Aculinei Borisovna s'a furișat în cămară și a răsturnat oala cu supă 1

— Eu

am învățat o poezie 1

— Zoia nu mi-a dat pace !

— Da' tu de ce n'ai făcut problema ?

— Uite ce chip am tăiat! Nu-i așa că-i frumos ?

— Am învățat cățelul să dea laba, a învățat aproape bine de tot 1

Anatolii Petrovici se desourca repede în spusele lor. Cerceta de ce problema n'a fost rezolvată, asculta poezia, întreba de cățel și adăuga, parcă în treacăt:

— „Ei, urît mai vorbești, frate Șura. Cum vine asta : „Zoia nu mi-a dat pace?” Nu-mi prea plac vorbe ca astea 1

Pe urmă ne așezam cu toții să mâncăm, copiii mă ajutau să strâng masa și în sfârșit venea și clipa cea mult așteptată...

S'ar părea că n'aveam cine știe ce mare lucru să așteptăm ! Totul era obișnuit, la fel ca în fiecare zi: Anatolii Petrovici descifra însemnările lui stenografice, eu îmi pregăteam lecțiile pentru a doua zi, iar Zoia și Șura aveau în față câte un caiet de desen.

...Lampa luminează numai masa în jurul căreia stăm; în re-ștîl odăii — semiîntuneric. Din când în când scaunul lui Șura scârțâie și se aud foșnind filele caietelor de desen...

Zoia desenează o casă cu un acoperiș înalt, verde. Din horn iese fum. Alături e un măr în care se văd fructele rotunde, fiecare de mărimea unei monede de cinci copeici. Câteodată mai sunt și păsări, și flori, iar pe cer lângă soare, o stea în cinci colțuri. Pe filele caietului lui Șura aleargă în toate părțile cai, câini, automobile și zboară avioane. Creionul din mână lui nu tremură niciodată, liniile sunt drepte și sigure. Mi-am dat seama de mult că Șura va desena bine.

Stam așa, văzându-ne fiecare de treburile noastre și așteptam ca Anatolii Petrovici să spună :

— Ei, acum să ne mai odihnim !

Asta însemna că aveam să începem cu toții un joc de societate. De cele mai multe ori jucam domino : Zoia cu Anatolii Petrovici împotriva mea și a lui Șura. Șura urmărea cu încordare fiecare mișcare a adversarului, se aprindea, se certa, iar când pierdea se făcea roșu ca focul, se supăra și era gata să plângă. Zoia se frământa și ea, dar fără să spună o vorbă ; doar își mușca buzele sau își strângea cu putere pumnul.

Uneori jucam un joc numit „sus și jos” .Aici nu mai depindea nimic de pricepere, ci numai de felul cum cădea zarul, un cub mic, alb, pe fețele căruia se află puncte negre, dela unu la șase. Dacă ai noroc, sbori cu avionul în sus, direct spre țintă : o cupolă pestriță ; iar dacă nu, te dai de-a berbeleacul și pierzi. Nu era un joc prea greu, dar era foarte distractiv! Și cum mal băteau din palme copiii când aveau norocul să sboare, sărind din- ■tr'odată zece pătrățele de pe tabla pestriță !

Și Zoiei și lui Șura le plăcea foarte mult un joc născocit de mine, pe care noi îl numeam foarte simplu „măzgălituri”. Unul dintre ei trăgea pe o foaie curată de hârtie un zig-zag oarecare, o linie strâmbă, într'un cuvânt o „măzgălitură”, și din măzgăli- tura asta fără nlcio noimă, eu trebuia să găsesc sămburele unui desen.

... Iată : Șura desenează ceva aidoma unui ou lunguiet. Mă uit, mă gândesc, apoi îi adaug aripioare, coadă, solzi, ochi și în fața noastră...

Pește ! Pește ! strigă copiii entuziasmați

.Iată : Zoia așterne pe hârtie o pată de cerneală, o pată ca toate petele, iar eu fac din ea o floare frumoasă : o crisante- mă înfolată, liliachie.

Când copiii, se făcură mai mărișori, schimbaram rolurile : eu făceam „măfgălitura”, iar ei născoceau desenul în care puteau s'o transforme. Șura era un neobosit inventator: dintr'un cârlig mititel înălța un palat ca din basme

; din câteva puncte făcea un chip de om, dintr'o linie strâmbă, un copac cu o coroană nespus de bogată.

Era un joc foarte interesant și, cred eu, folositor: desvolta în copii agerimea, fantezia, imaginația.

Mai mult decât orice ne plăcea însă când Anatolii Petrovici lua ghitara. Nici nu știu dacă într'adevăr cânta bine, dar nouă ne plăcea mult să-l ascultăm și uitam de toate, când cânta, unul după altul cântece rusești.

Chiar dacă serile acestea erau rare, ele ne luminau toate zilele care urmau și ni le reaminteau cu plăcere. O observație sau o dojană făcută copiilor în ceasurile acestea, lăsa o urmă adâncă în sufletele lor; iar o laudă sau un cuvânt duos îi umplea de fericire.

— Păi bine, Șura, tu te-ai așezat pe scaunul cel mai bun, iar mamei i l-ai lăsat pe cel cu speteaza ruptă ! spuse odată Anatolii Petrovici și de atunci n'am mai băgat de seamă nicicând ca Șura să ia pentru sine ceea ce era mai bun și mai comod și să nu-l pese de ce rămânea celorlalți.

Într'o zi, Anatolii Petrovici veni acasă încruntat și spuse copiilor bună ziua cu glas mai reținut ca de obicei.

— De ce-ai bătut-o azi pe Aniuta Stepanova ? îl întrebă pe Șura după o vreme.

— O mofturoasă... o miorlăită 1 făcu posac Șura, fără să se uite la taică-său.

— Să nu mai aud de isprăvi dintr'astea ! rosti apăsător și cu asprime Anatolii Petrovici ; după câteva clipe, adăugă mai blând: Ești băiat mare, mâine, poimâine împlinești opt ani și tu bați fetele! Oare nu ti-e rușine ?

În schimb cum mai străluceau chipurile copiilor când iata ifc lăuda : pe Șura pentru vreun desen izbutit, pe Zoia pentru vreun caiet îngrijit sau curățenia și rânduiala din odaie!

În zilele când veneam acasă mai târziu, copiii se culcau fără noi, lăsând pe masă caietele deschise ca să vedem cum și-au pre gătit lecțiile .

Petreceam prea puțină vreme împreună cu copiii noștri, e adevărat, dar știam întotdeauna ce-au făcut, ce i-a frământat și ce s'a petrecut în lipsa noastră. Apoi — și acesta e lucrul cel mai de seamă — tot ce făceam împreună, fie că

ne jucam, fie că ne ocupam de lecții sau de treburi de-ale gospodăriei, totul ne apropia de copii, iar prietenia dintre noi devenea din ce în ce mai adâncă și mai trainică.

IN DRUM SPRE ȘCOALA

Locuiam pe Șoseaua Veche. De acasă până la școală erau ■aproape trei kilometri de făcut.

Mă sculam mai devreme, pregăteam dejunul, dădeam de mâncare copiilor și plecam cu toții de acasă înainte de-a se lu mina de ziuă. Drumul nostru trecea prin parcul Timiriazev. Co păcii stăteau drepți, nemișcați, parcă desenați în tuș pe fondul albastru care se lumina încetul ou încetul.

Zăpada scârțâia sub picioare, iar frigul făcea ca gurilele paltoanelor să se acopere treptat cu brumă dela aburul respirației.

Numai noi trei străbăteam drumul acesta. Anatolli Petro viei pleca de acasă mai târziu. O vreme mergeam în tăcere, dat sompul se topea parcă odată cu întunericul și începeam discu ții, pe cât de neașteptate, pe atât de interesante.,

— Mamă — mă întrebă odată Zoia — cum vine asta : co păcii cu cât îmbătrânesc, cu atât se fac mai frumoși, iar omul când îmbătrânește se face tot mai urît. De ce ?

N'am apucat să-i răspund.

— Nu-i adevărat! sări Șura cu înflăcărare. Uite. bunica « bătrână și ce. nu-i frumoasă ? E frumoasă !

Cuvintele lui mi-o aduseră în fața ochilor pe mama. Negreșit, nimeni n'ar mai fi putut să spună că-i frumoasă. Are ochii atât de obosiți și adânciți în fundul capului, obrazii atât de sbâr- ciți și de scofâlciți...

Șura încă, de parcă mi-ar fi ghicit gândurile, spuse cu cea mai deplină convingere :

— Acela pe care-l iubesc, mi se pare frumos!

— I-adevărat! consimți Zoia, după ce se gândi.

Odată, pe când mergeam toți trei pe șosea, spre școală, no ajunse din urmă un camion, care se opri pe neașteptate chiar lângă noi.

— La școală? întrebă scurt șoferul scoțând capul pe fereastră.

— Da, la școală, răspunsei eu mirată.

— Hai, copii, suiți în mașină !
Nici n'apucați bine să mă desmeticesc și amândoi, Zoia și Șura erau în camion. Iar mașina, în strigătele și încântarea lor» porni mai departe.

Din ziua aceea și până în primăvară, la același ceas, camionul ne ajungea din urmă și lua copiii ducându-i până foarte aproape de școală. Ei se dădeau jos la colțul străzii, iar șoferul își urma drumul.

Niciodată nu stăteam să așteptăm „mașina noastră” ; aveam o deosebită bucurie să auzim în spatele nostru clacsonul de bas și glasul tot atât de gros al șoferului : „Hai, uriașilor, urcați-vă !” Inimosul șofer avea același drum cu noi, firește, dar copiii erau gata-gata să creadă că vine cu tot dinadinsul pe șosea, numai ca să-i ia pe ei. E minunat să poți gândi astfel!

AVEM O NOUA LOCUINȚA

La doi ani după venirea
copiilor la Moscova,
Anatolii Petrovici obținut
o altă locuință mai
spațioasă, mai bună,
într-o casă din pasajul
Alexandrovschi, la Nr. 7

.Astăzi, pasajul în care am locuit odinioară e de nerecunoscut : pe -amândouă părțile se înalță clădiri noi și mari, iar caldarâmul și trotuarele sunt asfaltate. Pe atunci însă, în pasajul Alexandrovski, abia dacă erau vreo zece căsuțe, țărănești după înfățișare, în spatele cărora se înșiruiau grădini de zarzavat; dincolo de grădini se întindea un maidan.

Căsuța noastră stătea singuratecă, cu totul izolată și, de fiecare dată când mă întorceam dela școală, o zăream încă de departe, îndată ce coboram din tramvai. Locuiam la etaj. Locuința de acum era mult mai bună decât cea veche: mai călduroasă, mai luminoasă și mai încăpătoare.

Copiii erau foarte bucuroși că ne-am mutat. Le plăcea tot ce era nou, și mutarea însăși îi încântase. Le-a trebuit multă vreme ca să-și strângă bagajele. Zoia își împacheta cu grijă cărțile, caietele și pozele tăiate din reviste. Șura își strângea și el lucrurile, pregătindu-și cu nespusă seriozitate bagajul lui : cioburi de sticlă, pietricele, cârlige, bucăți de fier, cuie strâmbe și încă multe altele, a căror menire rămânea pentru mine o taină.

Un colț din odaie l-am dat copiilor : am așezat aici o măsuță, iar în perete am fixat o poliță pe care să-și țină cărțile și caietele.

Când dădu cu ochii de masă, .Șura strigă :

— Partea din stânga — i-a mea.

— Iar cea din dreapta a mea, se învoi cu plăcere

Zoia.

Și așa, cum se întâmpla de cele mai multe ori, sămburile

neînțelegerilor care se iscau între copii, dispăru dela sine.

Viața noastră trecea ca și înainte : zilele se perindau pe nesimțite, noi toți munceam, învățam. În fiecare duminică „descopeream” câte un colț nou din Moscova : ba ne duceam la So- colnic, ba la Zamoscvoecie, cutreeram cu tramvaiul „B” grădinile din Sadove Colço sau ne plimbam prin parcul Nescucinai.

Anatolii Petrovici cunoștea bine Moscova, și pe cea nouă, de acum, și pe cea de odinioară, și putea să ne povestească multe despre ea.

— Da* podul unde-i ? întrebă Șura odată pe când treceam pe podul Cuznețchi ; drept răspuns, Anatolii Petrovici spuse o poveste interesantă, arătând că, odinioară, în locul acela se afla un pod adevărat, dar că într'o bună zi, râul Neglinca, strângân- du-și apele, pierise undeva sub pământ.

Pricepeam astfel cum apăruseră la Moscova tot felul de- „diguri”, „porți”, ulicioarele Stolovaia, Scatertnaia, Granat- naia, strada Bronnaia, Piața Sobaciaia.

Anatolii Petrovici ne.spunea o poveste și aflam de ce Presnea se numește Roșie, de ce există strada Baricadnaia ¹ și piața Vo- stanie¹...

Filă cu filă, istoria orașu'ui nostru minunat se desfășura în fața copiilor, iar ei învățau să înțeleagă și să iubească trecutul și prezentul lui.

NENOROCIREA

Odată, pe la sfârșitul lui Februarie, luarăm bilete la circ. Nu duceam copii prea des nici la cinematograful, nici la circ și din pricina asta, fiecare expediție de felul acesta era o adevărată sărbătoare pentru ei.

Copiii așteptau ziua de duminică cu o nerăbdare pe care era cu neputință s'o potolesti; visau la câinele dresat care știe să numere până la zece, la calul cu picioare dăltuite și gâtul încordat, cu frâul și șeaua bătute în argint, care va alerga prin arenă, la foca jucăușă care va trece de pe un butoi pe altul și va prinde în bot mingea aruncată de dresor.

Toată săptămâna nu se vorbea decât despre circ. Sâmbătă seara, întorcându-mă dela școală, văzui cu mirare că Anatolii Petrovici e acasă și stă culcat.

— Cum de-ai venit așa devreme ? Și de ce stai culcat ?

— I-am întrebat speriată.

— Nu fii îngrijorată, o să-mi treacă. Nu mă simt prea bine...

Nu pot spune că asigurarea lui Anatolii Petrovici m'a liniștit : vedeam bine că e foarte palid și extrem de slăbit, de

1

Piața Vostanie — Piața Revoluției. (N.R.)

parc'ar fi fost greu bolnav, și încă cine știe de când. Zoia și Șura, lângă pat, îl priveau îngrijorați.

— Va trebui să vă duceți la circ fără mine, le spuse Anatolii Petrovici, străduindu-se să zâmbească.

— Fără tine nu ne ducem ! ripostă Zoia cu hotărâre.

— Nu ne ducem ! întâi Șura.

A doua zi, Anatolii Petrovici se simți și mai rău : o durere ■scutită într'o parte, febră. Stăpânit, ca întotdeauna, nu se plângea, nu gemea, ci doar își mușca cu putere buzele. Trebuia să plece după un medic, dar îmi era teamă să-l las singur.

Am bătut la vecini. Nu mi-a răspuns nimeni: se duseseră să se plimbe, pe semne ; doar era Duminecă ! M'am întors buimacă în odaie, fără să știu ce trebuie să fac.

— Mă duc eu după doctor ! spuse pe neașteptate Zoia și până să-i răspund, se -și îmbrăcase cu paltonașul și își pusese căciulița.

— Nu se poate... e departe... rosti cu greutate Anatolii Petrovici.

— Ba da... mă duc... Știu unde stă ! Mămico, lasă-mă, te logl

Și plecă, fără să mai aștepte niciun răspuns, coborând scările în goană.

— Fie... ea-i isteță... o să-l găsească... murmură Anatolii Petrovici. și se întoarse spre perete ca să nu-i vâd fața crispată de durere.

După o oră, Zoia se întoarse însoțită de un medic, care-l examinează pe Anatolii Petrovici îndată. Când sfârși, rosti scurt: Ocluzie intestinală.¹ Trebuie operat, să fie dus numaidecât la spital!

Medicul rămase cu Anatolii Petrovici, iar eu alergai să găsesc o mașină. O jumătate de ceas mai târziu, era transportat la spital. Pe când îl coborau pe scară, începu să

1 Ocluzie intestinală – Încurcătură de mațe. (N.R.)

geamă, dar în aceeași clipă, întâlnind ochii măriți de spaimă ai copiilor, tăcu.

...Operația reuși, totuși Anatolii Petrovici nu se simțea bine. De fiecare dată când intram în salon, chipul lui apatic, lipsit de viață, mă înspăimânta mai mult decât orice. Eram deprinsă cu firea veselă, sociabilă a soțului meu, iar acum îl vedeam stând tăcut toată vremea ; numai rareori ridica mâna lui slabă, fără putere, o lăsa pe a mea, și tot atât de tăcut îmi strângea degetele.

În ziua de, 5 Martie m'am dus la spital ca de obicei, să-l văd pe Anatolii Petrovici.

— Așteptați aici — îmi spuse pe coridor un infirmier pe care-l cunoșteam, privindu-mă într'un fel ciudat. Trebuie să iasă medicul sau sora.

— Am venit la bolnavul Cosmodemianschi! îi amintii eu, crezând că nu m'a recunoscut. Am permisiunea de a intra oricând.

— Îndată iese sora, mai așteptați, repetă infirmierul.

După o clipă veni grăbită sora.

— Vă rog să luați loc, spuse ea, ferindu-se să mă privească în, ochi.

Și atunci, înțelegând, rostii cuvântul îngrozitor, de necrezut :

— A... murit ?

Sora încuviință din cap, fără să spună o vorbă.

...E greu, e dureros să pierzi un om drag, chiar și atunci când știi — mult înainte de sfârșit — că boala-i necruțătoare și pierderea de neînlăturat. Nu cunosc însă nimic mai îngrozitor decât o asemenea moarte, atât de neașteptată și de crudă... Numai cu o săptămână în urmă, omul acesta, care nu fusese bolnav niciodată, era vesel, plin de putere și de bucuria vieții, și acum. iată-l întins în sicriu, străin, nepăsător și fără glas...

Copiii nu mă lasau singură nicio clipă. Zoia mă ținea de o mână, iar Șura de cealaltă.

— Nu plânge, mamă ! Măimico, nu plânge ! I spunea întruna Zoia, uitându-se cu ochii roșii, secați de lacrimi, la chipul încremenit al tatălui ei.

...Într-o zi posomorită și rece eram toți trei în parcul
Tirni- reazev : așteptam pe fratele și pe sora mea, care
trebuiau să sosească la înmormântare. Așteptam sub un
copac înalt, des- goiit de frunze, ca în vreme de iarnă ; sufla
un vânt tăios, ne pătrundea frigul și ne simțeam singuri,
părăsiți, orfani.

Nu mai țin minte când au sosit ai mei, nici cum am
trăit până la capăt ziua aceasta rece, grea și parcă fără
sfârșit. Mi- aduc aminte ca prin ceață doar drumul spre
cimitir, apoi cum Zoia a isbucnit deodată într'un plâns
sgomotos și sfâșietor și bocănitul bulgărilor de pământ în
capacul sicriului...

FĂRA TATA

Din clipa aceea viața mea s'a schimbat. Înainte trăiam
simțind și știind că lângă mine se află un om apropiat și drag,
că pot oricând să mă sprijin pe brațul lui ferm și puternic. Mă
deprinsesem cu această caldă și liniștitoare siguranță și nici
nu puteam să-mi închipui că ar putea fi altfel. Și iată,
deodată, rămân singură ; toată răspunderea pentru soarta
celor doi copii ai noștri și pentru însăși viața lor c^de,
întreagă, pe umerii mei.

Șura era încă mic și, oricum, nu-și dădea seama de
grozăvia celor întâmplate. Pentru el tata se afla parcă undeva
departe — cum se întâmpla pe vremea despărțirilor de
odinioară— și avea să se mai întoarcă lângă noi cândva...

În schimb, Zoia primi nenorocirea care se abătuse
asupra noastră ca un om mare.

Aproape că nici nu pomenea de tatăl ei. Când mă
vedea gânditoare, se apropia de mine, mă privea în ochi și
mă întreba în șoaptă :

— Vrei să-ți citesc ceva ?

Sau mă ruga :

— Povestește-ne ceva ! Spune cum ai fost când

erai mică.

Sau se așeza și rămânea tăcută alături de mi-ne,
cuibărln- du-mi-se lângă genunchi.

Își da toate silințele să nu mă lase pradă gândurilor
amare.

Uneori însă, noaptea, o auzeam plângând. Mă apropiam și o mângâiam pe păr întrebând-o încetșor:

— Plângi pentru tăticu ?

Iar ea îmi răspundea întotdeauna :

— Nu. Poate c'am visat ceva .

Și înainte i se spunea Zoiei: „Tu ești mai mare 1 Trebu« să ai grijă de Șura, să-i dai ajutor mamei". Cuvintele acestea căpătaseră acum însă și un alt înțeles : Zoi a devenise într'adevăr ajutorul meu, prietena mea.

Începui să dau lecții la încă o școală și din pricina asta stăteam acasă și mai puțin. Pregăteam de cu seară mâncarea pentru prânz. Zoia o încălzea, îi dădea lui Șura să mănânce, deretica prin odaie, iar când se făcu mai mare, începu să aprindă și focul.

— O să dea ioc la casă Zoia dumitale 1 îmi spuneau uneori vecinii. E încă un copil 1

Eu știam însă că pe Zoia poți să te bizui mai mult decât pe un om mare. Făcea totul la vreme și nu uita niciodată nimic. Punea toată grija și băgarea de seamă chiar și în treburile mărunte și plicticoase. Știam că Zoia n'o să arunce pe jos vreun chibrit aprins, că va închide capacul hornului la vreme și va zări îndată orice cărbune sărit din sobă.

Odată m'am întors acasă foarte târziu, cu o cumplită durere de cap și atât de obosită, încât nu mă simțeam în stare să mă apuc de gătit.

„Am să pregătesc mâine mâncarea, mi-am spus. O să mă scol mai de dimineață..."

Am adormit de cum am pus capul pe pernă și... a doua zi m'am trezit mai târziu ca de obicei : într'o jumătate de ceas trebuia să plec de-acasă ca să nu întârziu dela școală.

— Cât îmi pare de rău ! le spusei copiilor necăjită.

Cum de-am dormit atâta ! Azi o să aveți numai mâncare rece.

Seara, când m'am întors acasă, i-am întrebat de cum am intrat în odaie :

— Ei, ia spuneți, sunteți tare flămânzi?

— Ba deloc ! Suntem amândoi sătui! strigă triumfător Șura, sărind prin odaie.

— Poftim la masă, mămico ! Repede ! Azi avem
pește prăjit ! spuse Zoia solemn.

— Pește? Ce fel de pește?

În tigaie, într'adevăr, se rumenea un pește. „De unde
l-or ti luat?”

Copiii vedeau cât sunt de uimită și erau în culmea
încântării.

Șura striga și sărea înainte, dar Zoia, care nu mai
putea de mulțumire, îmi povesti totul până la urmă :

— Uite, mămico: în drum spre școală, am trecut
pe lângă an iaz. Uitându-mă într'o copcă, am văzut un pește.

Șura voia «ă-I prindă cu mâna, dar nu l-am lăsat, ar fi
lunecat. La școală sm cerut dela îngrijitoare o cutie de
conserve, am vârit-o în sacul de galoși și când ne întorceam
spre casă ne-am oprit ■aproape un ceas la iaz și-am prins...

— Am fi prins mai mulți, dar ne-a luat un „nene”
la goană — se amestecă Șura în vorbă. Spunea : O să vă
înecați! O să

degere mâinile! Și uite, nu ne-au degerat mâinile!

— N'am prins numai un pește, am prins mai
mulți ! urmă Zoia. Am venit acasă, l-am prăjit, am mâncat
amândoi și ți-am iăsat și ție. E gustos, nu-i așa?

În seara aceea am pregătit împreună mâncarea pentru
a ioua zi : Zoia a curățat cu grijă cartofii, a spălat arpacașul,
urmărind cu luare aminte cât și ce anume pun în cratiță.

...Mai târziu, amintindu-mi de primele luni care-au
urmat ■Jupă moartea lui Anatojii Petrovici, mi-am spus de
nenumărate ori că tocmai atunci s'a adâncit în felul de a fi al
Zoiei, seriozitatea timpurie ne care o observau la ea chiar și
oamenii care o ■cunoșteau puțin.

COPIII ÎNVAȚA LA O NOUĂ ȘCOALA

Curând după moartea soțului meu, am mutat copiii la
școala Nr. 201. Școala cea veche era prea departe de casă și
ml-era teamă să-i las să facă singuri drumul în fiecare zi.
Apoi, nici eu nu mai funcționam acolo: acum aveam o catedră
la o școală pentru adulți.

Noua lor școală le plăcu copiilor de cum o văzură și
amândoi o îndrăgiră chiar din prima zi, nu mai găseau
cuvinte să-și arate încântarea ! E drept, localul unde

învăţaseră oăna atunci — o casă de lemn — uu era prea mare şi semăna cu cel din Osinovăie Gaii. Pe când şcoala cea nouă era mare, încăpătoare, iar lângă ea se construia o minunată clădire, cu trei etaje şi cu ferestre mari şi largi. În clădirea aceea aveau să se mute în viitorul an şcolar.

Zo:a cea gospodină a preţuit din prima clipă pe

Nicolai Va-silievici, directorul şcolii Nr. 201.

— Mămico, dacă-ai vedea ce clasă vom avea ! îmi spunea cu încântare. Dar biblioteca 1 Câte cărţi! N'am văzut niciodată atâtea : toţi pereţii sunt acoperiţi cu rafturi, din podea şi până în tavan ! Şi nu-i niciun locşor între cărţi.... N'ai unde s'arunci un ac ! mai spuse după ce se gândi câteva clipe, (şi iarăşi recunoscu în Zoia pe bunica: asta era vorba ei). Nicolai Vasilievici ne-a«dus pe şantier şi ne-a arătat totul. Ne-a spus c'o să avem u grădină mare şi că noi singuri o s'o plantăm. Ai să vezi cum o să fie şcoala noastră, mămico ! În toată Moscova n'ai găseşti alta mai frumoasă !

Şura era şi el încântat de tot ce se făcea la şcoala cea nouă însă mai mult decât orice îi plăceau orele de gimnastică, de cultură fizică. Băiatul nu mai sfârşea de povestit cum s'a suit pe. trapez, cum a sărit „capra", cum a învăţat să arunce mingea în coşul de basket-ball.

Lidia Nicolaevna Iurieva, învăţătoarea lor cea nouă, le plăcu din prima clipă copiilor. Mi-am dat seama de lucrul aces*a văzând dragostea cu care plecau în fiecare zi la şcoală, cât de veseli şi de mulţumiţi se întorceau acasă şi cum se s-trăduiau să-mi povestească tot ce le spunea învăţătoarea, cuvânt cu cuvânt; totul, până în cele mai mici amănunte era pentru ei plin de însemnătate.

— Eu cred că tu laşi margini prea late, l-am spus într'o zi Zoiei, răsfoindu-i cu atenţie unul dintre caiete.

— Nu, nu ! se grăbi ea să-mi răspundă, îmbujorându-se. Lidia Nicolaevna ne-a spus aşa — mai înguste nu se poate !

Şi aşa se întâmpla cu toate lucrurile: odată ce Lidia Nicolaevna a spus, aşa trebuia să fie. Ştiam că acesta e un semn bun : însemna că o iubesc şi o respectă pe învăţătoarea lor şi îndeplinesc cu plăcere orice dorinţă şi orice sfat al ei.

Zoia și Șura, deopotrivă, puneau la inimă tot ce se petrecea în clasă.

— Azi, Borica a întârziat și când a intrat în clasă, a spus : „S'a îmbolnăvit mama și m'a trimis la farmacie !” povestea Șura cu aprindere. Ei, dacă mama-i bolnavă n'ai ce face, și Lidia Nicolaevna i-a zis : „Treci la loc”. Ei, dar când sfârșim noi cu lecțiile, numai ce vine mama lui Borica ; voia să se ducă undeva cu el chiar delă școală. Ce să vezi : era sănătoasă, nici pomeneală de boală ! Lidia Nicolaevna se făcu roșie de supărare și-i zise lui Borica : „Nimic nu mă supără mai mult ca atunci când mi se spune o minciună ! Eu am o regulă de care mă țin întotdeauna : dacă îți recunoști greșala, dacă nu minți...”- adică dacă ai spus adevărul — se îndreptă în grabă Șura simțind c'a început să înflorească vorbele învățătoarei — înseamnă că meriți numai jumătate din pedeapsă”. Atunci eu am întrebat-o : „De ce meriți numai jumătate din pedeapsă, dacă-ți recunoști greșala ?”. „Când un om își recunoaște greșala, înseamnă că a înțeles-o, ^și nu-i nevoie să-l pedepsești cu asprime” — mi-a răspuns Lidia Nicolaevna. „Ce rost ar mai avea să-l pedepsești, odată ce și-a înțeles greșala ? Dacă însă își ascunde greșala, dacă nu spune adevărul, înseamnă că nu-și dă seama de nimic, că va repeta această greșală și altădată și deci, trebuie ■pedepsit...”

Când ceilalți din clasă nu făceau bine vreo temă, Zoia ve nea acasă atât de tristă, încât seara o întrebam îngrijorată :

— Ai luat vreo notă proastă ?

— Nu — îmi spunea tristă — eu am luat notă bună, au» rezolvat totul, dar Mania Fedotova a greșit dela început până la sfârșit. Tot așa și Nina Liubimova ! „Mă văd silită să vă pun note proaste, și-mi parte foarte rău”, le-a spus Lidia Nicolaevna

Odată m'am întors acasă mai devreme ca de obicei.

Copii¹

— nicaieri. îngrijorată m'am dus la școală și aici, găsind-o p* Lidia Nicolaevna, am întrebat-o dacă nu știe unde-i Zoia.

— Cred c'au plecat toți, dâr să vedem totuși.

Ne-am apropiat încetîșor de ușă și ne-am uitat printr'un ochi de geam în clasă.

Zoia și alte trei fete stăteau lângă tablă : două erau puțin mai înalte dăr aveau codițe subțirele ca și ea, iar cea de-a trei»

— scundă, grăsuță și cu părul buclat. O ascultau toate trei p< Zoia, foarte serioase; fetița cea scundă și cu părul buclat ra măsese cu gura deschisă.

— Ce faci ? o muștra Zoia cu blăndețe. Dacă aduni creioa ne cu creioane, trebuie să-ți dea tot creioane. Tu însă aduni m» tri cu kilograme ! Ce-o să-ți dea la adunarea asta ?

În clipa aceea am văzut ceva alb sburând prin fundul cls sei. M'am uitat mai cu luare aminte: Șura, în ultima bancă arunca neturburat de nimeni porumbei de hârtie spre tavan.

Am plecat de lângă ușă. Pe urmă, am rugat-o pe Lidia Ni colaevna s'o trimită pe Zoia acasă cât mai curând și să nu l mai dea voie să întărie mult la școală, după orele de clasă. Ia seara i-am spus și eu să se întoarcă acasă îndată după sfârșitui programului.

— Uite, — i-am spus — azi am căutat să vin mai devreme, să mai stăm împreună cu toții, și când colo, nu v'am găsit acasă. Te rog să nu-ți mai pierzi vremea la școală.

Zoia m'a ascultat în tăcere; abia după ce sfârșirăm cu cina. mă întrebă :

— Mămlco, oare a ajuta fetelor, înseamnă pierdere de vreme ?

— Pierdere de vreme? Nicidecum ! E foarte bine când iin om își ajută tovarășul.

— Atunci de ce spui : „Să nu-ți mai pierzi vremea la școală ?"

M'a cuprins o cumplită părere de rău și, poate pentru a suta oară, m'am gândit că de prevăzător trebuie să-ți alegi cuvintele când vorbești cu copiii !

— Am zis așa fiindcă am vrut să mai stau și eu cu voi. Stiti doar că de rar se'ntâmplă să viu acasă mai devreme l

— Bine, dar tu singură spui: „Munca înainte de toate !"

I-adevărat! Dar tu trebuie să ai grijă de Șura, să-i dai să mănânce, iar el stătea la școală flămând și te-aștepta !

— Nu, nu mi-a fost foame ! sări Șura. Zoia a luat' cu ea un pachetel cu mâncare.

A doua zi de dimineață, înainte de a pleca la școală, Zoia mă întrebă: .

— Îmi dai voie să mai stau și azi cu fetele?

— Dar să nu întârzii prea mult !

— Numai o jumătate de ceas ! îmi răspunse Zoia.

Și eram încredințată că va rămâne la școală atât cât spusese : o jumătate de ceas — nicio clipă mai mult.

MITURI GRECEȘTI

Doream foarte mult să păstrez în viața noastră obiceiurile cu care ne deprinsese Anatolii Petrovici. În zilele de sărbătoare ne plimbam întotdeauna prin Moscova, ca atunci când trăia. Pentru noi însă, acum, plimbările erau pline de amărăciune: tot timpul ne gândeam la tată. Serile — jocurile noastre nu se mai încheau ca înainte : lipsea tată, lipseau glumele, risul lui...

Într-o seară, pe când ne întorceam acasă dela plimbare, n» oprirăm în fața unui magazin de bijuterii. Vitrina viu luminată te orbea: pietre scumpe scânteiau cu mii de licăriri, purpurii, albastre, verzi, liliachii, apoi coliere, broșe și alte podoabe strălucitoare. Chiar lângă geamul vitrinei, pe o perniță de catifea erau expuse câteva șiruri de inele ; fiecare avea câte o piatră prețioasă și parcă fiecare din ele îți săgeta ochii, — ca rost» tocilei sau cablul aerian al tramvaiului — cu o puzderie de scântei de toate culorile. Jocul acela orbitor de palpiări, nem»'- văzut de copii până atunci, îi atrase pe amândoi.

— Tatăcu îmi făgăduise să-mi spună de ce au inelele pietre prețioase, dar n'a mai apucat s'o facă... zise pe neașteptate Zoia» și tot atât de neașteptat tăcu, și-mi strânse cu putere mână», parcă cerându-mi iertare pentru că amintise de Anatolii Petrovici.

— Mămico, tu știi de ce-au inelele pietre prețioase ? s* amestecă în vorbă Șura.

— Știu.

— Plecarăm mai departe. Pe drum le-am spus copiilor poveste» lui Prometeu. Mă priveau amândoi în ochi, căutând să prind; flecare cuvânt, și erau atât de absorbiți de ceea ce le spuneam, încât mai la fiecare pas erau gata să se ciocnească de trecător! Mitul străvechi al viteazului care de dragul oamenilor încerca;? să săvârșească o faptă nemaipomenită și apoi îndurase cu tărie un chin îngrozitor, puse dintr'odată stăpânire pe imaginația copiilor...Și într'o bună zi, răsare lângă Prometeu, Hercules, uii! om bun și neobișnuit de puternic, un adevărat erou — urmaș eu să povestesc, Hercules nu se temea de nimeni, nici de însuși Zeus. El tăie cu spada lui lanțurile care-l ținutau pe Prometeu de stâncă, și-l eliberă. Dar porunca lui Zeus, după care Prom« teu n'avea să poată niciodată să-și lepede lanțul osândei, a rămas în putere : o verigă a lanțului împreună cu o bucată de stâncă i-au rămas atârâte de încheietura mâinii tot restul vieții. De atunci, în amintirea lui Prometeu, oamenii poartă pe deget inele cu pietre scumpe.

După câteva zile am adus copiilor Mitologia greacă dela bibliotecă și am început să le citesc dintr'însa cu glas tare. Lucru ciudat: în primele zile, cu tot interesul lor pentru Prometeu, nu prea mă ascultau cu plăcere. Pe semne că semizei, ale căror nume îi le întipăreai anevoie în minte, li se păreau reci, depărtați și străini. Puteai oare să-i asemeni cu prietenii lor de odinioară, cu ursul cel lacom, cumătră vulpe, prostănacul de lup care-a pofțit la pește și și-a lăsat jumătate din coadă într'o c»pcă, și cu toți ceilalți eroi ai basmelor populare rusești, cu care ei se împrieteniseră ?!

Treptat însă, și eroii miturilor și-au croit drum spre inimile copiilor: Zoia și Șura începură să vorbească despre Perseu, Hercules, Icar, ca despre niște oameni vii. Țin minte că Zoiei i s'a făcut milă de Niobe, iar Șura, aprins, i-a răspuns :

— Da' de ce se lăuda ?

Eram încredințată că multe alte cărți vor deveni dragi și apropiate copiilor mei. Și poate că din pricina asta îmi aduc bine aminte o scurtă convorbire dintre mine și Zoia :

— Tu ești mare și plângi... mi-a spus ea mirată și gânditoare într'o zi, când reciteam „Tăunul” \ găsindu-mă cu ochii fn lacrimi.

— O să văd eu cum al să citești tu cartea asta ! i-am răspuns.

— Când am s'o citesc ?

— Când o să ai vreo 14 ani.

— Oho, e tare mult pân'atunci! făcu Zoia târăgănat.

Era limpede că o asemenea așteptare i se părea îngrozitor de lungă, aproape cu neputință.

CĂRȚILE CELE MAI DRAGI

Acum, când se întâmpla să am vreo seară liberă, citeam, nu mai jucam domino; adică eu citeam și copiii ascultau.

De cele mai multe ori citeam din Pușchin. Era o lume cu totul deosebită, minunat de frumoasă și plină de bucurii. Versurile lui Pușchin puteau fi învățate cu ușurință, iar Șura, fără nicio caznă, învăță și spuse pe de rost poezia despre veverița care :

....sdrângăne strune și tot roade la alune. Ce alune ! Coaja-i aur Miezul — limpede smarald! Ce mai sunt. Și tare-s bune!...

Și cu toate că știau multe din ele pe dinafară, copiii mă rugau fără încetare să le citesc :

— Mămico, hai mămico..., ăla cu peștișorul de aur..., cu țarul Saltan.

Într'o zi mă apucau să-le citesc „Copilăria lui Tioma”. Am ajuns cu cititul acolo unde se povestește că Tioma a mâncat bătaie dela taică-său pentru că a rupt o floare. Copiii doreau mult să afle ce s'a mai petrecut după aceea, dar se făcuse târziu și i-am trimis la culcare. Lucrurile s'au rânduie în așa fel, încât nici în timpul săptămânii și nici duminică n'am avut vreme să le citesc povestea lui Tioma până la capăt. Mă aștepta un teanc de caiete necorectate, un maldăr de ciorapi nețesuți. Până la urmă, Zoia, ne mai având răbdare, luă cartea și citi povestea singură până la sfârșit.

Aşa a început! Citea cu
nesaţ, tot ce-i cădea în
mână, — ziar, poveste
sau chiar o carte de
şcoală. Parc'ar fi vrut să
vadă şi să se încredinţeze
dacă ştie să citească şi ea
ca un om mare; când
învăţa, nu citea numai
lecţia, ci toată cartea.
Numai atunci când îi
spuneam : „Eşti prea
mică pentru cartea

„asta. Ai s'o citești mai târziu". Zoia, ascultătoare, pune cartea la o parte.

Gaidar ne era cel mai drag din're toți scriitorii. Mă miram întotdeauna văzând priceperea ou care știe să vorbească copiilor în cărțile lui, de lucrurile cele mai însemnate. Le vorbea cu cea mai mare seriozitate neținând seama de vârsta lor, dela egal la egal. Știa că cititorii lui, copiii, nu sunt în stare să drămuiască sentimentele : că le place să întâlnească în cărți curaj neprecupețit, prietenie deplină, credință nestrămutată. Paginile cărților lui erau luminate de flacăra unei înalte gândiri. La fel ca Maiačovski, el își înălța cititorul cu fiecare rând, îl chema spre fericire, dar nu spre o fericire meschină, personală, ci spre o fericire măreață, a întregului popor — fericire care se clădește în țara noastră — chema copii: și-i învăța să lupte pentru această fericire, să și-o faurească cu propriile lor mâini.

Despre câte nu vorbeam când terminam de citit o carte de-a lui Gaidar ! Vorbeam și despre cât de dreaptă e Revoluția noastră, și despre faptul că liceul de pe vremea țarismului nu seamănă cu școala noastră și despre ce este vitejia și disciplina. La Gaidar, cuvintele acestea dobândeau un înțeles uimitor de apropiat și de limpede. Țin minte ce adânc i-a sguduit pe Zoia și pe Șura faptul că Boris Goricov, fără să vrea, l-a pierdut pe Ciubuc, tovarășul lui mai mare, și aceasta numai din pricină că, în timp ce se afla în recunoaștere, dăduse uitării orice prevedere și plecase la scăldat, așa cum i se năzărise.

— Auzi ce i-a trăsнит prin cap ?! Să se scalde! Iar Ciu-, buc a fost prins! se aprinse Șura.

— Și doar Ciubuc credea că Boris l-a trădat! Inchipuește-ți cât s'a chinu t Boris după aceea ! Nici nu înțeleg cum mai poți să trăiești știind că tovarășul tău a fost împușcat din vina ta!

„Ținuturi depărtate", „R. V. S.", „Taina militară", le-am citit de nenumărate ori. Cum apărea o carte nouă de Gaidar, o aduceam îndată acasă. Și întotdeauna ni se părea că

vorbește cu noi despre ceeaee ne frământa chiar în ziua,
chiar în clipa aceea.

— Mămico, unde stă Gaidar ? mă întrebă odată

Zoia.

— Mi se pare că la Moscova.

— Ah ! Cât aş vrea să-l văd !

PALTONUL CEL NOU

Jocul care-i plăcea mai mult decât oricare altul lui
Şura era „cazácii”. Iarna prin nămeții de zăpadă, vara prin
nisip, copiii săpau ascunzători, aprindeau focuri și alergau cu
țipete războinice de-a-lungul străzilor.

Odată, spre seară, în fața ușii dela intrare se auzi un
sgo- mot groaznic : ușa se dădu de perete și în prag apăru
Şura. Dar în ce hal ! Zoia și cu mine sărirăm de pe scaune
văzându-l. Şura sta în fața noastră mănjit de lut din cap
până'n picioare, sburlit, asudat de alergătură ; dar toate
astea nu ne mirau prea mult. Altceva ne îngrozea :
buzunarele paltonului erau rupte, nasturii smulși cu stofă cu
toi, iar în locul lor se vedeau niște găuri cu margini
sdrențuite.

Încremenisem. Îl priveam în tăcere. Paltonul era nou-
nouț, abia i-l cumpărasem.

— Nefiind încă în stare să spun ceva, îi scosei paltonul și începui să-l curăț cu peria. Șura stătea rușinat, dar pe chipul lui se ivi o expresie îndărătnică, parcă de independență. „Ei și 1” părea că spune întreaga lui înfățișare. Starea aceasta punea câteodată stăpânire pe Șura și atunci era greu să te înțelegi cu el. Nu-mi plăcea să strig, iar să vorbesc liniștit nu mă șimțeam în stare în clipa aceea și din pricina asta nu m'a-m mai uitat la Șura ci, fără o vorbă, căutam să fac paltonul să arate mai omenește. În odaie era o liniște apăsătoare. Trecură astfel cincisprezece, poate chiar douăzeci de minute și ele mi s'au părut ceasuri întregi. Iartă-mă, mămico ! N'am să mai fac ! mormăi Șura din spatele meu, repede, ca și cum ar fi spus o poezie învățată pe dinafară.

— Iartă-l, mămico! repetă ca un ecou Zoia.

— Fie! răspunsei eu fără să mă întorc.

Și am stat până noaptea târziu să cârlesc paltonul cu pricina.

Era încă întuneric când m'am trezit a doua zi. Lângă mine, la capătul patului stătea Șura, așteptând pe semne să de- chid ochii.

— Mămico... iartă-mă... n'am să mai fac niciodată ! murmură el^p glas întretăiat și cu toate că erau aceleași cuvinte, acum le spunea cu totul altfel : cu durere, cu adevărată părere de rău.

— Ai vorbit cu Șura de întâmplarea de-aseară ? o întrebai pe Zoia când am rămas singure în odaie.

— Da, am vorbit! răspunse ea după o vreme, cu o oarecare sfială.

— Și ce i-ai spus ?

— I-am spus... i-am spus că tu muncești acum singură și că ți-e greu... că n'ai fost supărată pe el, ci te-ai gândit ce ne facem acum, când paltonul e rupt ? • „CELIUSCHIN”

— Șura, mai ții minte ce ți-a povestit tăticu despre expediția lui Sedov ? întreb eu.

— Da.

81

— Atunci, ții minte ce-a spus Sedov înainte de plecare: „Poți oare să pleci spre Pol cu un asemenea echipament ? În loc de optzeci de câini, avem numai douăzeci ; hainele s'au rupt, provizii puține...” Nu-i așa că ții minte? Și uite, vezi, acum pornește spre Arctica un spărgător de ghiață. Ce nu-i pe e!<
i) Povestire despre Zoia și Șura
N'au uitat nimic, s'au gândit la tcwte, dela ac și până la vacă-
— Cu-um ? Ce fel de vacă ? ^
— Uită-te : pe bordul vasului sunt douăzeci și șase de vad,, patru purcei, cartofi, legume. Cu siguranță că acum marinarii n'au să mai flămânzească 1
— Și nici n'au să mai degere 1 întărește Zoia privind în ziar peste umărul meu. Au de toate : tot felul de îmbrăcăminte îmblănită, saci de dormit, îmblăniți și ei, și cărbuni, și benzină, și gaz...
— Și schiuri! se amestecă Șura în vorbă. Nartele¹ sunt un fel de sâni, nu-i așa ? Și fel și fel de aparate științifice ! Hei, strașnic s'au mai echipat!Ti, și arme! O să împuște la urși albi și la foc 1
...Nici nu mă gândeam pe atunci că expediția lui Celiuschin avea să fie curând subiectul principal al convorbirilor noastre. Comunicatele despre mersul expediției nu mai apăreau atât de- des prin ziare, sau poate nu-mi cădeau mie în mână, dar vestea cu care Șura veni în goană într'una din zile a fost ca un trăsnet.
— Mamă! începu Șura să strige, sb'urlit și înfierbântat când nici nu trecuse încă pragul. Celiuschin*! Vaporul! Mai ții minte? Doar tu mi-ai povestit... chiar acum... am auzit cu urechile mele...
— Ce-i ? Ce s'a întâmplat ?
— A fost strivit ! Ghiața l-a strivit 1
— Dar oamenii ?

1 Narter*— Sâni polare trase de câini sau de reni (N.R.).

— Au debarcat cu toții. De-a-dreptul pe gheață.
Unul singur a căzut peste bord...

Nu-mi venea să cred. Mi-am dat seama însă că Șura nu încurcase știrile: toată țara aflate de această nenorocire. La 13 Februarie („Nu degeaba se spune că 13 este număr cu ghinion !” mormăia Șura amărît) ghețurile Arcticei striviseră vaporul; apăsarea lor puternică sfărâmasă babordul și după două ore vasul se scufundă.

În răstimpul acestor două ore, oamenii transportaseră pe gheață provizii socotite pentru două luni, corturi, saci 'de dormit, avionul și postul de radio-emisie. Stabiliseră după stele locul unde se aflau, se puseseră în legătură, prin radio, cu stațiunile polare de pe litoralul Ciucotsc și începuseră îndată să construiască barăci, o bucătărie, un turn de semnalizare...

Curând, posturile de radio și ziarele aduceau o altă veste: Partidul și Guvernul creaseră o comisie pentru salvarea oamenilor din expediția Celiuschin. Toată țara luă parte la această acțiune și fără nicio întârziere: se reparau în grabă spărgătoare de gheață, se echipau pentru 'drum dirijabile, aerosânii. La capul Nord, în Uellen și în golful Providencei, avioane se pregăteau să-și ia sborul spre locu! nenorocirii. Din Uellen porniră spre tabăra expediției sănii trase de câini. Peste ocean, înconjurând lumea, se îndreaptă într'acolo „Crasin”. Vasele „Smolensc” și „Stalingrad” se ridicară până la paralele neatinse de niciun alt vapor pe vreme de iarnă, transportând a- vioane la capătul Oliutorschi.

În zilele acelea nu cred să se fi găsit un singur om în țara noastră, care să nu fi fost îngrijorat și să nu fi urmărit, ținân- du-și răsuflarea, soarta membrilor expediției. Cât despre Zoia și Șura, ei au fost cu desăvârșire absorbiți de aceste întâmplări. Puteam să nu ascult la radio, puteam să nu citesc ziarele : copiii știau totul până jîn cele mai mici amănunte ! Ceașuri întregi vorbeau cu aprindere și înfrigurare despre același și a- lași lucru: ce fac în clipa asta cei din expediție? Sunt sănătoși ? La ce se gândesc ? Oare nu li-e teamă ?

O sută patru oameni se aflau pe gheață, iar între ei erau și doi copii. O, cât îi invidia Șura !

— Tocmai ei să aibă un asemenea noroc ? Doar ei nu pricep nimic: unu' n'are nici doi ani, iar celălalt e încă în scutece. Să fi fost eu acolo !...

— Măsoară-ți vorbele, Șura ! Ce noroc e asta ? Oamenii au fost loviți de o nenorocire cumplită și tu spui: „noroc” !

În loc de răspuns, se mulțumea să dea din mână. Tăia din ziare fiecare rând privitor la expediția Celiuschin. Iar când desena, desena numai peisaje din Nord: sloiuri, tabăra expediției toate așa cum și le închipuia el.

Știam însă că, membrii expediției nu se speriaseră și nu-și pierduseră firea, deși fuseseră loviți de o groasă și neașteptată nenorocire. Erau oameni curajoși, hotărâți, adevărați oameni sovietici. Niciunul nu se lăsase cuprins de disperare ; munceai; cu toții continuându-și cercetările științifice. Nu degeaba ziarul pe care-l scoteau ei acolo, trăind printre ghețuri, se numea „Nu ne vom preda !” își construiau sobe din butoaie de fier, tigăi și lămpi din cutii goale de conserve, iar din rămășițe de scânduri — linguri ; ferestrele barăcilor în care locuiau erau făcute din sticlă de damigene. Ingeniozitatea, priceperea și răbdarea îi ajutau în orice împrejurare. Câte tone de gheață n'au cărat ?r spinare ca să curețe aerodromul ! Azi îl curățau și-a doua zi — munți de gheață îl acopereau din nou, iar din munca lor stăruitoare și grea nu rămânea nici urmă ! Oamenii lui Celiuschin știau însă că salvarea lor trebuie să vină : în Țara Sovietică, Partidul, tovarășul Stalin nu lasă niciodată omul în nenorocire.

Și iată, la începutul lui Martie („Chiar de Ziua Femeii 1” exclamă Zoia auzind vestea), avionul lui Leapidevski ateriză pe ghețar luând femeile și copiii pe uscat. „Hei, bravo Leapidevski 1” auzeam întruna.

Numele „Molotov”, Zoia și Șura îl rosteau cu venerație. Și într'adevăr, ți se oprea răsuflarea când te gândeai la faptele acestui minunat pilot. Ca să accelereze

acțiunea de salvare a membrilor expediției, Molocov ducea oamenii într'un leagăn a- tașat de aripile avionului, folosit de obicei pentru parașutele de transport. Făcea câteva drumuri pe zi. El singur a luat de pe ghețar treizeci și nouă de oameni

1

— Mult aş vrea să-l văd 1 visa cu glas tare Şura.

Pentru salvarea oamenilor care mai rămăseseră pe ghețar, Comisia guvernamentală trimise și alte avioane, din Cam- ciatka și Vladivostoc. Tot atunci se află că în ju- rul taberei, ghiata crăpase în mai multe locuri. Se iviseră cchiuri mari d» apă, crăpături largi; sloiurile se deplasau, se fărâmițau. În noaptea ce urmă după transportarea femeilor și a copiilor pe uscat, ghița sfărâmă baraca în care locuiseră. Avionul lui Lea pidevschi ajunsese la vreme!

Curând interveni o nouă nenorocire : un val de sloiuri lui bucătăria și nimici aerodromul pe care se afla avionul lui Slep- nev. Primejdia se apropia cu repeziciune; cu fiecare ceas, cu fit care clipă, devenea tot mai amenințătoare: primăvara intra trv drepturile ei! Şura întâmpina zilele călduroase cu o adevărată ură: — „Iar soarele ăsta ! Iar picură din streșini !” spunea el revoltat.

Pe ghețar rămăneau însă tot mai puțini oameni și, în cele din urmă, la 13 Aprilie, locul redeveni pustiu ca mai înainte nu mai rămase nimeni, ahsolut nimeni! Ultimii șase oameni fură transportați pe uscat.

— Ei, ce mai spui : 13 e număr cu ghinion ? Cu

ghinion, da ? îi strigă Zoia triumfătoare lui Şura.

— Uf! abia acum răsufu ușurat și eu ! spuse Şura din tot sufletul.

Sunt încredințată că nu s'ar fi bucurat mai mult nici dacfe ei înșiși ar fi fost salvați de pe ghețar.

Cele două luni de încordată așteptare, în decursul căror» toți aceia care trăiau pe continent, la adăpost de orice primejdie, se frământaseră necontenit pentru soarta fiecăruia din cei cr rămăseseră pe ghețar — trecură în sfârșit...

...Citisem mult despre expedițiile arctice. Pe Anatolii Petru- vici îl interesa Nordul și avea o mulțime «de cărți

despre Arctica — romane și povestiri. Îmi aminteam de altfel și din cărții« citite în copilărie: dacă în povestire se vorbea despre oameni naufragiați între ghețuri, cei mai obișnuiți tovarăși ai acestora erau răutatea, neîncrederea unuia față de altul, ură chiar și dorința sălbatică de a-și salva în primul rând viața *proprie*, de a-și păstra-sănătatea *proprie*, la nevoie chiar cu prețul vieții și al sănătății celorlalți care cu puțin înainte îi erau prieteni.

Copiii mei, ca și tuturor copiilor sovietici, nici nu le trecea prin minte așa ceva. Singurul lucru posibil, singurul lucru admisibil pentru ei, era felul cum trăiseră în răstimpul celor două luni, — care li se păruseră fără sfârșit, — cei o sută de oameni pierduți între ghețuri, din expediția lui Celiuschin; bărbăția și hotărârea lor, grija tovărășească a unuia pentru celălalt. Dar putea oare să fie altfel ?!

...Pe la mijlocul lui Iunie, Moscova ieși în întâmpinarea oamenilor din expediție. Cerul era întunecat, dar nu-mi adut aminte o zi mai senină >și mai strălucitoare ca aceea ! De dimineață copiii mă luară cu ei în strada Gorchii. Parcă toți locuitorii Moscovei se adunaseră aici. Trotuarele erau înșesate, de nici n'aveai loc pe unde să treci.

Deasupra orașului se roteau avioane ; de pretutindeni — de pe ziduri'e caselor, din ferestre, din vitrinile uriașe, priveau chipurile devenite atât de cunoscute și de dragi: portretele vitejilor membri ai expediției și ale »aviatorilor eroi, salvatorii lor. Pretutindeni flamuri purpuri și albastre, cuvinte înflăcărate, saluturi și flori, flori, o ploaie de flori.

— Deodată, dinspre gara Belorusă se ivește un șir de mașini. În prima clipă nici nu poți ghici că sunt automobile: se apropie parcă niște grădini sburătoare, par niște florării așezate pe roți! Trec spre Piața Roșie. Munți de flori,' buchete uriașe, ghirlande de trandafiri — și în mijlocul tuturor zărești un chip răsând emoționat și o mână care face neconștient semne de salut. Iar de pe trotuare, dela ferestre, din balcoane și de pe acoperișuri, oamenii aruncă flori, aruncă flori, mereu; prin văzduh, ca niște fluturi mari, se rotesc afișe aruncate din avioane; altele s'au așternut pe asfaltul străzii într'un strat gros și foșnitor. Mamă., mamă... mamă... repetă Șura întruna ca vrăjit. Un om înalt și ars de soare îl ia în brațe, îl așează pe umărul lui lat și puternic și de acolo, de sus, mi se pare ci Șura strigă mai tare decât toți.

— Ce zi fericită ! spune Zoia cu glas întretăiat. Cred că erau cuvintele pe care, în clipele acelea, fie în sinea lor fie cu glas tare, le rosteau toți.

ZOIA CEA MARE ȘI ȘURA CEL MIC

Zoia vorbea întotdeauna cu Șura ca dela mare la mai mic, și adeseori îl mustra :

— Șura, încheie-te la haină! Unde-i nasturele ? Iar l-ai rupt ? Pentru tine toată ziua trebuie să stai cu acul în mână. N'u cumva rupi nasturii dinadins ? O să trebuiască să înveți să ți-i coși singur.

Șura se afla pe de-a'ntregul sub supravegherea Zoiei și ea H purta de grijă fără să se plângă, dar cu asprime. Uneori, când se supăra pe el pentru câte ceva, îi spunea „Alexandr", ceeace suna mult mai impunător decât obișnuitul „Șura".

— Alexandr, iar ai rupt ciorapii la genunchi ? Scoate-i îndată!

Alexandr scotea ascultător ciorapii și Zoia îi țesea toate găurile.

Fratele și sora erau nedespărțiți: se culcau și se sculau la aceeași oră, se duceau la școală împreună și se întorceau tot împreună. Deși Șura era aproape cu doi ani mai

mic decât Zoia, totuși erau la fel de înalți amândoi. În afară de asta, Șura se arăta mai bine legat. Creștea într'adevăr voinic, pe când Zoia rămăsese subțirică și avea o înfățișare plăpândă. La drept sorbind de multe ori Zoia îl cam plictisea cu observațiile ei, dar Șura nu-și ieșea din fire decât foarte rar, dar nici în timpul celei mai aprinse dintre certuri nu-i trecea prin minte s'o îmbrân cească sau să dea în surioara lui. Aproape întotdeauna și **îb** totul o asculta fără să crăcnească.

Când trecură amândoi în clasa a patra, Șura-i spuse:

— De-acuma basta ! Nu mai vreau să stau cu tine în banei! Mi-ajunge cât am stat cu o fată!

Zoia îl ascultă liniștită și răspunse cu hotărîre:

— Ba ai să stai cu mine ! Altfel, te pomenești că te apuci să dai drumul la porumbei în timpul lecției. Las'că te știu eu !

Șura făcu puțină gălăgie, apărându-și independența și tăcu. Eu nu m'am amestecat. În seara zilei de 1 Septembrie l-am întrebat:

— Ei, Șura, cu care din băieți ai să stai în bancă ?

— Pe băiatul ăia îl cheamă Zoia

Cosmodemianscaia, răs punse el încruntându-se și zâmbind totodată — parcă poți s'o scoți la capăt cu ea!

Eram foarte curioasă să știu cum se poartă Zoia cu ceilalți copii. N'o vedeam decât în tovărășia lui Șura, iar în zilele de sărbătoare cu o droaie de copii mai mici decât ea, care se sben guiau prin pasajul Alexandrovski, unde locuiam.

Și ceilalți copii o iubeau și o ascultau, ca și Șura. De fiecare dată când se întorcea acasă, o recunoșteau de departe după mersul grăbit, după căciulița roșie de lână și-i alergau înainte cu strigăte; doar atât puteai înțelege: „Citește-ne ! Hai să ne jucăm! Spune-ne o poveste !” Zoia îi dădea ghiozdanul lui Șura și, veselă, plină de voieșie, cu obrazii oacheși îmbujorați d'e mers și de ger, desfăcea brațele cât putea, străduindu-se să cuprindă cât mai mulți din copiii care se'ngrămădeau în jurul ei.

Câteodată îi așeza în rând după înălțime și pornea cu ei în marș, cântând cântecul pe care-l știa încă dela Osinovăie Gaii: „înainte, înainte, tovarăși!” sau alte cântece știute de ea dela școală. Alte ori se bătea cu ei cu bulgări de zăpadă, dar fără strânsnicie, cu grijă, ca mai mare. În timpul jocului, Șura uita tot de pe lume: strângea bulgării sdravăn în palme, îi arunca, se ferea și sărea iar în luptă, fără să-i lase pe dușmani «ici să răsuflă.

— Șura, striga Zoia, nu uita că sunt mici !... Pleacă de-aici" N'auzi ? Ce nu înțelegi, cu ei nu te poți juca astfel !

Pe urmă îi trăgea pe copii cu sâniuța și întotdeauna se îngrijea ca fiecare să aibă hăinuța încheiată pân'la gât și să fie bine infolilit, ca nu cumva să le înghețe urechile și să le intre zăpada în păslari.

Iar vara, odată, când mă întorceam dela școală, am zărit-o pe malul iazului, înconjurată de o mulțime de copii. Stătea cu mâinile în jurul genunchilor, privind îngândurată și povestea încetișor. M'am apropiat.

...,Soarele-i sus, fântâna-i departe, arșița doboară, ești lac de sudoare" — auzii eu. Când colo ce să vezi : în țărna drumu' lui, urma unei copite de căprioară.plină cu apă. Și zice Ivanuș- ca : „Surioară Alionușca, eu beau, nu mai pot de sete !" — „Nu bea, frățioare, că te preschimbi într'o căprioară"...

Am plecat încetișor, pășind cu grijă, să nu trosnească vreo creangă și să-i tulbur pe copii : ascultau cu nespusă luare aminte ; pe chipurile lor citeai cea mai mare părere de rău pentru soarta neascultătorului și nenoi^ocosului Ivanușca, iar Zoia repeta întocmai, cu glas care mișca adânc, toate intonațiile de mahnire ale bunicii Mavra Mihailovna !...

Dar oare cum se poartă Zoia cu copiii de seama ei ?

Într'o vreme, se ducea la școală împreună cu Lena, o fetiță care stătea în casa vecină. Și deodată, am văzut că fiecare din ele pleacă și se întoarce singură.

— Te-ai certat cu Lena ?

— Nu, nu m'am certat. Dar nu vreau să fiu

prietenă cu ea.

— De ce ?

— Uite, mereu îmi zicea : „Du-mi ghiozdanul". Câteodată i-l duceam, dar într'o zi i-am spus : „Du-l tu singură, eu îl am pe-al meu". Știi, dac'ar fi bolnavă sau plâpândă i l-aș fi dus, că doar nu mi-era greu. Dar așa, de ce ?

— Zoia are dreptate ! Lenea face pe cucoana !

întări Șura.

— Bine, dar cu Tania de ce nu mai ești prietenă ?

— Fiindcă minte prea mult ! Orice spune e minciună. Acum n'o mai cred niciodată. Cum poți să fii prieten cu cineva dacă nu-l crezi ? Și nici cinstită nu-i ! Când ne jucăm cu mingea ne înșală întotdeauna. Iar când socotim punctele, o întoarce tn așa fel încât să nu piardă.

— Ar trebui să-i spui că nu-i frumos ce face.

— Păi, de câte ori nu i-a spus Zoia ! se amestecă în vorbă Șura. Toți copiii i-au spus, chiar și Lidia Nicolaevna ! Da' parcă poți să i-o vâri în cap !

Eram îngrijorată. Nu cumva Z^ia e prea aspră față de ceilalți copii, nu cumva se ține la o parte de coiegii ei de clasă ? Și, găsindu-mi un ceas liber, m'am dus la Lidia Nicolaevna.

— Zoia este o fată dreaptă, foarte cinstită, spuse Lidia Nicolaevna gânditoare, după ce mă ascultă. întotdeauna le spune celorlalți copii adevărul drept în față. La început, mi-era teamă ca nu cumva copiii s'o dușmănească. Dar n'a fost așa. Ea spune întruna: „Mie îmi place dreptatea" și copiii văd că așa e, ■că Zoia apără tot ce e drept... Știi — adăugă Lidia Nicolaevna zâmbind — zilele astea un băiat m'a întrebat în azul tuturor ■copiilor din clasă: „Lidia Nicolaevna, dumneavoastră spuneți că ne iubiți pe toți la fel. Oare, pe Zoia Cosmodemianscaia n'o iubiți mai mult ?" Să-ți spun drept, nu mi-a prea venit la îndemână, dar pe urmă l-am întrebat: — „Zoia ți-a ajutat vreodată să-ți faci problemele ?" — „Da !", mi-a răspuns. Am-întrebat pe un alt băiat: — „Dar ție?" — „Și mie mi-a ajutat". — „Dar ție ? Dar ție ?" S'a dovedit că Zoia dăduse aproape fiecăruia câte o

mână de ajutor. — „Atunci cum să n'o iubești ?” — i-am întrebat pe copii. Și toți au fost de aceeași părere cu mine... Copiii o iubesc, da... Și știi, o respectă, iar lucrul acesta nu-l poți spune despre oricine la vârsta ci.

Lidia Nicolaevna tăcu o vreme.

— Este o fată foarte perseverentă, își relua ea firul gândurilor. Nu va da niciodată înapoi dela ceea ce crede că e drept. Copiii, chiar și ei își dau seama : Zoia e aspră cu toți, dar și cu ea însăși ; cere mult dela fiecare, dar și dela ea însăși. A-i fi prieten nu-i așa de ușor, desigur. În schimb, Șura e cu totul altfel! Lidia Nicolaevna zâmbi: are mu'ți prieteni. Dar uite, mă și plâng de e\ Nu lasă în pace fetele: le face în necaz, le trage de coade, trebuie să stai negreșit de vorbă cu el în privința asta !

SERGHEI MIRONOVICI

Într'un cadru îndoliat — portretul lui Chirov. Gândul morții e cu neputință de alăturat chipului acesta atât de liniștit, atât de deschis și de senin. Dar sus, în colțul din dreapta al ziarului — vestea că Serghei Mironovici Chirov a fost ucis de dușmanii Partidului și ai poporu'ui.

Durerea a fost cu adevărat a tuturor, a întregului popor. Zoia și Șura încercau pentru prima dată o asemenea durere. Totul i-a sguduit adânc și le-a rămas întipărit în minte mult timp : nesfârșitul fluviu de oameni care păseau încet și triști spre Palatul Sovietelor, cuvintele pline de dragoste și de durere pe care le auzeam la radio, paginile ziarelor cuprinzând mimai .rânduri amare, glasuri'e și chipurile oamenilor¹ care în zilele acelea gândeau și vorbeau despre un singur lucru...

— Mamă, mă întrebă Zoia, mai ți: minte : atunci, la Șit- chino, când i-a ucis pe comuniști ?

Iar eu .îmi spuneam: „Are dreptate. Are dreptate că și-a amintit de Șitchino și de moartea celor șapte comuniști din sat. Tot ce-i vechi nutrește o ură sălbatică împotriva noului. Forțele dușmanului luptau și loveau din umbră și-atunci ; acum însă au lovit în mod mârșav, pe la spate. Au lovit în ce aveam maiscump, mai curat. Au ucis un om iubit și respectat de tot poporul, pe înflăcăratul tribun și bolșevic, care a luptat până în ultimul ceas al vieții sale pentru fericirea poporului.”

Noaptea am stat mult timp cu ochii deschiși. Era liniște. Deodată, auzii un lipăit ușor de pași, apoi în șoaptă :

— Mamă, nu dormi ? Pot să vii la tine ?

— Da, vino.

Zoia se cuibări în așternut, lângă mine, și tăcurăm amândouă.

— Tu de ce nu dormi ? o întrebai — e târziu, trebuie să fie ora doua.

Zoia nu răspunse îndată, ci doar îmi strânse mai tare mâna. Îmi spuse :

— Mamă, vreau să fac o cerere, să fiu pionieră.

— Da, s'o faci.

— Dar au să mă primească ?

— Desigur. Ai unsprezece ani.

— Da' Șura ce-o să facă?

— Nu-i nimic: Șura o să fie pionier mai târziu. Tăcurăm din nou.

— Mamă, ai să-mi ajuți să fac cererea ?

— Mai bine scrie-o tu singură, pe urmă o să mă uit și eu **pe** ea, să văd dacă nu-s cumva greșeli.

Și din nou rămase liniștită, gânditoare ; nu-i auzeam decât răsuflarea.

ȘI, în noaptea aceea, adormi așa lângă mine. În ajunul zilei când urma să fie primită în organizația <lc pionieri, Zoia nu putu să adoarmă mult timp. a-h — Iar nu dormi?

.jis-r fi-t-b Mă gândesc la ziua de mâine, îmi răspunse Zoia cu gias sigfript. .ii

ur, Ef-Iana^doua zi (venisem mai devreme acasă, ședeam la masă ■?îcorectam niște caiete) ea intră în odaie emoționată, cu obrazii împurpurați și răspunse îndată la întrebarea pe care mi-o citi în ochi:

— M'au pi imit!

„DAC'AI ȘTI CINE-A FOST PE LA NOI!"

Mai trecu o vreme și, într'o zi, întorcându-mă dela școală, i-am găsit pe amândoi .Într'o fierbere neobișnuită. După chipurile lor am înțeles îndată că s'a petrecut ceva deosebit, dar n'am apucat să-r întreb nimic.

— Dac'ai ști cine a fost pe la noi!... Molocov! A venit Molocov pe la noi la școală! începură să strige Zoia și Șura, întrerupându-se unul pe altul. Știi; Molocov, aviatorul care i-a salvat pe cei din expediția Celiuschin! Mai ții minte ? El a salvat pe cei mai mulți !

În sfârșit, Șura începu să povestească mai potolit:

— Să vezi, mamă, spuse el, la început stătea pe scenă și totul era solemn, dar nu știu cum... Parcă nu era așa bine... Pe urmă a coborât și noi toți l-am înconjurat și abia atunci ne-am simțit bine, bine de tot. Și știi cum ne-a vorbit * Simplu, foarte simplu ! Și știi ce ne-a spus ?... „Mulți îmi trimit scrisori pe adresa: „Moscova, lui Molocov din Arctica" — dar eu nu sunt din Artica, eu sunt din satul Irininsc, iar în Artica am sburat ca să iau pe cei din expediția lui Celiuschin". Și pe urmă, uite ce-a mai spus : „Pe semne că voi vă închipuiți că aviatorii- eroi sunt altfel, nu seamănă cu ceilalți oameni. Noi însă suntem oameni la fel ca toți oamenii. Uitați-vă : sunt eu oare altfel decât ceilalți oameni ?" Și adevărat: e așa ca toată lumea... dar tot ți se pare extraordinar! sfârși pe neașteptate Șura. Apoi oftă adânc : „Uite că l-am vă-zut și pe Molocov !"

Și se vedea că trăise ceasul când se îndeplinise cel mai scump vis al său.O CĂLĂTORIE MINUNATA

De câțva timp începurăm să întâlnim pe stradă tineri și tinere în salopete murdare de pământ și de lut roșu, uscat, cu cisme de cauciuc și cu pălării cu boruri largi, de miner. Erau constructorii metroului. Treceau în fugă și plini de grijă dela o galerie la alta, iar când schimbul lor își sfârșea lucrul, îi vedeai pășind domol prin mijlocul străzii. Dacă-i priveai, nu mai băgai de seamă salopetele murdare și nearătoase, ci le vedeai chipurile, chipuri uimitoare, în ciuda oboselii, pline de bucurie și de mândrie.

Pe toți acei care purtau astfel de salopete, oamenii îl priveau cu interes și cu respect. Doar nu-i glumă! erau constructorii celui dintâi metrou ! Și, cu siguranță, nu numai la Moscova, dar și la Osinovăie Gaii și în depărtatul Șitchino, oamenii căutau în ziare, :n fiecare zi, vești despre mersul lucrărilor 'de construcție la metroul nostru. Mi-aduc aminte — în primăvara anului 1935 am aflat că metroul e gata 1

— Mámico, duminică mergem cu tot detașamentul să vedem metrou! 1 Vrei să vii cu noi ?

Duminică dimineață privii pe fereastră : ploua... Eram încredințată că excursia copiilor se va amâna, dar amândoi săriră din pat și începură să se pregătească în grabă de plecare. Era limpede: nici prin minte nu le trecea să renunțe la planul lor.

— Nu vedeți ce vreme-i afară ? întrebai eu nehotărâtă.

— Ce mare lucru, o ploică 1 făcu Șura' nepăsător. N'are decât să plouă! Plouă, dar ploaia tot se oprește odată!

La stația de tramvai se adunaseră o mulțime de copii. Ploaia, după părerea mea, îi învese'ea chiar: țipau, făceau gă-lăgie, și ne întâmpinară plini de bucurie.

După puțin timp urcarăm cu toții în tramvai (vagonul deveni dintr'odată neîncăpător și se umplu de larmă) și curând ajunserăm la Ohotnăi Read.

îndată ce pășiră pe pardoseala de marmoră a' sălii de intrare a metroului, copiii amuțiră, de parcă le-ar fi poruncit cineva să tacă : aici n'aveai timp nici să vorbești, atât de multe erau de văzut !

...Coborîm cu o înfățișare solemnă treptele largi și ne oprim fără să vrem : abia acum încep adevăratele minuni ! După încă o clipă, noi, adică Șura, Zoia și cu mine, pășim cei dintâi pe banda cu trepte ce coboară cu repeziciune. Șura oftează sgo- motos : banda ne duce undeva, lin, fără să simțim. De o parte și de a'ta a benzii lunecă balustrade negre care răspund la fiecare apăsare a mîinii de parc'ar fi fixate pe arcuiri. După o barieră netedă și strălucitoare aleargă treptele mobile ale unei scări rulante, dar de astădată nu coboară, ci urcă în întâmpinarea noastră. E nespus de multă lume și toți zâmbesc. Cineva ne face semne cu mîna, altcineva ne strigă, dar noi abia îi băgăm în seamă : suntem prea absorbiți de călătoria noastră.

Și iată, pășim din nou pe pardoseala tare. Cât de frumos e totul în jur ! Afară, sus, se cerne ploaia rece, iar aici...

Auzisem cândva despre o bătrână povestitoare care trăise toată viața în satul unde se născuse — și iat-o dintr'odată la Moscova : a văzut tramvaie, automobile, avioane... Cei din jur erau încredințați că toate o vor uimi. N'a fost însă deloc așa: bătrîna a privit totul ca ceva firesc. Doar se deprinsese de mult cu covorul fermecat, cu cișmele care merg singure și tot ce-a văzut în cuprinsul orașului erau pentru ea întruhipări ale basmelor.

Ceva asemănător s'a petrecut și cu copiii mei în metrou. Pe chipurile lor citeai încântare și nicidecum uimire, de parc'ar fi văzut aievea, cu ochii lor, un basm cunoscut și drag.

Ieșirăm pe platformă și deodată, în semiîntunericul tunelu'ui se auzi un vuiet asurzitor, din ce în ce mai puternic și se aprinseră doi ochi de foc... După o clipă, lângă platformă se opri domol un tren cu vagoane lungi, luminate, cu o dungă roșie - sub ferestrele lucioase și largi. Ușile se deschiseră

singure ; am urcat într'un vagon, ne-am așezat și am pornit.
Nu mergeam, sburam !

Șura se lipi de fereastră și începu să numere
luminițele care se perindau cu repeziciune prin fața noastră.

— Să nu-ți fie teamă ! îmi spuse mai apoi,
întorcându-se spre mine. În metrou nu se întâmplă accidente.
Scrie chiar și în „Pionierscaia Pravda”. Aici sunt un fel de
stopuri automate și semnale luminoase. „Păzitori electrici”,
așa se chiamă...

Iar eu mi-am dat seama numaidecât: aceste cuvinte
mă linișteau nu numai pe mine ci puțințel — ,o, numai puțin
de tot ! — și pe el însuși.

În ziua aceea am vizitat toate stațiile. Peste tot
coboram din vagon,,urcam pe scara rulantă și apoi iarăși
coboram. Priveam și'nu ne mai săturam: plăcile de faianță
dela stația Dzer- jinski, simetrice de parc'ar fi fost faguri de
albine, uriașul palat subteran al Pieței GomsomolScaia,
marmora cenușie ,aurie și cafenie... totul era minunat!

— Uită-te, mamă! Aici au făcut într'adevăr porți
roșii ! ex clamă Șura arătându-mi nișele din pereții stației
„Porțile Roșii”.

Pe mine și pe Zoia ne cuceriră cu totul coloanele
luminoase ale stației „Palatul Sovietelor” . mergeau până'n
tavan unde se desfăceau ca niște crini uriași, uimitori. Nu mă
gândisem niciodată că o piatră poate să pară atât ae moale și
să răspândească atâta lumină ! ¹

Cu noi mai era un băiat cu ochii negri și cu fața
rotundă („F. conducătorul grupei întâia !” se grăbi Zoia să-mi
spună, văzând cu câtă atenție ascultam ce povestea). Mi-am
dat seama îndată că băiatul e dintre cei pe care îi interesează
totul pe lume și țin minte cuvânt cu cuvânt tot ce citesc.

— Aici e marmoră din întreaga țară, zise el. Asta-i
din Crimeia, iar asta-i din Carelia. La stația Chirov, scara
rulantă

are o lungime de 65 metri. Hai să vedem în cât timp coborîm.

Și amândoi, el și cu Șura, urcară îndată și coborîră din
nou lângă noi.

— Hal să numărăm câți oameni coboară odată!
spuse Șura.
Și stătură câteva clipe nemișcați, încordați, cu fruntea încruntată, mișcând din buze.
— Tu câți ai numărat ? O sută cincizeci ? Eu — o sută optzeci. Să zicem că-s o sută șaptezeci. Zece mii 'de oameni pe oră, e strașnic, într'adevăr ! Ia gândește-te, dacă ar fi fost fixă ? Ce înghesuială ! Știți cât au cerut englezii pentru construirea unei scări rulante ? vorbea întruna conducătorul grupei întâia. Am uitat cât, dar știu c'au cerut foarte imult ; în banii noștri cam un milion de'ruble aur. Noi însă.ne-am apucat și am fă- cut-o singuri, în uzinele noastre! Și știți ce uzine au lucrat? Uzina Vladimir Ilici din Moscova, uzina Chirov din Leningrad, apoi cea din Gorlovca, din Gramatorsc...

...Ne-am întors acasă spre seară, morți de oboseală, dar copleșiți de cele văzute și, câteva zile la rând, ne-am tot adus aminte de minunata împărăție subterană.

Nu trecu prea mu't timp și metroul deveni un lucru obișnuit. La fiecare pas auzai: „Mă duc cu metroul", „Ne întâlnim la metrou". Și totuși, de fiecare dată când zăresc „M"-ul luminos, ide culoarea rubinului, în umbrele amurgului, îmi amintesc de ziua când am călătorit cu metroul pentru prima (lată, eu și copiii.

„ARDEȚI PE RUGURI, NOPTI ALBASTRE!"

Deobicei, când începea vacanța de vară, Zoia și Șura plecau în tabăra de pionieri. Îmi trimiteau de acolo scrisori pline 'de incântare: cum se duc la pădure să culeagă poame, cum se scaldă în râul adânc și repede, cum învață să tragă la țintă...

Mi-aduc aminte că Șura mi-a trimis odată chiar ținta lui. „Vez* cât de bine știu să trag? — scria el cu mândrie. Nu te uita că n'au nimerit toate gloanțele în mîlocul țintei. Nu-i mare nenorocire! Principalul e că loviturile sunt una lângă alta. Le vezi cum stau grămadă ?" Și în fiecare scrisoare mă rugau „Mămico, vino să vezi cum o ducem în tabără".

Într'o duminică dimineața am sosit în tabără. M'am înto^ acasă cu ultimul tren : copiii nu mă lăsau să mai plec.

M'au dus prin tabără și mi-au arătat toată gospodăria lor : brazdele cu castraveți și roșii, răzoarele cu flori, leagănul „pași de uriaș”, terenul de volley-ball. Pe Șura -il atrăgea întruna cortul mare și alb, în care stăteau băieții mai răsăriți ; cei mici dormeau în cabană și asta-l amăra nespus.

— N'are pic de mândrie ! spuse Zoia desaprobat. Se țin« scai de Vitia Orlov!

Vitia Orlov, președintele sfatului detașamentului, era un băiat înalt, energic, la care Șura se uita aproape cu venerație : Vitia juca basket-ball mai bine decât toți, trăgea la țintă mai bine decât toți, înota minunat și mai avea multe alte calități... Nu numai Șura, dar vreo douăzeci de băieți mai mici se țineau pas cu pas după el. Iar Vitia găsea pentru fiecare câte o sarcină importantă. „Du-te la pionierul de serviciu și spune-i că poate să sune masa" zicea e'. Sau: „Tu mătură cărările. Uite cum le-ați murdărit". Sau: „Tu udă răzoarele. Grupa a treia a făcut economie la apă, — uite ce cald le e florilor 1" Și prichindelul fugea cât îl țineau picioarele să îndeplinească sarcina încredințată.

Șura dorea foarte mult să stea cu mine — doar nu ne văzusem de atâta vreme ! (Părinții n'aveau voie să vină decât o singură dată pe lună în tabără). Dar nici pe Vitia n'ar fi vrut să-! părăsească. Era — vădit — unul dintre primii lui aghio-tanți.

— Mămico, spunea el cu înflăcărare, când trage la țintă, Vitia nimerește întotdeauna în mijloc! Înțelege ? Glonț cu glonț t

El m'a învățat să trag. Da' să vezi cum înoată ! Tot să te uiți: brasse, crawl, iepurește, într'un cuvânt, oricum vrei!

Mă luară apoi cu ei la râu și am văzut mulțumită că acum știau amândoi să înoate. Șura îmi „demonstră" tot ce știa: mult timp pluti deasupra apei, fără să facă nicio mișcare, pe urmă înotă cu un singur braț, iar apoi ținând în mână o „gra- nată". Pe drept cuvânt, pentru cei zece ani ai lui, nu era rău ieloc.

Urmă uri concurs de alergări și Zoia străbătu distanța de o sută de metri mai repede decât toți ; fugea ușor, iute și — nu .ftiu cum — parcă în glumă, ca și cum n'ar fi fost o

întrecere ideoarăată, cu un arbitru sever și spectatori
înflăcăriți, ci numai un joc.

Clipa celui mai mare triumf pentru Șura veni atunci
când se lăsă seara.

— Șura ! Cosmodemianschi ! răsună glasul lui Vitia
Orlov. C vremea s'aprimdem focul I

N'apucaî să'ntorc capul și Șura, care cu o clipă mai
înainte stătuse lângă mine, pieri de parc'ar fi intrat în
pământ.

Șura era dintre cei mai mici copii din tabără, dar cu
toate acestea el avea sarcina de a aprinde focul. Să aprindă
focul îl învățase Anatolii Petrovici încă de mult, la Osinovăie
Gail, iar tl știa toate tainele : căuta cele mai uscate vreascuri
și le așeza cu atâta dibăcie, încât se aprindeau îndată și
ardeau cu flacără mare și veselă. Însă focul mititel pe care-l
ațâța câteodată lângă casa noastră nu putea fi asemuit,
desigur, cu focul care avea să isbucnească acum în mijlocul
taberei.

Șura era cu desăvârșire adâncit în munca lui. Uitase
acum și de mine și de tot ce-l înconjura. Aducea vreascuri, le
așeza, ba își pregătea și altele de rezervă, pe care să le aibă
la îndemână. Iar când se întunecă de-a-binelea și copiii se
așezară în jur, 'a un semn al lui Vitia, trase un chibrit.
Vreascurile subțiri se aprinseră într'o clipită; se înnegreau,
trosneau, șerpi de foc începură să se cațere pe ele cu o
iuteală de neînchipuit și deodată, aruncând departe
întunericul care ne învăluisese până atunci, o flacără orbitor de
vie se ridică în văzduh.

Ar fi trebuit să plec de mult;"în tabără nu mai
rămăsese aproape niciunul dintre părinți. Zoia însă mă ținea
cu putere de mână stăruind întruna:

— Hai, te rog, mai rămâi 1 Mai stai 1 Focul e așa
de fru mos ! Ai să vezi singură cât e de frumos... Și apoi, gara
e aproape și drumul e drept... O să te însoțim cu toată
grupa... Grișa o să ne dea voie.

Și am rămas. Stăteam împreună cu copiii în jurul
focului și priveam când învălvorarea flăcărilor, când chipurile

lor luminate de răsfrângerile purpuri, surăzătoare și neastâmpărate.

— Ei, despre ce vorbim azi ? Întrebă conducătorul grupei, căruia toți copiii îi spuneau simplu : Grișa.

Am înțeles numaidecât că pentru clipele acestea petrecute în jurul focului, nu se pregătea un program, ci se vorbea simplu, dela om la om, în ce vreme oare ar mai putea sta copiii de vorbă, dacă nu acum, în ceasul acesta de liniște, când în spate coboară, ascultând cu luare aminte, albastrul străveziu al seri: calde de vară, când nu-ți poți lua ochii dela foc și privești, privești cum se umple de aur topit jărtecul, cum se sting fără încetare căi bunii sub spuză și cum sboară, sboară și pier scânteii nenumărate...

— Uite, spuse Grișa încet și simplu — eu zic să-l rugăm pe tatăl Nadiei să ne povestească despre...

N'am auzit bine despre ce anume îl rugau să povestească, fiindcă ultimele cuvinte ale lui Grișa fură acoperite de glasurile tuturor copiilor :

Da, da 1 povestește-ne 1 Te rugăm 1 se auzi din toate părțile și mi-am dat seama că povestitorul le este drag, că-l mai ascultasera și sunt gata să-l asculte mereu.

— E tatăl Nadiei Vasiliieva, îmi spuse repede Zoia. Un om minunat, mamă 1 A fost în divizia lui Ceapaev. L-a auzit vorbind și pe Lenin.

— V'am povestit atâta, încât mă tem că vi s'a urât I auzii un glas gros și blând.

— Nu, nu ne-am plictisit! Mai povestește-ne!

Tatăl Nadiei se apropie de foc și atunci îi zării capul rotund, ras, fața lată și arsă de soare, mâinile pe care i le bănuii puternice și bune, iar pe bluză — ordinul Drapelul Roșu cu luciul șters din pricina vremii. Mustața roșcovană, tunsă scurt, nu-i ascundea zâmbetul plin de bunătațe; de sub sprâncenele albe de soare, ochii lui priveau ageri și veseli.

Tatăl Nadiei era unul dintre cei dintâi comsomoliști. Ascultase și discursul rostit de Lenin la cel de-al treilea Congres al Comsomolului și când începu să povestească despre aceasta, în jur se așternu o liniște atât de adâncă,

încât se auzea foşnetul cel mai mic şi trosnetul fiecărui
vreasc cuprins de flăcări.

— Vladimir Ilici nu ne-a citit un raport, ci a vorbit
cu noi, simplu, aşa cum vorbeşti cu un prieten... Ne-a făcut să
ne gândim la ceva care nici nu ne trecea prin minte atunci.
Ţin minte ca acum... Ne-a întrebat: „Ce-i mai important astăzi
?” Şi-am început să aşteptăm răspunsul. Credeam că o să
spună : „Să luptăm ! Să nimicim pe duşman !” Doar era în
anul 1920 ! Toţi eram ostaşi, care în manta, care în bluză
marinărească şi toţi cu arma'n mână ; unii abia se întorseseră
din luptă, iar alţii trebuiau să plece a doua zi. Şi deodată
spune : „Să învăţăm ! Cel mai important lucru e a învăţa!”

În glasul povestitorului era şi duioşie, şi mirare, de
parc'ar fi trăit din nou clipa aceea depărtată. Povestea cum,
atunci, oameni vârstnici, tineri de douăzeci de ani, s'au
aşezat în bănci şi au luat în mână abecedarul ca să
împlinească porunca lui Lenin. Povestea cât de simplu şi de
modest se purta Lenin, cu câtă căldură şi cât de prietenos
vorbea el cu delegaţii şi cura ştia să rezolve cu un cuvânt
simplu şi limpede, cele mai încălcite probleme, să lumineze
omul asupra adevărilor cele mai scumpe, să-i insufle putere
pentru munca cea mai grea, să-i arate tot ce e mai frumos,
ziua viitorului omenirii, ziua pentru care trebuia şi să luptăm,
şi să învăţăm...

— Vladimir Ilici spunea că acea generaţie care
are acum 15 ani va vedea societatea comunistă şi ea însăşi va
construi această societate... Şi e important ca fiecare din voi
să-şi îndeplinească fără încetare, zi de zi, munca lui, chiar
dacă e cea mai neînsemnată, cea mai simplă, pentru ca ea să
fie o părticică din marea cauză a poporului...

Mă uitam adesea la copiii mei şi mă gândeam : oare
cum s'ar fi clădit viaţa lor odinioară, în vremea aceea
întunecată, lipsită de perspective, în care am crescut eu ? Cu
câtă greutate obţineai ceva atunci, cât de greu mi-ar fi fost
să-mi educ copiii ! Acum nu-i educ numai eu, ca mamă: acum
îi educă şi şcoala şi detaşamentul de pionieri, precum şi tot

ce aud și văd în jurul lor. Și cine știe ce flăcări vor izbucni
măine dintr'una din scânteile focului din tabără ?! Cine știe
ce simțăminte, ce năzuințe a sădit astă seară în inimile lor,
omul acesta care l-a ascultat vorbind pe Lenin și l-a cunoscut
pe Ceapaev ?

Tatăl Nadiei povesti fără grabă despre tot ce-și
amintea din trecutul depărtat și glorios ; apoi, deodată,
spuse:

— Acuma, hai să cântăm !

Copiii se înviorară, de parcă s'ar fi trezit dintr'o vrajă
și începură să strige pe întrecute :

— „Tinerețe!”

— „Cântecul lui Ceapaev !”

După o clipă se înalță în noapte, domol, melodia plină
de nostalgie a cântecului care în acele zile se auzea
pretutindeni-

***Ploua cumplit, urla furtuna Prin noapte fulgere și
tunet, Și tunetele bubuiau întruna...***

Pe urmă cântară primul marș al pionierilor:

Ardeți pe ruguri, nopți albastre !

Suntem pionieri— copii de muncitori.

, ' 1

Vin vremuri de lumină, vin curând.

Deviza noastră: „Fii gata oricând!”

Cântară și alte cântece, unul după altul. Zoia se lipi de
mine și din când .în când mă privea cu înțeles: „Nu-ți pare
rău că n'ai plecat, nu-i așa? Vezi cât de bine e la noi !”

Cu puțin înainte de a se strânge în careu pentru
apelul de seară, Zoia îl trase pe Șura de mână:

— Gata ! Mergem...

Și alți băieți și fete, care ședeau în jurul focului,
începură să şușotească; se ridicară și plecară pe nesimțite,
unul câte unul Am vrut să mă ridic și eu, dar Zoia îmi șopti:
Nu, nu, tu mai stai. E numai grupa noastră. Ai să vezi îndată
ce-o să fiel...

Curând, copiii' porniră în marș spre locul unde se
striga -apelul. Îi urmau și eu; deodată, auzii:

— Bravo! Cine-a făcut-o? E minunată!
 În mijlocul careului, rezemată de catartul în vârful cărui*
 fâlfâla drapelul, strălucea o stea mare în cinci colțuri. Nu-mi
 Tuleam da seama din ce anume era, dar auzii îndată :
 — E făcută din licurici ! Uită-te, sunt numai
 luminițe verzi!
 Conducătorii de grupe îi dădură raportul: „Ziua a
 trecut iar
 liniște”.
 Drapelul fu coborât și goarna sună prelung „La corturi,
 culca-a-aea, culca-a-aea !”
 Zoia și Șura se apropiară de mine. Chipurile le
 străluceau
 — Grupa noastră a făcut steaua ! Așa-i că aici e
 frumos - Uite, mămico, Grișa spune să nu te conducem. Tatăl
 Nadiei pleacă și el spre gară... cu el n'o să-ți fie teamă...
 Mi-am luat rămas bun dela amândoi și am pornit
 împreună cu tatăl Nadiei. Luminile gării se zăreau chiar din
 tabără, drumul era într'adevăr scurt și nu mi-a fost urât.
 — Minunați copii ! spuse tovarășul meu de drum. Îmi
 place să discut cu ei, te ascultă cu atâta încordare...
 ...Flacăra focului din tabără a luminat chipurile
 copiilor toată iarna. Aproape în fiecare clipă își aminteau de
 tabără.- de convorbirile din jurul focului, de steaua făcută din
 licurici... Dar. amintirile acestea își făceau loc și în caietele
 lor de școală, și în compunerile libere.
 „Lângă foc poți gândi mai bine — scria Zoia, în 1935,
 în- tr'o compunere cu titlul „Cum am petrecut vara”. Lângă
 foc s minunat să ascuți povestiri și apoi să cânti. Iar când
 pleci de lângă foc, îți dai seama și mai bine cât de minunat e
 să trăiești în tabără și dorești să fii și mai bun prieten cu
 tovarășii tăi”.
JURNALELE COPIILOR
 Cine dintre noi oare, n'a avut un caiet personal de
 însemnări — un jurnal ! A avut și Șura unul, pe când avea
 nouă ani. Eu însă nu puteam să-l citesc fără să râd. Deobicei
 Șura scria în felul acesta :

„Azi m'am sculat la ora opt. Am mâncat și am ieșit în stradă. M'am bătut cu Petca". Sau : „Azi m'am sculat, am mâncat și-am plecat să mă plimb. Azi nu m'am bătut cu nimeni". Deosebirea se vedea numai în rândul cu care încheia: „M'am bătut cu Petca", „m'am bătut cu Vitca", „nu m'am bătut cu nimeni". Încolo, toate însemnările semănau ca picăturile de apă.

Zoia avea față de jurnalul ei o atitudine conștiincioasă și serioasă, ca față de orice a'tă muncă de care se apuca : scria cu regularitate, iar întâmplările le povestea în mod amănunțit. Jurnalul ei din primăvara și vara anului 1936, l-am păstrat.

După cum am mai spus, vacanța de vară copiii și-o petreceau în taberele de pionieri. Acolo se simțeau bine și erau plini de voie bună ; eu însă îi vizitam rar și, ca întotdeauna când ne despărțeam, ne era dor fiecăruia. Din pricina asta visam să mergem vara la bunici, la Osinovăie Gaii și să fim mereu împreună. Ne chemau de mult, iar noi doream din toată inima să petrecem o vară împreună ! În anul 1936, visul ni se împlini ; începurăm să ne gândim la călătoria noastră încă din primăvară. Iar eu, tocmai din acest timp, păstrez un caiet subțire da școală : jurnalul Zoiei.

1 Mai — sărbătoarea fericirii și a bucuriei 1

Dimineața, la șapte și jumătate, mama a plecat la manifestație. Ziua a fost însorită, dar tot timpul a bătut vântul. M'am trezit plină de voieșie. M'am îmbrăcat repede, am mâncat în fugă și m'am dus la stația de tramvai să văd coloanele de manifestați care treceau spre Piața Roșie. Toată ziua am petre- cut-o pe stradă; am colindat prin prăvălii după bomboane și m'am jucat. Mai târziu a început să plouă. Când mama s'a întors dela manifestație a început serbarea noastră. Ni s'au împărțit daruri.

3 Mai. Azi mama nu s'a dus la școală și-am fost foarte bucuroasă. Am luat un „bine" la dictare. În schimb, la literatură și aritmetică am luat „foarte bine". În genere, ziua a trecut cu bine.

12 Mai. Dimineata, pe la noua, m'am dus sa cumpar lapt« si paine. Mama ne-a daruit o etajera. Odaia s'a facut dintr'odati mai mare, mai frumoasa si mai luminoasa. Etajera e din lemn si e frumoasa. Mi-a placut de cum am vazut-o.

Azi am avut o dorinta ciudata: voiam sa ma plimb pe strada, sa alerg, "sa fac nebunii. Spre seara, ne-am impartit gradina de zarzavat. Mie mi-a cazut partea de sub fereastră. Mi-am sapat gradina. Mama o sa cumpere seminte de flori si de legume si-o sa am o gradina minunata ! Este visul meu.

24 Mai. Maina incep examenele. E o dimineata calduroasa si proaspata. Mama mi-a spus ce cumparaturi sa fac si a plecat. Am dereticat prin odaie si tocmai cand am sfarsit s'a intorb acasa si ea: azi a terminat mai devreme la scoala. Ne-am dus intai sa luam lapte, apoi dupa gaz. Ne place sa mergem impreuna dupa cumparaturi. Catre amiază s'a facut si mai cald. Mu puteai sta decat la umbra. Mi-a venit „Pionierca", — asa ii spun eu ziarului „Pionierscaia Pravda".

N'am timp sa citesc o carte, dar pentru „Pionierca" tot imi gasesc vreme ! In ziarul de azi scrie ca la Rostov s'a deechis Palatul Pionierilor. Foarte bine ! In cea mai buna cladire. Are optzeci de camere si te poti duce in care vrei. Intr'o odaie este o centrala telefonica in miniatura ; iar intr'alta, daca rasucesti intrerupatorul electric, doua tramvaie incep sa alerge pe o linie in forma de cerc. Se intelege, tramvaiele sunt tot niste jucarii, dar sunt la fel ca tramvaiele adevarate. In „Pionierca" mai scrie ca la Palatul Pionierilor o sa fie in curand un mic metrou, ca si cel din Moscova, numai ca o sa fie mic. Iar copiii care n'au fost niciodata la Moscova vor putea si ei sa vada un metrou.

In „Pionierca" se scriu multe si despre examene. Citesc „Raspundeți liniștit, cu încredere și limpede." Examene ! Examene !... Numai la ele ma gandesc. invat lectiile si ma pregatesc. Principalul este sa n'ai teama de profesori si de cei care asista. Si-am sa reusesc, sunt sigura : am sa reusesc cu „foarte bine" si cu nicio nota mai mica decat „bine”!

11 Iunie. Vai, azi aflu cine și cum a trecut examenele! Azi se afișează listele și se împart premiile...

M'am sculat la opt și jumătate și m'am dus la serbare. Toți copiii erau în haine curate, gătiți. Și iată că începe raportul solemn al directorului de studii. În sală — o liniște desăvârșită. Pe masa acoperită cu pânză roșie sunt așezate cărți frumoase, pregătite pentru cei mai sârguincioși elevi. Și, iată, că mă strigă pe mine: am trecut examenele la limba rusă și aritmetică cu „foarte bine”, la științele naturii și geografie — „bine”. Șura- are și el note bune. Mă strigă și-mi înmânează «ea mai minunată carte : fabulele lui Crilov !

12 Iunie. La 10 și jumătate am plecat spre parcul „Zuev”. Am așteptat autobusul și am plecat cu el. Ajunși acolo ne-am dus să vedem minunatul film „Patria ne cheamă”. Pe urmă l-arr. zărit pe Nichita Sergheevici Hrușceev, pe care l-am salutat. Eram foarte bucuroși. A avut loc și un festival. După aceea ne-am plimbat prin parc, ne-am dat în călușei și-am vizitat biblioteca. Apoi, am fost tratați cu prăjituri și ne-am întors acasă.

26 Iunie. Dimineața nu mă itrăgea inima să fac nimic. Abia m'am dat jos din pat. Apoi m'ain apucat de treabă. Mama lucrase până după miezul nopții și dormea încă. Ca să nu-i stricăm somnul, Șura și cu mine am plecat să ne scăldăm. Era vânt, >dar soarele ardea. Apa din iaz era ca laptele proaspăt muls — caldă, curată și plăcută. După ce ne-am scăldat, am ieșit pe mal și ne-am întins pe iarbă ca să ne uscăm. Apoi ni s'a făcut poftă de ceva acru și ne-am dus în grădină, unde ne-am apucat să adunăm merișoare acre. Pe neașteptate, pe la șapte-opt, a venit vârul nostru, Slava. E cu cinci ani mai mare ca mine, dar suntem prieteni. I-am arătat fabulele lui I. Crilov pe care le-am primit dela școală. I-am arătat și albumul cu desenele lui Șura. Le-a lăudat foarte mult.

Tot timpul nu mă gândesc decât la plecarea noastră la țară Iată că se înfăptuște și acest vis.

2 Iulie. Ieri, toată ziua ne-am trecut-o cu pregătirile de plecare; și nici noaptea n'am dormit. La patru și jumătate

dimineața, noi (adică eu, Șura, Slava și mama) ne-am 'dus la staț'a de tramvai. Eram puțin tristă că nu merge și mama cu noi, dar, în același timp, eram veselă că plec la țară. Doar nu mai fusesem de cinci ani acolo !

Am călătorit cu trenul o zi și o noapte încheiată. Am luat o căruță din gară și am pornit spre Gaii (așa se chiamă satul nostru). Când am sosit, Slava a bătut la ușă, iar bunicul a răspuns: „Hai, intră!” Credea că e Vasiatca, tractoristul care venise în vizită. Pe bunica o necăjeau niște junghiuri, dar când ne-a văzut a fost atât de bucuroasă, lîncăt i-a trecut orice durere. Ne-a dat să mîncăm blini,¹ lapte acru și lapte dulce. Pe urmă, eu m'am dus să mă scald, m'am jucat cu fetele, iar seara, la casa de lectură, m'am întîlnit cu Mania, o veche cunoștință și o bună prietenă de-a mea. Ziua a fost plăcută : ne-am jucat frumos și am respirat aer curat. Eu am dormit în patul bunicului.

7 Iulie. Mă plimb, alerg și ajut bunicii la treabă. Îmi place să fac orice-mi spune. Am grijă de păsări, mă scald de trei ori pe zi și mă duc la bibliotecă. Am citit câteva cărți interesante : „Guliver în țara piticilor”, „Revizorul” de Gogoi, „Lunca” de Turgheniev și multe altele.

Bunica ne dă mâncare foarte bună : ouă, pui fripți, blini; din piață cumpărăm castraveți și fructe — vișine, coacăze. Dar avem și necazuri: odată (nu mai țin minte ziua), Șura și-a pierdut haina. Am umblat, am căutat-o peste tot, dar n'am găsit-o; alte dăți mă duc la râu și întîrzii, iar bunica se supără.

15 Iulie. Când stai degeaba te plictisești și ești trist. Aici, la țară, te plictisești de moarte când stai degeaba. Din pricina asta, m'am hotărît să-i ajut și mai mult bunicii. Când m'am sculat mi-a venit o idee : să spăl podeaua. Și-am făcut bucuroasă treaba asta. Pe urmă mi-am făcut din mătase roșie panglici pentru cozi ; au ieșit destul de frumoase și nu-s mai urite decât cele albastre pe care le-aveam eu.

1 Blini — Un fel de clătite (N. R.)

Ziua a fost liniștită, dar spre seară s'a pornit o furtună cumplită și o ploaie mărunță. Cerul era brăzdat într'una de niște dungi orbitoare — fulgerele. Furtuna a speriat vitele: căprița noastră s'a pierdut de turmă, iar bunica abia a găsit-o în- tr'o grădină de zarzavat din vecini. Azi am trimis scrisori 1& Moscova : una mamei și alta prietenei mele Ira.

23 Iulie. Ieșind la câmp, am văzut venind prin lanul de grâu (semănat pe imăș) pe Nina (verișoara mea) cu fratele ei. Lelic și mămica lor. Ei trăiesc în Velmojca, un sat nu prea depărtat (36 kilometri de Osinovăie Gaili). Eu și toți ai noștri ne-am bucurat foarte mult c'au venit.

26 Iulie. Mi-a părut foarte bine când a venit Nina. Ne jucam, vorbeam, citeam și râdeam împreună. Bunica ne-a dat șahul și lotoul, iar noi nu ne mai săturam să jucăm. Azi însă, m'am cam ciorovăit cu Nina. Dar pe urmă ne-am împăcat și m'am hotărât să nu mă mai cert niciodată cu ea.

30 **Iulie.** Eu și cu Șura dormeam în tindă când a venit bunica să ne trezească și ne-am adus aminte îndată că trebuie să ne luăm rămas bun dela Nina, Lelic și mătușa Ania. Plecau la Ve'mojca. Sosi și căruța. Soarele își așternea domol razele luminoase deasupra pământului trezit din somn.

Ne-am luat rămas bun și; au plecat. Îmi pare foarte rău că au plecat.

Peste zi i-am ajutat bunicii la unele treburi: am călcat rufe, am cărat apă și am făcut și alte treburi.

31 **Iulie.** E vremea amiezii. O zăpușeală cumplită. Umblă fel și fel de vorbe despre căldura asta : ci-că duminică apa din râu o să fiarbă.

Zăpușeala începe să scadă, se lasă seara. Mă duc după capre. Sunt cinci : Maica, Cernomorca, Baron, Zorea ; una a rămas fără nume, o strigă pur și simp'u Căprița.

Bunica le mulge. Eu duc laptele în beci. Ne culcăm.

1 **August.** Coditele mele sunt tare micuțe. Dar de când am venit aVi, bunica mi le împletește strân's și-au mai crescut puțințel. Bunica mea e foarte bună.

Spre seară am primit o scrisoare dela mămica. Ne scrie că e bolnavă și că s'ar putea să vină aici. Îm: pare foarte

rău că e bolnavă. Ea intră în concediu pe ziua de 15 August și atunci o să vină la noi !

2 **August. Azi** bunica m'a lăsat stăpână în casă. Ea a făcut numai focul în sobă și a plecat. Eu am văzut de gospodărie. Bunica fiersese tăiței și mi-a spus să bat deasupra câteva ouă. Am vrut să pun ceaunul cu tăiței pe un scaun. L-am luat din cuptor cu furcarul, dar el s'a răsturnat și tăiței s'au împrăștiat! pe podea. Am șters repede podeaua și am făcut alți tăiței.

Spre seară m'am dus cu bunica să ne scăldăm. Se zicea că azi apa din râu va fierbe de caldură. Dar n'a fost așa. Cu toată? zăpușeala, apa din râu n'a fiert.

5 August. Azi i-am ajutat bunicii la treabă : am spălat podeaua, ferestrele și scaunele. Apoi am călcat rufe. Sunt foarte îngrijorată de mama.

11 August. Pe aici plouă foarte puțin. De nu s'ar pârjoH lanurile ! În grăd'na de zarzavat a bunicii sunt castraveți, do- vlecii, pepeni galbeni, varză, tutun, roșii și cănepe. Pe fostul imaș cresc cartofi, dovleci și roșii. Dar floarea soarelui nu-i. Bunica n'a știut că o să venim noi și n'a semănat. E arșiță. Bate un vânt puternic și fierbinte, luând tot colbul și orbindu-te.

13 August. Tocmai când ne așezam la ceai, a venit o scrisoare dela mama. Ne scrie că o să sosească sâmbătă, adică mâine seară... Am citit scrisoarea și ne-am bucurat foarte, foarte mult. Mama o să vină aici și deși o să stea puțin, tot o să se odihnească. Bunicul a plecat la Tambov.

15 August. Dis-de-dimineață am auzit pe cineva ciocănind la ușă. Eu, Șura și bunica am sărit deodată — era mama ! Cât de bucuroasă am fost ! Bunica s'a apucat îndată să facă blini! Mama ne-a adus multe bunătăți. Mătușa Olia n'a putut veni, dar ne-a trimis o grămadă de lucruri și ea.

17 August. Ne-am dus cu mama în grădină și am rupt un dovleac și șapte pepeni galbeni mici (cât pumnul). Din dovleac, bunica a făcut cașă, iar semințele le-a pus la uscat.

Spre seară, mama, Șura și cu mine ne-am dus să ne scăldăm. Ce bine e aici ! Când e și marna cu noi, e de trei ori mai bine !

19 August. A căzut o ploică. Bunica mi-a dat niște material și vreau să-mi fac din el o plămioară.

22 August. Azi a fost o dimineață urâtă. Eu și Șura ^m cam făcut mofturi. Dar ne-am hotărît să n'o mai supărăm pe mama.

24 August. De dimineață când m'am sculat, bunica mi-a dăruit o veche cutiuță cu fețele pictate, iar bunicul — o fotografie de-a iui. M'am bucurat foarte mult de aceste daruri. O să le păstrez ca amintire. Ne gândim la Moscova.

„BEȚȘORUL ALB”

Da, a fost o vară minunată, nespuse de luminoasă și lipsită de griji ! Acum Zoia și Șura erau mari, totuși se țineau 'după mine pas cu pas, așa cum făcuseră cu cinci ani în urmă, când venisem dela Moscova ca să-i iau, de parcă se temeau ca nu cumva să dispar sau să fug de lângă ei.

Zilele pe care le-am petrecut împreună cu copiii s'au contopit pentru mine într'o singură zi lungă și fericită, în care nu poți deosebi nimic stingher. O singură întâmplare mi-a rămas în minte, împede și atât de amănunțit, de parcă s'ar fi petrecut ieri.

Nu știu dacă Slava îi învățase jocul acesta sau dacă-l citiseră ei înșiși reguli'e în „Pionierscaia Pravda”, dar știu că amân- dorura le plăcea neînchipuit de mult. Jocul se numea „bețșorul a'b”. Trebuia jucat numai seara, când se întuneca într'atât, încât lucrurile să fie una cu pământul și când nu pot fi desluite decât acelea care au culori deschise sau acelea care lucesc. Copiii — ai mei și cei de prin vecini, se împărțeau în două tabere și-și alegeau un arbitru. Arbitrul — care era totodată și conducătorul jocului — arunca cât mai departe un bețșor alb și toți copiii se repezeau să-l caute. Cine-l găsea, fugea îndată să-l dea arbitrului. Lucrul trebuia însă făcut cu multă dibăcie, așa .incât cei din tabăra adversă să nu bage de seamă. Jucătorul dădea bețșorul pe furis unui tovarăș din tabăra lui, acesta îl dădea altuia ca să i se piardă urma și să nu lase adversarul să ghicească la cine se află bețșorul. Dacă isbuteai să înmânezi bețșorul alb arbitrului, fără să fii văzut, tabăra ta câștiga două puncte. Dacă însă

adversarul zărea și-l oprea pe acela care-l găsisese, fiecare tabără câștiga câte un singur punct. Jocul ținea până când una din tabere ajungea la 10 puncte.

Zoia și Șura nu mai puteau după jocul acesta și, tot încrâncinându-mă că e neobișnuit de interesant, aproape că m'au asurzit. Iar Slava adăuga: „E și folositor. Învață copiii să fie solidari, să nu fie egoiști, ci toți pentru unul și unul pentru toți”.

Șura, adeseori era arbitru; avea mâna puternică și arunca bețișorul departe și cu îndemânare, încât nu-l puteai găsi prea ușor. Odată, Zoia propuse să arunce ea bețișorul.

— Asta nu-i treabă de fată ! spuse unul dintre băieți.

— Nu-i treabă de fată ? Ia dă'ncoace să'ncerc !

Zoia apucă bețișorul, își luă avânt, îl aruncă... și bețișorul căzu destul de aproape. Se'nroși până'n vârful urechilor, își mușcă buzele și plecă acasă.

— De ce-ai plecat ? o întreabă Slava, când se întoarse acasă cu Șura.

Zoia tăcea.

— Te-ai supărat ? Degeaba te-ai supărat ! Odată ce nu poți s'arunci, lasă să fie arbitru unul care știe s'arunce. Iar tu joacă împreună cu ceilalți. N'ai de ce să te superi. Mândria e bună, dar cu măsură. Ce-i prea mult strică !

Zoia nu răspunse nici de astădată, dar în seara următoare se alătură celorlalți ca și cum nu s'ar fi întâmplat nimic. Copiii o iubeau și niciunul nu-i aminti despre cele petrecute cu o seară mai înainte. Uitasesm întâmplarea. Într-o zi, Slava intră în casă și-nu făcu semn să merg cu el. Cotirăm după colțul casei și apoi trecurăm mai departe, în spatele grădiniței.

— Uită-te, tușa Liuba, șopti Slava.

La câțiva pași, cu spatele spre noi, stătea Zoia. În prima clipă nu mi-am dat seama ce face: își luă avânt, aruncă ceva, fugi, ridică acel lucru dela pământ, se>Jnapoie pe locul dinainte și-l aruncă din nou. Abia acum am deslușit obiectul: era o bucată mică de lemn. Stăteam în spatele unui vopom, iar Zoia nu ne zărise; și am privit-o de acolo multă vreme, cum arunca neobosită bucată de lemn, cum fugea, o ridica și apoi

o arunca din nou. La început își avânta numai brațul, dar apoi se da înapoi și se avânta cu tot trupul, de parcă sbura în urma bucății de lemn — și o arunca mai departe, tot mai departe.

Slava și cu mine plecarăm încetșor. Curând veni și Zoia acasă. Era îmbujorată, pe frunte îi luceau picături de sudoare. Se spălă și se apucă îndată de cusut: făcea o plapomă. Mă uitai la Slava pe furș, iar el isbucni în răs. Zoia ridică ochii:

— De ce râzi ?

Slava însă nu-i răspunse.

Două zile la rând am ieșit din casă la aceeași oră și am privit-o pe Zoia aruncând ba o piatră, ba un bețișor. După vreo zece zile, cu puțin înainte de plecarea mea, o auzii spunând copiilor, care se adunaseră lângă pridvorul casei:

— Hai să jucăm „bețișorul alb !" Dar eu vreau să fiu arbitru !

— Iar începi! se miră Șura.

Zoia, fără să răspundă, își luă avânt și când aruncă bețișorul, toți copiii scoaseră un strigăt de uimire. "Bețișorul sbură prin aer și căzu undeva, departe.

— Eh, ce drăcușor de fetișcană ! spuse la masa de seară bunicul. Și la ce ți-a folosit bețișorul ? Numai ca să dovedești că-i întrec: pe toți la aruncat, nu-i așa ?

Zoia vru să răspundă, dar bunica i-o luă înainte:

113

— E o vorbă: „Fie ce-o fi, dar să fie așa cum vreau eu !" și adăuga zâmbind: Mie una-mi place lucrul ăsta ! „Cu puțin — inima mulțumire n'are și mă îndeamnă înainte fără încetare" — nu-i așa, nepoțică ?!

Zoia lăsă ochii în farfurie, tăcu un timp și răspunse 'deodată, zâmbind și tot cu o zica.'ă (nu degeaba era nepoțica Ma vrei Mihailovna):

Malul e abrupt, dar peștele-i buni Și toți cei din jurul meșei isbucniră în răs.

„TAUNUL”

...Primăvară. Din când în când, adia o boare caldută cu mireasmă de prospețime și de pământ reavăn. Cât de

plăcut e aerul primăvara ! Am coborît din tramvaiul
înăbușitor: nu-i mult pân'acasă... am să merg pe jos!

Primăvara nu mă bucura numai pe mine: pe chipurile
trecătorilor vedeai mai des zâmbete, ochii erau mai luminoși,
glasurile răsunau mai vioi, mai puternic.

Prinsei o frântură de frază : — ...pe frontul Cordovei
republicanii înaintează victorios !

— Iar în provincia Estremadura...

...Da, Spania era atunci în inimile tuturor, pe buzele
tuturor, iar evenimentele din Spania ne preocupau pe toți.
Cuvântul înaripat rostit de Dolores Ibarruri: „Mai bine să
mori în picioare decât să trăiești în genunchi” — făcuse
oculul întregii lumi, pătrunsesse în inima fiecărui om cinstit.

Dimineața, cum se trezea din somn, Zoia alerga la
cutia de scrisori să ia ziarul: Ce-o mai fi azi pe fronturi'e din
Spania ?

Iar Șura... Cei treisprezece ani neîmpliniți — iată ce-l
necăjea, ce-l împiedica să se afle chiar sub zidurile
Madridului. În fiecare seară aducea vorba de asta: ba că a
citit în ziar de o fetiță care luptă vitejește în rândurile
republicanilor, ba că a auzit

i li			
t/tirriLOf^			
j"	0 äto ^m-i-ia.	ut	r ¹
iff**,<.<.^.	"CJ-oŧtC**,-*.		
	" tŭ/tc-m<^.-ftvsdj		
	unu ^iu.		

	„ Jtc*#lL	v ^ ^ -	
	cp		
*	„ OLai ^xuw-Ofi	tttl-	F ; r- j-
1	„ cAi ^y-iC-tu ^*'	wo,y«!	^ h
	qj}Hotu'u.M tn ^-i-		
	cm«.: ' mC.u-Af>tui		
	luM ^ o-t ^ :«., j		
i	„ O'ypJlru.		i 1
XaLuA ^ u daau	5 Mpociva		ff
t			/
h			
1	„ kn-ocfofi.		

Pe când era în clasa VI-a, Zola avea un caiet în care își nota impresiile asupra cărților citite. În fotografie, o pagină din acest caiet.

la radio despre un tânăr spaniol care a plecat pe front împotriva voinței părinților lui.

— ...și ce fapte de viteză a făcut ! Odată, un obuz dușman a căzut în tranșeele lor distrugând tunul antitanc. Și acest băiat — Emuterio Corneho îl chiamă, — a pus mâna pe o granată, și când a sărit odată din tranșee!... A fugit înaintea tancurilor și când a aruncat granata în tanc... Granata a explodat sub șenile și tancul a început să se învârtăască pe loc ! În acest timp, tovarășii lui au adus o ladă plină cu granate. Corneho a început să arunce granatele una după alta. Ce să vezi ? ! al doilea tanc s'a răsturnat pe o parte, al treilea a avut aceeași soartă, iar celelalte au dat bir cu fugiții. Ei, ce ziceți ? Și se mai spune că nimic altceva nu-i mai grozav decât tancul !

— Hm... Câți ani are acest Corneho ? l-am întrebat.

— 17, răspunse Șura.

— Dar tu câți ai ?

Era o cruzime din partea mea să-i pun o astfel de întrebare. Șura a oftat și n'a scos o vorbă...

— Mămico ! isbucni un glas răsunător, la doi pași de mine, trezindu-mă din gânduri. De ce vii așa târziu ? De când te-ai așteptat ?

— Cum, e târziu ? Am spus că mă'ntorc la 7.

— Dar acum e 8 fără zece ! Eram îngrijorată !

Zoia mă luă de braț și-și potrivi pasul cu al meu. Mergeam alături. Crescuse foarte mult în ultimi: doi ani; curând, foarte curând, avea să fie tot atât de înaltă ca și mine. Câteodată mi se părea ciudat că am o fată atât de mare. Fusta îi rămăsese scurtă, bluza brodată îi rămăsese și ea mică și trebuia să mă gândesc la altele noi...

...De atunci, din 1931, când adusesem copiii la Moscova, nu ne mai despărțisem aproape niciodată. Chiar și când plecam pentru scurt timp de-acasă, fiecare din noi lăsa vorbă unde se duce și când se întoarce. Dacă făgăduiam să mă întorc de la școală până la 8, mă străduiam întotdeauna să-mi țin cuvântul.

Iar dacă mă reținea ceva, Zoia se îngrijora, îmi ieșea înainte la stația de tramvai și mă aștepta acolo, așa cum se întâmplase și astăzi.

Când Șura se întorcea acasă și n'o găsea pe surioara lui, înainte de orice întreba:

— Unde-i Zoia ? Unde s'a dus ? De ce întârzie atâta ?

— Unde-i Șura ? întreba Zoia de cum trecea pragul.

Eu însămi, de fiecare dată când se întâmpla să vii acasă înaintea copiilor, mă simțeam cuprinsă de un sentiment ciudat, mă simțeam stingherită, până ce le auzeam pașii pe scară. Iar primăvara stam uneori la fereastră și-i așteptam. Parcă-i văd... veneau întotdeauna împreună, întotdeauna

discutând cu aprindere — și deodată, simțeam cum mi se umple inima de căldură...

...Zoia îmi ia încetisor servieta și poșeta:

— Ești obosită... !asă-mă să le duc eu.

Pășim agale, bucurându-ne de minunata seară de primăvară și povestim pe rând despre toate întâmplările zilei :

— Ai citit ? Au fost aduși copii spanioli la Artec 1 spune Zoia. Fasciștii erau cât pe aci să scufunde vaporul pe care se af'au. Ei, ce bine-ar fi să-i putem vedea 1 Gândește-te, după atâtea bombardamente, după toate suferințele îndurate, să te trezești dintr'odată la Artec ! Oare acum o fi bine acolo ? Nu-i frig ?

— Nu. Prin Aprilie, în Sud e cald de-abinelea. înfloresc trandafirii. U-tă-te însă la tine ! Tu și aci, la Moscova, te-ai înnegrit ! Ți se și jupoaie pielea de pe nas !

— Păi, ne-am apucat să facem grădina din jurul școlii. Când stai câte o jumătate de zi în soare, sigur că te pârlăștii 1 ȘtM, fiecare trebuie să sădim câte un pom... Eu am să sădesc un plop; tare-mi place când își ninge floarea... Și mirosul plopului e frumos, nu ? I-așa... proaspăt, puțin amăru... Ei, am ajuns și acasă ! Cât te speli, eu încălzesc mâncarea.

Mă spăl, dar știu ce face Zrrg fără să mă uit: aprinde lampa de gaz ca să încălzească supa și așează repede și cu îndemănare masa, umb'ând fără sgomot în pantofii de tenis. În odaie — ordine și bună rânduială, dușumeaua-i spălată de curând, totul miroase a curățenie. Pe fereastră, într'un pahar înalt, două ră-murele de salcie pe care parcă dorm niște bondari argintii și pufoși.

În casa noastră e curat și plăcut și asta datorită mâinilor Zoiei. Toată gospodăria e în grija ei : curățenia, cumpărăturile. Iarna mai are grijă și de foc. Șura are și el câteva îndatoriri: aduce apă, sparge lemne și se duce după gaz. Cu „fleacuri” însă nu-și pierde vremea. Ca foarte mulți băieți, nu se ocupă decât de treburile „bărbătești” și e

încredințat că măturatul și umblatul după cumpărături nu-s
de el: „Treaba asta poate s'o facă orice fetișcană 1”

Dar iată-l 1

Ușa se deschide, însă nu așa cum ar trebui, cu grijă, ci
4rântită cu sgomot de perete: în prag apare Șura ! Are obrații
■roșii ca niște bujori, mâinile murdare până la cot, iar sub
ochi — vai! — din nou o vânătaie.

— Ne-am jucat! ne explică el vesel. Bună seara,
mămico! Gata, te-ai spălat ? Uite-ți scaunul. Mă spăl și eu
îndată.

Stropește, fornăie îndelung și povestește cu atâta
aprindere, de parcă irt afară de foot-ball nu mai există nimic
altceva pe lume.

— Dar lecția la germană când o faci ? îl întreabă
Zoia.

— Acușa, mănânc și-o fac !

Deși e foarte târziu, abia acum iau masa de prânz;
copiii cinează. Iată-i vorbind despre felul cum va arăta
grădina școlii li ascult și-mi dau scama că sunt gata să
sădească într'însa toți pomii pe care-i cunosc.

De ce spui că palmierul
nu poate să crească ? Eu
am -văzut în „Ogonioc” o
fotografie cu palmieri
înconjurați de tăpadă !
Asta înseamnă că
pa'mierii suportă foarte
bine frigul

— .Compari iarna din Crimeea cu iarna dela noi!
obiectează liniștită Zoia. Apoi se întoarce spre mine: Mămico,
mi-ai adu* ceva de citit ?
Am scos în tăcere din servietă „Tăunul”. Obrajii Zoiei
se împurpură de bucurie.
— Îți mulțumesc ! apoi, ne mai putându-se
stăpâni, răsfod cartea cu băgare de seamă, dar îndată o puse
de o parte; strânse masa în câteva clipe, spălă vasele și apoi
se așeză să-și pregătească lecțiile.
Lângă ea, după ce a oftat și a bombănit puțin („Parcă
măine dimineată nu-i vreme destulă!”) se așeză Șura.
Zoia începea întotdeauna cu ce era mai greu pentru
ea «u matematica. Șura deschise cartea de germană lăsând
matematica la urmă: e! rezolva mai ușor problemele.
După o jumătate de ceas, închise cu sgomot cartea și
împinse scaunul:
— Gata ! Problemele — mâine dimineată !
Zoia nici nu întoarse capul, atât era de absorbită.
Lângă ea — „Tăunul”, cartea pe care mă rugase de foarte
multă vreme să i-o aduc. Știam bine însă că nu se va apuca
s'o citească până nu-și va sfârși lecțiile.
— Șura, dă-mi să văd și eu cum ai făcut
traducerea — i-am spus. Așa... Dar aici parcă e cazul dativ, nu
? Ia uită-te...
— Da... am greșit.
— Aici nu trebuie „u” ci „ii” *Garten* e substantiv,
de ce-l scrii cu literă mică ? Trei greșeli ! Așează-te și scrie
tema din nou.
Șura, oftă și-și scoase capul pe fereastră. Afară, pe
treptele dela intrare, îl așteptau prietenii: nu cumva o să iasă
și el ? Nu-i prea târziu... ar mai putea trage o joacă... Ce să
faci? Faptele sunt fapte: trei greșeli... poți să mai spui ceva ?
Iar Șura oftează și se așază din nou la masă.
...Peste noapte m'am trezit cu senzația vagă că în
odaie se petrece ceva neobișnuit. Chiar așa și era: pe masă —
lampa «prinsă, cu un abajur din ziar. Zoia, cu obrajii sprijiniți

în palme, citea. Citea „Tăunu”¹⁶, iar obrajii, mâinile și parcă și filele cărții erau ude de lacrimi.

Simțindu-mi privirea, ea ridică ochii și zâmbi printre lacrimi. Am tăcut amândouă și amândouă ne-am amintit de ziua când îmi spusese cu dojană în glas: „Tu ești mare și plângi !...”

„FETIȚA ÎN ROCHIE TRANDAFIRIE”

Un cer albastru de primăvară; pe fondul lui — crengi negre, golașe și un cuib de grauri... Nu mai vedeai nimic altceva în desenul acela, dar eu îl priveam și simțeam sbucnirid undeva, în adâncul ființei mele, ca un val fierbinte, bucuria și speranța. Desenul nu înfățișa numai cerul, copacul și cuibul de grauri, ci cuprindea esențialul, fără de care pictura e eu neputință: talent, idee, priceperea de a privi natura și de a o înțelege.

Iată un alt desen: caii gonesc, săbiile-s ridicate voinicește în mâinile vitejilor cavaleriști. Totul e mișcare, avânt... Iată un alt peisaj: micul iaz atât de cunoscut din parcul Timireazev. năpădit de verdeață. Iată și Osinovăie Gaii: iarba înaltă și bogată a luncii, sbenguiala valurilor argintii ale râului nostru...

Copiii lipseau; eram singură acasă și țineam pe genunchi mapa doldora de desene a lui Șura.

Cu fiecare an, Șura desena tot mai bine. Ne duceam des la galeriile Tretiakov; doream nu numai să învețe să deseneze, dar și să cunoască și să înțeleagă pictura.

Îmi amintesc ziua când am vizitat pentru prima dată galeriile Tretiakov. Treceam încet dintr'o sală într'alta, iar eu le povesteam copiilor întâmplări din istorie și diferite legende din care s'au inspirat pictorii. Mă ascultau și” nu mai conteneau cu întrebările. Le plăcea și-i uimea tot ce vedeau. Zoia era din cale- afară de mirată: „Ghicitoarea” lui Vrubel se uita la ea ținând. Ochii negri și mari, fără zâmbet, a-tot-știutori ne urmăreau cu o privire stăruitoare.

Pe urmă, am intrat în sala Serov. ¹ Șura se apropie de „Fata cu piersici” și încremeni. Fetița cu părul negru și obraji gingași, rumeni, ne privea gânditoare. Măinile-i stăteau atât de liniștite pe fața albă de masă ! În spatele ei, dincolo de fereastră, se ghicea un parc uriaș, umbrit de tei bătrâni, de sute de ani, cu poteci năpădite de iarbă, ducând în cine știe ce desiş... Am privit tabloul în tăcere, multă vreme. Într'un târziu l-am atins încetisor pe umăr:

— Hai să mergem, i-am spus în șoaptă.

— Să mai stăm un pic, mi-a răspuns Șura tot atât de încet.

Așa i se întâmpla câteodată: dacă ceva îl mișca adânc și puternic, parcă încremenea locului și nu se mai putea urni. Așa se întâmplase odinioară, în Siberia, când avea patru ani și văzuse pentru prima dată o pădure adevărată. Așa se întâmpla și acum. Stam lângă fiul meu, priveam fetița liniștită și gânditoare în rochie trandafirie și mă întrebam: Ce l-a uimit atât pe Șura? Desenele lui sunt întotdeauna pline de mișcare și sgomot — dacă se poate spune că penelul și creionul redau sgomotul: cai aleargă, trenurile gonesc, avioanele se înalță cu iuțeala fulgerului spre cer. Iar Șura, el însuși, e un ștregar, nu mai poate după foot-ball, îi place să alerge, să strige. Cu ce-l captivase această fetiță a lui Serov, ce găsisse oare în acest tablou stăpânit de o liniște atât de luminoasă și de atâta pace ? De ce a încremenit în fața lui, atât de potolit, cum nu l-am mai văzut de mult ?...

În ziua aceea n'am mai privit niciun a't tablou. Ne-am întors acasă și tot drumul Șura m'a întrebat întruna: Când a trăit Serov ? Când a început să picteze ? Cine l-a învățat ? Repin? Pictorul care-a făcut tabloul „Zaporojțai” ?

Întâmplarea aceasta s'a petrecut de mult; Șura abia împli- tiise zece ani. De atunci, am vizitat de multe ori galeriile Tretia- cov, am privit și alte tablouri de Serov, am văzut și tablouri pictate de Suricov: posacul Menșicov la Beriozov, Suvorov, iluminatul, domnița Morozova; peisajele triste și duioase ale lui Levitan, într'un cuvânt — toate

tablourile expuse acolo. Dai atunci, după ce a văzut pentru prima dată tabloul cu fetița, al lui Serov, Șura a început să deseneze peisaje și tot atunci v. încercat pentru întâia oară s'o picteze pe Zoia.

— Sezi, te rog! o rugă el într'un fel neobișnuit de frumos. Am să încerc să te pictez.

Zoia îi poză îndelung, cu răbdare, fără să facă aproape nicio mișcare. Dar chiar în acele dintâi portrete, schițate de o mână nedibace încă, găseai asemănarea — abia perceptibilă, încețoșată, de sigur — dar cu toate acestea, de pe foaia de hârtii- priveau neîndoieľnic ochii Zoiei: stăruitori, serioși, gânditori...

Și iată-mă cercetând desenele lui Șura. Oare ce-o să de vină când va fi mare ?

Fără îndoială, Șura e un strașnic matematician, dela taică său a moștenit dragostea pentru tehnică și are mâini dibace, -pricepute, mâini cu adevărat de aur: știe să facă orice, duc<- orice la bun sfârșit. Nu mă mir că vrea să devină inginer. Toți banii pe care-i are de cheltuială îi dă pe revista „Știință și tehnică” și nu numai că o citește din scoarță'n scoarță, dar de fie •care dată meștește câte ceva după sfaturile citite.

Șura muncește întotdeauna cu trageră de inimă, cu tot sufletul. Odată am trecut pe la școală să le văd grădina. Munca -era în toi: unii dintre copii săpau gropi, a'ții sădeau tufe și copăcei tineri, văzduhul răsună de strigătele lor. Zoia, imbujo rată, cu părul sburlit, lăsă pentru o clipă hârlețul și-mi făcu. de departe, un semn cu mâna. Șura împreună cu un băiat mai măricel, ducea o targă. Era greu să-ți închipui cum de încăpe» atâta pământ pe targa lor !

— Ai grijă, Cosmodemianschi, ai să te'mbolnă vești ! « strigă din urmă o fată înaltă, bălaie, a cărei înfățișare te făcea să bănuiești că e o sportivă.

Și-am auzit răspunsul lui Șura, care domoli pasul:

— Ei, asta-i ! Mie chiar și bunicul mi-a spus că atunci când muncești cu trageră de inimă, nu te'mbolnăvești ! Munca te gârbovește când te temi de ea, dar

când nu-ți precupețești puterea — ea te întărește și mai mult !

Seara, la masă, Șura îmi spuse parcă serios, parcă în glumă :

— Ce zici, mamă, n'ar fi bine ca după școală să mă duc la Timiriazevca ? Acolo au să se pună pomi, au să se sape gropi. Ce spui ?

Afară de asta, Șura voia să devină un sportiv desăvârșit, farna patina împreună cu Zoia, schia, iar vara se scălda în iazul din parcu' Timireazev. Șura era voinic în lege: la treisprezece ani arăta cât unul de cinsprezece ! Iarna se freca pe tot corpul cu zăpadă, începea să se scalde din primăvară înaintea tuturor și sfârșea toamna târziu, când și pe cei mai cutezători înotători îi ia cu frig, numai cât se uită la apă. Iar în privința foot-ball-ului nici nu mai încăpea vorbă: pentru foot-ball, Șura era în stare să uite și de mâncare, și de lecții.

Și totuși... totuși parcă dorea mai mult decât orice să devină pictor. Delă o vreme începu să-și sacrifice fiecare clipă liberă desenului. Iși aducea sineur delă bibliotecă și u mă ruga să-i aduc eu, biografiile 'ui Repin, Serov, Suricov, Levitan.

— Știi — mi se adresă el odată, iar în cuvintele lui se simțea un adânc respect — Repin încă delă vârsta de nouă ani a desenat în fiecare zi. N'a lăsat nici măcar o zi să-i scape, toată viața ! Gândește-te: în fiecare zi ! Iar când i s'a anchilozat mâna stângă și n'a mai putut să lină paleta și-a iixat-o pe mână și tot a lucrat ! Așa mai zic și eu !

Privind desenele lui Șura recunoșteam când banca noastră din parc, când un tufiș de păducel ¹ diin preajma casei, la umbra căruia îi plăcea lui Șura să stea cu 'cat în serile călduroase 'de vară. Iată și pridvorul unde zăbovea până târziu cu tovarășii lui de joacă, iată și pajiștea — terenul lor de foot-ball.

Acum Șura desena întruna Spania: un cer neînchipuit de albastru, măslini argintii, munți roșcați, pământul ars de soare, brăzdat de tranșee, sfârțecat de explozii, stropit de sângele fierbinte al luptătorilor republicani... Și mi se pare că

în iarnă, când la galeriile Tretyakov s'a deschis expoziția lui Suricov, Șura s'a mai dus acolo de câteva ori și pentru acuarele spaniole: Suricov îi deveni parcă mai apropiat și numai din pricină că străbătuse Spania, văzuse și pictase pământul acesta depărtat.

Dar asta ce-i oare ?... Fața'da acestei clădiri înalte, cu nenumărate ferestre, mi se pare cunoscută. Da, e școala Nr. 201 ! Iar în jur — viitoarea grădină: mesteceni, arțari, stejari și... palmieri !

PRINSOAREA

Zoia și Șura erau destul de mari, dar câteodată, dimpotrivă, mi se păreau mici de tot!

...În seara aceea am adormit de cum am pus capul pe perină și m'am trezit deodată, de parcă aș fi fost anume sgâlțâită: mi s'a părut că cineva arunca pumni întregi de pietricele în geam. Era numai ploaia care bătea darabana în ferestre. M'am ridicat în capul oaselor și am văzut că nici Șura nu doarme.

— Unde-i Zoia ? întrebăm amândoi deodată.

Patul era gol, dar în aceeași clipă, ca un răspuns la întrebarea noastră, pe scară se auziră glasuri și râsete înăbușite. Ușa se deschise încetișor și în prag se iviră Zoia și Ira, o

fată de seama ei, care
locuia într'o căsuță prin
vecini

— Unde ați fost ? De unde veniți ?
 Zoia, fără să răspundă, își atarnă paltonul în cuier și!
 se apucă să-și scoată pantofii umflați de apă.
 — Da' unde ați fost ? se răsti Șura.
 Ira, emoționată până într'atât încât chiar și când
 râdea îi curgeau lacrimile pe obraji, începu atunci să
 povestească.
 Pe la nouă seara, Zoia îi bătuse în geam, iar când
 ieșise afară, ea îi spusese că se certase cu celelalte fete.
 Fetele căuta- seră s'o încredințeze că într'o noapte de toamnă
 atât de întunecoasă nu va avea curaj să treacă prin parcul
 Timireazev, iar Zoia susținuse morțiș: „Ba n'o să-mi fie frică”.
 Și-au făcut prinsoare: fetele trebuiau să se ducă cu tramvaiul
 până la stația „Academia Timireazev”, iar Zoia să ajungă
 acolo străbătând parcul. — „Am să lac semne pe copaci”, le-a
 spus Zoia. — „Te credem și-așa !” i-au răspuns fetele. În
 ultima clipă însă, se speriaseră și ele și căutaseră s'o
 convingă pe Zoia să amâne prinsoarea pentru altădată, căci
 era prea frig, prea întuneric și pe deasupra începuse și
 ploaia.
 —■ ...Dar asta a îndârjit-o și mai mult — povestea Ira
 râzând și plângând. Și-a plecat. Iar noi toate am pornit
 într'acolo cu tramvaiul. Am așteptat-o cât am așteptat-o ! Ea
 însă — nu se mai zărea ! Și numai ce-o vedem deodată,
 apărând... și râzând...
 Mă uitam mirată la Zoia. își vedea mai departe de
 treabă înînzându-și în tăcere ciorapii uzi în fața sobei.
 — Dar știi, la așa ceva nu m'am așteptat din
 partea ta, îi spusei eu. Atât de mare și atât de...
 — ...proastă ? sfârși Zoia vorba mea, zâmbind.
 — Da. Nu trebuie să te superi, dar asta nu-i o
 faptă prea înțelegătoare !...
 — Dacă aș fi făcut-o eu, de... atunci se schimba
 socoteala ! Isbucni Șura.
 — Și la întoarcere a vrut să meargă pe jos ! se
 plânse Ira. Abia am înduplecat-o să vină cu noi în tramvai.

— Desbracă-te, Ira ! îmi amintii deodată. Hai, repede... Și tu ești udă... încălzește-te !

— Nu, trebuie să mă duc acasă... și mama trebuie să fie supărată... mărturisi Ira.

Rămași singuri, am tăcut o vreme cu toții. Zoia zâmbea voioasă, fără să spună o vorbă și, liniștită, își usca rochia și se încălzea la sobă.

— Bine, bine, prinsoarea ai câștigat-o, spuse însfârșit Șura; dar care ți-i răsplata ?

— Vai, la asta nu m'am gândit! răspunse Zoia. Am făcut prinsoare, dar nu ne-am înțeles pe ce anume... Și pe chipul ei se întipări o adâncă mâhnire.

— Of, și tu ! strigă Șura. Barem să te fi gândit la mine și să le fi spus: „Dacă eu câștig prinsoarea, îi cumpărați lui Șur* o minge nouă de foot-ball!”. Sa fi purtat și tu de grijă lui frate-tu ! Și dădu din cap a muștrare. Apoi, adăugă serios: Nu m'am așteptat la una ca asta din partea ta. Ai vrut să dovedești astfel că ai curaj ? N'ai procedat bine, până și eu îmi dau seama de asta.

— Dar eu crezi că nu-mi dau seama ? răspunse Zoia. Am ținut foarte mult să ie bag în sperieți pe fete, asta-i: eu am mers prin parc și lor le-a fost frică !

Și se porni deodată să râdă, iar eu și cu Șura ne a'ăturăm ei.

TATIANA SOLOMAHA

Foarte de timpuriu am început să hotărâsc chestiunile noastre bănești împreună cu copiii.

Țin minte că în 1937 am scos un carnet de economii și am depus în chip solemn cele dintâi șaptezeci și cinci de

rub'e. La

Zoia Cosrnodemianscaia în anul 1937.
sfârșitul fiecărei luni, când isbuteam să economisim ceva
bani, Zoia îi 'ducea la casa de economie, chiar dacă suma era
mică — cincisprezece, douăzeci de ruble.
Acum se ivi în casa noastră o nouă cerință: la bancă
exista contul Nr. 159.782, cont la care cetățenii Uniunii

Sovietice depuneau sume de bani economisite de ei pentru femeik și copiii Spaniei republicane. Lucrul acesta îl făceam și noi. Ideea n'a fost a mea, Șura e cel care ne-a împărțit-o:

— Eu și cu Zoia putem cheltui mai puțin la școală pe mâncare.

— Nu, le-am spus, de mâncarea voastră dela școală nu ne atingem. Dar dacă n'ai să te duci odată sau de două ori la foot-ball, ar fi chiar folositor...

Pe urmă făceam lista lucrurilor celor mai necesare : Zoij n'are mânuși, lui Șura i s'au rupt ghetete de tot, iar mie mi s'au rupt șoșonii. Afară de asta, Șura „terminat” acuarelele, iar Zoiei îi trebue ață de brodat. Și aici începea 'de fiecare dată discuția : copiii stăruiau să cumpărăm mai întâi lucrurile de care aveam eu nevoie.

Însă latura cea mai de seamă a cheltuielilor noastre era cea a cărților.

Câtă bucurie ai când intri într'o librărie : iei rând pe rând în mână, cărțile expuse pe mesele lungi; ridicat în vârful picioarelor și cu capul lăsat pe umăr ca să poți desluși mai bine, citești de departe titlurile de pe cotorul acelor așezate în rafturile dese ; apoi, răsfoiești vreuna îndelung, te sfătuești... și te întorci acasă cu un pachet greu, legat cu grijă. Ziua când etajera noastră (așezată într'un colț, la capătul patului în care dormea Zoia) se îmbogățea cu o nouă carte, era zi 'de sărbătoare, iar noi aduceam vorba fără încetare despre cartea cumpărată. O citeam pe rând, iar uneori, seara în zilele de sărbătoare citeam cu glas tare.

Una din aceste cărți citite în comun e o culegere de schițe, intitulată „Femeia în războiul civil”. Îmi aduc bine aminte : **ar**u țeseam ciorapi, Șura desena, iar **Zoi**» **a** deschis cartea, pre- gătindu-se să citească. Pe neașteptate, Șura

spuse :
— Știi ce zic eu ? să nu citești la rând, așa cum vine **în** «arte.

— Dar cum ? se miră Zoia.

— Uite cum: tu deschide cartea la întâmplare și vom începe să citim dela pagina unde s'a deschis.

O mărturisesc, nu știu cum de i-a trecut prin minte gândul aceasta, dar așa am hotărît să facem, cartea s'a deschis la schija „Tatiana Solomaha”.

Schița — mi-aduc aminte — cuprindea crâmpie de însemnări din trei caiete : în cel dintâi, despre Tatiana Solomaha — o învățătoare dela țară — povestea fratele ei; într'altul, povestea un elev a! Tatianeii, iar în cel din urmă, surioara ei.

Fratele povestea copilăria Tatianeii ,arăta cum a crescut, cum a învățat și cât de mult îi plăcea să citească. La un moment dat Zoia se opri și mă privi în ochi : erau rândurile în care se povestea cum a citit Tatiana, cu glas tare, „Tăunul”. Noaptea, târziu, Tatiana sfârși cartea și-i spuse fratelui ei : „Tu crezi că eu nu știu pentru ce trăiesc ?... Simt că mi-aș da tot sângele, picătură cu picătură, numai ca oamenii să aibă o viață mai bună”.

îndată ce absolvise liceul, Tatiana plecase ca învățătoare într'o staniță din Cuban. înainte de izbucnirea Revoluției, ea intrase într'o organizație bolșevică ilegală, iar în timpul răz boiului civil Sb înrola într'un detașament al Gărzii Roșii.

În Noembrie 1918, albi pătrunseră în satul Coziminscoe, unde Tatiana zăcea bo'navă de tifos. Bolnavă cum era, fu aruncată în temniță și schingiuită în nădejdea că-și va denunța tovarășii.

120

Grișa Polovinco povestea cum alergase la închisoare împreună cu a își elevi ai Tatianeii, vrând s'o vadă pe învățătoarea lor; s'o ajute. Au văzut însă cum o scoteau pe Tatiana în curtea închisorii — era bătută, însângeraată — și cum au pus-o la zid.

— H•TMt17J despre Zoia și Șur

■Băiatul a rămas uimit văzând fața ei liniștită : pe chipul Tatianeii nu se citea nici groază, nici ruga de a fi cruțată și nici măcar durerea chinurilor pe care doar cu puțin înainte le îndurase. Ochiul ei larg deschis privea stăruitor asupra mulțimii adunate.

Deodată, Tatiana ridică mâna și spuse cu glas limpede :

— Puteți să mă bateți cât vreți, puteți să mă și omorâți ! Sovietele n'au murit însă, Sovietele trăiesc. Ele se vor întoarce !

Plutonierul alb o lovi pe Tatiana cu vergeaua armei, depicându-i umărul; cazacii, imetiți de băutură, se năpustiseră asupra ei lovind-o cu picioarele și cu paturile puștilor. „O să te fac să ceri îndurare !” îi strigă călăul, un plutonier a'b, dar Tatiana, ștergându-și dâra de sânge de pe față, îl înfruntă : „Degeaba aștepți, vouă n'am să vă cer nimic !”

Zoia citi mai departe despre felul cum o schingiuiau pe Tania, zi de zi. Albul se răzbunau, pentru că ea nu scotea niciun țipăt de durere, nu cerea îndurare, ci îi privea curajoasă în ochi...

Zoia lăsă cartea, se îndreptă spre fereastră și rămase acolo multă vreme, fără să se întoarcă. Plângea rar și nu-i plăcea să-i vadă nimeni lacrimile.

Șura, care de mult încă pusese de o parte caietul de desen și culorile, luă cartea și citi mai departe. Raia Solomaha povestea acum despre moartea surorii ei:

„Iată ce-am aflat despre moartea Tatianeii :

În zorii zilei de 7 Noiembrie, cazacii năvăliră în închisoare.

Lovindu-i cu paturile puștilor, ei îi scoaseră afară pe arestați din ce'u'.e. În ușa, Tatiana a întors capul către cei rămași:

— Adio, tovarăși ! răsună glasul ei liniștit și cristalin. Fi« ca sângele de pe acești pereți să nu se piardă zadarnic ! Curând vor veni Sovietele !

În dimineața geroasă de iarnă, albul au împușcat pe islas optsprezece tovarăși. Ultimul a fost Tania...

Credincioasă cuvântului ei, n'a cerut îndurare călăilor". Și-mi amintesc că în seara aceea, forța sguduitoare și curățenia cu care trăia chipul Taniei n'a stărnit lacrimile numai în ochii Zoiei.

CEI DINTĂI BANI CÂȘTIGAȚI

Într'o seară ne vizită frate'e meu. După ce bău ceaiul și mai stătu de vorbă cu copiii — ei se bucurau întotdeauna, din toată inima, de venirea lui — deveni dintr'odată tăcut, întinse mâna după servieta-i pântecoasă, îndesată de hârtii și ne privi cu înțeles. Ne-am dat seama numaidecât că privirea asta nu era fără rost.

— Ce-ai acolo, nene Serioja? întrebă Zoia.

El nu răspunse îndată, îi făcu un semn tainic din ochi, deschise servieta, scoase un teanc de desene și începu să le cerceteze. Noi așteptam cu nerăbdare.

Uite niște desene, rosti în cele din urmă Serghei. Astea trebuie să fie copiate. Șura, tu ce notă ai la desen ?

— Are „foarte bine", răspunse Zoia.

— Atunci, uite, frate Șura primește o lucrare 1 E o muncă frumoasă, de bărbat. Așa ai să-ți ajuți familia. Ai aici și compasul meu. E vechi — eu l-am folosit pe când învățam la institut, dar e încă foarte bun, l-am încercat. Sper că nu duci lipsă de tuș, nu-i așa ?

— Avem și hârtie de calc, adăugă Zoia.

— Strașnic 1 Vino mai aproape să-ți explic ce ai de făcut. Lucrarea nu-i complicată, dar cere cea mai mare exactitate și multă atenție. Aici nu trebuie să te gândești aiurea și n'ai voie să faci ștersături.

Zoia se așeză într'o clipă lângă unchiul Serghei. Șura, care stătuse toată vremea lipit de sobă, nu se mișcă din loc și nu rost! niciun cuvânt. Serghei îl privi cu coada ochiului și, aplecându-se asupra desenelor, începu să explice.

Ca și fratele meu, am înțeles numaidecât ce s'a întâmplat.

În caracterul lui Șura era o trăsătură care mă neliniștea întotdeauna: neobișnuita lui încăpățănare.

Așa de pildă, îi plăcea mult muzica, avea o ureche muzicală foarte bună și cânta de mult la ghitară lui Anatolii Petrovici. Cum e și firesc, câteodată se întâmpla să nu prindă din prima clipă o melodie. Atunci îi spuneam : „Aici e fals, nu se cântă așa, uite cum trebuie să câți”. Șura asculta și apoi răspundea liniștit: „Mie îmi place mai mult așa!” Și cânta mai departe cum voia el. Știa bine că am dreptate, dar abia data următoare cânta cum trebuie, nu atunci când îi spuneam. Avea un fel al lui propriu și ferm de a înțelege lucrurile: toate hotărârile, fie ele mari sau mici, le lua singur; nimeni nu trebuia să-i spună nimic. Era mare, bărbat, știa și pricepea totul el singur!

Pesemne că propunerea unchiului i s'a părut o știrbire a independenței lui, a dreptului de a dispune de sine, drept pe care și-l apăra cu atâta ardoare. Și tot timpul cât Serghei explică ce anume și cum trebuie făcut, Șura — care asculta atent, de departe — nu rosti niciun cuvânt. Serghei nu se mai uită niciodată înspre locul unde se afla. Iar la plecare spuse din ușă, fără să se adreseze vreunui din ei :

— Desenele trebuie să fie gata peste o săptămână.
— În urmă, Zoia deschise cartea de fizică, iar eu mă apukai să corectez caiete, ca de obicei. Șura luă și el o carte. O vreme, în odaie domni o Mniște desăvârșită. După un timp, Zoia se ridică de pe scaun, se întinse și scutură din cap (luase obiceiul să arunce printr'o mișcare bruscă a capului șuvița de păr negru care-i cădea neconținut pe frunte și pe sprânceana dreaptă), ceea ce însemna că-și sfârșise 'ecțiile. Ei, acumă să ne apucăm de lucru, spuse Zoia. Într'o noapte facem jumătate, nu-i așa, mămico ? și începu să înșire desenele pe masă.

Șura, ridicându-și ochii din carte, se uită chiorș la soră-să și mormăi supărat:

— Stai și citește-ți „Universitățile”... (Zoia citea pe atunci trilogia autobiografică a lui Gorchii). Eu desenez mai bine. Mă descurc și fără tine.

Zoia însă nu-l ascultă. Ocupară amândoi toată masa cu desenele, iar eu mă văzui silită să mă strâng cu caiete'e mele numai pe un colțisor. Curând se cufundară în munca lor și, ca aproape întotdeauna când cosea, gătea sau deretica prin

odaie, adică în timpul muncilor care nu cer omului concentrarea întregii lui ființe, ci numai ochi și mâini sigure, Zoia începu să cânte încetisor :
În leneș legănat, năgara Tulplinele de-azur și-adoarme Câți ani mai sunt de-atuncia oarei Furtuna a murit de mult Dar glasul întâmplării tot l-ascult...

O vreme, Șura o ascultă în tăcere, apoi se alătură cântecului și el, întâi mai încet, pe urmă tot mai tare... și amândouă glasurile se contopiră răsunând limpede și armonios.

Când sfârșiră cântecul despre fata de cazac, care a pierit luptând cu atainanii, Zoia începu un altul, pe care-l iubeam cu toții și pe care-l cânta odinioară Anatolii Petrovici :
Mugește Niprul larg și geme... Vântul copacii desgolește, Pădurea o'ngenuche mănios Și valuri sfarmă, valuri iar clădește...

Lucrau și cântau astfel, iar eu îi ascultam și nu-i ascultam: nu cuvintele îmi ajungeau în ureche, ci melodia, călduri cu care cântau și mă simțeam atât de bine...

După o săptămână, Șura duse unchiului Serioja desenele făcute și se întoarse acasă fericit, cu un alt teanc.

— A spus: „bun!” Săptămâna viitoare vom primi banii. Auzi, mamă? Banii mei și ai lui Zoia, câștigați de noi !

— Dar unchiul Serioja n'a mai spus nimic altceva ?

Șura mă privi cu luare aminte și începu să rână:

— A mai spus: „Așa-i mai bine, frate Șura !”

Iar când se împlini săptămâna, dimineața, trezindu-ină, zării așezate pe scaun, lângă pat, două perechi de ciorapi și un minunat guleraș de mătase. Era un dar al copiilor, cumpărat din cel dintâi bani câștigați de ei. Și tot acolo, pe scaun, într'un plic, se afla restul de bani.

...Acum, când mă întorceam seara acasă, îi auzeam adeseori, încă de pe scară, cântând. Și atunci știam că sunt din nou cufundați în desenele lor.

VERA SERGHEEVNA

Viața noastră trecea lin, fără cine știe ce întâmplări deosebite — așa i s'ar fi părut oricui ar fi privit-o dinafară.

Fiecare zi semăna cu cea dinaintea ei: școală și muncă, din când în când un teatru sau un concert și apoi iarăși lecții, cărți și un scurt răgaz de odihnă. Și asta era totul. În realitate însă era departe de a fi totul.

În viața unui tânăr, a unui adolescent, fiecare ceas e însemnat. În fața lui se deschid fără încetare lumi noi. El începe să judece independent și nu acceptă nimic pe simplă încredere, de-a gata. El frământă Totul în mintea lui și hotărăște totul din nou: ce-i Bine și ce-i rău ? Ce-i nobil, măreț — și ce-i josnic, mârșav ? Ce însemnează o prietenie adevărată, devotament, dreptate ? Ce scop am eu în viață ? Oare nu trăiesc degeaba ?... Cu fiecare ceas, cu fiecare clipă, viața trezește în sufletul tânărului noi și noi întrebări, îl face să caute, să gândească, orice lucru, cât de mic și de neînsemnat este recepționat cu deosebită ascuțime și adâncime.

Pentru noi, cărțile încetaseră de mult să fie un prilej de odihnă sau 'de distracție. Nu. Cartea devenise un prieten, un sfătuitor, un îndrumător. „Ceeace scrie în cărți e întotdeauna adevărat !" spunea Zoia când era mică. Acum reflecta îndelung asupra cărții, se contrazicea cu ceea ce afirmase în cărți, căuta în ea răspuns la toate problemele care o frământă.

După „Tania Solomaha", schița de odinioară, am citit împreună povestirea de neuitat, care lasă urme în sufletul fiecărui adolescent: povestea lui Pavel Corceaghin, a vieții lui luminoase și minunate. Ea a lăsat o urmă adâncă în sufletul și în inima copiii or mei.

Orice carte nouă era pentru ei un eveniment; copiii vorbeau despre tot ce se povestea în carte, ca despre ceva care se petrecea în viață; discutau cu aprindere asupra eroilor, pe unii îl iubeau, pe alții îi osândeau.

Întâ'nirea cu o carte bună — plină de înțelepciune, de putere și de cinste — are atâta însemnătate în tinerețe! Iar întâlni e? cu un om nou îți hotărăște adesea tot drumul de mal târziu, tot viitorul.

În viața copiilor mei, școala a avut întotdeauna un rol de seamă. Amândoi își iubeau și-și respectau profesorii, iar

despre Ivan Alexeevici Iazev, directorul de studii, vorbeau cu o deosebită căldură.

— E un om bun și un profesor foarte drept! repeta adesea Zoia. Și ce mai grădinar! Noi îi zicem Miciurin.

Șura povestea întotdeauna cu plăcere despre 'ecții'e do matematică, despre felul cum Nicolai Vasi'ievici te face să gândești și cum prinde- întotdeauna pe aceia rare răspunde la nime-eală «jau *m'ată rebele ca un oaparal.

— Nu-i poate suferi pe točilari ! Dar dacă ve^e că ești ager la minte, atunci se schimbă povestea ! Chiar dacă o mai iei razna câteodată, nu se supără: „Nu-i nimic, nu te grăbi, gînt dește-te". Și adevărat, după cuvintele astea, parcă chibzuești mai bine.

Despre Ecaterina Mihailovna, diriginta clasei lor, Zoia și Șura vorbeau întotdeauna cu duioșie:

— E așa de bună și modestă ! Și întotdeauna ne ia apărarea în fața directorului

Și într'adevăr, auzeam adesea că de fiecare dată când cineva făcea vreo pozna, cel dintâi care sărea în apărarea vinovatului era Ecaterina Mihailovna.

Ecaterina Mihailovna era profesoara lor de germană. Nu ridica niciodată glasul, dar și copiii erau foarte cuminiți la or» el. Arăta multă bunăvoință față de elevi, dar niciunui nu-l trecea prin minte să învețe de mîntuială lecția. Iubea copiii, copiii o iubeau și ei, iar lucrul acesta făcea să nu se pună niciodată problema disciplinei sau a pregătirii temeinice la lecțiile ei.

O epocă cu totul nouă se deschise în viața Zoiei și a lui Șura din ziua când Vera Sergheevna Novoselova începu să predea la clasa lor limba și literatura rusă.

Și Zoia și Șura se arătau foarte reținuți, ba chiar foarte precauți în exprimarea sentimentelor lor. Pe măsură ce creșteau, această trăsătură a caracterului lor devenea tot mai vădită. Ei se temeau de cuvintele mari ca de foc. Amândoi erau sgârșiți când își împărtășeau dragostea, duioșia, entuziasmul, mânia sau dușmănia. Despre sentimentele acestea, despre frământările pe care le trăiau, aflam mai

degrabă din ochii lor, din tăcerea, din felul cum măsura Zoia odaia dela un capăt la altul, când era mahnită sau turburată.

Odată — Zoia avea pe atunci vreo doisprezece ani — în fața casei noastre, pe stradă, un băiat chinuia și întărâta un câine: arunca în el cu pietre, îl trăgea de coadă, pe urmă îl amăgea cu o bucată de cârnaț, iar când câinele se repezea s'o apuce, băiatul își trăgea mâna. Zoia văzu totul pe fereastră și ieși în stradă, în goană, așa cum era, fără să-și îmbrace paltonul (era o zi de toamnă târzie și rece). Era atât de schimbați la față, încât mi-a fost teamă că se va năpusti într-o clipă asupra băiatului cu ocările, ba poate chiar cu pumnii. Ea însă n» strigă și nici nu ridică mâna să-l lovească.

— Sfârșește 1 tu nu ești om, ești un nemernic 1 spuse Zoi». Ieșind în pridvor.

Rosti cuvintele acestea potolit, dar cu un nemăsurat dispreț, iar băiatul, ghemuindu-se, se strecură stângaci și își luă tălpășița fără să spună o vorbă...

— E un om bun ! spunea Zoia despre câte cineva și asta îmi ajungea: știam că îl respectă mult pe acela despre car» vorbea astfel.

Despre Vera Sergheevna însă, și Zoia și Șura, vorbeau ca an entuziasm pe care nu mai căutau să și-l ascundă.

— Dac'ai ști cum el repetă Zoia.

— Cum e? Ce-ți place atât de mult la ea?

— Nici nu pot să-ți spun... Ba nu, pot. Uite, intră în clasă, începe să povestească și noi toți înțelegem că nu predă lecții numai așa, pentru că e trecută în programul ei de muncă. Nu, pentru ea lecția însăși e importantă și plină de interes. Apoi se vede că nu urmărește să învățăm mecanic ce ne spune, ci vrea să gândim asupra acelor lucruri, să le înțelegem. Elevii spun că ne dă eroii din literatură ca să-i „sfășiem”. Și chiar așa e. Ne întreabă întotdeauna: Vă place? De ce anume? După părerea voastră cum ar fi trebuit să facă ? Nici nu ne dăm seama când a tăcut, dar acum, în schimb, vorbește toată clasa: ba sare unul, ba altul... Ne contrazicem, ne supărăm și ntr'un târziu, când toți și-au spus părerea, începe să vorbească și ea — simplu, încet, de parcă

n'am fi treizeci, ci numai trei. Și îndată, apare limpede cine are dreptate și cine nu. Și dorești atât de mult să citești despre ce o auzi povestind ! După ce o ascuți, citești cartea cu totul altfel decât până atunci, vezi ceea ce înainte n'ai fi observat niciodată... Afară de asta, numai ei trebuie să-i mulțumim că acum cunoaștem cu adevărat Moscova. Chiar dela prima lecție ne-a întrebat: „La muzeul Tolstici ați fost ? La Ostanchin ați fost ?” Și ne-a spus supărată: „Hei, ce mai moscoviți !” Unde n'am fost cu ea? Am vizitat toate muzeele! Și de fiecare dată ne face să ne gândim la câte ceva.

— Așa-i! I-adevărat! e bună, foarte bună! întâi Șura.

El se sfia totuși să rostească cuvinte atât de calde și nu știa dacă o făcea ca să-și ascundă stânghereala sau fiindcă dorea ca spusele lui să sune mai hotărât, dar întotdeauna își lăuda profesoara cu glas de bas, ceea ce nu-i prea reușea pe atunci. În schimb ochii și expresia feței lui mărturiseau limpede și fără șovăire: „Bună, foarte bună!”

Dar ce înseamnă cu adevărat un interes trezit pentru 'ite- ratură, pentru scriitori, pentru istorie, au înțeles abia atunci când au început să-l citească pe Cernășevski.

CEL MAI ÎNALT CRITERIU

— Fiica dumneavoastră învață la institut ? mă întreba odată bibliotecara 'dela care luam cărți'e însemnate pe lista Zoiei.

Listele Zoiei erau întotdeauna lungi și cuprindeau cărți- diferite. Ce n'a citit pregătindu-și referatul despre Comuna din Paris ! Și teinice lucrări de istorie și traduceri din Pottier și Clement, poezi muncitori francezi.

Dar câte n'a citit despre războiul patriotic din 1812 ! Zoia vorbea tot timpul despre Cutuzov și Bagration, descria luptele, repeta cu înflăcărare pe dinafară pagini întregi din- „Război și Pace”. Pregătindu-și referatul despre Ilia Murometș

*

1 Ilia Murometș — Unul din eroii poemelor epico-eroice ale folclorului rus. (N.R.).

«a trecut pe listă o serie întreagă de cărți rare, pe care abia am putut să le găsesc, cutreierând câteva biblioteci.

Pentru mine nu era o noutate faptul că Zoia știa să muncească cu seriozitate, să cerceteze cele mai adânci izvoare, să pătrundă frtuezul problemei și să se lase absorbită în totul de chestiunea pe care o studia. Însă niciodată până atunci nu se dăruise cu atâta ardoare unei lucrări.

întâlnirea cu Cernășevski , fost una din cele mai însemnate în viața Zoiei.

Venind dela lecția la care Vera Sergheevna povestise copiilor biografia 'ui Cernășevski, Zoia spuse cu hotărîre:

— Vreau să știu *tot* despre el. Înțelegi, mămico ?
Iar la școală avem numai „Ce-i de făcut ?”. Te rog, întreabă tu la biblioteca voastră. Vreau să am o biografie mare, completă, scrisorile și amintirile contemporanilor. Vreau să mi-l închipui așa cum era în viață.

Cuvintele acestea erau
numai începutul și ca să
rămân de o parte nu mai
puteam. Zoia, deobicei
sgârcită cu cuvintele
devenise dintr'odată
vorbăreață; pe semne că
simțea nevoia să
împărtășească fiecare
gând a! ei, fiecare ide.e

găsită, fiecare scânteie nouă izbucnită în ceasurile când reflecta asupra celor citite

— .Ijite, îmi spuse arătându-mi o biografie veche a
lui Nico- lai (Iavrilovici. Aici scrie că în primii ani de
studenție, Cernășevski nu se interesa de nimic în afară de
cursurile pe care le urma. Dar ia citește ce versuri dădea pe
atunci vărului său să traducă din latinește: „Triumfe
dreptatea, de nu, piară lumea 1” Sau altul: „Dispară minciuna
sau prăbușească-se cerul 1” Pot fi toate astea
întâmplătoare ?... Și iată un fragment din scrisoarea lui către
Păpin : „A contribui la faima netrecătoare, cl veșnică a patriei
tale și la binele omenirii — ce poate fi mai înalt și mai măreț
decât lucrul acesta?” Mămico, n'am să te mai țin de'a treabă,
dar vreau să-ți mai citesc încă ceva, numai asta și gata ! E o
însemnare din jurnalul lui: „Pentru triumful ideilor mele nu-mi
voi precupeți cătuși de puțin viața! Pentru, triumful libertății,
ega'ității, fraternității, al unei vieți îmbelșugate, pentru
alungarea sărăciei și nimicirea viciului. Dacă aș avea
certitudinea că ideile mele sunt juste și că vor triumfa, nu voi
regreta cătuși de puțin că nu voi ajunge ziua triumfului și
domniei lor, iar moartea-mi va fi dulce și nicidecum amară;
dar numai dacă voi avea certitudinea lucrului acesta”...
Gândește-te acuma și tu: după ce citești toate astea, poți oare
să spui că so Interesa numai de cursurile lui ?
Când începu să citească „Ce-i de făcut”, Zoia nu mai
lăsă cartea din mână; era atât de absorbită încât — pare-mi-se
pentru prima dată — uită să încălzească mâncarea înainte de
sosirea mea. Abia de observă când am venit: își ridică o clipă
privirea — ochii ei priveau undeva departe — fără să mă recu-
noască și îndată se cufundă din nou în citit. N'am turburat-o,

am aprins lampa de gaz, am pus supă să se încălzească și apoi am luat căldarea să torn apă în spălător. Abia acum sări Zoia să-mi ia căldarea din mână:

— Ce faci, mamă ! Lasă-mă pe mine !

După cină, Șura s'a dus la culcare, iar puțin mai târziu m'am culcat și eu; am adormit; mai apoi m'am trezit, am stat o vreme cu ochii deschiși, am adormit din nou și iarăși m'am trezit: era noapte târziu, dar Zoia tot mai citea. M'am dat jos din pat și, fără o vorbă, am luat cartea, am închis-o și am pus-o pe etajeră. Zoia mă privi cu vinovăție și rugător.

— Mi-e greu să dorm când e lumină, iar mâine trebuie să mă scol devreme, îi spusei, dându-mi seama că numai lucrul acesta avea s'o convingă.

A doua zi dimineața, Șura nu se putu stăpâni să n'o necăjească:

— Știi, mamă, ieri, de cum a venit dela școală și-a **vârlt** nasul în carte. Citește și nu mai vede și nu mai aude nimic ! După părerea mea foarte curând o să înceapă să doarmă pe cule, ca Rahmetov !

Zoia nu răspunse, dar seara aduse dela școală cartea eare erau citate cuvintele lui Gheorghi Dimitrov despre Rahmetov, cuvinte care arătau că eroul scriitorului rus devenise în- tr-o vreme pilda penru el tânărul muncitor bulgar, care făcea primii pași în mișcarea revoluționară. Dimitrov își amintea că în tinerețea lui se străduise să devină tot atât de hotărât, tot atât de plin de voință și de că'it ca și Rahmetov și, întocmai ca el, să-și pună întreaga viață în slujba aceleiași cauze mărețe — lupta pentru eliberarea celor ce muncesc.

Zoia își alese pentru o compunere subiectul „Viața lui Cernășevski”. Citea mereu, căuta neobosită noi și noi materiale, iar câteodată ajungea la lucruri pe care nu le știusem nici eu înai înainte.

Episodul „morții civile” a lui Cernășevski, Zoia l-a povestit pe scurt, cu sgârčenje, dar foarte expresiv. În puține cuvinte **q** descris dimineața posomorită și ploioasă, eșafodul, stâlpul negru cu lanțuri și tăbliță neagră pe care sta scris cu

slove albe: „Criminal împotriva ordinii de Stat”, pe care au atârnat-o de gâtul lui Cernășevski.

Apoi — trei luni de drum greu, istovitor, sute și mii de verste lungi, nemăsurate. Și în cele din urmă — Cadaia, pusti<- tatea, exilul în care guvernul țarist încerca să stingă „făclia luminoasă a științei primejdioase”.

Zoia găsi într-o carte un desen în tuș, mai bine spus o schiță, făcută de unul dintre deportații politici, înfățișând căsuța ta care a locuit Nicolai Gavrilovici. Șura — era cu neputință să nu-l cuprindă și pe el pasiunea Zoiei — copie schița într-un caiet al surorii lui,prinzând și redând esențialul: tristețea nesfârșită care învăluie ținutul acela pustiu și rece, orizontul pare o linie aspră, apoi mlaștini, nisip, o pădure pipernicită, cruci peste moviile de pământ ale mormintelor; totul parcă e apăsător de cerul posac care atârna jos de tot, iar căsuța după zidurile căreia nu se ghicește nici căldură, nici confort, nici bucurie, e apăsătoare fi ea de o greutate îngrozitoare...

Anii treceau, singurătate, viață de chin, lipsită de orice bucurie. Dar scrisorile pe care Nicolai Gavrilovici le trimitea soției și copiilor săi par de necrezut. P:ine de căldură, de lumină, de gingășie și dragoste, ele mergeau luni întregi prin besna nopții și prin zăpadă.

Așa au trecut cei șapte ani lungi. Și iată-l pe Cernășevski în ajunul e'iberării ! Ce minunată scrisoare i-a trimis soțisl sale, Olga Socratovna !

— „Draga mea prietenă, bucuria mea, singura mea dragoste și singurul meu gând... îți scriu în ziua aniversării nunții! noastre. Dragă mea, bucuria mea, îți mulțumesc că îmi luminezi viața... În ziua de 10 August ia sfârșit termenul inactivității mele, termenul de a fi fără niciun folos pentru tine și copiii mei! La toamnă sper să-mi fac un rost, la Ircuț sau undeva pe lângă Ircuț și atunci voi avea posibilitatea să muncesc ca și înainte... Curând totul va începe să se îndrepte. Chiar din toamnă...”

Fiecare cuvânt era plin de încredere și speranță într-o revedere apropiată. Și în loc de revedere — deportarea la

Viliuisc, alți treisprezece ani, ani lungi, nesfârșiți, de singurătate. Iarna aspră ține o jumătate de an. În jur nu vezi decât mlaștini, tundră: e răstimpul cel mai amar al deportării, care nu e luminai nici măcar de o sclipire de speranță în eliberare. În față, nu se află nimic. Singurătate, noapte, zăpadă...

Și iată, că atunci sosește la Cernășevski colonelul Vinicov și-i înmânează o propunere din partea guvernului; îi cer să înainteze o cerere de grațiere. Drept răsplată i se făgăduiește că va fi eliberat și i se va îngădui să se întoarcă în patrie.

— „Pentru ce vină să cer grațierea ? îi răspunse Cernășevski. Iată o întrebare... Mi se pare că sunt deportat numai din pricină că mintea mea și mintea șefului de jandarmi, Șuvalov, sunt întocmite într'un fel deosebit. Și oare pentru un asemenea lucru se poate cere grațiere? Vă mulțumesc pentru osteneală... Refuz categoric să înaintez cererea de grațiere...”

Și iarăși se târăște vremea. Zi de zi, an de an. Viața trece.

Cernășevski are o minte ageră și activă, care e însetată de muncă și de creație și care știe atât de bine să vadă în viitor! Mâna lui a scris proclamațiile pline de mânie și înflăcărare adresate țăranilor ruși! Glasul lui i-a cerut lui Herzen să nu vestească vremea rugăciunii cu „Clopotul” lui, ci să cheme Rusia la luptă! Viața întreagă și-a dăruit-o unui singur ideal, viața întreagă a năzuit spre un singur țel: poporul asuprit să dobândească libertatea! Iar soției lui i-a spus odată, înainte de a se căsători: „Eu nu-mi aparțin mie, mi-am ales o cale care mă amenință cu temnița, numai cu temnița”. Omu¹ acesta era condamnat la cel mai îngrozitor chin pentru el, la inactivitate. N'a putut nici măcar să strângă mâna prietenului său aflat pe patul de moarte, să-i spună un cuvânt de bun rămas.

Necrasov era pe moarte. Pentru Cernășevski vestea a fost o crudă lovitură.

„Dacă atunci când vei primi scrisoarea mea, Necrasov va mai trăi — îi scria el lui Păpin — spune-i că l-am iubit cu înflăcărare, că l-am iubit ca pe un adevărat om, că-i mulțumesc pentru atitudinea atât de prietenească pe care a avut-o față de mine, că-l sărut și că sunt încredințat că faima 'ui va fi nemuritoare, că dragostea Rusiei e veșnică pentru el, cel mai genial și mai nobil dintre poeții ruși. Îl plâng...”

Scrisoarea a făcut trei luni pe drum. Necrasov mai trăia încă. „Spuneți-i lui Nicolai Gavrilovici — a rugat muribundul pe cei din jur — că-i mulțumesc mult, foarte mult. Acum sunt liniștit. Cuvintele lui sunt pentru mine mai scumpe decât ale oricui...”

După douăzeci de ani de deportare și temniță, Cernășevski porni în sfârșit spre Patrie. Plin de nerăbdare, de avânt, străbătu în goană drumul lung și istovitor, fără să se oprească, fără să se odihnească un singur ceas. În cele din urmă ajunse la Astrahan. Și aici, altă lovitură grea: Cernășevski se văznă lipsit de posibilitatea de a munci. Cine, ce revistă avea să publice articolele „unui osândit politic” ? Și iarăși inactivitate, iarăși tăcere în jurul lui, iarăși pustiu...

Nu mult înainte de moarte, pe Cernășevski l-a vizitat Coro-lenco. „Nicolai Gavrilovici nu îngăduia să fie compătimit, își amintește Corolenco. A știut întotdeauna să fie stăpân pe sine și dacă a suferit — s'ar putea oare să nu fi îndurat suferințele cele mai cumplite ? — a suferit mândru, în sinea lui, fără să împărtășească nimănui amărăciunea care-l stăpânea.

...Zoia ne citise lucrarea ei cu glas tare, iar noi amândoi, «u și Șura, am spus întocmai ce gândeam: „Foarte bine !”

— Știi, zise mai apoi Șura plimbându-se prin odaie, odată și odată treBue neapărat să pictez un tablou mare. Îl voi intitula : „Episodul morții civile a lui Cernășevski”.

— Herzen chiar așa a și scris ! îl întrerupse Zoia vorbind cu repeziciune. Uite, așa a scris: „Oare nu se va găsi omul cart să picteze un astfel de tablou — Cernășevski la

stălpul infamiei ?" Spunea că tabloul acesta va demasca...
stai, cum a spus oare?... Tabloul acesta va demasca criminalii
tâmpi cart pun gândirea omenească la stălpul infamiei!

— Văd totul, continuă Șura abia ascultând-o până
la capăt. Văd și fata care i-a aruncat flori și pe ofițerul care-a
strigat „Rămas bun!", și pe Cernășevschi... Il văd în clipa când
călăul i-a rupt spada deasupra creștetului. L-au silit să
îngenunchieze, dar chipul lui arăta totuși... înțelegi, pe chipul
lui vedeai totuși «ă nu l-au înfrânt și că nu-l vor înfrânge
niciodată I

A doua zi, când abia intrasem în odaie, Șura începu
sf, strige:

— Mamă, Vera Sergheevna a scos-o pe Zoia la
lecție I Și Inchipuește-ți că a întrebat-o tocmai despre viața și
activitatea lui Cernășevschi.

— Și?

„Foarte bine"! „Foarte
bine"! Toată clasa era
numai urechi ! Chiar și
eu, care știam totul
amănunțit! Vera Serghe-
«vna a fost nespus de
mulțumită

.Pentru lucrarea ei, Zoia luă deasemenea nota „foarte bine”

— O notă meritată pe deplin, spusei eu.
— Mai e vorbă 1 exclamă Șura.
S'ar părea că nota „foarte bine” la lucrare, a fost încununarea muncii depusă de Zoia. Dar nu-i chiar așa. Întâlnirea cu Cernășevski, cunoașterea soartei și a operei lui, au însemnat foarte mult pentru Zoia. Viața lui a devenit pentru ea cea mai înaltă criteriu de judecată a faptelor și a gândurilor. Acesta este adevăratul rezultat al muncii depuse de Zoia pentru lucrarea ei la literatură.

„FOARTE BINE” LA CHIMIE

Zoia învăța foarte bine, deși la unele obiecte de studiu îi tenea destul de greu. Când își pregătea lecțiile la matematică iau la științele fizico-chimice, stătea uneori până noaptea târ- «iu și nu voia pentru nimic în lume s'o ajute Șura.

De câte ori nu se întâmpla ca seara, când Șura își sfârșise « 1 » mult lecțiile, Zoia să mai stea încă la masă 1

— Tu ce faci acolo?
— ...La algebră. Nu-mi iese problema.
— Hai, să-ți arăt.
— Nu, eu singură trebuie s'o rezolv.

Trecea o jumătate de ceas, un ceas.

— Mă duc să mă culc! mormăia Șura supărat. Uite rezul tatul. Uite, pun hârtia aici.

Zoia nici nu întorcea capul. Șura dădea necăjit din mână plecă să se culce. Ea rămânea încă multă vreme la masă, iar când simțea că o fură somnul, se ducea și se clătea pe față cu apă rece și apoi se apuca din nou de lucru. Rezultatul problemei era lângă ea, nu trebuia decât să întindă mâna ca să-l afle, dar Zoia nici nu-și ridica ochii într'acolo.

145

A doua zi lua „foarte bine” la matematică și acest lucru

nu

10. — Povestiri despre Zoia « 1 »

mira pe nimeni din clasă. Numai eu și Șura știam cu ce preț dobândeau aceste note.

...Șura prindea totul cu ușurință, dar adesea își făcea lecțiile în pripă și din pricina asta se întorcea câteodată cu „suficient”. Fiecare notă mică a fratelui ei o mătnea pe Zoia mai mult decât pe el însuși.

— Asta-i munca ta, înțelegi ? N'ai dreptul să fii ilipsit de conștiinciozitate față de munca ta !

Șura o asculta, se încrunta, ofta, dar apoi, ne mai putân- du-se stăpâni, isbucnea:

— Ce crezi tu că eu nu-s în stare să'nțleg toată înțelepciunea asta ?

— Dacă ești în stare, dovedește-o ! Cum vine asta ? Tu răsfoești cartea și gata, o pui la o parte ! Nu, nu așa. Dacă ai început o treabă, du-o până la capăt ! numai atunci poți spune că ești în stare. Mie nu-mi place treabă de mântuială. E pur și simplu desgustător !

— De ce ești așa posomorită, Zoia ?

— Am luat „foarte bine” la chimie! răspunse Zoia în silă.

Pe chipul meu se întipări atâta uimire, încât Șura nu se mai putu stăpâni și isbucni în hohote de râs.

— Ești supărată din pricină că nota e foarte bună ? o întrebai fără să-mi cred. ochilor și urechi'or.

— Îți spun eu totul! sări Șura, văzând că Zoia nu voia să scoată o vorbă. Chipurile, ea socotește că nu merită nota, că nu știe la chimie pentru „foarte bine”! iar în glasul lui se simțea desaprobară.

Zoia își lăsă bărbia în palme și-și întoarse spre mine privirea ochilor ei întunecați și triști.

— Chiar așa ! întări ea. Nota asta nu mi-a adus nicio bucurie. M'am scutit, m'am învățat, m'am gândit mult de tot și pe urmă m'am dus la Vera Alexandrovna și i-am spus: „La obiectul dumneavoastră eu nu știu pentru „foarte bine”. Ea s'a uitat la mine și mi-a răspuns: „Dacă spui așa înseamnă că odată și odată ai să știi. Socotim nota ca un avans”.

— Și mai mult ca sigur — s'a gândit că te prefaci !
adăugă Șura supărat.

— Nu, n'a putut gândi astfel !
Și Zoi a se îndreptă deodată ; o roșeață vie îi acoperi
obraji.

— Dacă Vera Alexandrovna este un om drept și
inteligent și dacă ea își cunoaște cât de puțin elevii, atunci nu
poate gândi astfel despre Zoia ! îi luai eu apărarea, văzând
cât au mâhnit-o și au jignit-o cuvintele lui Șura.

...Seara, când Zoia era plecată de acasă, Șura aduse
vorba din nou despre întâmplarea cu nota dela chimie.

— Mamă, eu n'am certat-o azi degeaba pe Zoia,
începu el cu o neobișnuită seriozitate.

Stătea cu spatele la fereastră, sprijinindu-se cu
amândouă mâinile de marginea pervazului și privea cu
sprâncenele încruntate; între sprâncene se ivise o cută oblică,
de supărare.

Puțin mirată, așteptam să văd ce avea să-mi spună.

— Înțelegeți, mamă: Zoia se poartă uneori în așa fel,
încât nimeni nu poate s'o priceapă. De exemplu, cu nota
asta... Oricare din clasă ar fi bucuros să ia un „foarte bine” și
nimănui nu i-ar trece prin minte să se întrebe dacă merită
nota. „Chimista” a născut nota 1 Gata ! Dar nu, Zoia e peste
măsură de aspră ! Sau altceva: zilele astea Borca Fomencov a
făcut o lucrare bună, gândită. El însă își știe s'ăbiciunea: scrie
întotdeauna cu o mulțime de greșeli gramaticale. Ei, și-a
adăugat la sfârșit: „Nu-mi place limba rusă fără greșeli
gramaticale”. Toți au râs, numai Zoia s'a găsit să-i facă
morală. „Asta — spunea ea — e lucrarea lui, munca lui, așa că
glumele n'au nici un rost aici”... Tot ce mă supără — continuă
cu aprindere Șura — e că ea știe de g'umă și-i place să rădă !
La școală însă, după părerea mea, nimeni nici nu bănuiește
măcar lucrul ăsta ! E destul ca cineva să facă o trăsnaie, adică
să nu fie cuminte — se corectă el vă-zându-mi privirea
nedumerită — și nu cine știe ce, ci un fleac, acolo — și Zoia,
gata, îi și ia în primire cu morală ! Uite, toi ieri, nici nu știi ce
gălăgie s'a stârnit :în clasă din pricina eil Era ora de dictare.

O fată a întrebat-o cum se scrie: „ în decurs" sau „îndecurs", dar ea nu i-a răspuns. Îți dai seama ? În recreație, clasa s'a împărțit în două tabere și mai-mai să se încaieră snii strigau că Zoia e un tovarăș rău; alții, că e principială...

— Dar tu ce-ai strigat ?
— Eu n'am strigat nimic! Trebuie însă să știi că eu dac'aj H în locul Zoiei, n'aș refuza niciodată un tovarăș.
O clipă tăcurăm amândoi.
— Ascultă, Șura, când nu-i iese o problemă pe care tu a! făcut-o de mult, Zoia îți cere s'o ajuți ?
— Nu.
— Mai ții minte că odată a stat până la patru dimineața dar tot a rezolvat, ea singură, problema aia încurcată de algebră ?

— Da.
— Eu cred că un om atât de exigent cu el însuși, atât dr aspru cu el însuși, are dreptul să fie exigent și aspru și cu alții. Știu că la voi suflatul e lege. Și la noi în liceu era. Dar vezi, asta-i o lege veche și proastă. Eu nu respect pe cel care se bizuie pe suflat și pe fițiuci. Și o stimez pe Zoia, tocmai pentru faptul că are curajul s'o spună drept în față.

— Ei, de, unii băieți ziceau la fel, că Zoia este un om coreei și spune tot ce gândește. Uite ce-a spus Petea: „Dacă nu înțeleg ceva, ea-mi explică întotdeauna, nu se dă în lături niciodată, dar la teză nu-i cinstit să suflă." Totuși...

— Ce vrei să spui ?
— Totuși, nu este tovărășește !
— Șura, știi când s'ar putea spune că Zoia n'are o purtare tovărășească ? Când n'ar vrea să ajute pe un tovarăș al ei. Dar dacă nu vrea să-i sufle, este — după părerea mea — o adevărată purtare tovărășească. O purtare dreaptă și cinstită.

Mi-am dat seama că vorbele mele nu l-au convins pe Șura. Rămase încă multă vreme la fereastră, răsfoind o carte fără să «ițească și am înțeles că nodumerirea din el continua să-l frământa.

Câteva lucruri din ceea ce-mi spusese Șura m'au neliniștit și pe mine.

Zoia era o fată vioaie și veselă. Îi plăcea teatrul și, când vedea un spectacol fără noi, ne povestea totul atât de expresiv și cu atâta înfăcărare, încât mie și lui Șura ni se părea că am văzut piesa cu ochii noștri.

În seriozitatea ei de totdeauna se strecura adesea un humor puternic, pe care-l moștenise delă taică-său, și atunci ră-deam toată seara, amintindu-ne fel și fel de întâmplări hazlii. Zoia vorbea așa cum îi era vorba și, deodată, își schimba glasul și expresia feței... În asemenea clipe nu râdea niciodată, dar «u și Șura recunoscându-l pe acela despre care povestea, ră-ieam cu lacrimi.

Iată — Zoia se apleacă, strânge buzele și spune serios făcând pauze lungi :

— Eu, dragii mei, atâta zic, și voi să nu mi-o luați în num» de rău... Voi tinereii, nu credeți, dar dacă vă taie drumul o pisică, să știți c'o s'aveți o nenorocire...

Și o vedeam în față, ca aievea, pe bătrânica pe care-o avusesem vecină în casa unde locuisem mai înainte.

— Borisovna ! Aculina Borisovna ! striga Șura.

Iată — Zoia își încruntă sprâncenele și rostește sever și Nacadat :

— Ce-i dezordinea asta ? încetați îndată ! Altfel voi fi silit ă iau măsuri !

Și noi, în hohote de râs, îl recunoșteam pe paznicul școlii din Osinovăie Gaii.

Simțul umorului o părăsea foarte rar pe Zoia și ea știa să povestească lucruri hazlii, fiind totuși serioasă.

Zoia iubea oaspeții. Când venea pe la noi unchiul Serioja sau sora mea, O'ga sau vreunul din colegii mei dela școală, nu știa unde să-i mai așeze și cu ce să-i mai ospăteze.

Ea se îngrijea de toate, căuta să trateze oaspeții cu ilucruri făcute de ea și era foarte mahnită dacă nu puteau să rămână mai mult timp la noi. Se simțea bine și în largul ei când se afla între cei mari.

La școală însă, printre cei de seama ei, Zoia părea închisă și ursuză, iar acest lucru mă îngrijora.

— De ce nu te împrietenești cu cineva ? o întrebai odată.

— Tu nu-mi ești prietenă ? Îmi răspunse Zoia. Dar Șura nu mi-e prieten ? Și-apoi, mai sunt prietenă și cu Ira. Tăcu un timp și apoi adăugă zâmbind : Uit«, Șura-i prieten cu jumătate din clasă, dar eu nu pot să fiu ca el.

SINGURA CU EA INSAȘI

— Ce scrii acolo, Zoia ?

— Nimic.

Asta însemna că scria în jurnalul ei. <

Era un caiet cu pătrățele, cu coperte învelite în percal, pe care Zoia îl scotea rar la iveală pentru a însemna câte ceva.

— Dă-mi și mie să citesc, o ruga Șura.

Zoia dădea din cap că nu.

— Așa ? Fratelui tău nu vrei să-i arăți ?

Șura juca puțin teatru : glasul supărat și amenințător cu care vorbea era desigur o glumă, dar în gluma lui se strecura, fără voia lui și mahnirea adevărată.

— Da, bunul meu frate o să citească și pe urmă o să râdă. Te știu eu ! răspundea Zoia. Apoi adăuga încet: Hai, tis poți să citești.

...Era un jurnal foarte ciudat, nu semăna deloc cu cel pe care-l scria Zoia când avea doisprezece ani. Zoia nu povestea nicio întâmplare într'însul ; uneori însemna doar câteva cuvinte, alteori câte o frază dintr'o carte sau o strofă dintr'o poezie. Dar în spatele acestor cuvinte străine, versuri străine, se ghiceau limpede gândurile și frământările fetei mele. Printre alte însemnări, am găsit și următoarele rânduri:

„Prietenie înseamnă a împărtăși tot, tot ! înseamnă să ai aceleași gânduri, aceleași năzuințe. A împărtăși bucuria și mahnirea. Nu mi se pare adevărat ceeace se scrie în cărți, nu cred că numai oamenii cu firi opuse pot fi prieteni. Lucrul acesta nu este adevărat. Cu cât există mai multe trăsături comune, cu atât e mai bine. Aș dori să am un prieten căruia să-i pot încredința totul. Sunt prietenă cu Ira, dar deși suntem de

aceeași vârstă mi se pare întotdeauna că e mai tânără decât mine".

În caiet am găsit și aceste versuri ale lui Maiacovski :

Mie,

oamenii

— Chiar și acei ce m'au îndurerat —

Toți îmi sunt dragi, îmi sunt aproape /

Apoi un citat din Nico'ai Ostrovschi : „Lucrul cel mai de preț pentru om e viața; Viața îți este dată o singură oară și tre- bue s'o trăiești așa ca să nu cunoști durerea adâncă a anilor trăiți fără un țel... și, murind, să poți spune : toată viața și toate forțele mi le-am închinat celui mai minunat lucru din lume — luptei pentru e'iberarea omenirii".

Erau și alte însemnări (nu știu dacă aparțineau Zoiei sau dacă le citise undeva) :

„Cine nu se crede prea mult, acela e mult mai bun decât crede el".

Sau :

„Respectă-te, dar nu te suprașrecia. Nu te încheie în tine, nu fii unilateral. Nu striga că nu ești respectat, că nu ești aprețiat. Apleacă-te mai mult asupra ta însuși și vei avea mai multă încredere în tine".

Am închis caietul cu un simțământ ciudat și greu de înțeles Din paginile lui răsăreau gândurile unui om foarte tânăr, încă neînchegate, ale unui om care căuta o idee, asemenea călătorului care caută un drum, iese pe calea cea bună ,apoi se abate di' nou, rătăcește un timp și iarăși iese pe calea cea bună.

. Caietul era ca o oglindă mare și limpede în care se răs irângea fiecare mișcare a minții și a inimii Zoiei.

Și am luat o hotărâre: n'o să-i mai citesc jurnalul.

Omului îi prindea bine să rămână și singur, numai cu el însuși, să privească într'însul, să gândească asupra tuturor lucrurilor, ferii de ochi străini, chiar dacă ochii aceștia sunt ochii mamei.

— Îți mulțumesc că ai încredere în mine, i-am spus Zoiei. Dar jurnalul e al tău și nu trebuie să-l citească nimeni.

CUVÂNTUL TOVARĂȘULUI STALIN

În vara anului 1938, Zoia începu să se pregătească pentru intrarea în Comsomol. Căută Statutul, îl citi și-l reciti de nenumărate ori și apoi îl puse pe Șura să-l asculte dacă a reținut dacă și-a însușit totul.

De această vreme îmi amintește o întâmplare de neuitat.

— Mamă ! îmi spuse odată Șura — ia uită-te cât de vechi e ziarul ăsta. A îngălbenit de tot! Uite, e din 1924!

Era „Pravda” din 30 Ianuarie 1924. Am luat ziarul fără o vorbă și mi-am amintit nespuse de limpede ziua geroasă de Februarie, casa de lectură plină de oameni și, într-o liniște

des*- **▼ârșită, pe Anatolii Petrovici citind țăranilor**

cuvântarea lui Stalin.

— **De unde-ai luat ziarul ?**

— Tu mi-ai dat voie să-mi pun caietele în sertarul tatii. Când l-am deschis, am văzut un ziar împăturit. L-am desfăcut și...

— Da... Eu l-am ascuns. M'am gândit să-l citească și Zoia când se va face mare. N'avea nici jumătate de an pe atunci.

— Va să zică ziarul e al meu, intră Zoia în vorbă.

Și-l desfăcu pe masă cu grijă — foaia era sfârmicioasă din pricina vremii — se aplecă asupra lui și începu să citească.

— Citește cu glas tare, o rugă Șura.

Și din nou răsunară cuvintele care mi se întipăriseră în minte atât de limpede în ziua aceea depărtată.

— „Țara noastră se înalță ca o stâncă măreață în mijlocul oceanului de state burgheze. Valuri furioase se năpustesc asupra ei, amenințând s'o acopere, s'o dărâme. Dar stânca este de neclintită. În ce stă puterea ei ?”

Zoia cunoștea de mult cuvântarea aceasta. Dar acum, a- ceste cuvinte erau citite de ea într'un chip nou : fila îngălbenită h ziarului era o mărturie a acelor zile și o făcea să simtă cu o deosebită ascuțime întreaga măreție a celor spuse.

— „Îți jurăm, tovarășe Lenin, că vom îndeplini cu cinste și această poruncă a ta !” citea rar Zoia.

A doua zi, ea aduse dela bibliotecă cuvântarea lui Iosif Vissarionovici, rostită în palatul Kremlinului, în fața elevilor școlii militare dela Kremlin. Țin minte, faptul că Zoia începea să cunoască lucrările tovarășului Stalin în felul acesta, m'a bucurat. Cuvântările tovarășului Stalin pătrundeau adânc în inima și conștiința fetei de cincisprezece ani. Pe înțelesul oricui, nespun de simple, pline de o gândire adâncă și, incontestabil; justă, ele pătrundeau, prin exemplele și întâmplările povestite de Iosif Vissarionovici în inima celui mai tânăr și mai puțin pregătit cititor.

Mi-e greu să enumăr acum cărțile acelea multe pe care pagina de neuitat a ziarului :ngă benit de vreme, le-a adus în mâinile Zoiei. Zoia citi raportul tovarășului Stalin la cel de-al XVIII Congres al Partidului, apoi raportul la cel de-al VIII-lea Congres Extraordinar al Sovietelor din U.R.S.S., cu privire la proiectul de Constituție. Cel mai de seamă lucru pentru ea era să se convingă, să-și spună: da, înțeleg totul ! Da, acum știu într'adevăr să mă descurc :n cheștiunea cutare, acum înțeleg totul limpede și toate îmi sunt apropiate.

Și, atunci, în jurnalul ei apărură o nouă însemnare pe care ■mi-o arată singură. Erau rânduri din cartea lui Henri Barbusse — „Stalin”.

„Omul al cărui profil e înfățișat pe placardele roșii alături de Karl Marx și Lenin, este omul care are grijă de toate și de toți, omul care a creat ceea ce este și crează ceea ce va fi... Oricine ești, ai nevoie de acest prieten. Oricine ești, tot ce-i mai „bun în soarta ta se af.ă în mâinile acestui om, care veghează și muncește pentru toți — ale omului cu minte de savant, cu chip de muncitor și îmbrăcăminte de simplu ostaș”.

„ASTA SE ÎNȚELEGE DELA SINE!...”

Toamna, când începu școala, Șura îmi spuse : — Acum văd că băieții o respectă pe Zoia. Mai sunt câțiva care se pregătesc să intre în Comsomol și tot timpul vin la ea: — „Lămurește-mă, spune-mi, tu cum înțelegi asta !” Și-apoi comitetul organizației noastre comsomoliste a caracterizat-o așa cum n'a mai caracterizat pe nimeni : și conștiincioasă, și me-

rituoasă, și om pe care te poți bizui, și tot ce vrei. Adunarea generală a fost foarte solemnă. Zoia și-a înățișat biografia, pe urmă i s'au pus mai multe întrebări, iar apoi s'a desbătut candidatura ei. Și toți, până la unul, au spus într'un glas: „Cinsti-tă, dreaptă, tovarăș bun, și-a îndeplinit toate sarcinile încre-dințate, ajută pe cei rămași în urmă”.

Țin minte, când și-a scris autobiografia, toată i-a încăput pe o singură pagină și Zoia era foarte mâhnită din pricina asta.

— N'am deloc ce scrie ! spunea ea întruna. M'am născut, am intrat în școală, învăț... Dar ce-am făcut ? Nimic ! ...După parerea mea, în ziua aceea, Șura nu era mai puțin emoționat decât însăși Zoia. Nu-mi aduceam aminte să-l mai fi văzut vreodată astie'. A așteptat-o pe Zoia lângă clădirea comitetului raional. În acea seară s'au prezentat mulți candidați și pe Zoia au strigat-o printre cei din urmă. „Aproape îmi pierdusem răbdarea așteptând-o !” ne povestea el.

Nici eu n'aveam răbdare în ziua aceea. Mă uitam în fiecare c'ipă pe fereastră să văd dacă nu vin, dar afară se întuneca din ce în ce mai mult și nu mai puteai desluși nimic. Ieșii în stradă și mă îndreptai agale înspre partea de unde trebuiau să vină. Dar n'apucaii să fac câțiva pași, că se năpustiră amândoi înaintea mea, emoționați, abia răsuflând.

— Au primit-o ! M'au primit ! Am răspuns la toate întrebările ! strigau ei :ntrecându-se unul pe altul.

— Ne-am întors acasă și Zoia, cu obrajii împurpurați, fericită, începu să povestească totul, așa cum se petrecuse :Secretarul comitetului raional e atât de tânăr și de voios ! Mi-a pus multe întrebări: ce este Comsomolu', apoi despre evenimentele din Spania, iar apoi m'a întrebat care din operele lui Karl Marx le cunosc. Eu am răspuns că n'am citit decât „Manifestul Partidului Comunist”. Iar la urmă m'a întrebat : — „După părerea ta, care-i cel mai de seamă articol din Statut?” M'am gândit un timp și am răspuns: — Cel mai de seamă articol este: Comsomolistul trebuie să fie gata să sacrifice Patriei toate puterile lui și la nevoie chiar viața. Nu-i

așa că e cel mai de seamă ? Atunci el a adăugat : — „Bine, dar să fii sârguincios la învățătură, să duci la bun sfârșit sarcinile Comsomolului ?” Am rămas mirată și am răspuns : Asta se înțelege dela sine ! Atunci a dat la o parte perdeaua dela fereastră, a arătat spre cer și mi-a spus : — „Ce vezi ?” Eu am răspuns : — „Masă și de data asta mirată : — Nimic, i-am răspuns. — „Dar vezi câte stele sunt ? E frumos, nu ? Nici nu le-ai observat din prima clipă și asta pentru că se înțelege dela sine. Și ține minte

Carnetul de comsomolist al Zoiei Cosmodemianscaia
 în viață, tot ce-i mare și frumos se clădește din lucruri mici" și neobservate. Să n'o uiți niciodată !” A spus bine, nu-i așa ? —
 — Foarte bine! am răspuns noi într'un glas.
 — Apoi — continuă Zoia — m'a întrebat: „Ai citit cuvântarea lui Lenin la cel de-al III-lea Congres al Comsomolului ?” — Da, am citit-o! i-am răspuns. — „O ții bine minte?” — ■ Cred că o știu pe de rost. — „Ei, dacă-i așa, spune-mi care este pasajul cel mai însemnat din acest discurs ?” Am răspuns : — „Și iată că generația care are astăzi 15 ani și care peste 10—20 de ani va trăi în societatea

comunistă, trebuie să-și pună toate problemele învățământului în așa fel, încât în fiecare zi, în fiecare sat, în fiecare oraș, tineretul să rezolve practic una sau alta din sarcinile muncii comune, fie chiar și cea mai mică, cea mai simplă".

— Zoia, ți-aduci aminte când ai auzit pentru prima oară despre ce-a vorbit Vladimir Ilici la Congresul al III-lea ? o întrebai eu, incredințată că nu">a-ști săTaspundă.

M'am înșelat însă.

— Astă vară, în tabără, — răspunse Zoia fără să stea pe gânduri. Mai ții minte, atunci, lângă foc...

Mai apoi ne așezarăm la ceai ; Zoia își amintea fără încetare noi și noi amănunte dela adunarea în cadrul căreia fusese primită în Comsomol. Iar când se pregăti de culcare, zise:

— Mi se pare că acum am devenit alta, nouă...

— Ei, atunci hai să facem cunoștință ! am spus eu, zâmbind fără voie; citii însă în ochii ei că în ceasul acela n'avesă primească gluma mea și am adăugat: Da, înțeleg, Zoia...

CASA DIN PASAJUL STAROPETROVSKI

„Nimic nu înobilează atât de mult tinerețea ca pasiunea pentru tot ce este uman" — spunea Herzen. Când îmi amintesc cum au fost educați în școală copiii mei și colegii lor, îmi dan seama că, într'adevăr, lucrul acesta a făcut tinerețea lor minunată și însuflețită. Tot ce se petrecea în țară și dincolo de hotarele ei îi privea în mod direct, era însăși cauza lor.

Tata se întărea, construia, creștea și odată cu ea creșteau și Zoia și Șura, dar nu ca niște spectatori, ci participând activ la tot ce se crea în jur. O uzină nouă, o idee îndrăzneată a unui savant sovietic, succesele muzicienilor sovietici la un concurs internațional, totul făcea parte din viața lor; era legat de însăși soarta lor. Totul avea însemnătate, totul era apropiat copiilor mei; ei răspundeau la fiecare chemare cu însuflețire, discutau asupra fiecărui lucru — acasă, la școală — reveneau fără încetare asupra fiecăruia și prin aceasta își desăvârșeau educația.

Convorbirea cu secretarul comitetului raional al organizației comsomoliste s'a întâmpinat adânc, s'a încrustat în mintea Zoiei și fiecare cuvânt auzit în ziua aceea — zi în care s'a născut pentru a doua oară — a devenit pentru ea o adevărată lege.

Zoia își îndeplinea și până atunci îndatoririle ei, întotdeauna la timp și întotdeauna conștiincios. Acum însă, în fiecare sarcină încredințată își puna într'adevăr toate forțele și tot sufletul, de parcă ar fi înțeles din nou că munca ei este o părticică din marea sarcină obștească, de care vorbise cândva Vladimir Ilici.

La foarte puțin timp după intrarea în Comsomol, Zoia fu aleasă organizator de grupă. Ea își întocmi îndată lista sarcinilor comsomoliste ale grupei. (Fiecare trebuie să aibă o sarcină de îndeplinit, altfel ce fel de eomsomoliști suntem ?) și întrebă pe fiecare în parte ce anume-l interesează și ce muncă ar vrea să ia asupra lui („Așa o să avem mai mult spor în muncă”, observă cu justețe vorbind cu mine). Datorită faptului că și înainte era atentă față de colegii ei, cunoștea îndeaproape aptitudinile și posibilitățile fiecăruia. Lista sarcinilor comso- mo'iste era lungă și amănunțită : unul era responsabil cu învățământul, altul cu educația fizică, al treilea cu ziarul de perete... Fiecare avea ceva de făcut. Zoia și alți câțiva eomsomoliști își luară ca sarcină să ajute pe unele femei, care locuiau în pasajul Staropetrovski, să învețe să scrie.

— Grea sarcină ! spusei eu. Foarte grea. E tare departe pân'acolo și pe urmă o să-ți vină greu să renunți. Te-ai gândit bine?

— Cum asta ! izbucni Zoia : „Să renunț!” Odată ce ne-am luat ca sarcină...

Chiar :n prima seară liberă, Zoia porni spre pasajul Staro- petrovski. Intorcându-se acasă, povesti că eleva ei e o femeie "în vârstă, care nu știe nici să citească nici să scrie, dar caire dorește din tot sufletul să învețe.

— Gândește-te, nici măcar numele nu știe să și-l scrie ca lumea ! spuse Zoia. Are la treburi până peste cap: și

gospodăria, și copiii, dar de învățat o să învețe — sunt încredințată. M'a primit frumos și mi-a spus „fetița mea” ...

Zoia luă una din cărțile mele — Metoda predării scrierii și citirii — și rămase până noaptea târziu aplecată asupra ei. Se ducea de două ori pe săptămână la eleva din pasajul Starope- trovski. Nimic n'o putea împiedica: nici ploaia, nici zăpada, nici oboseala.

— Chiar dacă ar fi cutremur, ea tot o să se ducă ! Dacă ar izbucni un foc, o să se" ducă și atunci, spunând că nu poate s'o lase pe Lidia Ivanovna să aștepte degeaba! zicea Șura.

Deși uneori în glasul lui se simțea ciudă și ironie, totuși Șura ieșea adesea în întâmpinarea Zoiei, când ea se'ntorcea dela lecție : toamna era ploioasă-urliță- și eram amândoi îngrijorați la gândul că trebuie să vină acasă prin întuneric și noroi. Ba chiar îi plăcea s'o conducă pe soră-sa sau să-i iasă înainte. Să simtă și Zoia ce înseamnă un frate gata s'o apere, s'o sprijine — un bărbat în familie !

Acum era mai înalt ca ea, lat în spete și puternic.

la ultiți-vă ce mușchi am ! se mândrea Șura întruna,

Iar Zoia spunea și ea cu mândrie, mirându-se :

— Adevărat, mamă pune mâna să vezi... ca de fier !

...Odată am luat bi'ete pentru un concert care avea loc în

Sala Mare a Conservatorului. Se executa Simfonia a V-a a lui Cealcovski. Zoiei îi plăcea mult, cunoștea simfonia din nume-roase audii și ne încredința că de fiecare dată o ascultă cu aceeași plăcere.

— Cu cât cunoști mai bine o operă muzicală, cu atât te Impresionează mai puternic ! De multe ori am avut prilejul să mă conving de lucrul acesta! ne spusese Zoia odată.

Se bucură nespus aflând că am luat bilete, dar deodată tresări, scoțând parcă o exclamație mută și, -ducându-și

degetul arătător la gură, și-I mușcă așa cum făcea
 întotdeauna când își amintea ceva pe neașteptate.

— Vai, mamă, concertul e Joi ! spuse ea cu părere
 de rău N'o să pot merge. Joi trebuie să mă duc la Lidia
 Ivanovna !

— Ei, asta-i! se revoltă Șura. Și dacă odată n'ai să
 t* duci, ce-o să fie ?

— Nu se poate ! E cu neputință ! Nu pot s'o las să
 mi aștepte degeaba !

— O să mă duc eu să-i spun să nu te-aștepte.

— Nu, nu se poate. Dacă ai intrat în horă, trebuie să
 joci ! Ea m'așteaptă ca să învețe, iar eu să mă duc la
 concert ? Nu, nu se poate.

Și nu ne însoți, nu-l ascultă pe Ceaicovschi.

— Uf, ce mai fire ! ce mai fire! mormăi Șura și în
 această ■aclamație a lui era revoltă, dar și un involuntar
 respect pentru Zoia.

IN NOAPTEA DE ANUL NOU

...Veni 1939, un nou an.

Întorcându-se de la școală, Zoia ne spuse că fetele din
 cin sa ei își trimit una alteia felicitări de Anul Nou. Felicitarea
 trebuia arsă, iar cenușa înghițită în clipa când orologiul din
 Crem- lin avea să vestească miezul nopții.

— Ce-ați mai scornit și voi! mormăi Șura.

— De înghițit n'am s'o înghit — râse Zoia. Sunt
 sigură ci nu-i prea bună la gust. dar am s'o citesc.

Scoase din buzunar o foaie împăturită și lipită cu grijă,
 o desfăcu și citi cu glas tare:

— „Zoinca, nu judeca oamenii cu atâta asprime.
 Nu pune totul la inimă. Să știi că aproape toți oamenii sunt
 egoiști, lingușitori, nesinceri și că nu te poți bizui pe ei.
 Vorbele pe care ți le apun ei să nu le iei în seamă. Asta-i
 urarea mea de Anul Nou”.

La fiecare cuvânt, Zoia se posomora tot mai mult, iar
 când sfârși de citit, aruncă brusc bilețelul:

— Dacă ai o asemenea părere despre oameni,
 atunci la ce mai trăiești ?

Zoia se pregătea cu încântare pentru balul dela școală. Fetele hotărâseră să vină îmbrăcate în costumele naționale ale popoarelor Uniunii Sovietice. Ne-am gândit cu toții multă vreme cu ce costum să-se ducă Zoia la bal.

— Să se îmbrace în costum ucrainean ! spuse Șura. Ochi frumoși are, sprâncene frumoase are — ce-i lipsește să fie o ucraineană sprâncenată! Bluză brodată are, fustă are, nu-i mai trebuie decât panglici și mărgel.

Iar mai târziu, prinzând o clipă când eram singuri, Șura îmi spuse:

— Uite ce e mamă, 'trebuie să-i cumpărăm Zoiei pantofi. Toate fetele din clasă au pantofi cu un anumit id de toc, nu prea înalt, dar totuși... ■

— Pantofii aceștia se numesc pantofi cu toc trei sferturi, îl venii eu într'ajutor.

— Ei da, dar Zoia poartă tocuri ca noi, ibăieți!

— Luna asta n'o să putem, Șura.

— Atunci nu-mi lua mie cămașă ! Am să ma>' umblu cu celelalte. Și nici căciulă să nu-mi mai iei !

— Căciula ta nu mai e bună de nimic și 'ncă de multă vreme !

— Vezi, mamă, eu sunt băiat, iar Zoia e fată. Ba

chiai

II Povestire despre Zoia fi Șura domnișoară ! Lucrurile astea au mai multă însemnătate pen tru ea.

Și într'adevăr, pentru Zoia aveau mai multă însemnătate...

Țin minte că odată, venind acasă, am găsit-o în fața oglinzii, gătită într'o rochie de-a mea. Când îmi auzi pașii, Zoia se întoarse într'o clipă.

— Îmi stă bine? mă întrebă zâmbind stingherită.

Îi plăcea să încerce și să vadă cum îi stau rochiile mele și se bucura nespun de orice lucru nou de îmbrăcăminte. Num] spunea niciodată să-i cumpăr și ei ceva, se mulțumea cu ce-i coseam eu și totuși, Șura avea dreptate : Zoia nu era nepăsătoare față de toate acestea.

Am pus de o parte banii necesari și, după o discuție aprinsa cu noi amândoi, Zoia se duse și își cumpără pantofi noi, negri, cei dintâi pantofi ai ei cu acel „toc trei sferturi”.

„Ne-am făcut lurrre și punte” și-am cumpărat tot ce mal trebuia pentru costumul ei de Anul Nou: și panglici și mărgele. Lui Șura i-am spălat și i-am călcat o cămașă și i-am dat o cravată nouă. Copiii s'au dus la școală gătiți, iar eu am stat multă vreme la fereastră privind în urma lor

Era o seară neînchipuit de liniștită și de luminoasă. Dincolo de fereastră, fulgii pufoși se așterneau alene. Știam că după ce vor străbate liniștea zăpezii, se vor cufunda amândoi în veselia tinerească și sgomotoasă a petrecerii lor și doream din adâncul sufletului ca tot anul să fie pentru ei deopotrivă de luminos, de vesel și de fericit

...Copiii se întoarseră acasă spre ziuă. Balul fusese la înălțime, muzică și „dans până cădeai din picioare”, după cum **spunea** Șura.

— Să vezi, mamă, am jucat „poșta” și nu știu ce cara ghios i-a scris tot timpul Zoiei că are ochi frumoși. Da, da 1 Ba s'a apucat să-i trimită și versuri până la urmă ! Uitt. ascultă...

Șura, dând ochii peste cap și abia stăpânindu-și râsul, începu să declame :

Ochii tăi, sulifi de foc, M'au vrăjit, mă țin în loc! Inima-ți zăresc — dileme — Printre gene, diademe.

Și izbucnirăm toți trei în hohote de râs. ...Spre sfârșitul iernii, fetița care scrisese Zoiei în urarea de Anul Nou că oamenii sunt egoiști, nesinceri și că pe ei nu te poți; bizui, încetă s'o inui ajute să învețe pe femeia luată în seama ei.

— E prea departe, — îi spunea ea Zoiei, care era oreani- zator de grupă. La școa'ă ni se dau multe lecții și n'ajung nici pe ale mele să le nvăț. Dă-i sarcina asta altcuiva.

Ochii Zoiei se'ntunecară de indignare când îmi povesti întâmplarea :

— Nu înțeleg cum de-a putut să facă una ca asta 1 Ascultă : Își ia o sarcină și deodată lasă totul baltă. Pur și

simplu ! Nu s'a gândit că prin asta îi trădează pe toți, nu numai pe sine. Ce fel de comsomolistă este ? Dacă se va întâlni vreodată cu femeia asta, cum o să se uite în ochii ei ? Si chiar în ochii celorlalți din clasă?

Toată iarna, Zoia nu lipsi niciodată dela datorie. Într'Y> ioi — ziua de lecție — avu o cumplită durere de cap, dar ea își învinse durerea și plecă totuși.

Șura și cu mine aflam îndată și amănunțit de fiecare succes al elevei ei :

- Lidia Ivanovna știe acum toate literele...
- Lidia Ivanovna a început să silabisească...
- Lidia Ivanovna citește acum bine de tot! ne

dădea de știre Zoia, triumfătoare. Mai ții minte ? La început nu știa nici măcar să iscălească, iar acum scrisul ei devine din ce în ce mai frumos.

În seara aceea, culcându-se, Zoia îmi spuse: — Știi, mamă, m'am gândit toată săptămâna" ce s'a întâmplat de sunt atât de bucuroasă ? Și deodată, îmi amintesc: Lidia Ivanovna știe să citească ! Acum înțeleg de ce te-ai făcut învățătoare! E într'adevăr, un lucru minunat.

ZILE GRELE

Toamna anului 1940 se dovedi pe neașteptate a fi pentru noi plină de amărăciune...

Într'o zi, pe când spăla podeaua, vărând bucata de sac în găleata cu apă și plecându-se, Zoia își pierdu deodată cunoștința. În leșinul acesta adânc am și găsit-o când m'am întors della școală. Șura, care intrase în casă în aceeași clipă cu mint, plecă în goană să aducă salvarea. Zoia fu transportată îndată la spitalul Botchin, unde i au pus următorul diagnostic:

- Meningită.

Pentru mine și Șura veniră clipe grele. Zile, nopți de-a rândul ne chinui un singur gând: va scăpa Zoia ? Viața ei era în primejdie. De fiecare dată când îmi vorbea, profesorul care o îngrijea avea fața posomorită și îngrijorată. Ni se părea că nu mai sunt speranțe...

Șura alerga la spital de câteva ori pe zi. Chipul lui, altădată voios și senin, era tot mai mâhnit, tot mai întunecat.

Boala Zoiei evolua greu. I se făceau injecții¹ în șira spinării, tratament chinuitor și complicat.

Od'ată, ducându-ne să aflăm vești despre starea eii, am a- juns la spital după ce i se făcuse o injecție. Sora se uită la noi cu luare aminte.

— Așteptați o clipă să vină tovarășul profesor, ne spuse ea

Am rămas încremenită. ^

— Ce-i cu fetița mea ?

Probabil că glasul îmi suna înspăimântător, pentrucă procesorul, care toanai ieșea din salonul bolnavilor, veni repede la mine:

— Ce este, ce-i cu dumneata ? Ce-i cu dumneata ? Totul e bine ! Am ținut să te văd ca să te liniștesc: totul merge spre bine! Fata dumitale are o neobișnuită tărie, îndură totul fără să geamă, fără să țipe, bărbătește, dărz. Apoi se uită la Șura și-l întrebă binevoitor: Și tu ești la fel ?

În ziua aceea mi se îngădui pentru prima dată s'o văd pe Zoia. Zăcea întinsă pe pat, nu putea să-și ridice capul și eu stam lângă ea, ținându-i mâna, fără să simt lacrimile care-mi șiroiau pe obraji.

— Nu trebuie să plângi, spuse Zoia încet, făcând o mare efortare. Acum mi e mai bine.

Și într'adevăr, boala era pe sfârșite. Amândoi — și eu, și Șura — am simțit dintr'odată o ușurare nespusă: parcă durerea care ne ținuse încâtușați de-a-lungul acestor săptămâni lungi, lungi, ne părăsi într'o clipă ! În schimb ne copleși o nemăsurată oboseală, care nu putea fi asemuită cu nimic. În timpul cât zăcuse Zoia obosisem amândoi, cum nu obosisem în toți anii din urmă la un loc. Scăparăm de povara îngrozitoare care ne apăsase atâta vreme, de parcă ne-ar fi fost luată de pe umeri dintr'odată și nu eram în stare să ne venim în fire și să ne tragem răsuflarea. După câteva zile, Zoia mă rugă:

— Adu-mi, te rog, ceva de citit.

Și, într'adevăr, după oarecare vreme doctorul îmi îngădui să-i aduc cărți, iar Zoia era în culmea fericirii. Vorbea încă cu greutate, obosea repede, totuși citea.

I-am adus atunci „Ceașca albastră” și „Soarta toboșarului”, amândouă de Gaidar.

— Ce minunată, câtă lumină e în povestirea asta ! spunea ■ea despre „Ceașca albastră”. La drept vorbind n'are o acțiune, nu se întâmplă nimic și totuși nu poți să lași cartea din mână f

-Zoia se întrema încet. La început avea voie numai să s& ridice în pat, dar după o vreme i se îngădui să și umble.

Se împrietenise cu toți bolnavii din salonul ei. Odată, o femeie în vârstă, vecina de pat a Zoiei, mi-a spus :

— O să ne pară rău să ne despărțim de fata dumneavoastră... i-așa de bună! Știe să dea curaj chiar și celor mat greu bolnavi.

Iar doctorul care o îngrijea glumea adesea :

— Știi ceva, Liubov Timofeevna ? Dă-mi-o mie pe Zoia!

Surorile o iubeau mult și ele, îi dădeau cărți, iar profesorul însuși îi aducea ziare pe care, după ce se mai întremă puțin,, începu să le citească cu glas tare vecinilor de pat.

Odată, lui Șura i se dădu voie s'o viziteze. Nu se văzuseră de mult. Când îl zări, Zoia se ridică în capul oaselor, iar chipul l se acoperi cu o roșeață fierbinte ; cât despre Șura, el păți ceea ce pătea de* obicei când intra undeva unde nu cunoștea lumea : se uită speriat la vecinele Zoiei, se înroși, broboane d«: sudoare îi apărură pe frunte, se șterse pe față cu batista și, în cele din urmă, se opri în mijlocul salonului, neștiind încotro s'o apuce.

— Vino, vino încoace, stai, uite aici — îl zori Zoia. Hai, povestește-mi mai repede : ce mai e pe la școală ? Nu te fâstăci, măi, nu se uită nimeni la tine — adăugă apoi în șoaptă.

Într'un târziu. Șura, venindu-și în fire, ca răspuns la întrebarea nerăbdătoare a Zoiei : „Hai, povestește-mi mai repede: ce mai e pe la școală ?” — scoase din buzunarul dela piept un caVhet mic cu chipul lui Ilici. Unul la fel primise Zoia în Februarie 1939.

— Carnet de comsomolist! exc'amă Zoia. Ești comsomo-list ?

— Nu Ț-am spus pân'acum ca să-ți fac o surpriză ! Știam, eu c'ai să te bucuri !

Și uitând de lumea streină din jur, începu să-i povestească.

-amănunțit 'diespre întrebările care i s'au pus la adunarea generală și despre convorbirea avută la comitetul raional, unde secretarul comitetului raional îl întrebaser: „Ești fratele Zoiei Cosmodemianscaia ? O țin bine minte. Vezi, nu uita să-i transmiți salutări !”

DIN NOU ACASA

În timpul cât Zoia fusese bolnavă, Șura obținuse o mulțime de lucrări, de desene tehnice. Desena până noaptea târziu, uneori și dimineața înainte de a pleca la școală.

Predase planșele lucrate, primise banii, dar nu mi-i dăduse mie, ca de obicei. Nu-l întrebaser nici eu nimic : știam că-mi va spune singur ce are de gând să facă... Chiar așa a și fost. În ajunul zilei când urma să o iuăm pe Zoia dela spital, Șura îmi spuse :

— Uite, mamă, banii ăștia-s pentru Zoia, să-și ia o rochie nouă. Am vrut să i-o cumpăr eu. dar e mai bine să-și aleagă singură ce-i place.

...Zoia păși spre noi, palidă, slăbită; ochii totuși îi străluceau. Mă îmbrățișă mai întâi pe mine, apoi pe Șura, care s» uită speriat în jur — nu cumva i-a văzut cineva ?

— Hai, hai să mergem, hai acasă ! ne zorea Zoia, de parcă s'ar fi temut să nu fie dusă înapoi în salon.

Și am pornit. Mergeam foarte încet, oprindu-ne din când în când. Noi ne temeam să nu obosească, dar ea dorea

să iuțim pasul. Privea totul cu lăcomia omului silit să stea un timp îndelung închis în casă.

În răstimpuri ridica ochii spre soarele rece dar strălucitor clipea și zâmbea. Zăpada scârțâia plăcut sub picioare, copacii ne priveau pe sub gene de chiciură, mișoși, prin văzduh parca se sbenguiau mii și mii de ace. Obrajii Zoiei se îmbujorară.

Acasă, Zoia păși încetșor prin odaie, desmierdând fiecare lucru: mângâie perna, își trecu mâna pe tăblia mesei, pe marginea dulapului de haine, răsfoi câteva cărți, ca și cum atunci ar fi văzut pentru prima oară toate aceste lucruri cu care era atât de obișnuită. În clipa aceea, Șura, cu o înfățișare solemnă și parcă puțin stingherit, se apropie de Zoia:

— Uite, să-ți cumperi o rochie — zise, întinzându-i banii.

— Îți mulțumesc mult! răspunse ea cu seriozitate în glas.

Primi îndată, fără să aibă'nimic împotrivă, cum se întâmpla

de obicei când era vorba de vreun lucru nou pentru ea. Pe față* i se citea o mulțumire mare și sinceră.

— Ai obosit, acumă culcă-te! spuse Șura pe un ton poruncitor și Zoia, tot atât de ascultătoare și cu aceeași vădită mulțumire, se culcă.

..În timp ce mă îngrijeam de un loc la un sanatoriu unde putea să-și restabilească sănătatea complet, Zoia nu se ducea la școală; stătea acasă și învăța câte puțin.

— N'ai voie încă să te-apuci serios de învățat. Tare.aș vrea să rămâi repetentă ! i-am spus odată, privind-o cu băgare de seamă.

— Pentru nimic în Hume ! făcu Zoia scuturând îndărătnică' din cap. Când am să ies din sanatoriu am să mă năpustesc asupra cărților ca o fiară (și aici zâmbi ușor, dându-și seama, că spusese și ea cuvântul acesta pe care îl auzeam die obicei din gura lui Șura). Și vara am să învăț! Vreau să-l

ajung pe Șura din urmă, cu orice preț! Altfel te pomenesci că el, deși e mai mic decât mine, o să termine școala înaintea mea ! Nu, pentru nimic în lume!

...Zoia se bucura de viață ca un om care a scăpat dintr'a primejdie de moarte.

Cânta tot timpul: și când se pieptăna în fața oglinzii, **ș-**

b -când mătura prin odaie, și când broda. Adesea cânta „Cântecul Jui Klärchen" -die Beethoven, care-i plăcea foarte mult:

Tobele bat, trompetele răsună Dragul inimii mele

viteji'ndrumă Dragul meu tot înainte pășește

Lancea ținând-o drept, vitejește!

Ah, sângele-mi arde și pieptu-mi svâcnește

Voi coiful mi-l dați, aduceți-mi zale

Patria s'o apăr ! cu iubitul să fiu pe-o cale Noi alungăm

dușmanul, îl sdrobim ca în clește. Ce minunat e să lupți

vitejește !

Glasul Zoiei era ca un clinchet de clopoțel: bucurie, dor de viața, putere — iată ce răsunau într'însul. Până și versurile triste ale „înalțelor piscuri de munte", atunci când le cânta ea, păreau pline de lumină, de bucurie și de nădejde: *Colbul s'a culcat în drum Nu-i svâcnire de aripă. Stai, voinicule, o clipa Udihnește-te acum.*

În zilele acestea, Șura o picta adesea pe Zola și întotdeauna o așeza în fața ferestrei.

— Știi — îi spuse el odată, dus pe gânduri — am citit în- tr'o carte că lui Suricov îi plăcea să studieze chipul omenesc încă din copilărie: cum sunt așezați ochii, care sunt trăsăturile feței. Și se tot gândea: <cie ce-i chipul omenesc așa de frumos ? Și într'o bună zi hotărî că o față frumoasă este aceea în care trăsăturile se îmbină armonios. Pricepi ? Nasul n'are decât să fie cârn, pomeții obrazilor ieșiți în afară, dar dacă totul se îmbină armonios, fața aceea e frumoasă.

— B'ne, dar ce... parcă eu am nasul cârn? Asta ai vrut să spui ? întrebă Zoia râzând.

— Nu, — răspunse Șura puțin stingherit, cu o neobișnuită duioșie în glas. Am vrut să spun că fața ta are trăsături armu- noase, că totul se îmbină armonios: și fruntea, și ochii, și gura...

A.RCADII PETROVICI

Curând Zoia plecă la sanatoriu. Sanatoriul nu se afla prea departe, la Socolnichi, și în cea dintâi zi liberă, m'am dus s'c văd.

— Mămico ! strigă Zoia, alergând înaintea mea, plină d« nerăbdare. Știi cine se odihnește aici ?

— Cine?

— Gaidar! Scriitorul Gaidar! Uite-l că vine !

Din parc venea un om lat în umeri, cu fața senină și plăcută, în care se vedea ceva copilăresc

— Arcadii Petrovici! strigă Zoia. E mama mea, facetJ cunoștință !

Am strâns mâna mare și puternică, am privit de aproape ochii vioi, plini de zâmbet și mi s'a părut îndată că așa mi l-am închipuit întotdeauna pe autorul „Ceștii albastre" și-al lui „Timur".

— E mult de când am citit copiilor, pentru prima dată, povestiri scrise de dumneavoastră, — spusei eu. Zoia întreba mereu cum arătați, unde locuiți și dacă nu s'ar putea să vă vadă...

— Sunt la fel ca toți oamenii, stau la Moscova, mă odihnesc la Socolnichi și pot fi văzut toată ziua ! ne „raportă" Gaidar răsând.

Apoi îl strigă cineva și plecă zâmbindu-ne.

— Știi cum am făcut noi doi cunoștință ? zise Zoia ducân- du-mă pe o cărăruie înzăpezită, pe care nu se vedea aproape nicio urmă. Merg odată prin parc și ce văd ? Un om în toată iirea clădea un om de zăpadă ! Nu mi-am dat seama din prima ■ <clipă că era el. Dar să nu crezi cumva că făcea omul de zăpadă, așa, de mântuială... Nu, era plin de grijă și vedeai că-și pune ■tot sufletul în treaba asta, ca și cei mici: din când în când, se dădea înapoi câțiva pași, se uita la omul de zăpadă și-l admira... Atunci mi-am luat inima'n dinți, m'am

apropiat și i-am spus: „Eu vă cunosc, sunteți scriitorul Gaidar. Am citit toate cărțile dumneavoastră”. Iar el mi-a răspuns: „Și eu vă cunosc ! V'am citit toate cărțile: algebra de Chiselev, fizica de Socolov, trigonometria de Răbchin 1”

Rădeam din toată inima.

— Hai puțin mai departe, să-ți arăt ce-a clădit, — îmi spuse Zoia. O cetate întreagă 1

Și pe drept cuvânt, ceea ce c'ădise Arcadii Petrovici semăna •cu o adevărată cetate: în fundul parcului erau înșirați în rând șapte oameni de zăpadă. Cel dintâi era un adevărat uriaș, iar ceilalți din ce în ce mai scunzi; ultimul și cel mai mic dintre toți, ședea într'un fel de întăritură, clădită tot din zăpadă și avea în față o teighea pe care se aflau conuri de pin și pent de păsări.

— Asta-i cetatea dușmanului — povestea Zoia râzând. Arcadii Petrovici o bombardează cu bulgări și noi toți îi ajutăm

— Chiar și tu ?

— Bine'nțeles 1 Nu te rabdă inima să stai de o parte, s« stârnește o larmă... Știi, mamă — sfârși Zoia oarecum pe neașteptate — mă gândeam întotdeauna că un om care scrie cărți atât de frumoase, trebuie neapărat să fie și el un om foarte bun. Acum m'am convins de asta 1

Arcadii Petrovici și Zoia deveniră prieteni buni: patinau împreună, plecau cu schiurile, seara cântau amândoi și vorbeau despre cărțile citite, iar Zoia îi citea versurile la care ținea cel mai mult. Și a doua oară când mă întâlui, Arcadii Petrovici îmi spuse despre Zoia: „ Citește foarte bine din Goethe”.

— Mămico, știi ce-a zis după ce ni'a ascultat citind p»

Goethe ? făcu Zoia mirată. A zis: „Coboară pe pământ, pe-pământ!” Ce-o fi vrând să spună ?

Altădată, cu puțin înainte de a pleca dela sanatoriu, Zoia îmi povesti.

— Știi, mamă, aseară l-am întrebat pe Arcadii Petrovici: „Spuneți-mi ce este fericirea? Dar vă rog să nu-mi

răspunde^ așa cum i-ați răspuns lui Ciuc și lui Ghec, că fiecare înțelege fericirea în feilul său. Oare nu există pentru oameni o singură fericire, a tuturor?" El s'a gândit puțin și mi-a răspuns: „Da, există fără îndoială o asemenea fericire. Pentru această fericire trăiesc și mor oamenii adevărați. Ea însă nu va veni prea curând pe pământ". Atunci eu i-am spus: „Numai să vină odată !" Iar el a rostit: „Va veni negreșit!"

După câteva zile când mă dusei s'o iau pe Zoia dela sanatoriu, Gaidar ne însoți până la poartă. Ne strânse mâinile, iar pe căd ne luam rămas bun, el îi întinse Zoiei, solemn, o carte:

— E o carte de-a mea. S'o ai ca amintire.

Pe copertă erau înfățișați doi băiețași care se băteau: unul. slăbuț, într'un costumăș albastru și altul grăsun, într'un costu- maș cenușiu. Erau Ciuc și Ghec. Bucuroasă și puțin stingherită, Zoia îi mulțumi și apoi ieșirăm amândouă pe poartă. Gaidar ne făcu semn cu mâna și se uită în urma noastră multă vreme. Când am întors capul pentru ultima oară, îl văzurăm pășin.i agale pe cărarea care ducea spre sanatoriu.

Deodată, Zoia se opri din mers:

— Mamă, poate mi-a scris ceva !

Și zăbovind parcă nehotărâtă, deschise cairtea. Pe coperta interioară sta scris cu slove mari, limpede, cuvintele pe care le cunoșteam atât de bine:

— „Ce este fericirea ? — asta fiecare o înțelege în feilul său. Însă toți oamenii laolaltă știu și înțeleg că trebuie să trăiești cinstit, să muncești cu răvnă, că trebuie să iubești cu înflăcărare și să aperi aoest pământ uriaș și fericit, care se cheamă Țara Sovietică".

— Îmi răspunde din nou, murmură Zoia. ...La câteva zdle idfupă întoarcerea din sanatoriu Zoia se duse la școală. Nici măcar n'a vrut să audă să rămână repetentă !

COLEGI DE CLASA

— Știi, — Îmi spuse gânditoare Zoia — la școală m'au pri. mit foarte frumos. Ba chiar neașteptat de frumos... cu grijă. Parcă aș fi devenit de sticlă după boală și aș fi gata-- gata să mă prefac în cioburi... Zău, am fost fericită văzând

fetele și băieții atât de bucuroși de venirea mea, — adăugă ea după ce tăcu o vreme.

Într'una din zile, Zoia se întoarse dela școală însoțită de o fată cu fața rotundă și obraji ca niște bujori. Voia să și rumenă cum era, părea întruchiparea sănătății. Despre asemenea copii se spune de obicei: ca un „măr domnesc”. Lra Caiia Andreeva, colegă de clasă cu copiii mei.

— Noroc, bună ziua ! spuse ea zâmbind, strângându-mi mâna.

— Mamă, Catia s'a oferit să mă ajute la matematică — tmi dădu Zoia 'de veste.

— De ce să nu te-ajute Șura ? De ce s'o împovărezi pe Catia ?

— Vezi dumneata, Liubov timofeevna, Șura n'are aptitudini pedagogice — interveni Catia pe un ton cât se poate de serios. Zoia a rămas mult în urmă și tot ce-am învăț -oi trebuie să i se explice treptat și sistematic. Pe când Șura... Știu cum explică el: un, doi și gata! Dintr'o explicație ca asta nu tragi niciun folos !

Bine, dacă-i vorba că n'are aptitudini pedagogice, atunci se schimbă treaba...

Nu așa, mama, nu râde — spuse Zoia. Șura, într'adevăr, nu știe să explice, pe când Catia... Și, pe drept cuvânt, Catia explica limpede, cu pricepere, fără să se grăbească și fără să treacă mai departe până ce nu se încredința că Zoia a înțeles și a reținut totul. Odată o auzii pe Zoia spunându-i:

— Tu pierzi atâta vreme cu mine...

Catia îi răspunse cu aprindere:

— Ei, asta.i ! În timp ce-ți explic, eu învăț și învăț atât de bine, încât n'am nevoie să mai repet acasă. Așa că, după cum vezi, nu pierd nimic, dar nimic !

ZTTi--- ir

^«»i♦eoi^s-s

<u>U=|·J—

otoç/-

uv

iecd: 1 va -43.

vi * 2

$d' \wedge \dots\dots\dots$

O pagină din caietul de trigonometrie al Zoiei cu nota profesorului — "Foarte bine"

Zoia obosea repede. Nici acest lucru nu-t scăpa Catiei. Ea dădea cartea la o parte și spunea:

— Nu știu, parcă am obosit. Hai să mai vorbim și de altceva. Uneori ieșeau în stradă, făceau o scurtă plimbare, apoi se întorceau și se apucau din nou să învețe.

— Nu cumva ai de gând să te faci profesoară? glumi odată Sura.

— Ba chiar am de gând ! răspunse foarte serios Latia.

Dar nu ne vizita numai Catia. Mai venea pe la noi și Ira iar dintre băieți, sfiosul și tăcutul Vania Nosencov, Petia Simonov, un foot-ballist pasionat, căruia îi plăcea mai mult decât orice să se prindă în discuții aprinse și Oleg Balașov, un băiat energic, plin de voie bună, chipeș, cu o frunte lată, minunată. Uneori venea, pentru puțin timp, iura Braudo, un tânăr înalt și slab, cu expresia feței puțin ironică — el învăța într'altă clasă, paralelă cu a celorlalți. De fiecare dată, sgomotul și râsetele umpleau odaia; fetele dădeau cărțile la o parte și discuția începea.

— Știți? Rolul Anei Carenina nu-l mai joacă numai Tara-sova, ci și Elanscaia — dădu Ira de veste, odată și în aceeași clipă izbucni o discuție aprinsă: care dintre artiste înțelege mai lust și mai profund pe eroina lui Tolstoi.

Odată, Oleg, ieșind dela cinematograful veni de-adreptul la noi. El, care visa să se facă aviator, nimerise la un film despre Ghalov. Era încântat !

— Asta da, om ! spunea el întruna. Nu-i numai aviator extraordinar, dar și om cu totul deosebit! Și cât de spiritual ! În 1937, când a lăsat cu avionul pe deasupra Polului Nord, aterizând în America, reporterii de acolo l-au întrebat: „Sunteți bogat, domnule Ghalov ?” „Da — !e-a

răspuns el — sunt foarte bogat. Am o sută șaptezeci de milioane". Americanii au rămas uimiți: „O sută șaptezeci de milioane?! De ruble? de dolari ?" (ar Gicalov le-a răspuns foarte liniștit: „Am o sută șaptezeci de milioane de oameni care muncesc pentru mine, tot așa cum și «i muncesc pentru ei").

Copiii au isbucnit în râs.

Altădată, Vania citi un poem — „Generalul" — dedicat lui Viate Zalca, căzut pe pământul Spaniei. Țin bine minte această

seară: Vania sta la masă, privind gânditor înainte, ceilalți se

șezaseră care pe unde putuseră — pe pat, pe pervazul ferestrei — și ascultau cu luare aminte:

Frigul invăluie munții. Noaptea-i inundă. Istovit de drumuri și luptă Viteazul se'ncălzește lacom Lu jlacăra focului, scundă. Cafeaua clocotește în cană, Soldații dorm ca de stană- li leagănă în al somnului miez Frunzișul de lauri aragonez

Generalul aude cum zboară Sub bolta de frunze îngustă, Susur de tei din pustă Un foșnet din țara maghiară. Van a citea cu glas firesc, fără patos, dar toți simțeau pulsând în versurile măiestrite și simple, cu o arzătoare putere, o mare inimă omenească. Privirea lui Vania căpătă o fermitate neobișnuită, deveni tot mai încordată de parcă, îndurerat și mândru, căuta să pătrundă întinericul acestei nopți depărtate din Araeon.

N'a mai văzut căminul de-o viață Dar deasupra-i, oriunde, plutesc Văzduhurile Ungariei fără de seamăn

— *Iar sub pas e pământ unguresc. Luptele-l știu*

temerar

Sub faldul drapelului roșu maghiar Oriunde, oriunde-ar lupta F, pentru Ungaria sa I.n Moscova nu de mult s'a vorbii șoaptă a multora, svon — Că fulgerat de un glonț teuton Lungă Huesca-ar fi pierit

*.Dar nu voi crede, cu puțință nu-i Arma să cadă din mână. Ie
lui. Și'n Budapesta scumpă, de departe ^/f nu se mai întorcă
până-la moarte!*

*Cât vor mai haiduci păsări prusace Pe bolțile de aur spaniole
Nu credeți svonurile despre moarte Ce gura tâmpă le
strecoară'ncoace.*

*11 viu, trăiește! Lângă cetatea hispană Soldații dorm ca de
stana Și-l leagă în al somnului miez Frunzișul de lauri
aragone?*

*Generalul aude cum sboara Suh bolta frunzarului în Pustă
Susur de tei din pustă, Un foșnet din țara maghiarii*

Vania tăcu. Nimeni nu se clinti și nimeni nu scoase o vorbă. De parcă un vânt fierbinte s'ar fi năpustit asupra noastră, ne cuprinse iarăși frământarea zilelor când trăiam cu toții evenimentele din Spania, când cuvintele „Madrid”, „Guadalajara”, „Huesca”, răsunau apropiate și dragi, ca ale noastre, ca i'! fiecare veste de pe fronturile acelea depărtate făcea inima s.l ha^S mai tare.

— Cât sunt de frumoase ! oftă Șura.
întrebările se porniră din toate părțile:
— Ale cui sunt versurile ? De unde le ai ?
— Sunt scrise încă din 1937. Le-am găsit de curând, într*o revistă. Nn-i așa că-s frumoase ?
— Dă-ni-le să le copiem și noi ! se rugară băieții în

cor.

— Spania... De atunci a mai fost o lovitură la fel de grea- căderea Parisului, — zise Vania.

177

— Da — spuse Zoia — mi-akiuc aminte de ziua asta...

12 Povestire despre Zola și Sura

D zi de vara... Am luat ziarul și am citit — Parisul căzuse 1 Ce îngrozitor, cât de rușinos a fost 1...

— Și eu îmi amintesc de ziua asta — spuse Vania încet Nu-ți venea să crezi, nu puteai să-ți închipui așa ceva. Să-l vezi pe fasciști pe străzile Parisului 1 Parisul sub cismă nemțească ! Parisul comunarzilor 1

— Cât am dorit să fiu acolo ! Aș fi luptat pentru Paris așa cum au luptat ai noștri în Spania, până la ultima picătură de sânge ! spuse cu glas înăbușit Petia Simonov și nimeni nu se miră de cuvintele lui.

— Și eu... la început visam să lupt în Spania, apoi să mă bat cu finlandezii albi... dar totul mi-a scăpat ! făcu Șura oftând

Îi ascultam și ma gândeam: ce oameni cresc !

În iarna aceea m'ain apropiat de colegii de clasă ai Zoiei și ai lui Șura și am recunoscut în fiecare trăsăturile copiilor mei. Așa și trebuie să fie, mă gândeam. Familia nu este o casă zăvorâtă, școala deasemenea. Familia, școala, copiii trăiesc și se bucură de aceleași lucruri de care se bucură și se îngrijorează întreaga țară, iar tot ceea ce se petrece în jur, contribuie la educația copiilor noștri.

Iată, de pildă: câți oameni care au muncit, câți dintre creatorii minunatelor descoperiri din trecut n'au rămas necunoscuți Pe când astăzi, oricine muncește cu o vădită pricepere și cu talent, devine renumit. Oricine crează e înconjurat de respectul și dragostea poporului. Iată: o tânără textilistă a desăvârșit o metodă proprie de lucru prin care se obține mult mai multă pânză frumoasă și durabilă decât înainte, iar pi'da ei a însuflețit pe toți muncitorii textiliști din întreaga Uniune Sovietică Iată o tractoristă: muncește cu atâta pricepere și atât de conștiincios, încât nume'e ei, necunoscut de nimeni până ieri, e iubit și respectat azi de toți. Iată o nouă carte pentru copii — „Timur și băieții lui”: o poveste despre cinste, prietenie, dragoste față de prieten, respect față de om. Iată un nou film — „Zorile Parisului”: film care înfățișează poporul francez, pe Dombrowschi, patriotul polonez care a luptat pe baricadele Parisului pentru libertatea și fericirea patriei sale. Și copiii sorb cu nesaț tot ce-i bun, tot ce-i cinstit, îndrăzneț, în cărți, în filme și în tot ce umele viața noastră de fiecare zi.

Mi-am dat seama că pentru copiii mei și pentru tovarășii lor nu există nimic mai scump decât Patria lor dar că, în același timp, ei iubesc întreaga lume. Pentru ei, Franța

nu este patria lui Laval și Petain, ci țara lui Stendhal și Balzac, țara comunarilor; englezii sunt urmașii marelui Shakespeare, americanii sunt poporul care l-a avut pe Lincoln și Washington, Mark Twain și Jack London. Și, deși vedeau că nemții au des- lănțuit asupra lumii un război atât de monstruos și de nimicitor, că au ocupat Franța, au încălcat Cehoslovacia și Norvegia, pentru ei adevărata Germanie nu era țara lui Hit'ler și Gobbels, ci țara în care a creat Beethoven, Goethe, Heine, țara în care s'a născut marele Marx. Totul educa în ei dragostea adâncă și fierbinte față de Patrie și respect față de celelalte popoare, față de tot ce-i frumos, față de tot ceea ce a fost creat de națiunile din întreaga lume.

Tot ce vedeau în jurul lor, tot ce învățau la școală desvolta în ei un adevărat umanitarism, onestitate, dorința fierbinte de ■ construi și nicidecum a distruge, de a crea și nicidecum de a nimici. Iar eu credeam din adâncul inimii mele în viitorul lor, eram încredințată că toți vor fi fericiți și că viața lor va fi frumoasă și luminoasă.

„LARMA VERDEȚII”

Zilele treceau. Zoia se îndrăveni, prinse puteri și nu mai obosea atât de repede. Cât însemnau toate acestea pentru noi ! Treptat ajunse din urmă pe ceilalți din clasă, fiind mult ajutată de tovarășii ei. Ea, care era atât de simțitoare la orice cuvânt hun și prietenesc, prețuia nespus lucrul acesta.

Țin minte că odată mi-a spus:

— Știi, școala mi-a fost întotdeauna dragă, dar acum...

Tăcu, și în această tăcere a ei era un simțământ neînchipuit de puternic, pe care nu-l poți cuprinde în cuvinte. Se gândi o vreme, apoi adăugă:

— Și știi, mi se pare că m'am împrietenit cu Nina Smo- leanova.

— Cu Nina? Care Nina ?

— Nu-i 'în aceeași clasă cu mine, ci într'o clasă paralelă. Mi-e foarte dragă. E serioasă, sinceră. Odată, la

biblioteca, am vorbit împreună despre cărți, despre colegii noștri de școală și mi-am dat seama că avem aceleași vederi. O să-ți fac negreșit cunoștință cu ea.

La câteva zile după convorbirea cu Zoia, o întâlnii pe stradă pe Vera Sergheevna Novosidlova.

— Ei, cum merge ? am întrebat-o eu. Cum merge Zoia ?

— La obiectul meu ne-a ajuns de mult din urmă. Și nici nu-i de mirare, doar a citit foarte mult... Suntem bucuroși că s'a însămănătoșit și că a prins iarăși puteri. O văd mereu între tovarășii ei. Și mi se pare că s'a împrietenit cu Nina. Au o tră-sătură comună: amândouă sunt firi deschise și au față de orice, o atitudine serioasă: și față de școală, și față de oameni.

Am însoțit-o pe Vera Sergheevna până la școală. Pe când mă întorceam spre casă mă gândeam: „Cum își cunoaște elevii f Cum știe să vadă tot ce se petrece cu ei !...”

Primăvara bogată în verdeață și prietenoasă veni pe nesimțite. Nu mai țin minte cu ce anume s'a făcut vinovată atunci clasa a IX-a „A”, dar știu că s'au înfățișat cu toții înaintea directorului lor și, recunoscându-și greșeala, l-au rugat să nu-i pedepsească ci să le dea lor să planteze lotul cel mai greu din curtea școlii.

Nicolai Vasilievici s'a învoit îndată și, într'adevăr, nu i-a cruțat .deloc: le-a dat în grijă lotul cel mai greu de lucrat, anume acela pe care se sfârșise de puțin timp construirea unei clădiri •cu două etaje, anexată școlii. Locul era plin de moloz și cu fel de •fel de rămășițe dela construcția clădirii.

În ziua aceea, Zoia și Șura se întoarseră acasă foarte târziu. Care mai de care îmi povestea cum a lucrat.

Înarmați cu lopeți și târgi, elevii clasei a IX-a „A” curățară și nivelară terenul, strânsură grămadă pietrele și săpară gropi "pentru pomi. Cot la cot cu ei muncea Nicolai Vasilievici: căra pietre și săpa gropi ca oricare altul. Deodată, se apropie de grupul lor un om înalt, uscățiv.

— „Bună ziua !”

— „Bună ziua !” i se răspunse în cor.

— „Spuneți-mi, vă rog, unde aş putea să-t gădesc pe directorul vostru ?”

— „Eu sunt”, răspunse Chiricov, întorcându-se spre necunoscut și ștergându-și mâinile murdare de pământ...

— Îți dai seama? povestea Zoia râzând — era plin de pământ, cu hârlețul în mână, de parcă directorul pentru asta-i pus: *să sădească pomi cu elevii lui 1

Omul cel uscățiv scria cărți pentru copii și era corespondent al ziarului „Pravda”. În prima clipă rămase uimit, dar apoi auzind că spătosul grădinar îmbrăcat în bluză e directorul școlii Mo. 201, izbucni în râs. Pe urmă nu se mai îndura să plece 'din grădina școlii, deși venise în cu totul alt scop. Privea tânăra livadă sădită de mâinile elevilor, smeurișul des și tufele de trandafiri, fără să se mai sature. „Cât e de frumos... murmură el dus pe gânduri. Să zicem că erai într'o clasă mijlocie când ai sădit, cu mâinile tale, mărul din grădina școlii. Mărul creștea odată cu tine, alergai să te uiți la el în recreație, îl săpai la răldiă- -clnă, distrugeai omizile. Și iată, când abia sfârșești școala, mărul tău dă cele dintâi roade... Cât e de frumos 1...

Frumos, într'adevăr ! repetă gânditoare și Zoia.
Frumos ! Uite, eu sunt în clasa a IX-a și azi am sădit un tei.
Noi amândoi vom crește împreună... Teiul meu e al treilea din
rând, să îți minte, mamă. Al patrulea, e al Catei
Andreeva. După câteva zile, în „Pravda” apărut un articol în
care se arăta felul cum elevii clasei a IX-a au sădit pomi și au
îngrijit ■grădina școlii. Articolul se încheia cu următoarele
cuvinte:

„Examenele de absolvire iau sfârșit. De pe băncile
școlii” pleacă oameni tineri, bine educați, căliți, care nu se
tem nici d» îngheț, nici de vântur-. Ei se vor duce să
muncească, 3ă învețe să-și facă datoria de ostaș în rândurile
Armatei Roșii...”

Crește larma verdeții, răsună Cu primăvara venind împreună
BALUL

În seara zilei ;le 21 Iunie avea loc un bal în cinstea
(absolvenților clasici a X-a. Clasa Zocei și a lui Șura hotărâ să
ia parte în corpore ja bal.

— În primul rând pentru că absolvenții noștri ni-s
dragii spuse Șura. Nișie băieți minunați ! Numai Van'a Belăh
cât face...

— Și în al do>le.3 rând ca să vedem cum o să iasă
balul lor, iar da anul să facem unul și mai frumos ! intră în
vorbă Catia.

Se pregăteau pentru balul absolvenților ca invitați, ca
participanți și ca... rival¹, gândindu-se să organizeze anul
următor un bal ne mai pomenit de fastuos, cum nu visase
nicio serie de absolvenți.

Împodobiră școala, iar profesorul-pictor Nicolai
Ivanovio le "dădu ajutor. El avea mâini pricepute, de aur,
pentru care școala No. 201 îl prețuia și-l respecta foarte mult.
Împodobi» întotdeauna școala simplu, dar cu gust — la
aniversarea Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, de Anul
Nou, de 1 Mai — și de fiecare dată găsea ceva nou,
neobișnuit. Iar elevii făceau cit drag și voie bună tot ce le
spunea.

-- Acum o să se întrecă pe sine ! mă încredința Șura.

...Seara era caldă și luminoasă. M'am întors acasă târziu, pe la 10, și nu i-am mai găsit. Plecaseră amândoi la bal. După o vreme am ieșit, m'am așezat pe scările de intrare și am rămas liniștită, fără gânduri, odihnindu-mă în liniștea și mirosul proaspăt al frunzișului. Apoi m'am ridicat și am pornit-o agale spre școală. Doream să văd, măcar de departe, cum s'a întrecut pe sine Nicolai Ivanovici și cum petrec copiii... Prea bine însă au-mi dădeam seama de ce anume mă îndreptam într'acolo: mergeam, mă plimbam, asta era tot !

— Nu știți unde-i școala 201 ? auzii o voce slabă de femeie * — Școala lui Chiricov ? făcu un glas blajin de bas, răspunzând înainte de a mă întoarce. Mergeți drept și la casa de colo — cea care se vede — cotiți. Acolo-i școala. N'auziți mutica ?

Eu auzeam muzica și zărisem școala încă de departe: era scaldată în lumină, cu ferestrele larg deschise.

M'am furișat înăuntru, am privit împrejur și am început să urc scara. Da, Nicolai Ivanovici făcuse cel mai bun lucru, lăsase vara să se înstăpânească pretutindeni. În școală, peste tot — verdeață și flori. În vase, în găleți, în ghivece, pe podea, pe pereți, în jurul ferestrelor, în fiecare colț și la fiecare pas — buchete de trandafiri, ghirlande din cetină de brad, brațe întregi de liliac, crenguțe dantelate de pin și flori, flori fără sfârșit..

M'am îndreptat spre locul de unde se auzea larmă, răsete, muzică — și, apropiindu-mă de ușile larg deschise a'e sălii de festivități, am rămas locului ca orbită: era atâta lumină, atâtea fețe tinere, atâtea zâmbete, atâția ochi strălucitori... L-am recunoscut pe Vania, despre care Șura îmi vorbise de multe ori, de fiecare dată entuziasmat și cu un deosebit respect ! Fiu de zugrav, și el însuși priceput în meseria tatălui său, tânăr cu mâini -de aur și minte luminată, era membru în consiliul profesoral, un minunat comsomolist și fruntaș la învățătură. L-am zărit și pe Volad5a Iuriev, fiul Lidiei Nicolaevna, învățătoarea Zoiei a lui Șura din primele clase. Prin expresia severă a chipului său, băiatul acesta cu

ochii senini și fruntea înaltă, mă uimise întotdeauna; acum însă, îl vedeam aruncând confetti asupra perechilor care lunecau pe lângă el, râzând voios și cu totul copilărește... Mai apoi, l-am descoperit și pe Șura: stătea lângă perete; o fată blondă îl invita să danseze împreună valsul care tocmai se cânta, iar el zâmbea stingherit, dând din cap...

Dar iat-o și pe Zoia ! Poartă o rochie roșie cu buline negre, — rochia cumpărată din banii dăruți de Șura. Li stă minunat. Când a îmbrăcat-o prima dată, Șura i-a spus încântat: „îți stă foarte bine!”

Zoia vorbea cu un tânăr înalt, cu fața smeadă, pe care nu știam cum îl cheamă. Ochii îi erau plini de zâmbet, strălucitori; obrații parcă-i ariceau...

Valsul se sfârși, perechile se risipiră, dar îndată se auzi un strigăt voios:

În cerc! În cerc! toată lumea în cerci

Și djg nou îmi flutură prin fața ochilor, rochițele albastre, trandafirii și albe ale fetelor cu chipurile împurpurate și pline de voioșie.

Am plecat încetșor de lângă' ușă și am coborât în stradă; ■ o adevărată explozie de râsete m'a făcut să mă opresc iarăși în loc. După o clipă am pornit-o agaile, trăgând cu nesaț în piepi. aerul rece și proaspăt al nopții. Mi-am amintit pe neașteptate ziua când i-am adus pentru prima dată la școală. „Cât au crescut... Ei, »dacă i-ar vedea Anatolii Petrovici !”

...La Moscova nopțile de vară sunt scurte, iar liniștea lor e adeseori turburată. Ba se aud pași întârziați răsunând outernic pe asfalt, ba sgomotul înăbușit al unui automobil apărut cine știe de unde, ba sunetul cristalin al orologiului din Kremlin care se revarsă deasupra orașului adormit...

. Iar în această noapte de Iulie, liniștea lipsea într'adevăr. Când într'o parte, când într'alta izbucneau pe neașteptate glasuri, explozii de râsete, se auzeau pași ușori și rezezi sau răsună cate un cântec. Oamenii, mirați că sunt treziți .a o oră atât **de** neobișnuită, scoteau capetele pe lereștie, dar îndată chipul, le era luminat de zâmbet. Nimeni nu întieba de ce în noaptea asta uniDlă atâta tineret voios pe străzi, de ce fetele

și băioții.. ținându-se de braț și înșirându-se câte zece-cinsprezece în rând, merg prin mijlocul străzii, d'e oe au atâta însuflețire și bucurie întipărită pe laț și nu se pot stăpâni să nu cânte și să nu rădă. Nu trebuiau să întrebe, știau toți că tinueitul Moscovei sărbătorește absolvirea școlii! ~ ~

Într'un târziu am ajuns acasă și m'am culcat. M'ain trezit când abia se iviseră zorile: noaptea z.lei de 22 Iunie fusese atât de scurtă...

Șura stătea lângă patul său. Poate tocmai pașii lui ușori,, înăbușiți, mă treziseră.

— Zoia unde-i ?

— S'a dus să se plimbe puțin cu Ira.

— A fost frumos la bal, Șura ?

— Foarte frumos, minunat ! Noi însă am plecai mai devreme. I-am lăsat pe absolvenți singuri cu profesorii. Din politete, înțelegi? Să-și ia rămas bun și altele de-alde astea.

Șura se culcă. O vreme îndelungată tăcurăm amândoi.

Deodată, lângă fereastră se auzi un șușotit de glasuri...

— E Zoia cu Ira... spuse încet Șura.

Fetele se opriră chiar lângă fereastra noastră. Vorbeau cu> înflăcărare:

— ...așa-i atunci, când te simți cel mai ferecit om de pe- lume ! se auzi glasul Irei.

— Da, așa e. Eu însă nu înțeleg cum poți să iubești un om pe care nu-l stimezi, răspune Zoia.

— Uf, cum de mai vorbești astfel! făcu Ira mahnită. Doar ai citit atâtea cărți !

— De asta și vorbesc așa, pentrucă știu : .dacă nu stimez un om, nu-l pot iubi.

— Dar în cărți se vorbește altfel despre dragoste.

În cărți ■se spune că dragostea e fericirea... un simțământ de neasemuit..

— Desigur. Dar...

Glasurile deveniră și mai surde.

— S'a dus s'o conducă pe Ira — șopti Șura și, îngrijorat ca un om mare, adăugă: Ei, o să-i fie greu în viață. Privește orice într'un fel cu totul deosebit.

— Nu-i nimic, Șura. O să crease?.. Totul o să fie bine până la urmă.

Curând se auzi pe scară un sgomot ușor de pași. Zoia deschise ușa încet, încât abia se auzi.

— Dormiți ? întrebă ea în șoaptă.

Niciunul din noi nu răspunse. Pășind cu grijă, Zoia se apropie de fereastră și rămase multă vreme cu privirile ațintite asupra cerului care se lumina.

22 Iunie
#

Cum mi s'a săpat în minte fiecare clipă din această zi r

Duminică, 22 Iunie, aveam ultimele examene la școala mi litară. Dimineața era însorită și luminoasă. Mă grăbeam spm stația de tramvai, iar Zoia mă conducea.

Pășea alături de mine ca o adevărată adolescentă, înaltă bine legată, cu obrajii îmbujorați. Pe chipul ei era un zâmbei voios și blând: zâmbea soarelui, văzduhului plin de proștețim» adierii înmiresmate a teiului înflorit și darnic.

Urcai în tramvai. Zoia ridică mâna în semn de rămas bun mai stătu o clipă, apoi porni spre casă. Dela noi de acasă până la școală făceam aproape o oră c» tramvaiul. Obişnuiam să citesc în tramvai, dar dimineața er» atât de frumoasă, încât simții nevoia să ies pe platformă, în bătaia vântului șagalic de vară. Neastâmpărat, fără să țina seama de nimic, vântul se năpustea asupra tramvaiu'ui, sburlind părul tineretului voios care umplea platforma. Tovarășii mei de drum se schimbau fără încetare. La Academia Timiriazev, studenții coborîră și se împrăștiară pe la facultățile lor : examenele erau în toi și ei nu voiau să știe că au o zi de odihnă. Lângă statuia lui Timiriazev, precum și pe bănci și pe alei, se zăreau grupuri de tineri și tinere: pesemne că învățau sau poate că unii mai norocoși chiar sfârșiseră cu examenele. La stația următoare, și vagonul, și platforma tramvaiului se umplură cu elevi în haine de sărbătoare cu cravate roșii. O pro- iesoară cu ochelari, foarte tânără și foarte severă, supraveghea copiii cu multă grijă, să nu facă sgomot, să nu stea pe scară și să nu scoată capul pe fereastră.

— Măria Vasilievna, — spuse rugător un băiat voinic — cum vine asta: în clasă să fim cuminți, aici să nu vorbim... Doar suntem în vacanță !

Profesoara nu răspunse nimic, ci îi aruncă o privire atât de aspră, încât băiatul suspină, lăsă ochii în pământ și tăcu. O vreme în vagon domni liniște. Apoi o fetiță cu părul roșu ca focul, cu ochii neastâmpărați și fața plină de voieșie și de pistrui,, făcu unei prietene semn cu cotul, îi șopti ceva la ureche, începură să șușotească și, deodată, izbucniră cu toții în râs, iar vagonul zumzăi din nou ca un stup de a'bine.

Coborîi din tramvai. Până să înceapă examenele mai era o jumătate de ceas, iar răgazul acesta mă făcea să pășesc pe strada largă, fără grabă și să mă uit în voie în vitrinele librăriilor. „Trebuie să-i spun lui Șura să vină aici ca să-și cumpere- cărți și hărți pentru clasa a X-a, — mă gândeam. Să fie pregătit totul din vreme : doar ultimul an de școală e cel mai greu, cel mai serios... lată și o expoziție de pictură. Peste câteva zile o să venim s'o vedem cu toții".

Mă apropiai de școală și urcai la etajul al doilea. Nu prea semăna a zi de examene, pretutindeni era pustiu, nu zăreai țipenie. În cancelarie mă întâmpină directorul:

— Azi, Liubov Tîrnofeevna, n'o să avem examene. Blevii- nu s'au prezentat. Încă nu se știe din ce cauză.

Fără a bănuî ceva, simții totuși în adâncul ființei mele ceva ciudat, ca o svăcnire de ghiață. Elevii noștri, militari erau de o punctualitate exemplară. Ce anume a putut să-i împiedice să fie punctuali tocmai în ziua examenelor ? Ce s'a întâmplat ? Lucrul acesta nu-l știa încă nimeni.

Ieșii din nou în stradă și mi se păru că-i zăpușeală, că pe fețele tuturor s'a ivit o expresie neliniștită și încordată. Unde a iisparut proșteț mea dimineți, veselă sgomotoasă și lipsită de grijă a mulțimii din Moscova, care se bucura de o zi de odihnă ? Toți păreau că așteaptă ceva și așteptarea aceasta era chinuitoare, parcă dinainte de a începe furtuna.

Tramvaiele treceau înțesate și la întoarcere făcui aproape tot drumul pe jos. Nu prea departe de casă isbutii să mă urc și eu într'un vagon: din pricina asta n'am putut auzi

cuvântarea tovarăşului Molotov. Dar cel dintâi cuvânt cu care m'au întâmpinat acasă a fost cuvântul ce-a deslănţuit zăpuşeala prevestitoare de furtună, simţit ide toţi în dimineaţa aceea de neuitat.

— Război! Mamă, e război !

Copiii săriră înaintea mea de cum am trecut pragul.

Vorbeau amândoi odată :

— Ştii, e război ! Ne-a atacat Germania ! Fără să ne declare război! A trecut pur şi simplu graniţa şi a deschis focul !

« Chipul Zoiei era mânios ; vorbea cu aprindere, fără să-şi ascundă revolta. În schimb, Şura se străduia să pară liniştit.

— Ei, ce vrei? trebuia să ne aşteptăm la asta ! zise el dus pe gânduri. Parcă noi nu ştiam ce înseamnă Germania fascistă ?

O vreme tăcurăm cu toţii.

— Da, acum viaţa se va schimba ! spuse printre dinţi, ca pentru sine, Zoia.

Şura se întoarse brusc spre ea :

— Nu cumva ai de gând să lupţi şi tu ?

— Da, răspunse Zoia aproape răutăcios, fără să se adreseze nimănui, ca şi mai înainte. Apoi se întoarse repede şi ieşi din odaie.

...Ştiam că războiul înseamnă moarte, pierderea a milioane de vieţi omeneşti. Ştiam că războiul aduce distrugere, nenorocire şi lacrimi. Dar în acea primă zi depărtată n'am putut să ne închipuim nici pe departe tot ce avea să ne aducă războiul. Nu cunoscusem încă bombardamentele, nu ştiam ce înseamnă tranşeele şi adăposturile, dar curând a trebuit să le săpăm chiaj noi. Nu auzisem încă şuieratul şi explozia bombelor incendiare. Nu ştiam că suflul bombelor sparge geamurile şi smulge din tăţâni uşile zăvorite. Nu ştiam ce sunt evacuarea şi 'eşaloanele — eşaloane alcătuite numai din copii şi pe care duşmanii le mitraliau liniştit şi metodic din avion. Nu auziserăm încă nimic despre satele arse şi preschimbate în cenuşă, nici despre oraşele transformate în ruine. Nu ştiam de spânzurători, torturi şi chinuri, de îngrozitoarele şanţuri şi

răpe unde își găseau moartea zeci de mii de oameni, femei, boinavi, bătrâni și prunci în brațele mamelor lor. Nu știam (de cuptoarele unde erau arși mii și sute de mii de oameni după ce erau mai întâi batjocoriți. Nu știam de lagărele de exterminare, de plase făcute din păr de om, de coperte de cârți făcute și ele din piele de om... Multe nu știam pe atunci! Noi eram deprinși să respectăm omul, tot ce e omnesc, să iubim copii și să vedem în ei viitorul nostru. Nu știam pe atunci că bestiile cu înfățișarea omensască pot arunca prunci în foc. Nu știam cât va ține războiul.

Da, multe nu știam pe atunci!

ZILE DE RĂZBOI

Iura Isaev a fost cel dintâi din clădirea noastră care a piecat pe front. L-am zărit când a ieșit în stradă. Il însoțea soția sa, iar la câțiva pași în urmă, ștergându-și ochii când cu basmaua, când cu șorțul — venea maică-sa. Pesemne că dela fiecare fereastră îl privea câte cineva, așa cum îl priveam și noi. După puțin timp, Iura întoarse capul. Desigur, și casa cu două caturi, care se înălța în mijlocul tufelor dese de verdeață, și locatarii, îi erau deopotrivă de dragi și de apropiați. Zărin- du-ne și pe mine cu Zoia, Iura ne zâmbi și flutură din șapcă:

— Rămâneți cu bine !

— Să te întorci sănătos ! răspunse Zoia.

Apoi, Iura întoarse încă de câteva ori capul, voind parcă să-și întipărească și mai bine în minte tot ce lăsa în urmă, fiecare linie a fațadei, ca și cum ele ar fi fost trăsăturile unui chip drag, să țină minte ferestrele deschise, tufe'e din jur...

Curând fu chemat Serghei Nicojin. El plecă singur. Soția lui lucra la o uzină și nu putu să-l conducă. La oarecare depărtare, Serghei întoarse capul și, întocmai ca Iura, privi casa. Erau oameni complet diferiți, iar după înfățișare ai fi zis că nu seamănă deloc unul cu altul, dar ochii lor, în această clipă de bun rămas, mi s'au părut la fel: amândoi parcă îmbrățișau cu privirea tot ceea ce puteau cuprinde și era atâta dragoste, atâta ne'iniște în această privire !

...Viața se schimbă cu totul, deveni aspră, plină de griji. Se schimbă și fața Moscovei noastre. Pe geamuri erau lipite fâșii de hârtie, unele în formă de cruce, altele vrând, chipurile, să semene a desene, dar lipsite de orice frumusețe, anoste. Vitrinele magazinelor erau astupate cu scânduri sau cu saci de nisip. Parcă toate clădiri'le priveau pe sub sprâncene, posomorite, cu încordare.

În curtea noastră se săpa o tranșee. Oamenii cărau de prin magazii scânduri ca să acopere adăpostul.

Unul din locatari căuta și se agita să explice că nu trebuie să precupețești nimic pentru cauza comună, dar nu știu din ce pricină, uită să deschidă magazia lui; se năpusti în schimb asupra unor copii care se jucau 'n curte (tatăl lor era pe front, iar mama plecată la lucru) și începu să strige, poruncindu-le să aducă îndată scânduri. Zoia se apropie liniștită și-i spuse răspicat :

— Uite ce-i: deocamdată aduceți scânduri din magazia dumneavoastră. Cât o să lucrăm noi o să vină și mama acestor copii, și-și va face singură datoria. E ușor să te răstești la cel mic!

...Chiar în cele dintâi zile de război, trecu pe la noi în iugă să-și ia rămas bun, nepotul meu, Slava. Era în uniformă de aviator, cu aripioare pe mânecă.

— Plec pe front 1 ne dădu el de veste. Pe chipul lui era atâta bucurie, de parcă s'ar fi dus la o nuntă. Să nu-mi duceți grija !

Îl îmbrățișai cu putere și plecă; stătuse cu noi abia o jumătate de oră.

— Ce păcat că nu sunt luate și fetele în armată! murmură Zoia, uitându-se în urma lui. În cuvintele ei se simțea atâta părere de rău și atâta dărzenie, încât Șura nu se încumetă să glumească sau s'o contrazică, cum făcea de obicei.

...Nu ne cu'cam niciodată până nu ascultam la radio comu uicatul Biroului Sovietic de Informații. Și în acele prime săptămâni, comunicatele nu erau îmbucurătoare. Zoia ascultai cu sprâncenele încruntate, cu dinții încleștați și

adeseori pleca ine iângă aparat fără să spună un cuvânt.

Într-o zi însă, isbucni:

— Pe ce pământ calcă !

A fost cel dintâi și singurul strigăt de durere pe care l-am auzit dela Zoia, toată viața ei.

PLECAREA

În ziua de 1 Iulie, spre seară, auzirăm ciocănind la ușă.

— Șura-i acasă ? întrebă cineva fără să intre.

— Cine-i ? Petia ? Simonov ? se miră Zoia

ridicându-se de iângă masă și crăpând ușa Ce vrei cu Șura ?

— Am nevoie de el, făcu misterios Petia.

În clipa aceea se ivi ^wra, care .eșise nu știu pentru ce din odaie; zărindu-l pe Petia îi tăcu un semn ain cap și plecară amândoi, he-ani uilat pe lereasira: în sirauă așiepiu câțiva tineri, toți d.n aceeași ciasă și prieteni cu Șura. U vieme vorbiră cu jumătate g.as, apoi întreg grupul se uepărtă.

— Se 'oue la școală ! murmură Zoia gânuitoaie, ca pentru sine. Ce secrete or fi având ?

Șura se întoarse acasă seara târziu. Era serios și îngrijorat, așa cum fusese Petia când venise la noi.

— Ce s'a întâmplat? întrebă Zoia. Ce umblați cu secrete? De ce te-au chemat ?

— Nu pot să vă spun, zise Șura hotărât.

Zoia ridica din umeri, dar tăcu.

A doua zi, aiis-de-dimineată, p.ecă în goană la școală. Se întoarse agitată.

— Băiei pleacă, îmi spuse ea. Unde și penti u ce, nu vor să spună. Fete nu vor să ia. Dac'ai știi cât m'ani rugat să ma ia și pe mine ! Doar știu să trag cu arma ! Și sunt voinică ! Degeaba însă ! Ei au ținut-o într'una pe-a lor: nu pleacă decât băieți!

Chipul, ochii Zoiei, mărturiseau cu prisosință înflăcărarea pe care o pusese în toate aceste zadarn ce rugăminți.

Șura se întoarse târziu și spuse liniștit, de pai că ar fi fost vorba de ccva cu totul și cu totul obișnuit:

— Mamă, fă-mi te rog un pachet: un schimb de rufe și ceva de mâncare pentru drum. Dar să nu-mi dai multă mâncare!

Dacă știa sau nu încotro pleacă — asta n'am putut s'o aflăm dela el.

— Dacă dela primul pas m'apuc să flecăresc, atunci ce fel de mil'tai sunt ? spuse el cu hotărîre.

Zoia plecă de lângă el fără o vorbă

.Pregătirea lui Șura nu era complicată. Zoia îi cumpără pentru drum pesmeți, bomboane și niște mezeluri. Eu îi pregătii schimbul de rufe cerut și împachetai totul într'o mică legătură. Iar după amiază ne-am dus amândouă să-l conducem.

În parcul Timiriazev se adunaseră o mulțime de băieți dela diferite școli. La început erau amestecați între ei, dar apoi se grupară 'după școli. Mamele și surorile stăteau retrase într'o parte, cu legături, valijoare și raniț* pe care le țineau de curele ca pe niște ghiozdane. Aproape toți acei care plecau — adolescenți bine legați, voinici, dar cu chi-puri voioase și copilărești — căutau să dea impresia că pentru ei despărțirea de casă, de cei dragi, e un lucru obișnuit. Unii isbutiseră să tragă o fugă până la iaz și să se scalde, alții mâncau înghețată, glumeau sau râdeau. Fără voie însă, se uitau tot mai des la ceas. Aceia de lângă care mamele sau surorile nu se mai deslipeau, trau nițel stingheriți : „Plecăm într'o misiune importantă și uite, mămica e lângă noi, de psrc'am fi copii mici !" Știam că nici Șura nu va fi bucuros să stau lângă el și "din pricina asta mă așezai cu Zoia pe o bancă, la umbră, ceva mai departe de grupul băieților.

Către ora 4, veniră spre rond o mulțime de tramvaie goale și imbarcarea începu. Băieții își luau în fugă rămas bun dela ȝi lor și, gălăgioși, își ocupau locurile. Mamele unora dintre băieți p'ângeau, iar ei aveau fețele posomorite și triste. Nu voiam să turbur ultimele clipe în care mai eram împreună

și n'am plâns; doar l-arm îmbrățișat și i-am strâns cu putere mâna. Șura era emoționat, deși se străduia să nu pară.

— Nu așteptați până plecăm, duceți-vă acasă ! Zoia să ai grijă de mama ! Spunând acestea, Șura sări în tramvai, apoi veni la fereastră, ne făcu semne de rămas bun cu mâna și apoi, făcu un gest care voia să spună: „Nu mai așteptați, duceți-vă acasă !”

153

Curajul de a pleca atâta vreme cât Șura mai era încă lângă noi, ne lipsea însă. Stând la o mică depărtare, văzurăm cum se urniră tramvaiele și* cum porniră la drum, unul după altul,

13 Povestire despre Zoia și Șura huruind și cu nenumărate semnale de clopot; din starea aceasta de amorțeală ne trezirăm abia atunci când ultimul vagon dispăru.

Parcul, atât de animat și de sgomotos mai adineaori, deveni dintr'odată pustiu și tăcut. Bâncile aflate sub stejari uriași erau pustii și ele. Iazul răcoros se întindea până departe, unduindu-și lin ape'e, dar nimeni nu se scălda într'cnsul. Nu auzeai nici glasuri, nici râsete, nici sgomot de pași mari și repezi. Liniște. Prea multă liniște...

Pășeam agale de-a-lungul aleii. Razele soarelui abia străbăteau prin frunzișul boltit deasupra capetelor noastre.

Ca și cum am fi fost înțelese dinainte, ne apropiară și ne așezară amândouă pe banca aflată pe malul iazului.

— Ce frumos ! murmură deodată Zoia. Știi, Șura venea adesea aici să picteze-. Uite, și podețul de colo l-a pictat. II vezi ?

Vorbea cu mine, dar în același timp parcă vorbea cu ea însăși, încet, rar și îngândurată.

— Iazul e lat, dar Șura l-a trecut de multe ori înot, își amintea Zoia cu glas tare. Știi ce-a pățit odată ? Asta a fost de mult, Șura avea vreo doisprezece ani pe atunci. Ca întotdeauna, el începea să se scalde de cu primăvară, înaintea tuturor. Apa era rece. Și deodată l-a prins un cârcel la picior, iar malul era încă departe. Înota numai cu un singur picior, căci celălalt îi înțepenise de tot. Abia a ajuns la mal. M'a rugat

foarte mult să nu-ți spun ! Și nici nu ți-am spus atunci. Acum însă, pot să-ți povestesc totul.

— Și-a doua zi a venit din nou să se scalde, nu-i așa ?

— Sigur că da ! Indta dimineața și seara pe orice vreme, se scălda aproape până dădea zăpada. Vezi tufișul de colo ? Iarna, lângă **el e** întotdeauna o copcă. Acolo am prins noi pești atunci, **mal** ții minte ? La început am prins cu o cutie **de** con- ierva, apoi ca **plasa**. **Mai** ții minte cum te-**am** «jpătat cu peșta prăjit ?

— Buna mea Zoia ! rosti eu în loc de alt răspuns, mângâ- indu-i ușor mâna arsă de soare.

Deodată, simții sub palmă degetele ei subțiri și puternice strângându-se în pumn.

— Bună ? Zoia se ridică brusc de pe bancă și atunci am înțeles ce anume o chinuise în tot răstimpul acesta. — Cum mai pot fi eu bună, dacă am rămas pe loc ? Băieții au plecat poate să lupte, iar eu stau acasă. Poți oare în asemenea vremuri ?ă stai cu mâinile în sân ?

„VOUA MA ADRESEZ, PRIETENII MEI”

— Mamă, scoală-te ! Repede ! Scoală-te, mămico

1

Am deschis ochii. Zoia sta în fața mea, desculță, cu prosopul pe umăr.

— Nu, nu s-a întâmplat nimic ! se grăbi ea să răspundă la întrebarea pe care o citi în ochii mei speriați. Acum vorbește tovarășul Stalin. La radio vorbește. Ascultă...

În aparat se auzi un vuiet, apoi liniște. Și deodată...

— „Tovarăși ! Cetățeni ! Frați și surorii Ostași ai armaUi și flotei noastre ! Vouă mă adresez, prietenii mei...”

Ascultam uitând tot de pe lume. Ne era teamă și să m: i răsuflăm. Zoia sta dreaptă, cu pumnii strânși, fără să-și ia ochii dela aparat, de parcă putea să vadă în spatele discului de pânză al difuzorului pe acel ce rostea aceste cuvinte pline de durere stăpânită, de dragoste și încredere, de nestăvilită putere și mânie.

— ... „Țara noastră a intrat într-o luptă pe viață și pe moarte împotriva celui mai scelerat și mai ticălos dușman al ei, fascismul german... Dușmanul e crunt și neînduplecat...”

Tovarășul Stalin vorbea despre scopurile dușmanului, despre faptul că fascismul german urmărește să cotopească pă-mântul nostru, să acapareze roadele muncii noastre, să restabilească puterea moșierilor, să robească și să germanizeze popoarele libere ale Uniunii Sovietice.

— ... „Se pune deci chestiunea de viață și de moartea Statului Sovietic, — spunea tovarășul Stalin — de viața și do moartea popoarelor U.R.S.S., e vorba deci de libertatea sau do robirea popoarelor Uniunii Sovietice. Trebuie ca oamenii sovietici să înțeleagă aceasta... Mai trebuie să reorganizăm neîntârziat întreaga noastră muncă pe bază de război, subordonând totul intereselor frontului... Armata Roșie, Fota Roșie și toți cetățenii Uniunii Sovietice trebuie să apere fiecare palmă de pă< mânt sovietic și să se bată până la ultima picătură de sânge pentru orașele și sate'e noastre...”

Tovarășul Sta'in vorbea despre faptul că în regiunile ocupate de duriTian trebuiesc organizate detașamente de partizani, că pământul sovietic trebuie să ardă și să explodeze sub pașii dușmanului.

Glasul lui liniștit și domol pătrundea până în fundul inimii, iar în el răsuna încrederea în noi toți, în întreg poporul, în fie- ca:e om sovietic. El spunea că războiul acesta nu este. un război obișnuit între două armate. El ne-a amintit că avem datoria n* numai de a înlătura primejdia care amenința Patria r/oastră, dar și ie a veni în ajutorul tuturor popoarelor din Europa car« ^e;ncau sub jugul fascismului german.

—, Țoale forțele poporului pentru sdrobirea dușmanului I

Înainte, pentru victoria noastră!"

Aparatul de radio tăcu, dar noi am rămas fără să ne clintim. ca și mai înainte, fără să scoatem un cuvânt, de parcă ne e'-a teamă să nu împrăștiem cumva simțământul înalt care no slă:>ânea în c'ipa acera.

Mai 'nainte cu câteva clipe ne vorbise omul în care eram înenlîși să avem încredere ca și în noi înșine, ca și în conștiința noastră. Omul care ne era conducător, învățător și prieten. El ne era sprijin întotdeauna și în toate. Știam că rostise în cuvântarea lui tot ce era mai important, principal, și că se adresase într'adevăr fiecă'uia dintre noi. Ne ajutase să înțelegem pe deplin cât de uriașă era primejdia care amenința Patria noastră și cum trebuie s'o înlăturăm, ne ajutase să simțim, altfel decât până atunci, forțele noastre — puterea întreagă a poporului strâns unit și iubitor de libertate.

— Tare aș vrea să știu dacă l-a ascultat și Șura !
spusei eu.

— Toți l-au ascultat, toată țara l-a răspuns Zoia sigură. Apoi, repetă încet și emoționată:

— „Vouă mă adesez, prietenii mei !”

PRIMELE BOMBE

Stau cu Zoia la masă. Avem în față o prelată verde din care facem ranițe pentru front și petițe pentru ostași. Chiar dacă e o muncă simplă, chiar dacă nu-i prea însemnată, e totuși ceva pentru front. Petlițele sunt pentru ostași, pentru cu car» ne apără de dușman. Ranițele sunt tot pentru ei: fiecare își va pune într'însa lucrurile lui, fiecăruia îi va fi de folos, îi va prinde bine în timpul marșurilor.

Lucrăm tăcute, fără niciun răgaz. Din când :n când, mă opresc pentru o clipă și-mi îndrept spatele. Mă cam doare spatele. Și o privesc pe Zoia. Măinile ei de'icate și arse de soare sunt îndemânatic, neobosite. Trudesc cu spor. Conștiința ci face și ea ceva pentru front, chiar dacă n'a scăpat-o dt gândurile chinuitoare de mai înainte, a ajutat-o totuși să--i găsească un echilibru sufletesc. Ba chiar are altă înfățișare acum: ochii nu mai sunt atât de întunecați, iar din când în când se furișează și câte un zâmbet pe buzele Zoiei...

Odată, stând asupra lucrului, ușa se deschise și în prag apără Șura.

Întră liniștit, foarte liniștit, de parcă s'ar fi întors dela școală, își scoase ranița din spate și abia apoi veni spre noi.

Știam că fusese pe frontul de muncă, dar și acum, în ziua sosirii, ca și în ziua plecării, nu ne spuse nimic în privința asta.

— Important este că suntem din nou împreună, zise el cu hotărîre, când începurăm amândouă cu întrebările. De povestit, pur și simplu n'am ce vă povesti. Am muncit mult, asta-i tot! Și clipind șiret din ochi, adăugă: — Am venit special ca să sărbătoresc împreună cu voi ziua mea de naștere. Sper că n'ați uitat de 27 Iulie! Oricum, împlinesc 16 ani !

Iar după ce se spală și se așază la masă, îi spuse Zoiei:

— bu știu ce-o să facem noi amândoi. O să mergem la „Boreț” ca ucenici-strungari. Vrei ?...

Zoia lăsă lucrul pe genunchi, îl privi, se apucă din nou de lucru și-i spuse :

— Vreau. Asta o să fie o muncă adevărată.

Șura s'a întors în ziua ide 22 Iulie, iar seara, avioanele dușmane au reușit să se strecoare pentru prima dată deasupra Moscovei. Pentru prima dată cădeau bombe nemțești asupra Capitalei noastre. Șura a avut toată vremea o purtare stăpînită; era liniștit, plin de încredere, porunceă și stăruia ca femeile și copiii să coboare în adăpost. „Numai pe maică-mea și pe soră-mea nu le pot convinge să intre în adăpost”, se plîngea în treacăt. A stat pe stradă tot timpul bombardamentului, iar Zoia nu s'a deslipit de lângă el nicio clipă. De somn nu putea fi vorba în noaptea aceea. Spre dimineață, în curtea noastră se auzi că deasupra școlii a căzut o bombă.

— Deasupra școlii noastre ? 201 ? strigară într'un glas Șura și Zoia.

N'apucaî să scot o vorbă că amândoi se și repeziră spre școală. Abia mă puteam ține după ei; totuși, ca să rămân acasă nu puteam... Mergeam repede, tăcuți și abia atunci când zărirăm de departe clădirea școlii, răsufărăm ușurați. Școala era întreagă și nevătămată.

Nevătămată ? Nu, ni se păruse numai ! Apropiindu-ne am putut vedea: bomba căzuse în fața clădirii și pesemne că suflul spărsese toate geamurile; lîn jur, oriunde îți aruncaî

ochii, cioburi, cioburi, mii și mii de cioburi. Clipeau rece, peste tot, și trosneau întruna sub picioare. Școala se înălța oarbă. Clădirea ei, atât de impunătoare și de liniștită, avea acum o înfățișare tristă și nu știu cum, neputincioasă. Era așisderea unui om voinic și puternic care se trezește deodată orb. O clipă ne oprirăm fără voie cu toții, apoi urcarăm încetisor treptele dela intrare. Și iată, eu străbăteam acum aceleași coridoare de-a-lungul cărora pășisem cu o lună (în urmă, în seara când fusese balul absolvenților... Atunci, aici cânta muzica, răsunau râsete, totul era p'în de tinerețe și de veselie. Acum, ușile zăceau scoase din țâțâni, iar sub picioare cioburi, moloz... Întâlnirăm câțiva elevi din clasele superioare; Șura plecă undeva în fugă împreună cu ei, paremi-se că în pivniță. Eu pășeam mașinal în urma Zoiei, iar după o clipă ne trezirăm în pragul bibliotecii. De-a-lungul pereților atârnav rafturi goale: același suf'u măturase cărțile, ca o labă uriașă și rea, împrăștiindu-le la întâmplare prin încăpere — pe podea, pe mese... Peste tot — cărți. În acea cumplită neorânduială recunoșteam ba coperta de un galben deschis a ediției academice a lui Pușchin, ba copertele albastre ale operelor lui Cehov. La un moment dat eram gata să calc pe o carte mototolită, al V-lea volum al lui Turgheniev; mă aplecai să o ridic și zării lângă ea, sub un strat gros de moloz, un volum de Schiller. Iar de pe pagina unui tom deschis mă privea chipul mirat al lui Don Quijote.

În acest haos, o femeie vârstnică ședea pe podea și plângea.

— Maria Grigorievna, ridică-te, nu mai plânge! murmură Zoia, abia mișcând buzele-i livide și aplecându-se s'o ajute.

Mi-am dat seama îndată că femeia aceea trebuie să fie responsabilă bibliotecii școlii, Maria Grigorievna. Zoia îmi vorbise de multe ori despre ea, de fiecare dată când venea acasă cu o carte nouă și interesantă. Maria Grigorievna iubea și cunoștea cartea, își dăruise cărților toată viața ei, iar acum ședea pe **podea** printre volumele împrăștiate, rupte și

mototolite, cărți pe care era deprinsă să le ia în mână cu nespusă grijă și nemărginită dragoste.

— Hai să le strângem, hai să le așezăm! repeta stăruitoare Zoia, ajutând-o pe Maria Grigorievna să se ridice. M'am aplecat din nou spre podea și am început să adun cărțile.

— Uită-te, mamă! auzii deodată, glasul Zoiei. Am ridicat capul mirată. Maria Grigorievna, cu ochii plânși, pășind cu băgare de seamă printre cărți, veni și ea lângă noi: glasul Zoiei răsunase nespus de ciudat și parcă triumfător. Zoia îmi întinse un volum deschis, cuprinzând versuri de Pușchin.

— Uitați-vă ! repetă ea cu aceeași bucurie ciudată și glas tot atât de triumfător. Șterse cu o mișcare iute praful așternut pe slovele paginii și citi:

*„Tu, luminează, soare ceresc! Cum candela noastră descrește
Când zorile ziua trezesc Falsa înțelepciune pălește. ,
Căci adevărul arde — flacăra pară Fii veșnică lumină, bezna
piară !”*

„CU CE-AI AJUTAT FRONTUL ?”

La 'zt lulK, zi în care împlini 16 ani, Șura spuse solemn.

— Ei, uite, acum ești mama a doi strungari !

...Se sculau dis-de-dimineată, se întorceau dela muncă târziu, dar nu se plâneau niciodată de oboseală. Iar când veneau dimineața, dela schimb de noapte, nu se culcau numaidecât: întorcându-mă acasă, deși îi găseam dormind, odaia era dereticată.

...Incursiunile aeriene ale dușmanului asupra Moscovei con-

tinuau. Seri de-a-rândul auzeam glasul liniștit al crainicului:

— „Tovarăși, alarmă aeriană 1”

Cuvintele lui erau însoțite de răcnetul asurzitor al sirenelor și șuieratul mănios al locomotivelor.

Zoia și Șura n'au coborât niciodată în adăpost. Cățiva băieți de seama lor — Gleb Ermoșchin, Vania Scorodumov și Vanlu- șca Serov, veneau și acum la ei, toți trei parcă anume

aleși: puternici, bine făcuți — și plăceau cu toții în patulă; patru'au prin jurul casei sau se suiau în pod și făceau de pază acolo. Și tineri și bătrâni, cu toții trăiam simțământul acela nou, îngrozitor, care pătrunsesse în viața noastră și nu puteam gândi la nimic altceva.

...În toamnă, elevii claselor superioare și Zoia împreună cu ei, pleacă pe frontul de muncă: la un sovhoz trebuiau strânși în grabă cartofii, ca să nu degere.

În câteva rânduri se lasă gerul, încep să ningă, iar eu eram îngrijorată de sănătatea Zoiei. Ea însă plecase bucuroasă la muncă, luându-și în grabă numai un singur schimb de rufe, câteva caiete noi și câteva cărți.

După câteva zile primii o scrisoare și apoi însă una: „Ajutăm la strânsul recoltei. Norma zilnică e de 100 kilograme. La 2 Octombrie, am strâns 80. E puțin. Mă voi strădui din toate puterile să strâng 100 de kilograme și eu 1

Cum te simți ? Mă gândesc tot timpul la tine și sunt îngrijorată. Mi-e dor de tine, dar ne vom întoarce curând, de îndată ce vom strânge cartofii.

Mămico, iartă-mă, munca pe care o fac e foarte murdară și nu-i prea ușoară — și mi-am rupt galoșii. Dar te rog să nu fii îngrijorată, căci am să mă întorc întreagă și nevătămată.

Îmi aduc aminte tot timpul de tine și mă gândesc de fiecare dată că-ți semăn prea puțin și că nu am tăria ta de caracter. Te sărut. Zoia."

M'am gândit mult la scrisoarea Zoiei, la ultimele ei rânduri. Oare ce s'ascumdea în spatele acestor rânduri ? Ce-i venise să se dojenească pentru că-i lipsea tăria de caracter ? Trebuia să fie ceva 'a mijloc.

Seara, după ce citi scrisoarea, Șura spuse sigur de el:

— Totul e limpede, s'a ciorovăit cu ceilalți ! Mai ții minte, ea zicea întruna că n'are tărie de caracter și că n'are răbdare față de cei din jur. Doar singură spunea: „Trebuie să știi să te apropii de un om, să nu te superi îndată și mie lucrul acesta nu-mi reușește întotdeauna".

Într'una "din scrisori Zoia-mi spunea: „Sunt prietenă
cu Nina despre care ți-am vorbit". „Va să zică, Vera
Sergheevna avea dreptate", gândii în sinea mea.
Într'o seară târzie de Octombrie, m'am întors acasă
mal devreme ca de obicei. Am deschis ușa și inima-mi svăcni
să-mi spargă pieptul.
La masă ședeau Zoia și Șura.
În sfârșit, copiii erau lângă mine, eram din nou
împreună !
Zoia sări înaintea mea și mă îmbrățișa.
— Suntem iar împreună ! murmură Șura,
ghicindu-mi parcă gândurile.
Stăteam tustrei în jurul mesei, beam ceai, iar Zoia ne
povestea despre sovhoz. Fără să aștepte s'o întreb ceva
privitor la rândurile acelea ciudate din scrisoarea ei, Zoia ne
istorisi următoarele:

Munca era grea. Ploaie,
noroi... Galoșii ieșeau din
picioare și mă rodeau.
Când mă uit — trei băieți
mi-o luaseră mult înainte:
eu zăboveam o mu'time
de vreme în același loc,
pe când ei se mișcau cu
repeziune

Atunci m'am hotărît să cercetez care-i pricina. M'am despărțit de ei și am început să-mi văd de treabă singură, pe parcela mea. S'au supărat și mi-au spus: „individualistă”, iar eu le-am răspuns: „Oi fi eu individualistă, dar voi nu munciți cinstit...” înțelegi ce era: băieții mergeau repede, fiindcă sco-teau numai cartofii dela suprafață, chipurile ca să aibă spor, dar lăsau o mulțime de cartofi în pământ. Si dacă stai să te gândești, vezi că aceia care-s îngropați mai adânc sunt cartofii cei mai mari și cei mai buni ! Ei, și eu scormoneam pământul ca să scof toți cartofii ! De asta le-am spus că nu muncesc cinstit. „De ce nu ne-ai spus-o dela început, de ce te-ai despărțit de noi ?” au sărit băieții. „Am vrut să mă verific pe mine însămi”, le-am răspuns eu. „Trebuia să ai încredere în noi și să ne fi spus toate astea dela început...” Iar Nina m'a muștrat și ea: „N'ai procedat just”. În genere au fost foarte multe discuții și foarte multă gălăgie ! Zoia clătină stîngerită din cap și încheie cu glas mal scălut: „Știi, abia atunci am înțeles, mămico: deși avusesem ■ăreptate, totuși fusesem lipsită de tact. Trebuia să fi vorbit din capul locului cu băieții și să le fi spus totul. Poate c'atunci n'ar mai li fost nevoie să mă despart de ei 1”

Șura mă privea țintă și în privirea lui citii: „Nu ți-am spus eu ?!”

Cu fiecare zi, Moscova devenea tot mai posomorită, tot mai încordată. Casele erau pitite, camuflate. Pe străzi treceau coloane nesfârșite de ostași. Chipurile lor te uimeau 1 Buzele strânse, privirea dreaptă și hotărîtă pe sub sprâncenele încruntate... voință, dărzenie, mânie, — iată ce citeai pe chipurile, în ochii lor.

Mașini sanitare, tancuri uruind și scrâșnind pe caldarâm, se perindau fără încetare.

Seara, întinericul era des, neturburat. Nici clipiri de lumină dela vreo fereastră, nici razele fe'inarelor, nici mănunchiul de o clipă al farurilor de automobil. Trebuia să mergi aproape pipăind drumul, cu băgare de seamă și repede totodată, iar pe lângă tine treceau oameni cărora nu le puteai

vedea fețele, cu pași tot atât de repezi și cu tot atâta băgare de seamă. Apoi alarmele, ceasurile de gardă la intrarea clădirii, cerul spintecat de explozii, brăzdat de reflectoare, luminat de răsfrângerile purpurii ale incendiilor depărtate.

Vremuri grele. Dușmanul se apropia de Moscova.

...Odată, Zoia și cu mine treceam pe stradă și ne oprirăm locului: de pe o placardă uriașă, fixată de peretele unei case, ne privea chipul sever și încruntat al unui soldat. Ochii lui fițși, întrebători, ne priveau ca și vii, iar cuvintele așternute cu slove mari sub chipul lui ne răsunau în urechi de parcă ar fi fost rostite cu glas taie, răsunător, neinduplecat: „Cu ce-ai ajutat frontul ?”

Zoia întoarse capul.

— Nu pot să trec liniștită pe lângă o asemenea placardă ! murmură ea cu durere.

— Doar ești încă un copil ! Apoi, ai fost pe frontul de muncă, iar asta-i tot pentru Patrie, tot pentru armată.

— E puțin ! răspunse Zoia cu încăpățănare.

După câțeva clipe, spuse deodată, cu un alt glas, plin de voioșie și de hotărîre:

— Sunt fericită ! Tot ce-mi pun în gând iese așa cum vreau
iu!

„Ce ți-ai pus în gând ?” am vrut s'o întreb, dar nu m'am putut hotărî. Simțeam doar că inima mi se strânge tot mai mult.

RĂMAS BUN

— Mămico — spuse Zoia — m'am hotărît să urmez cursurile de infirmiere.

— Și uzina ?

— Mă vor lăsa. Doar asta-i tot pentru front.

În două zile făcuse rost de toate actele necesare. Acum era voioasă, veselă, ca întotdeauna când lua o hotărîre.

Până atunci lucrasem amândouă mănuși, ranițe și bonete. În timpul Incursiunilor aeriene, Zoia făcea de pază, ca și mai înainte, fie pe acoperiș fie în podul casei; îl invidia însă

pe Șura, fiindcă el isbutise să stingă mai multe bombe incendiare la Haina unde lucra.

În ajunul zilei când trebuia să înceapă cursurile, Zoia plecă de acasă de dimineață și se întoarse abia seara târziu. La prânz am stat la masă numai cu Șura. Atunci lucra în schimbul ie noapte; pe când se pregătea de plecare, îmi povestea ceva, dar eu abia îl auzeam. O neliniște înspăimântătoare mă stăpânea cu putere, fără să-mi lase o clipă de răgaz.

— Mama, tu nici nu m'ascuți 1 spuse Șura muștrător.

Iartă-mă, Șura. Sunt îngrijorată din pricina Zoiei, nu știu pe unde o fi umblând.

Șura plecă. Cercetai camuflajul dela ferestre, apoi mă așezai din nou la masă. Nu mă simțeam în stare să mă apuc de nimic și am început din nou s'o aștept.

Zoia veni foarte emoționată. Obrajii îi ardeau. Se apropie de mine, mă îmbrățișă și-mi spuse privindu-mă drept în ochi:

— Mamă, îți desvălui un mare secret: plec pe front în spatele dușmanului 1. Să nu spui nimănui, nici chiar lui Șura. Să-i spui că am plecat la țară, la bunicul.

De teamă să nu isbucnesc în plâns, am tăcut. Însă trebuia să-i răspund. Zoia mă privea ținând cu ochii strălucitori de bucurie și așteptare.

— Dar ai să poți face față unei asemenea misiuni ? murmurai eu într'un târziu. Doar nu ești băiat !

Zoia păși spre etajeră și rămase acolo, privindu-mă ținând și eu luare aminte ca și mai înainte.

— De ce tocmai tu ? continuai ne mai putând să mă stăpânesc. Dacă te-ar fi chemat, atunci ar fi altceva...

Zoia se apropie și-mi luă mâinile într'ale ei:

— Ascultă-mă, mamă, sunt sigură că dac'ai fi fost sănătoasă, ai fi făcut și tu la fel ! Nu pot rămâne aici. Nu pot! Apoi adăugă încet: Tu singură îmi spuneai că un om trebuie să fie în viață cinstit și curajos. Ce trebuie să fac când dușmanul

e atât de aproape ? De-ar veni dușmanul aici, n'aș mai putea trăi... Tu mă cunoști, nu pot fi altfel!

Voiam să spun ceva, dar ea începu din nou să vorbească, de astădată cu glas obișnuit și preocupat:

— Plec peste două zile. Fă-mi rost, te rog, de un sac și o ranifă, la fel cu acelea pe care le-am cusut noi. De rest, mă îngrijesc singură. A, și încă ceva: un schimb de rufe, un prosop, săpun, perie, creion și hârtie. Asta-i tot.

Apoi, ea se culcă. Am rămas lângă masă, simțind că nu pot nici să dorm, nici să citesc. Hotărîrea ei era nestrămutată — o vedeam limpede. Ce trebuia să fac? Era încă un copil...

N'am simțit niciodată nevoia să-mi caut cuvintele când vorbeam cu copiii mei; ne înțelegeam îndată unul pe ce'ălalt. Acum însă, mi se părea că mă aflu în fața unui zid și că n'am să pot trece niciodată dincolo de el. O, de-ar fi trăit Anatolii Petrovici I...

Dar n'avea rost să-mi caut cuvintele. Orice aș fi spus era în zadar. Și nimeni, nici eu, nici tatăl ei, dacă ar fi trăit, n'ar fi putut s'o oprească...

În ziua aceea, Șura lucra pentru prima dată, după o săptămână întreagă, în schimbul de dimineață. Veni obosit și mâhnit, și parcă nici mâncare nu-i trebuia.

— Zoia e ferm hotărîtă să plece la Osinovăie Gaii *t*

— Da, am răspuns eu scurt.

— Nu-i rău, ba chiar e bine că pleacă — făcu Șura gânditor. Pe vremea asta, fetele n'au ce căuta în Moscova...

Glasul lui șovăia parcă.

— Poate c'ai pleca și tu? adăugă după o scurtă tăcere. Al să ai mai multă liniște acolo.

Am dat din cap că nu, fără să răspund. Șura oftă. Se ridică de la masă și deodată spuse :

— Știi, am să mă culc. Parcă am obosit azi.

Am pus în dreptul lămpii o foaie de ziar. Șura rămase o vreme liniștit, cu ochii deschiși și mi se pare că gândea «cu încordare. Pe urmă, se întoarse cu fața la perete și curând adormi.

Zoia se întoarse acasă târziu.

Am știut că tu nu dormi, spuse ea încet. Apoi adăugă și mai încet: Plec mâine, — și, voind parcă să micșoreze puterea loviturii, îmi mângâie mâna.

Tot atunci, fără să amâne, controlă încă odată lucrurile pe care trebuia să le ia și le așeză cu grijă în raniță. Eu o ajutam în tăcere. Aceste pregătiri sunt atât de obișnuite... cauți să așezi fiecare lucru, așa ca să ocupe cât mai puțin loc și, preocupat, vâri într'un colțișor rămas liber, o bucată de săpun sau o pereche de ciorapi de lână, de rezervă... Și doar erau ultimele clipe, clipe numărate, pe care le petreceam împreună. Oare, ne despărțim pentru mult timp ? Ce primejdii, ce greutăți, pe care abia le poate înfrunta un bărbat sau un soldat, o așteaptă pe Zoia mea ?... Nu puteam s'o întreb, — știam că n'am dreptul să plâng; simțeam doar un nod amar în gât.

— Așa, spuse Zoia. Mi se pare că am pus tot.

Apoi trase sertarul ei, luă jurnalul și voi să-l pună în raniță.

— Nu tace să-l iei cu tine, spusei eu cu o mare efortare.

— Da, ai dreptate.

Și înainte s'o pot opri, pași spre sobă și svârli caietul în foc. Pe urmă se așeză pe un scăunel și mă rugă încetișor, cu glas copilăresc:

— Stai puțin cu mine.

Mă așezai lângă ea și, ca în anii de odinioară când erau încă mici, ne așezam privirile asupra invă'vorării vioale a focului. Pe atunci spuneam câte o poveste, iar Zoia și Șura, cu obraji îmbujorați de dogoarea flăcărilor, erau numai urechi. Acum însă, tăceam. Simțeam că nu-s în stare să scot un cuvânt.

Zoia întoarse capul, privi spre patul unde dormea Șura, apoi îmi luă încet mâinile într'ale ei și spuse în șoaptă:

— Am să-ți povestesc totul, 'ctar bagă de seamă să nu spui nimănui, nici chiar lui Șura. Eu am înaintat o cerere la Comite, tul raional al Comsomolului cerând să fii trimisă pe

front. Știi câte cereri de astea sunt acolo ? Mii ! Când m'am dus după răspuns, mi s'a spus: Du-te la Comitetul Organizației comsomoliste din Moscova, la secretarul Comitetului.

Și m'am dub. Am deschis ușa. El m'a privit drept în față și cu multă luare aminte. Pe urmă, pe când stam de vorbă, se uita din când în când la mâini'e mele. La început tot răsuceam un nasture dar apoi am pus mâinile pe genunchi și nu le-am mai mișcat ca să nu creadă cumva că sunt emoționată...

Întâi m'a întrebat despre viața mea. De unde sunt? Cine sunt părinții mei ? Pe unde am călătorit ? Ce raioane cunosc? Ce limbi străine știu ? Eu am răspuns că știu germana. Apoi, m'a întrebat dacă am picioare sdravene, inimă și nervi sănătoși. După asta a început să-mi pună întrebări asupra topografiei. Apoi, m'a întrebat ce este azimutul, cum te orientezi după azimut și cum te orientezi după stele. Am răspuns la toate întrebările. Pe urmă mi-a pus și altele. — „Știi să mănuești arma ?” — „Știu.” — „Ai tras la țintă ?” — „Da”. — „Știi să înoți ?” — „Știu.” — „Dar să sări în apă delă înălțime, ți-e teamă?” — „Nu mi-s teamă.” — „Dar să sări cu parașuta delă înălțime nu ți-e teamă?”

„Nu.” — „Da, r voință,
ai ?” — „Am nervii tari,
am spus eu. Sunt
răbdătoare.” — „Uite,
războiul continuă și e
nevoie de oameni, mi-a
spus el. Ce-ar fi să te

trimitem pe front?" —
„Trimi- teți-mă!" — „Dar
știi că asta nu-i tot una cu
a sta într'un birou și a
vorbi... Ia stai nițel !
Spune, unde te-ascunzi în
timpul bom-
bardamentelor ?" —
„Stau pe acoperiș. Nu mi-
e frică .de alarmă. Nici de
bombardamente nu mi-e
frică. Și, în genere, nu
mi-e frici de nimic." —
„Bine, du-te în coridor și
așteaptă puțin acolo, —
sfârși el. Mai am de
vorbit cu un alt tovarăș și

pe urmă vom merge la Tușino să facem exerciții de lansare cu parașuta din avion.

"Și am ieșit pe coridor. Mă plimbam prin fața ușii și mă gândeam: Cum o să sar ? Ah, de n'aș da greș ! Curând m'a chemat iar înăuntru: „Ești gata?" — „Gata !" Și începu să mă sperie (Zoia îmi strânse cu și mai multă putere mâinile): „Ei, ce vrei f'Vor fi condiții grele... Și cine știe ce se mai poate întâmpla Apoi mi-a spus: — „Acum du-te acasă și mai gândește-te. Vino peste două zile." Și-atunci mi-am dat seama că vorbise despre lansarea cu parașuta numai ca să mă încerce.

După două zile m'am dus iar și el mi-a spus: „Am hotărît să nu te luăm." Eram gata să isbucnesc în plâns, dar deodată am început să strig: „Cum să nu mă luați ? De ce să nu mă luați ?"

El a zâmbit și mi-a spus: — „Ia-ți un scaun și stai. Ai să pleci în spatele frontului." Și atunci am înțeles că și asta fusese o încercare. Îți dai seama ? Sunt convinsă că dac'ar fi văzut că răsuflu ușurată sau cine știe ce altceva, nu m'ar fi primit pentru nimic în lume... Ei, și asta-i tot. Va să zică, primul examen l-am trecut.

Tăcu. Lemnele trosneau vesel, iar răsfrângerile dogoritoare ale flăcărilor tremurau pe chipul ei. Altă lumină nu mai era în odaie. Și am mai stat multă vreme privind jocul flăcărilor:

— Îmi pare rău că unchiul Serioja nu-i la Moscova, spuse Zoia gânditoare. El te-ar fi îmbărbătat în vremea asta grea, măcar cu sfatul.

Apoi închise soba, își făcu patul și se culcă. Cuiând m'am culcat și eu, dar n'am putut închide ochii. Mă gândeam

că mult timp Zoia n'o să mai doarmă în patul ei. O fi dormind oare ?... Mă apropiat încetător de pat și ea ->e mișcă îndată.

— De ce nu dormi ? mă întrebă și am simțit după glas că zâmbește.

— Am vrut să mă uit la ceas, ca nu cumva să întârzii mâine, i-am răspuns. Tu n'avea grijă, dorini.

209

M'am culcat din nou, dar mi-era cu neputință să dorm. Aș fi vrut să mă apropiu iarăși de patul ei. Oare, nu s'a răsgândit? Dacă ne-am evacua cu toții, așa cum ni s'a propus de atâtea ori?

14 Povestire despre Șura și Șura

Simțeam că mă sufoc, nu puteam să respir... Era ultima noapte. Ultima clipă când puteam s'o mai opresc. Pe urmă, avea să fie prea târziu... Și din nou m'am dat jos din pat. În odaie pătrunsesse lumina tulbure a zorilor; mă uitam cum doarme, îi priveam chipul liniștit, buzele încleștate dârz și mi-am dat seama pentru ultima oară: Nu, Zoia nu se va răsgândi !

...Șura plecă la uzină dis-de-dimineață.

—• La revedere, Șura ! strigă Zoia, când el era gata îmbrăcat cu paltonul și își pusese căciula.

— Imbrățișează-i pe bunicul și bunica din partea mea, spuse el, strângându-i mâna. Drum bun ! Să știi o să ne fie urît fără tine. Totuși îmi pare bine că pleci. La Osinovăie Gail o să fii mai liniștită.

Zoia zâmbi și-l îmbrățișă.

Am băut împreună ceaiul și apoi a început să se îmbrace. I-am dat mânușile cele călduroase, mânușile verzi cu o dungă neagră la margine, pe care i le împletisem eu singură, și flanela mea.

— Nu, nu vreau s'o iau. Cum ai să stai tu la iarnă fără ceva călduros, — se împotrivi Zoia.

— Ia-o ! spusei eu încet.

Zoia mă privi și nu mai scoase o vorbă.

Îleșirăm împreună. Era o dimineață posomorită și vântul ne biciuia obrajii.

— Dă-mi să-ți duc eu ranița, Zoia.

Ea se opri din mers:
— De ce faci asta ? Uită-te la mine... Tu p'ângi ?
Nu vreau să mă conduc cu lacrimi în ochi. Uită-te la mine !
O privii avea chipul plin de voieșie și de fericire. Mă stră- duii să râd și eu.
— Așa e mai bine. Să nu mai plângi...
Mă îmbrățișă cu putere, mă sărută și sări pe scara tramvaiului care tocmai pornea.

CARNEȚELUL DE ÎNSEMNĂRI

Fiecare lucru din casă păstra căldura mâinilor Zoiei. Cărțile stăteau rânduie pe etajeră așa cum le lăsase. Schimbările din dulap, teancul de caiete de pe masă, toate erau așezate de mâinile ei. Și ferestrele cu cercevelele astupate cu grijă pentru iama, și ramurile cu frunze uscate de toamnă din paharul înalt — totul îi păstra prezența, totul amintea de ea.

După vreo 10 zile primii o carte poștală pe care erau așternute numai câteva rânduri:
„Dragă mamă ! Sunt bine, sănătoasă, mă simt bine.
Dar tu ? Te sărut și te îmbrățișez. A ta, Zoia.”

Șura o ținu multă vreme în mână. Citea și recitea numărul oficiului poștal militar, de parcă voia să-l învețe pe dinafară.
— Mamă !
Doar atâta a spus Șura și această exclamație cuprindea toi ce simțea în clipa aceea: uimire, muștrare, obida amară pe care o resimțea pentru tăcerea noastră.

Ambițios, îndârjit, nu voi să mă întrebe nimic. Faptul că Zoia nu-i împărtășise și nu-i spusese nicun cuvânt despre planurile ei, îl uimea, îl supăra peste măsură.

— Adu-ți aminte... când ai plecat în Iulie, nici tu nu i-ai spus nimic. N'aveai voie, știu... Poate că nici ea n'a avut voie...

Șura îmi răspunse cu cuvinte pe care nu le auzisem niciodată din gura lui (și nici nu mă gândisem c'ar putea vorbi astlel) •

— Eu și cu Zoia eram unul singur. Și, după o scurtă tăcere, adăugă răspicat: Așa că trebuia să plecăm împreună.

Mai mult n'am vorbit despre lucrul acesta.

...„Nu-mi găsesc locul”, — iată când am înțeles cu adevărat aceste cuvinte ! Stăteam în fiecare zi până noaptea târziu, coseam efecte militare și tot timpul mă gândeam: „Unde ești acum ? Ce faci ? Te gândești la noi ?...”

Intro zi mă folosii de o clipă de răgaz și mă apuca să fac rânduială în sertarul mesei. Voiam să găsesc loc și pentru caietele Zoiei, ca nu cumva să se prăfuiască.

Din prima clipă mi-au căzut în mână foi dispartate așternute cu scrisul mărunț al Zoiei. Le-am citit: erau pasaje din lucrarea ei „Iliia Muromet”, ciorna pesemne. Lucrarea începea astfel:

„Nesfârșită e întinderea pământului rus. Trei viteji păzesc liniștea lui. În mijloc, pe calul lui puternic, stă Iliia Muromet. Buzduganul greu pe care-l ține n mână e gata să cadă asupra dușmanului. De o parte și ide alta stau credincioșii lui tovarăși: Alioșa Popovici, cel cu ochi șireți și chipeșul Dobrănea”.

Îmi amintii cum a citit Zoia epopeea lui Iliia Muromet, cum **b** adus odată o reproducere de pe faimosul tablou al lui Vasnețov, cât de mult și cu câtă atenție l-a privit. Cu descrierea acestui tablou începuse lucrarea...

Pe o altă foaie scria:

„Poporul se poartă cu Iliia Muromet cu duioșie, e îndurerat când e rănit într'o luptă, îl desmiardă spunându-i Ilenca sau Iliu-șenca. Așa de pildă zice: „Ilenca și-a sucit piciorul”. Când îl învinge vreun îngâmfat răutăcios, însuși pământul îi dă putere. „Stând lungit la pământ, Iliia prinse puteri de trei ori cât avea mai înainte”.

Pe fața cealaltă a foi scria :

„Și iată că după o sută de ani, năzuințele și așteptările poporului s'au împlinit. Pământul nostru își are azi vitejii lui apărători din popor — Armata Roșie. Nu degeaba spune cântecul : „Suntem născuți basmul să-l prefacem în faptă”.

Noi prefacem în fapte un basm minunat, iar poporul își cântă eroii cu tot atâta dragoste cum cânta odinioară despre Iliia Muromel'".

Am pus foile cu băgare de seamă într'un caiet al Zoiei; în- tr'însul am găsit lucrarea ei despre Iliia Muromel'; era transcrisă pe curat, corectată, iar la sfârșit sta scris limpede de mâna Verei Sergheevna : „Foarte bine”.

Pe urmă am început să pun în sertar caietele care alcătuiau teancul de mai înainte, dar am simțit în colțul din fund ceva «are mă împiedica să le așez cum trebuie. Am întins mâna și am scos de acolo un carnețel de însemnări.

L-am deschis. Pe primele file erau trecute nume de scriitori și titluri de opere, iar în dreptul multora din ele — câte o cruciuliță: semn că erau citite. Întâlneai numele lui Jucovschi, Ca- ramzin, Pușchin, Lermontov, Tolstoi, Dickens, Byron, Molière, Shakespeare... Urmau câteva pagini scrise cu creionul, dar rândurile erau aproape șterse și nu se puteau desluși. Și deodată — pagini scrise cu cerneală, rânduri dese de slove „limpezi și mici ca niște mărgelile — scrisul Zoiei !

„În om totul trebuie să fiș frumos : și chipul, și haina, și sufletul, și gânduri'e" (Cehov).

„A fi comunist, însemnează a persevera, a gândi, a voi, 2 îndrăzni" (Maiacovschi).

Pe pagina următoare erau rânduri așternute în grabă cu creionul :

„Othello" — lupta omului pentru idealurile înalte ale adevărului, pentru puritate sufletească și sinceritate. Tema din „Othello" e victoria prezentului, victoria unui mare și adevărat sentiment omenesc !"

Și încă : „Moartea eroului în operele lui Shakespeare e întotdeauna însoțită de triumful unui țel măreț”.

Răsfoiam carnețelul aproape rupt și mi se părea că aud glasul Zoiei, că văd ochii ei cercetători și serioși, zâmbetul sfios.

Iată un fragment din „Ana Carenina", despre Serioja : „Avea numai nouă ani, era copil, dar își cunoștea sufletul, îi

era scump, îl păstra ca pe lumina ochilor și fără cheia dragostei nu lăsa pe nimeni să-i pătrundă într'însul".

. Citeam și mi se părea că toate acestea sunt spuse chiar despre Zoia ; citeam și mi se părea că mă privește tot timpul, de după fiecare rând.

„Maiacovschi e un temperament tumultuos, deschis, drept. Maiacovschi a creat o viață nouă în poezie. Este un poet-cetățean, un poet-orator".

„Când munca e o plăcere — viața e plăcută ! Când munca e o datorie — viața e o sclavie! (Satin).

„...Ce înseamnă adevărul ? Omul, iată ce-i adevărul".

„...Minciuna este religia sclavilor și a stăpânilor. ...Adevărul este dumnezeul omului liber!... Omul ! Cât de minunat! Cât de mândru sună cuvântul om !... Omul trebuie respectat! Nu trebuie să ai milă de el... să nu-l înjosești cu mila ta... trebuie să-l respecti !... Am urât întotdeauna oamenii care au prea multă grijă să fie sătui. Nu mângăierea-i totul. Omul e mai presus ! Omul e mai presus decât dorința de a fi sătul!" (Gorchi „Azilul de noapte").

Alte pagini, alte însemnări :

„Miguel de Cervantes Saavedra — iscusitul hidalgo Don Quijote de la Mancha". Don Quijote — voință, spirit-de sacrificiu, inteligență".

„Cartea este poate cea mai complicată și mai mare minune dintre toate minunile create de omenire în drumul ei spre fericire și progres" (M. Gorchi).

„Când citești pentru prima dată o carte bună, parcă simți că ți-ai găsit un mare prieten, un prieten sincer și drag. Când recitești o carte, parcă te reîntâlnești cu un vechi prieten. Când sfârșești o carte bună — parcă te despați de cel mai bun prieten al tău, pe care nu știi 'dacă ai să-l mai vezi vreodată" (Din înțelepciunea chineză).

„Numai cel care merge, străbate drumul".

„Tot ce-i mai minunat în caracterul omului, în purtarea lui, în obiceiurile lui — e modestia (Longfellow).

Acum, ca și în ziua aceea când citisem jurnalul Zoiei, mi s'a părut că țin în mâini o inimă vie, o inimă care vrea cu înflăcărare să iubească și să creadă.

Am răsfoit multă vreme carnetul Zoiei, oprindu-mă gânditoare asupra fiecărei pagini : mi se părea că e lângă mine, că suntem din nou împreună.

Iată ultimele file. E însemnată și data: Octombrie 1941.

„Secreta-rul Comitetului din Moscova e un om modest și simplu. Vorbește puțin, dar limpede. Telefonul lui: C.0-27-00, Interior I-14”.

Apoi erau transcrise câteva fragmente mari din „Faust” și, în întregime, corul care preamărește pe Euforion :

Lozinca mea acum

Lupta e, strigătul triumfal:

Fie! Pe aripi ferme, dârz. Într'acolo, acolo în inima luptei, în luptă m'arunc!

„Iubesc Rusia din toată puterea sufletului meu și nici nu mă pot închipui alt unde decât în Rusia” (Saltăcov-Scedrin).

Iar pe ultima pagină, ca o lovitură în inimă, citii cuvintele lui Hamlet:

— „Adio, adio, amintește-ți de mine !”

„TANIA”

Până acum am scris povestirea de față bucurându-mă, dar și îndurerată. Scriam și mi se părea că o legăm din nou pe micuța Zoia, că-I țin din nou în brațe pe Șura, băiețuș de numai trei anișori, și parcă-i vedeam din nou împreună, vii și plini de speranțe. Dar cu cât se împuținează ceea ce am de povestit, cu atât îmi vine mai greu, cu atât mai anevoios găsesc cuvintele...

Zilele de după plecarea Zoiei mi le amintesc limpede, până în cele mai mici amănunte.

A plecat, iar viața mea și a lui Șura s'a preschimbat în așteptare. Înainte, întotdeauna când venea acasă și nu-și găsea sora, Șura întreba: „Unde-i Zoia ?” Acum, primele lui cuvinte erau : „N'a venit vreo scrisoare ?” Mai apoi încetă să

le spună cu glas tare, dar în. ochii lui citeam aceeași și
aceeași întrebare.

Într'o zi însă, veni acasă în fugă, turburat, fericit și ma
strânse cu putere în brațe — ceeade nu făcuse niciodată până
atunci.

— Scrisoare ? ghicii eu numaidecât.
— Și ce scrisoare ! strigă Șura. Ascultă : „Dragă
mamă ! Cum o duci, cum te simți, nu cumva ești bolnavă ?
Mămico, dacă ai posibilitatea, scrie-mi măcar câteva rânduri.
Când mă întorc din misiune, o să vin să vă văd. A ta, Zoia”.

— Când a scris-o ?
— La 17 Noembrie. înseamnă că putem s'o
așteptăm !

Și începurăm din nou să așteptăm, acum însă nu atât
de ne'iniștiți, ci cu bucurie, cu nădejde. O așteptam întruna, în
fiece ceas, o așteptam zi și noapte, gata să sărim la cel mai
mic sgomot, gata să devenim fericiți în fiecă clipă.

Noembrie trecu însă, trecu și Decembrie, se apropia
sfârșitul lui Ianuarie... și nici scrisori, nici altfel de vești.

Și eu, și Șura munceam. Șura luase toate grijile casei
asupra lui și vedeam că se străduiește s'o înlocuiască în totul
pe Zoia. Dacă venea acasă înaintea mea, se grăbea să
încălzească mâncarea până mă întorceam. Noaptea îl simțeam
ridicându-sa din pat și apoi acoperindu-mă cu ce găsea mai
călduros ; aprovizionarea cu lemne devenise grea în ultimul
timp, făceam economie și ne chiverniseam cum puteam. ^

Într'o zi — pe la sfârșitul lui Ianuarie — seara târziu,
mă întorceam acasă. Deobicei, când ești prea obosit, prinzi în
mod mecanic frânturi de discuții. În seara aceea, auzai pe
stradă la fiecare pas.

— Ai citit „Pravda” de azi ?
— Ai citit articolul lui Lidov ?
Iar în tramvai, o tânără femeie cu ochi care păreau
enormi pe fața ei slabă, îi spunea tovarășului său de drum -.
— Ce articol sguduitor !... Ce fată...
Am înțeles că ziarul cuprindea ceva neobișnuit.

— Şura, îl întrebai când am ajuns acasă, ai citit „Pravda” de azi ? Se spune că e un articol foarte interesant.

— Da — răspunse reţinut Şura, fără să mă privească.

— Despre ce-i vorba ?

— Despre tânăra partizană Tania. Au spânzurat-o nemţii !

În odaie era frig — ne obișnuisem cu asta — dar în clipa aceea am simţit că în mine totul s'a răcit şi s'a făcut ghem.

„E şi ea fetiţa cuiva — mă gândii — şi pe ea o aşteaptă cei de acasă şi-i duc grija...”

Mai târziu am ascultat la radio, comunicatele asupra mersului operaţiunilor militare şi veşti de pe frontul de muncă. Deodată, crainicul spuse:

— Transmitem articolul tovarăşului Lidov : „Tania”, apărut în ziarul „Pravda”, azi 27 Ianuarie.

Glasul îndurerat şi mânios începu să povestească cum au executat-o nemţii, în primele zile ale lui Decembrie, în satul Pe- trişcevo, pe comsomolista-partizană Tania.

— Mamă — spuse deodată Şura — pot să închid ?

Măine trebuie să mă so»l de dimineaţă.

M'am mirat: Şura avea de obicei somn adânc şi'nimic nu-l împiedica să doarmă, iar radlo-ul nu-l stânjenea niciodată ; doream foarte mult să ascult articolul până la sfârşit, totuşi am închis aparatul:

— „Ei, bine, dormi...”

A doua zi m'am dus la Comitetul raional al Comsomolului, nădăjduind să aflu acolo ceva despre Zoia.

— Are o misiune secretă, puteţi să nu primiţi scrisori încă multă vreme, — îmi spuse secretarul Comitetului raional.

Mai trecură câteva zile nesfârşite şi istovitoare şi, la 7 Februarie — data aceasta mi s'a întipărit pentru totdeauna în minte — venind acasă, am găsit pe masă câteva rânduri:

„Dragă mămico, ești rugată să treci pe la Comitetul raional al Comso- molului”.

„În sfârșit! mă gândii eu. Au sosit vești dela Zoia, cu si- guranță. Poate chiar o scrisoare...”

Mă zoream spre Comitetul raional de parcă aveam aripi. Era o seară întunecoasă, vântul sufla cu putere, tramvaiele nu mergeau ; eu însă aproape alergam, mă împiedicam, alunecam, cădeam, începeam iar să alerg; niciun gând amar nu-mi trecea prin minte, nu mă așteptam la nicio veste rea. Voiam doar să aflu când am s'o revăd pe Zoia și dacă se va întoarce curând.

— Întoarceți-vă acasă, niște tovarăși d'ela Comitetul din Moscova au plecat spre dumneavoastră, — mi s'a. spus la Comitetul raional.

Alegam spre casă, nu mergeam: „Să aflu mai repede; cât mai repede, când o să vină Zoia !”

Am deschis larg ușa și m'am oprit în prag. De lângă masă se ridicară doi tovarăși care veniră spre mine. Unul dintre ei era directorul secției învățământului Public din Timiriazev ; pe celălalt, un tânăr cu fața serioasă și puțin încordată, nu-l cunoșteam. Răsuflarea amândorura aburea. În odaie era frig și niciunu! nu-și scosese paltonul.

Șura sta lângă fereastră. Îi privii drept în față, ochii ni se întâlniră și deodată am înțeles totul... Se aruncă spre mine răs- turnând ceva în drum, dar eu nu puteam să mă mișc, picioarele parcă mi se ,lipiseră de podea.

— Liubov Timofeevna, ați citit în „Pravda” despre Tania ? auzii eu. Este Zoia dumneavoastră... Zilele acestea vom merge la Petrișcevo.

Mă lăsai pe scaunul pe care unul dintre ei îl apropie de mine. N'aveam nici lacrimi, nici suflare. Nu doream decât să rămân cât mai repede singură; în urechi, în creier îmi răsunau aceleași și aceleași cuvinte : „A pierit... a pierit...”

Șura mă culcă în pat și rămase lângă mine toată noaptea. Nu plângea. Privea în gol cu ochi uscați și-mi strângea mâna cu putere în mâinile lui.

— Şura... acum ce ne facem ? murmurai în cele din urmă.

La aceste cuvinte, Şura, care era întotdeauna stăpân pe sine, se trânti pe pat şi isbucni în hohote amarnice.

— Eu ştiam de mult... ştiam totul... repeta el cu glas sugrumat. În „Pravda”, atunci, era şi fotografia... cu laţul la gât... Numele era altul, dar mi-am dat seama că era ea... ştiam că era ea... N'am vrut să-ţi spun, mă gândeam că m'am înşelat poate. Căutam să mă conving că m'am înşelat. Nu voiam să cred. Dar ştiam... ştiam... ştiam...

— Arată-mi-o !

— Nu ! se'mpotrivi el printre lacrimi.

— Şura, mai am de îndurat multe. Doar am s'o văd. Tre- bue s'o văd. Te rog...

Şura scoase din buzunarul dinăuntru al hainei carnetul Iul de însemnări ; pe o foaie albă era lipită fotografia pătrată, tăiată din ziar... Şi am văzut chipul ei drag, chinuit, îngheţat...

Nu ştiu, n'auzeam ce-mi spunea Şura, dar la un moment dat desluşii cuvintele :

— Ştii de ce şi-a. zis Tania ? Ți-aduci aminte de Tatiana Solorraaha ?

Mi-am amintit şi atunci am înţeles totul. Da, fără îndoială, când şi-a luat numele de Tania, Zoia se gândise la fata din satul acela depărtat, care murise eroic în urmă cu atâţia ani...

LA PETRIŞCEVO

După câteva zile, la 13 Februarie, am plecat la Petrişcevo. Nu-mi amintesc prea bine cum am făcut drumul. Țin minte doar că şoseaua asfaltată nu ajungea până la Petrişcevo' şi ca maşina noastră a trebuit să fie trasă de boi aproape cinci kilometri. Am ajuns în sat îngheţaţi până'n măduva oaselor. M'au dus într'o casă, dar n'am isbutit să mă încălzesc: frigul era în mine. Pe urmă ne-am dus la mormântul Zoiei. Fetiţa mea era desgropată şi am văzut-o...

Zăcea cu mâinile întinse de-a-lungul trupului, cu capul dat pe spate şi laţul de frânghie în jurul gâtului. Faţa ei senină

era plină de vânăta; un obraz îi era brăzdat de urma neagră a unei lovituri. Pe piept avea sânge închegat. Tot trupul — numai lovituri de baionetă.

Am îngenunchiat lângă ea și am rămas așa privind-o...

Am dat la o parte o şuviță de păr de pe fruntea senină și iarăși m'a uimit liniștea chipului ei desfigurat de lovituri. Nu mă puteam deslipi de ea, nu-mi puteam lua ochii dela ea.

Deodată, se apropie de mine o fată într-o manta militară, îmi luă mâna, ajutându-mă încetișor dar cu stăruință să mă ridic.

— Să mergem în casă, zise ea.

— Nu.

— Vă rog. Am fost în același detașament de partizani cu Zoia și am să vă povestesc totul...

Fata mă conduse în casă, se așeză lângă mine și începu să povestească... O ascultam cu greu, ca prin ceață. Știam căte ceva din ce-mi spunea, aflasem de prin ziare. Îmi povesti cum yrupul lor de partizani comosoliști a trecut linia frontului. Două săptămâni au stat în pădurile care se întindeau pe pământ — tu' cotropit de nemți. Noaptea executau ordinele primite, iar ziua dormeau în zăpadă și se încă'zeau la câte un foc. Își luaseră hrană numai pentru cinci zile, dar au chlvernisit-o de le-a ajuna două săptămâni. Zoia împărtea cu tovarășii ei ultima bucată, fiecare înghițitură de apă...

Fata se numea Clava. Povestea și plângea.

...Apoi veni timpul să se întoarcă, dar Zoia spunea întruna că au făcut prea puțin. Ea ceru voie comandantului să se strecoare în satul Petrișcevo.

Aici a dat foc caselor ocupate de nemți și grajdului unității militare. A doua zi s'a furișat într'un alt grajd, de-a marginea satului, în care se aflau peste două sute de cai. A scos din raniță sîcila cu benzină, a stropit prin grajd, dar când era gata să dea foc a prins-o sentinela. Ea l-a îmbrăncit, a scos revolverul dar n'a apucat să tragă. Neamțul a lovit-o peste mână arun- cându-i arma și a dat alarma...

Clava tăcu. Stăpâna casei, care veni tocmai atunci să vadă de foc, zise deodată :

— Iar eu pot să vă spui ce-a fost mai departe... Dacă vreți...

Am ascultat-o și pe ea. Dar despre lucruri'e acestea nu pot să scriu. Iată : am să las să înceapă a povesti de aici Piotr LI- dov. El a scris cel dintâi despre Zoia, a venit cel dintâi la Petrișcevo când a auzit de ea și, din urme încă proaspete și din cele povestite, a aflat cum au chinuit-o și cum a murit...

CUM S AU PETRECUT LUCRURILE

„...Apoi au adus-o pe Zoia în casă și i-au arătat print'un semn, lavița. Ea s'a așezat. În fața Zoiei, pe o masă aflată în cealaltă parte a încăperii, erau câteva telefoane, o mașină de scris, un aparat de radio și niște dosare ale statu'ui major.

Începură să se adune ofițerii. Stăpânilor casei (familia Vo- ronin) li s'a poruncit să iasă afară. Bătrâna a mai zăbovit câteva clipe, dar un ofițer sbieră : „Leși !” și o îmbrânci.

Zoia a fost interogată de însuși locotenent-colonelul Rfiderer, comandantul regimentului 332 de infanterie din divizia 197.

Deși erau la bucătărie, totuși, stăpânii casei au putut auzi ce se petrece în odaie. Colonelul neamț punea întrebări, iar Zoia (pe atunci se numea Tania) răspundea fără să se încurce, răspicat și cu îndrăzneală.

— Cum te cheamă ? întrebă colonelul.

- Nu spun !

- Tu ai dat foc grajdului .■*

— Da, eu.

— Ce scop urmărești ?

— Să vă nimicim.

Tăcere.

— Când ai trecut linia frontului t

— Vineri.

— Al ajuns cam repede !

— Da' ce, să casc gura ?

Au întreat-o de cine a fost trimisă și cu cine a mai fost. Îi cereau să-și trădeze tovarășii. Prin ușă se auzeau răspunsurile ei : „Nu”, „Nu știu”, „N'am să spun”, „Nu”. Apoi

se auzi şuieratul curelelor prin aer şi cum plesneau pe piele. După câteva clipe un tânăr ofiţer veni din odaie în bucătărie, îşi ascunse faţa în palme şi stătu aşa, cu ochii închişi şi urechile astupate, până se sfârşi interogatoriul. Nici nervii fascistului n'au putut să suporte...

Patru bărbaţi puternici şi-au tras centurile şi-au început s'o lovească. Stăpânii casei au numărat 200 de lovituri, dar Zoia n'a scos nici cel mai mic ţipăt, iar apoi răspundea din nou : „Nu”, „N'am să spun !” însă glasul îi răsună mai surd ca înainte...

La schingiuirea Zoiei Cosmodemianscaia, din ordinul lo- cotenent-colonelului Rüdeler, a fost de faţă şi subofiţerul Cari Bauerlein (care mai târziu a căzut prizonier). Iată ce scrie acesta în declaraţiile lui:

„Tânăra eroină a poporului vostru a rămas neclintită. Ea n'a ştiut ce înseamnă trădarea... Era învineţită de ger, rănilor îi săngerau, dar n'a spus nimic”.

Două ceasuri au ținut-o
pe Zoia (în casa familiei
Voronin. Apoi, după
interogatoriu, au dus-o în
casa lui Vasilii Culic. D?s-
brăcată ca şi înainte,
mergea sub escortă, cu
picioarele goale prin
zăpadă

Când a intrat în casa lui Culic, Zoia avea o vânătaie mare pe frunte, iar mâinile și picioarele numai răni. Respira cu greutate, părul îi era sburlit, iar câteva șuvițe i se lipiseră pe fruntea plină de broboane de sudoare. Mâinile — legate cu o funie la spate; buzele mușcate până la sânge i se umflaseră. Pesemne, atunci când o schingiuiau ca să-i smulgă mărturisirile, și-a mușcat buzele.

Zoia s'a așezat pe laviță. Neamțul care o păzea stătea lângă ușă. O vreme a rămas liniștită, fără să facă nicio mișcare, apoi a cerut apă. Vasili Culic s'a apropiat de căldarea cu apă, dar neamțul i-a luat-o înainte : a apucat lampa de pe masă și a apropiat-o de buzele Zoiei, vrând să spună prin asta că ar trebui să i se dea să bea gaz, și nicidecum apă.

Cu'ic s'a rugat de sentinelă s'o lase să bea. Neamțul a rânjit la început, dar apoi, în silă, s'a înduplecat și Zoia a băut cu nesaț două căni mari cu apă.

Soldații nemți încartiruiți în casă au înconjurat-o pe Zoia, distrându-se pe seama ei așa cum poșteau: unii o înghionteau, alții îi apropiu chibrituri aprinse de bărbie, iar unul i-a tras pe spinare cu un fierăstrău.

După ce s'au săturat, nemții au plecat să se culce. Sentinela, ridicând arma în poziție de tragere, i-a poruncit atunci Zoiei să se ridice de pe laviță și să iasă afară. A purtat-o pe uliță, mergând în spatele ei și aproape împingând-o cu baioneta. După o vreme i-a strigat: „Zurück!“¹ și a purtat-o în direcția opusă. Zoia a mers prin zăpadă, desculță, numai în cămașă, până când bestia ide neamț, înghețat și a hotărît că e timpul să se întoarcă la cădură.

Sentinela aceasta a păzit-o pe Zoia dela 10 seara până la 2 noaptea, scoțând-o la fiecare ceas pe uliță pentru 15, 20 de minute...

În sfârșit, neamțul a fost schimbat de o altă sentinelă. Acum i s'a dat voie Zoiei să se întindă pe laviță.

1 Zurück — înapoi (N.R.).

Prascovia Culic, pândind o clipă de neatenție, intră în vorbă cu Zoia :

- A cui ești ?
- La ce-ți trebuie s'o știi ?
- De unde ești ?
- Din Moscova.
- Părinți ai ?

Zoia n'a mai răspuns. A stat ghemuită pe laviță până dimineață și, cu toate că avea picioarele degerate, care pesemne o dureau îngrozitor, n'a făcut nicio mișcare și n'a mai scos nici cel mai mic geamăt.

În zorii zilei, nemții s'au apucat să ridice spânzurătoarea, chiar în mijlocul satului.

Prascovia a intrat din nou în vorbă cu Zoia .

- Alaltăieri, tu ai fost ?"
- Eu... Nemții au ars ?
- Nu.
- Îmi pare rău. Dar ce-a ars ?
- Caii le-au ars. Se mai zice că și arme le-au ars.

La 10 dimineața, au venit în casa lui Culic ofițerii nemii. Unui dintre ei a întrebat-o iar :

- Cum te numești ?

Zoia n'a răspuns.

- Spune, unde e Stalin ?
- Stalin este la postul său 1 a răspuns Zoia.

Stăpânii casei n'au putut auzi restul interogatorului ; nemții i-au dat afară și nu i-au lăsat să intre decât atun«i când sfârșiseră cu întrebările.

Pe urmă au adus lucrurile Zoiei: o bluză, pantalonii și ciorapii. Au adus și ranița în care era o legătură cu sare și o cutie cu chibrituri. Căciula, ei de blană, flanela și cișmele dispăruseră. Subofițerii și le împărțiseră între ei; cât despre mănuși, ele în-lraseră în stăpânirea bucătarului roșcovan dela popota ofițerilor.

Au îmbrăcat-o, iar stăpânii casei au ajutat-o să-și tragă ciorapii în picioarele înnegrite. I-au atârnat pe piept sticlele cu benzină găsite asupra ei și o tăbliță cu inscripția: „Incendiator”, apoi au pornit-o spre piața în care se înălța spânzurătoarea.

Locul execuției era înconjurat de vreo zece nemți, pe cai, cu săbiile scoase și peste o sută de soldați. Erau de față și câțiva ofițeri. Oamenii din sat primiseră ordin să vină cu toții și să fie de față la execuție, dar veniseră puțini, iar unii au stat o vreme și-apoi s’au împrăștiat pe nesimțite, pe la casele lor, ca să nu vadă priveliștea îngrozitoare...

Sub lațul care atârna de grinda spânzurătorii erau așezate două lăzi una peste alta. Zoia fu ridicată pe lada de deasupra și apoi i se aruncă lațul de gât. Un ofițer îndreptă obiectivul „Ko- dak”-ului său asupra spânzurătorii, iar comandantul făcu semn soldatului, care îndeplinea rolul de călău, să mai aștepte.

Folosindu-se de această clipă, Zoia strigă colhoznicilor și colhoznicelor cu elas răsunător și împede :

— Hei, tovarăși ! Ce sunteți așa posomorîți ? Fiți curajoși, luptați, nimiciți-i pe fasciști, dați-le foc, otrăviți-i!

Un neamț care se afla lângă ea facu o mișcare — parcă s’o lovească, parcă să-i astupe gura, dar Zoia îi dădu mâna la o parte și continuă :

— Mie nu mi-e teamă să mor, tovarăși! E o fericire să mori pentru poporul tău !

Ofițerul fotografiase spânzurătoarea și dela distanță și din apropiere, și acum se pregătea s’o fotografieze dintr’o parte. Călăii nemți, îngrijorați, se uitau spre comandant, iar acesta strigă ofițerului care lua fotografiile :

— Aber doch schneller ¹

225 Zoia se întoarse atunci spre comandant și-i strigă și lui și, soldaților :

— Mă spânzurați, dar eu nu sunt singură ! Suntem două sute de milioane și pe toți n'o să ne spânzurați ! Voi fi răzbunată ! Soldați, acum, cât nu-i prea târziu, predați-vă ! Orice-ați face, victoria va fi a noastră !

Călăul smuci funia și lațul o sugrumă... Zoia îl desfăcu însă cu amândouă mâinile, se ridică în vârful picioarelor și strigă din toate puterile:

— Adio, tovarăși ! Luptați! N'aveți teamă! Stalin e cu noi ! Stalin va veni!...

Călăul isbi cu tocul cismeii lada, care scrâșni pe zăpada bătătorită și alunecoasă. Lada de deasupra se rostogoli și căzu cu sgomot la pământ. Mulțimea se dădu înapoi. Răsună și se stinse un strigăt, iar ecoul îl repetă undeva la marginea pădurii..."

POVESTIREA CLAVEI

„Dragă Liubov Timofeevna !

Mă numesc Glava. Am fost în același detașament de partizani cu Zoia, fiica dumneavoastră. Știu că atunci când v'am întâlnit la Petrișcevo vă era greu să mă ascultați. Dar mai știu că pentru dumneavoastră e important și scump să cunoașteți fiecare clipă trăită de Zoia departe de casă.

Cred că vă e mai ușor să citiți aceste lucruri, decât să le ascultați. Din pricina asta mă voi strădui să vă povestesc în scrisoarea mea tot ce știu și mai țin încă minte în legătură cu Zoia.

Pe la mijlocul lui Octombrie, așteptam împreună cu alți comsomoliști pe coridoarele Comitetului Comsomolului din Moscova, clipa când aveam să fim primită de tovarășul secretar al Comitetului. Ca și alți comsomoliști, doream să fim trimisă în spatele liniilor. În mijlocul comsomoliștilor am observat o fată cu fața smeadă și ochii cenușii. Purta un palton

¹ Aber doch schneller — mai repede (N.R.)
15 Povestire despre Zoia și Șura

cafeniu, ci< guler și tiv din blană de aceeași culoare. Nu vorbea cu nimeni și pesemne că nici nu cunoștea pe cei din jurul ei. Când ieși din cabinetul secretarului, ophii îi străluceau plini de bucurie, zâmbi celor ce așteptau în fața ușii și se îndreptă grăbită spre ieși-re. M'am uitat după ea cu invidie: era vădit că fusese recunoscută ca vrednică să fie trimisă în spatele dușmanului.

Apoi am fost primită și eu. Iar în ziua de 31 Octombrie — nu voi uita niciodată ziua asta — m'am dus la cinematograful „Colizeu”. De aici urma să plece la unitate un grup mare de com- somoliști din Moscova. Bura mărunt, era frig. La intrarea cinematografului am zărit-o din nou pe fata cu ochii cenușii. — „Vă duceți la cinematograful ?” o întrebai eu. — „Da” — mi-a răspuns ea zâmbind doar din ochi. Se apropiară și alte fete, și alți băieți. — „Mergeți la cinematograful ?” îi întrebam noi, iar ei răspundeau: — „Da !” Însă când s'a deschis casa cinematografului, nimeni nu s'a dus să-și cumpere bilet. Ne-am uitat unul la altul și-am început să râdem. Atunci m'am apropiat de fata cu ochii cenușii și-am întrebat-o: — „Cum te cheamă?” — „Zoia” — mi-a răspuns ea.

Pe urmă, Zoia și încă o fată, Catia, plecară și cumpărară dela o cofetărie niște migdale și împărțiră la toată lumea. „Ca să nu ne plictisim în cinematograful!” — spunea Zoia zâmbind. Curând am făcut cunoștință cu toții. Apoi a venit un camion, ne urcarăm cu toții și pornirăm, străbătând Moscova, spre șoseaua Mojaisc. Am cântat toată vremea :

E ordin: toți la luptă !

El spre Apus, ea într'alt loc.

Comsomoliștii voioși au plecat

În vârtejul luptei de foc /Curând am lăsat în urmă ultimele case din Moscova și am ieșit pe șoseau Mojaisc. Femei și tineri lucrau aici la construirea de fortificații. Și se pare că toți gândeau la fel: dușmanul nu va călca niciodată Moscova noastră ! Și tânăra și bătrân — toți sunt gata s'o apere!

Spre ora șase seara am sosit la unitate. Se afla lângă Cun- țev. Îndată după cină începu instrucția. Studiam arme

individuale: pistol, Mauser, parabellum, le demontam, le montam și ne controlam unul pe altul. Zoia își însuși foarte repede explicațiile. „Ei, dac'ar fi fost fratele meu aici ! El are mâini iscusite, poate să demonteze și să monteze orice mecanism, chiar fără nicio lămurire!”

În odaie eram zece fete. Abia ne cunoșteam după nume, dar când trebui să ne a'egem un responsabil, câteva glasuri rostră deodată: „Zoia”. Atunci mi-am dat seama că Zoia le e dragă și altora, nu numai mie.

A doua zi au sunat deșteptarea la 6 idiimineața. La 7 trebuia să începem instrucția. Zoia se apropie de patul meu și-mi spuse în glumă: „Scoală repede, că altfel îți fac un duș strașnic !” Iar unei alte fete, care se tot moșmonea, îi spuse: „Ce fel de soldat ești ? Când a sunat deșteptarea trebuia să sari numaidecât !” La masă ne-a zorit întruna și atunci cineva o înfruntă: „Ce tot comanzi aici ?” Mă așteptam să-l răspundă aspru, dar Zoia o privi ținută în ochi și rosti apăsător: „Voi m'ați ales. Iar dacă m'ați ales trebuie să mă ascultați”.

În zilele unțiaătoare am auzit adeseori spunându-se despre Zoia: „Nu te ceartă niciodată, dar când se uită la tine...”

Cursurile nu țineau în-clasă, nu stăteam în bănci, făceam instrucție în pădure. Învățam să mergem către o anumită țință cu ajutorul busolei, să ne orientăm în cuprinsul regiunii și făceam exerciții dp .tragere. Luam cu noi lăzi cu explozibile și învățam tehnica,minării — „aruncam în aer copacii”, cum spunea . profesorul nostru. Învățam tot timpul, fără odihnă.

În sfârșit, sosi și ziua când maiorul Sporghis ne chemă rând pe rând la el și ne întrebă din nou, pe fiecare în parte: „Nu ți-e teamă? N'ai să-U pierzi curajul ? Mai poți încă să pleci, să renunți. Să știi însă că asta e ultima posibilitate, pe urmă va fi prea târziu”. Zoia fu chemată printre cele dintâi și ieși numaidecât — semn că răspunsese îndată și cu hotărâre.

Pe urmă ni s'a dat câte o armă la fiecare și am fost împărțiți pe grupe.

În ziua de 4 Noembrie am plecat către împrejurimile Volo- colamscului, unde trebuia să trecem linia frontului și să pătrundem adânc în spatele dușmanului, cu misiunea de a mina șoseaua Volocolamsc. Plecau două grupe: a noastră și a lui Constantin P. Am pornit în direcții opuse. În grupul lui Costea erau două fete — Șura și Jenia. Luându-și rămas bun, ©le ne-au spus: „Fetelor, să îndeplinim eroic misiunea noastră, iar dacă va fi să murim, să murim tot eroic !” „Dar altfel cum ?” — le răspunse Zoia. .

Am trecut linia frontului noaptea târziu, cât se poate de liniștit, fără nicio împușcătură. Pe mine și pe Zoia ne-au trimis în recunoaștere. Am p'ecat bucuroase, dornice să începem lupta cât mai repede. Dar după câțiva pași, apărură deodată și trtecură în goană pe lângă noi, două motociclete; erau atât de aproape, încât le-am fi putut atinge cu mâna. Am înțeles atunci căi prudența nu trebuie uitată. Și ne-am hotărât îndată să nu cădem vii în mâinile dușmanului. Pe urmă am pornit-o târîș. Frunzele căzute la pământ foșneau și fiecare sunet părea foarte puternic. Zoia se târa totuși repede, aproape fără sgomot și cu multă ușu-\\ rință, ca și cum lucrul acesta nu cerea nicio efortare.

Ne-am târît așa de-a-lungul șoselei vreo trei kilometri, apoi ne-am întors să dăm de știre tovarășilor noștri că drumul e liber. Băieții se împrăștiară în grupuri de câte doi și începură să îngroape minele — pentru a îngropa o mină de șosea, e nevoie întotdeauna de doi oameni. Iar noi — eram patru fete — stăteam de pază. Băieții n'apucară bine să sfârșească ce aveau de făcut și auzirăm în depărtare un huruit de mașini; la început abia se deslușea, dar apoi lincepu să crească, devenind din ce în ce mai puternic și mai apropiat. Le-am dat de știre celorlalți tovarăși și, aplecați cu toții la pământ, am fugit în pădure. Ne-am oprit să ne tragem răsuflarea, dar în aceeași clipă se auzi o explozie; isbucni o lumină orbitoare și apoi se așternu o liniște adâncă de parcă totul din jur ar fi încremenit. Nici pădurea nu mai foșnea. Pe urmă, se auzi o a doua explozie, a treia, apoi împușcături, țipete...

Ne-am adâncit și mai mult în desiş. Când s'a luminat bine am hotărît să facem un popas. Ne-am felicitat între noi. Era 7 Noembrie.

La amiază, Zoia și cu mine ne-am strecurat și am împrăștiat pe șosea arici de sârmă care sparg cauciucurile automobilelor. Atunci am băgat de seamă un lucru de care m'am convins cu fiece zi tot mai mu-lt: cu Zoia nu ți-era teamă. Ea făcea totul cu socoteală, liniștită și plină de siguranță. Și poate că din pricina asta le plăcea tuturor celorlalți tovarăși să plece cu ea în recunoaștere.

În ziua aceea, seara, ne-am întors „acasă", la unitate. Am dat raportul despre îndeplinirea misiunii, &poi am făcut baie. Țin minte că în seara aceea am vorbit pentru prima dată cu Zoia despre noi ! Ședeam pe pat, iar Zoia își cuprinsese genunchii cu brațele. Tunsă scurt, cu obrajii îmbujorați după baie, mi se părea cu totul copil. Deodată mă întrebă:

— Ascultă, tu ce-ai fost înainte de a veni la „unitate" ?

— Profesoară.
— înseamnă că trebuie să-ți spun „dumneata" și să te strig cu numele tatălui tău ! a exclamat Zoia.

Trebuie să vă spun că Zoia se adresa tuturor fetelor cu „tu", iar băieților cu „dumneata". La rândul lor, băieții începuseră și ei să-i vorbească cu „dumneata". În clipa asta însă spusese totul cu atâta haz, încât am izbucnit fără voie în râs. Simțeau îndată că Zoia e într'adevăr o fetiță, că are abia optsprezece ani și că a venit între noi de-a-dreptul de pe băncile școlii.

— Ce ți-a venit să-mi spui „dumneata" și să mă strigi cu numele tatălui meu ? Eu sunt numai cu trei ani mai mare ca tine !

Zoia se gândi un timp și apoi mă întrebă:

— Ești comsomolistă ?

— Da.

— Atunci am să-ți spun „tu". Ai părinți ?

— Da. Am și o soră.

— Iar eu am pe mama și un frate. Tata a murit când aveam zece ani. Mama ne-a crescut singură. Când o să ne întoarcem din misiune, o să merg cu toată grupa la mama, la Moscova. Ai să vezi cum e. Toți o să-i fiți dragi. M'am deprins cu voi toți și până la sfârșitul războiului o să fim mereu împreună.

Pentru prima dată vorbeam atât de deschis.

A doua zi, am primit o nouă misiune. Efectivul grupei s'a schimbat, dar fetele au rămas aceleași: Zoia, Lida Bulghina, Yera Voloșina și eu. Eram prietene bune acum. Noul nostru comandant se numea Boris. Un om foarte stăpânit, liniștit; era poate puțin cam aspru, dar nu înjura niciodată și nu îngăduia nici celorlalți să înjure. Zoiei îi plăcea să repete adesea cuvintele lui: „Dacă înjuri, nici tu nu ești mai deștept și nici pe alții nu-i faci mai deștepti”.

Cu sticle de benzină și grănate prinse de centură, ne-am strecurat în spatele dușmanului. De astă dată a trebuit să ne facem drum p-rin luptă, dar raiciunul dintre noi n'a fost rănit. Abia în ziua următoare am pripiit adevăratul botez al focului: trăgeau asupra noastră din trei părți — foc încrucișat.

— Culcați, tovarăși! strigă Vera.

Ne-am trântit la pământ. Când focul se mai potoli, ne-am retras târându-ne vreo 800 de metri și-am văzut că trei dintre noi lipsesc.

— Dați-mi voie să mă întorc să văd dacă nu cumva sunt răniți, spuse Zoia comandantului.

— Pe cine mai iei ? întrebă Boris.

— Mă duc singură.

— Așteaptă puțin, să se mai liniștească nemții.

— Nu, atunci va fi prea târziu.

— Bine, du-te!

Zoia plecă târându-se. Am așteptat o mulțime și ea nu mai venea. Trecu o oră, două, trei... În mine se întârea o bănuială îngrozitoare. Zoia a fost ucisă. Altfel nu puteai înțelege de ce întârzie. Dar când începu să mijească fle ziuă, ea se întoarse. Era încărcată de arme, avea mâinile pline de sânge, iar fața pământie de oboseală.

Cei trei tovarăși fuseseră uciși. Zoia se apropiase târîș de fiecare, luând toate armele pe care le aveau. Dintr'un buzunar al Verei luase fotografia mamei ei și un carnețel mic cu versuri, iar dela Colia niște scrisori.

Când am ajuns în inima pădurii, am aprins cel dintîi foc — din vreascuri uscate ca să nu scoată fum. Era un foc mic — ar fi încăput tot ipe o farfurie — dar ne-a fost teamă să facem unul mai mare. La flacăra lui ne încălzeam mâinile și .încălzeam conservele. Iarna era fără zăpadă, n'aveam de undie lua apa și ne chinuia setea.

Am fost trimisă în recunoaștere, dar abia am apucat să mă pitesc într'o rariște de brazi, când se apropiară niște hitleriști care se opriră la câțiva pași de mine și începură să rădă și să vorbească. Trecu aproape un ceas. Nu-mi mai simțeam picioarele, iar buzele mi se uscaseră. Abia am așteptat ca ei să plece și m'am întors din recunoaștere fără niciun rezultat Zoia mi-a ieșit înainte. Nu m'a întrebatTTUțtic, doar m'a legat la gât cu fularul ei și m'a așezat mai aproape, de foc. Apoi, nu știu unde s'a dus și s'a întors culo cană în mână, spunând:

— Uite, ți-am păstrat niște țurțuri. S'au topit, poți să bei.

— N'am să uit asta niciodată, Zoia !
— Bea, bea ! mă îmbia ea.

Pe urmă, detașamentul nostru porni din nou la drum. Zoia și cu mine, fiindl cercetași, mergeam la vreo 100 de metri înainte, iar ceilalți veneau în urma noastră în șir indian, la un metru, un metru și jumătate unul de altul. Deodată, Zoia rămase pe loc și ridică mâna — semn că toată grupa trebuia să se oprească. În fața ei zăcea un ostaș din Armata Roșie. Ne-am apropiat cu toții. Era împușcat în picioare și tâmplă. Într'uri buzunar am găsit o declarație: „Sunt locotenentul Rodionov din batalionul de vânători de tancuri. Rog să fiu socotit comunist". Zoia împături foaia și o vâri în buzunarul dinăuntru al scurtei vătuite... Chipul i se aspri, sprâncenele i se încruntară; în c'-ipa aceea mi-am spus că nu mai e o fetiță, ci un luptător care se va răzbuna fără cruțare pe dușman.

Ne strecuram spre Petrișcevo unde se concentraseră puternice forțe ale dușmanului. Pe drum tăiam legăturile telefonice. Noaptea ne-am apropiat de Petrișcevo. În jurul satului se afla o pădure dieasă. Noi ne-am ascuns în desiş şi am aprins un adevărat foc. Comandantul trimise pe unul dintre băieţi să facă de pază, iar toţi ceilalţi făcură roatăln jurul focului. Luna se ridică rotundă şi galbenă. De câteva zile ningeă şi brazii deşi, uriaşi, stăteau în jur acoperiţi de zăpadă.

— Hei, un brad ca ăsta să fi avut noi pe Manejnaia
1 spuse Lida.

— Dar tot aşskde împodobit Impuse şi Zoia.
Pe urmă, Boris rnepu-să-Mpartă ultimele raţii de mâncare. Fiecare primi câte o jumătate de pesmet, o bucată de zahăr şi o bucată mică de peşte uscat. Băieţii înghiţiră totul dintr'odată, dar noi mâneam cu socoteală, căutând să prelungim cât mai mult această plăcere. Zoia trase cu coada ochiului spre vecinul său şi-i spuse:

— M'am săturat, nu mai pot! Mănâncă dumneata,
— şi-i întinse pesmetul şi zahărul.

La (început băiatul nu vru să primească, dar apoi luă.
Tăceam cu toţii. După o clipă, Lida Bulghina spuse:

— Cât de mult doreşti să trăieşti !
E cu neputinţă să uiţi cum au răsunat aceste cuvinte 1
În ele era, nestăvilă, credinţa că avem înainte o viaţă
minunată şi lungă.

Şi în clipa aceea, Zoia începu să recite versuri din Maia- sovschi. Până atunci n'o auzisem niciodată declamând. Era minunat: noaptea, pădurea încotoşmănată în bundă de omăt, învâl- vorarea focului şi Zoia recitând cu glas domol dar răsunător, eu patos şi foarte" expresiv:

Pe boltă

nori în streche.

Ploi

noaptea o străbat. Sub o teleagă

veche Au muncitorii pat.

*Ş'aude mândru şopot şi peste şi sub tină: „În patru ani
vedea-vom*

aici
oraș-grădină!"
 Și mie îmi place Maiacovschi, versurile acestea le
 cunoșteam bine, dar atunci mi se părea că le aud pentru
 prima oară.
Cârcei
în oase.
Umezj. ^.
Și ud
culcuș — de câine. În besnă
muncitorii mestecă udă pâine.
Șopotul
'nmoaie foamea — slăbește-a
ploii ropot: „În patru ani
vedea-vom
aici
oraș-grădină 1"
 M'am uitat în jur: stăteau toți, fără să clintească, cu
 ochii ațintiți asupra Zoiei. Chipul I se îmbujorase din nou,
 glasul fi răsună mai puternic și mai limpede:
O știu
oraș
grădină
ieși-va
din pământ. ^ ^
La noi
în Uniune astfel oameni sunt!
 — Mai recită ceva ! o rugăram cu toții într'un glas. Zoia
 începu iar se recite, fără să se mai oprească, toate versurile
 pe care le știa din Maiacovschi. Și știa multe. Mi-aduc aminte
 cu câtă simțire a declamat un iragment din poemul „În gura
 mare":
 ...Vreau
cărțile-mi o sută, de poeme, cărți de partid
să le ridic drept cel mai bun carnet de bolșevic. Așa mi
 s'a întipărit în minte noaptea aceasta: focul. Zoia și versurile
 lui Maiacovschi...

— Îți place mult, riu-i așa? o întrebă Boris.
— Foarte "mult! întări Zoia. Sunt poeți „buni și de tot felul”, clar Maiacovski mi-e cel mai drag.
După ce am făcut recunoașterea regiunii, Boris începu să împartă sarcinile. Între el și Zoia avu loc o scurtă discuție, pe care am auzit-o:

— Dumneata rămâi de pază aici, spuse Boris.
— Rog să fiu trimeasă în misiune
— În misiune merg numai băieții.
— Greutățile trebuie să fie împărțite egal. Vă rog!

Acest „vă rog” spus de Zoia sună ca o poruncă. Și comandantul îi făcu pe voie. Eu am plecat în recunoaștere, iar Zoia într-o misiune spre Petrișevo. Înainte de a pleca îmi spuse:

— Hai să schimbăm pistoalele. Al meu e mai bun. Eu le mănuesc pe amândouă la fel.

Zoia luă pistolul meu — eu aveam un pistol simplu și mi-l dădu pe-al ei, care era automat. Il am și acum la mine: poartă seria No. 12.719, uzina Tuia, producția 1935. Până la sfârșitul războiului ,nu mă voi despărți de el.

Zoia se întoarse din misiune, iluminată, căci altfel nu pot spune. DădttSe"loc urlui -grajd, unei clădiri și spera că au pierit mulți hitleriști acoio.

— Te simți altul când faci o muncă adevărată !

spuse ea.

. — Parcă până acum n'ai făcut nimic ! În recunoaștere pleci mereu, tai legături telefonice...

— Nu-i ca asta ! mă întrerupse Zoia. Ce-am făcut e prea puțin !

Cu voia comandantului, Zoia se strecură din nou în Petrișevo. Ara așteptat-o trei zile în șir. Dar nu s'a mai întors. Restul îl știți.

Zoia îmi spunea că în familie ați trăit în strânsă prietenie și că nu v'ați despărțit aproape niciodată. M'am gândit că o să vă fie dirag și puținul pe care vi-l pot povesti eu. Deși o cunoșteam pe Zoia de numai o lună, totuși ea devenise pentru «nine — ca și pentru toți ceilalți tovarăși din

detașamentul nos- tiu — unul «lin «el mal luminoși și .mai cinstiți oameni pe care-i cunoscusem până atunci.

Când ați venit la Petrișcevo, l-am văzut și pe Tiul dumneavoastră, Șura. A stat lângă dumneavoastră la mormântul Zoiei. Zoia mi-a spus odată: „Fratele meu și cu mine nu semănăm deloc. Suntem firi cu totul deosebite”. Atunci însă mă uitam la Șura și mă gândeam că, dimpotrivă, ei amândoi seamănă foarte mu't. Parcă-l văd: stă cu privirile ațintite asupra Zoiei, își mușcă buza dar nu plânge.

N'am cuvinte de mângâiere. Ele însă nici nu există. În l'imea 'aita — o știu — nu există cuvinte cu care am putea să vă mângâiem în durerea dumneavoastră. Țin să vă spun numai că amintirea Zoiei nu va muri niciodată și că ea nici nu poate să moară. Amintirea Zoiei e vie în noi și va avânta încă pe mulți în luptă, luminându-le calea prin fapta ei eroică. Iar dragostea noastră, dragostea ficelor și fiilor dumneavoastră de pe întreg pământul sovietic, va fi întotdeauna cu dumneavoastră, scumpă Liubov Timofeevna.

^x _____ „Ctava”.

* *

La câteva zile după ce m'am întors dela Petrișcevo, am auzit la radio vestea că Zoiei i-a fost conferit, post-mortem, tit'u de Erou al Uniunii Sovietice.

...Într'o dimineață — era la începutul lui Martie, am fost chemată la Kremlin să mi se înmâneze înalta distincție. O adiere caldută de primăvară îmi mângâia obrazii. Mă stăpânea gândul care devenise și pentru mine și pentru Șura o amară deprindere, gândul care ne venea în minte în fiecare clipă, la fiecare pas: „Zoia n'o să mai vadă niciodată toate acestea. Ea iubea mult primăvara. Dar acum nu mai e. Zoia n'o să mai treacă niciodată prin Piața Roșie. Niciodată !”

N'am așteptat mult.
Curând am fost introdusă
într'o sal

ă

Decretul Prezidiului Sovietu'ui Suprem al U.R.S.S. prin care se conferă Zoiei Cosniodemiansca titlul de Erou al Uniunii Sovietice

mare și înaltă. Nu m'i-am dat seama îndată unde anume mă aflu, n'am văzut numaidecât că la intrarea mea s'a ridicat de lângă masă nn om.

„Calinin... Mihail Ivanovici...”, am înțeles deodată. Da, era Mihail Ivanovici, el venea în întâmpinarea mea. Îl cunoșteam chipul din nenumărate portrete, îl zărisem adesea în tribuna mausoleului din Piața Roșie. Ochiul lui plin de bună-tate, cu genele puțin lăsate, zâmbeau întotdeauna. Acum însă erau severi și triști. Era cărunț de tot și fața lui mi se păru foarte obosită... Mi-a strâns mâna cu amândouă mâinile și, încet, uimitor de duos, mi-a urât sănătate și putere. Apoi, mi-a înmănat înă' ta distincție conferită Eoiei. ~”

— În amintirea faptei vitejești a ficei dumneavoastră ! am auzit eu.

...După o lună, trupul Zoiei a fost adus la Moscova și înmormântat în cimitirul Novodevici. Pe mormânt i s'a ridicat o statuie; în marmora neagră a monumentului său stau săpate

cuvintele lui Nicolai Ostrovschi — cuvinte pe care Zoia le însemnase cândva în jurnalul ei, ca o adevărată deviză, ca o poruncă, cuvinte pe care le justificase pe deplin în puținii ani pe care-i trăise, cât și prin moartea ei: „Lucrul cel mai de preț pentru om e viața. Viața îți este dată o singură oară și trebuie s'o trăiești așa ca, murind, să poți spune: toată viața și toate forțele mi le-am închinat celui mai minunat lucru din lume — luptei pentru eliberarea omenirii.”

Ș U R A

Pentru mine și Șura veniră zile grele. Acum nu mai așteptam. Știam că nu mai avem ce aștepta. Mai înainte viața noastră era plină de nădejdea revederii, de credința că o vom vedea și o vom îmbrățișa din nou pe Zoia noastră. Mai înainte, ori de câte ori ne apropiam de cutia de scrisori, o priveam cu speranță: ne putea aduce vești dela Zoia. Acum, treceam fără să ne mai uităm la ea; știam că n'are nimic pentru noi. Nimic ce-ar putea să ne bucure...

O scrisoare plină de amărăciune ne sosi dela Osinovăie Gaii, dela tata. Era sguduit de moartea Zoiei. „Nu înțeleg. Cum de e cu putintă ? Eu, un bătrân, trăiesc, iar ea a murit...” În rânduri'e lui se simțea atâta turburare, atâta durere de nemângâiat ! Pe toate fețele scrisorii — urme de lacrimi, unele cuvinte "nici nu le-am putut desluși.

— Mi-e milă de bătrâni... spuse încet Șura, după ce citi scrisoarea bunicului.

Șura era acum singurul meu sprijin, doar pentru el trăiam. Se străduia să stea cât mai multă vreme cu mine. El, care mai înainte se ferea ca de foc de orice „gingășii” se purta acum cu mine nespus de delicat și de duios. „Mămico”, — îmi spunea întruna, iar cuvântul acesta nu-l mai rostise de când avea cinci ani. Începuse să vadă și să observe ceea ce mai înainte îi scăpa. Luasem obiceiul să fumez și el băgase de seamă că atunci când îmi aprind o țigară, înseamnă că lacrimile sunt aproape. Când vedea că-mi caut țigările, mă privea în ochi, se apropia...

— Ce ai ? Nu trebuie. Te rog... ”

Noaptea simțea întotdeauna când nu dormeam. Venea lângă mine, se așeza pe marginea patului și îmi mângâia mâna fără să spună o vorbă. Când pleca de acasă mă simțeam părăsită și fără niciun sprijin. Șura devenise capul familiei.

După școală (cursurile reîncepuseră) venea acasă fără să întârzie nicăieri și dacă nu survenea vreo alarmă aeriană începea îndată să învețe. Dar nici atunci când citea nu uita de mine. Uneori mă striga încetșor, numai ca să-mi audă glasul:

— Mămico !

— Da, Șura...

Și se pleca din nou asupra cărții. Din când în când, spunea:

— Nu dormi" ? Ascu'tă... Uite ce frumos scrie

aici... și-mi citea rândurile care-i plăceau mai mult.

Odată, pe când citea scrisorile lui Cramscui, îmi spuse:

— Cât adevăr cuprind cuvintele astea! Ascultă:

„Calitatea cea mai de preț a artistului este inima lui". Frumos, nu-i așa ? Iată cum înțeleg eu cuvintele astea: trebuie să știi nu numai să vezi — asta-i puțin ! — ci să și înțelegi, să și simți...

— Ah, mămico! exclamă el deodată. Dacă ai ști cât am să învăț după ce-o să se sfârșească războiul !...

—Nu dormi ? mă întrebă altădată. Pot să dau drumul la •radio7~Mi se pare că e muzică". ' t

Am dat din cap încuviințând. Și deodată, sunetele valsului din Simfonia a V-a a lui Ceaikovski umplură odaia. În zilele acelea totul era o încercare pentru noi, iar valsul acesta era și el o încercare: Simfonia a V-a îi plăcea Zoiei cel mai mult. Ascultam în tăcere, ținându-ne răsuflarea, temându-ne că se va sfârși sau va fi întrerupt de vreo alarmă aeriană și nu- l vom putea asculta până la urmă...

După ce răsună finalul, Șura spuse cu o profundă convingere:

— Ai să vezi: în ziua Victoriei se va cânta negreșit finalul Simfoniei a V-a ! Tu ce crezi ?

..Zilele treceau. Dușmanul fusese aruncat din apropierea Moscovei, dar el opunea o dârză și sângeroasă

rezistență. Cotropise cea mai mare parte din Ucraina, Bielorusia, strângea Leningradul în cleștele blocadei și încerca să-și facă drum spre Stalingrad. Ardea și distrugea totul în calea lui. Tortura, scîlnîr giula, spânzura, omora. Tot ce știam despre atrocitate, despre ^ cruzime pâlea în fața celor ce ne erau date să le cunoaștem în acest război. Pagina de ziar îți frigea mâinile și inima, radio-ul aducea știri care-ți tăiau răsufllarea.

Când asculta comunicatele Biroului Sovietic de Informații, Șura scrășnea din dinți și apoi, cu sprâncenele încruntate și cu pumnii strânși, măsura odaia în lung și'n lat multă vreme. Din când în când veneau pe la Șura prieteni de-ai lui: slăbuțul Volo- dia Iurev — fiul Lidiei Nicolaevna, învățătoarea Zoiei și a lui Șura din clasa ai patra; Iura Braudo, pe care-l cunoșteam de mai înainte, Volodia Titov și încă un băiat al cărui nume mic nu-l mai țin minte, dar care avea un pronume ciudat: Nedelco. Apoi începură să vină mai des, dar de Fiecare dată când îi găseam acasă, tăceau cu toții și se grăbeau să plece.

— De ce pleacă băieții când mă'ntorc eu ?

— Nu vor să ne stingherească, — răspundea Șura

evaziv

DIN TOATE COLȚURILE ȚĂRII

fntr'o zi, când am luat ziarul din cutie, la picioarele mek căzură câteva scrisori. Le-am ridicat și am deschis-o pe cea dintâi: un plic triunghiular, de pe front, fără timbre, cu colțurile cam roase.

16 Povestire despre Zola și Șura

241

„Dragă mamă...” citii eu și plânsul mă podidi pentru prima dată.

Era scrisoarea unor oameni necunoscuți, ostași din Flota Mării Negre. Se străduiau să-mi dea curaj în durerea mea, o numeau pe Zoia sora lor și-mi făgăduiau că o vor răzbuina.

Și iată că, în fiecare dimineată, începură să-mi sosească scrisori. De unde nu veneau ! De pe toate fronturile,

din toate colțurile țării ni se întindeau nenumărate mâini calde și prietenești, nenumărate inimi erau lângă mine și Șura. Ne scriau tineri și bătrâni, mame care-și pierduseră copiii în război, copii al căror părinți fuseseră uciși de fasciști, ostași de pe câmpul de luptă, și parcă toți voiau să" ia asupra lor o parte din durerea noastră.

Și eu, și Șura, eram adânc îndurerăți și nimic nu putea să vindece rana inimilor noastre. Nu știu cu ce anume cuvinte să-mi exprim gândurile, dar dragostea și compasiunea de care era pătrunsă fiecare scrisoare ne încălzeau. Nu eram singuri în durerea noastră! Atâția oameni se străduiau să găsească un cuvânt duios pentru încercarea abătută asupra noastră, un cuvânt care să ne mângâie, să ne aline durerea, iar acest lucru ne era nespus de scump și ne ajuta foarte mult!

Curând după ce am primit prima scrisoare, auzii ciocănin- du-se sfios la ușă și o fată necunoscută intră în odaie. Înaltă,, slăbuță, oacheșă, tunsă scurt și cu ochii mari, ea mi-o aminti pe Zoia — numai că avea ochii albaștri, nu căprui. Se opri în fața mea, stingherită, frământând turburată o batistă în mâini.

— Sunt dela uzina de armament, spuse ea cu glas întretăiat, privindu-mă sfioasă pe sub gene. Eu... comsomoliștii noștri... noi toți, vă rugăm foarte mult ! Veniți la adunarea noastră comsomolistă... să luați cuvântul. Vă rugăm mult, mult de tot ! Știm, vă este foarte greu, dar "noi...

I-am răspuns că nu pot lua cuvântul, dar că voi veni la adunarea comsomolistă.

A doua zi, spre seară, am plecat spre uzină. Se afla tocmai la marginea Moscovei; multe clădiri din apropiere erau pe jumătate dărâmate.

— Bombă incendiară... Incendiu... explica scurt tovarășa mea de drum, răspunzând întrebărilor pe care mi le citea în ochi.

Când am intrat în sala unde se afla Colțul Roșu, adunarea începuse. Cel dintâi lucru pe care l-am văzut a fost chipul Zoiei: mă privea de pe perete, din spatele mesei

prezidiului. M'am așezat fără sgomot, mal de o parte.
Ascultam.

Vorbea un tânăr, aproape un adolescent. Vorbea despre faptul că de două luni nu mai îndeplinesc planul; era supărat dar vorbea cu o înflăcărare crescândă. Apoi luă cuvântul un alt tovarăș, ceva mai în vârstă, care spuse că în secții se împuținează din ce în ce mâinile pricepute ale meșterilor și că toată nădejdea rămâne în elevii școlii.

— E foarte frig! • Secția parcă-i o pivniță ! Ți se lipesc mâinile pe metal ! răsună un glas.

— Rușine ! strigă pe neașteptate tovarășa mea de drum, întorcându-se înspre partea de unde se auzise glasul. Să-ți fie rușine !

Deodată — spre însăși surprinderea mea — m'am ridicat și am cerut cuvântul. M'au invitat la tribuna scundă și pe când mă îndreptam într'acolo, ochii Zoiei mă priveau țință. Acum portretul Zoiei rămăsese în spatele meu, puțin spre stânga și mi se părea că Zoia însăși stă alături de mine și mă privește. Dar n'am vorbit despre ea.

— Frații și surorile voastre își jertfesc viața în fiecare zi, în fiecare ceas, — începui eu. Leningradul flămânzește... Ghiulelele -dușmanului omoară oameni în fiecare zi...

Nu, nu voi încerca să repet ce-am spus atunci. Nu-mi aduc aminte cuvintele, dar ochii tinerilor ațintiți asupra mea arătau că spun ceea ce trebuie.

Apoi mi<-au răspuns scurt și hotărât.

— Vom munci și mai aprig! spuse tânărul care luase cuvântul cel dintâi.

— Vom da brigăzii noastre numele Zoiei ! spuse un altul.

T7.După o lună am fost chemată la telefon dela uzină:

— Liubov Timofeevna, acum depășim planul!

Și în clipa aceea am înțeles că a mă lăsa copleșită de durere însemnează a nu cinsti memoria Zoiei. Am înțeles că nu trebuie să mă las înfrântă, doborâtă, răpusă. Că n'am dreptul să mă las cuprinsă de disperare. Că trebuie să trăiesc.

Am înțeles că trebuie să lupt în numele viitorului, în numele fericirii poporului meu.

îmi era foarte greu a lua cuvântul la adunări, a vorbi în fața unui mare auditoriu. Dar nu puteam să nu primesc invitațiile și asemenea invitații se repetau tot mai des. Nu îndrăzneam să nu primesc, să refuz. îmi dădeam seama că de vreme ce cuvântul meu ajută, de vreme ce pătrunde în inimile oamenilor, în inima tineretului, de vreme ce pot astfel contribui măcar cu o părticică, fie ea cât de neînsemnată, la marea luptă împotriva dușmanului, n'am dreptul s'o fac.

„UREAZĂ-MI DRUM BUN!”

— Unde-ai fost, Șura ? De ce vii așa târziu ?
— Mămico, iartă-mă, te rog ! S'a întâmplat!

În tieceare zi, Șura se întorcea acasă tot mai târziu. Îi vedeam neliniștit, băgăm idie seamă că e pe de-a-ntregul absorbit de gânduri. La ce s'o fi gândit oare? De ce nu-mi spune? Noi n'aveam obiceiul să ne întrebăm unul pe celălalt. Dacă vrei să-ți împărtășești ce ai pe suflet, spui singur. Așa era întotdeauna. Oare, de ce tace acum ? Ce s'a întâmplat ? Ce ni se mai poate întâmpla ? A sosit vreo scrisoare dela Osinovăie Gaii ? Bătrânii or fi sănătoși ?... Azi, când va veni acasă am să-l întreb singură!

M'am apucat să fac ordine pe masă și, fără să vreau, am dat jos o foaie de hârtie uitată. M'am aplecat și am ridicat-o. Pe foaia aceea Șura copiasse un poem dedicat unui conducător de tanc care, ca și căpitanul de aviație Gastello, îndreptase în ultima clipă tancul său cuprins de flăcări asupra dușmanului:

Tranșee și gropi străbate, rând. pe rând. Cu tancul în flăcări arzând. Nimic nu-i poate sta în drum — În urma lui pâlcuri de fum...

*Necruțător, răzbunător Lovește'n inimă și'n coaste
Nemernica, dușmană oasfe. Trufașii toți degeaba fug
își iau răsplata din belșug I Zăpada fumegă și ea. „ La o
răscruce de 〰osea Căruțele de pradă pline*

*Trosnesc sfărâmate sub șenile. El zboară înainte peste
șanțuri, Dușmanii ca prin ceață-i vede Pământul liberat din
lanțuri
El niciodată nu-l va pierde... În lupte-l recunoști după lumina
Veșnicei glorii — steaua în cinci colțuri — Făuritoarea de
victorii.*

Am citit versurile și am înțeles deodată lucrul la care-
mi fusese teamă tot timpul să mă gândesc: Șura va pleca ! Va
pleca pe front și nimic nu-l va putea opri. Nu mi-a spus încă
nimic, niciun cuvânt, n'are nici 17 ani, dar știu că așa va fi. nu
m am înșelat.

Într-o seară, întorcându-mă acasă, auzii încă de pe
coridor o discuție aprinsă în odaie ; deschizând ușa îi văzui pe
Șura, Volodia Iuriev, Volodia Titov, Nedelco și Iura Braudo, toți
cinci cu țigările în gură și camera plină de fum. Până atunci
nu-l văzusem niciodată pe Șura fumând,

— De ce fumezi, Șura ?

— însuși generalul ne-a tratat cu țigări ! răspunse
el repede și parcă cu hotărîre. Noi... știi, noi plecăm la școala
de tanchiști din Ulianovsc 1 Am și fost primiți 1

M'am lăsat pe scaun fără să scot un cuvânt...

— Mămico 1 murmură Șura, în timpul nopții,
așezându-se pe marginea patu'ui meu. Înțelege-mă. Te rog 1
Oameni străini îți scriu: „O vom răzbuna pe Zoia !”, Iar eu,
fratele ei, să stau acasă ? Cum o să mă uit îf ochii lor ?

Tăceam. Dacă atunci când plecase Zoia nu găsisem cu-
vinte în stare-sV-oprească, ce-aș fi putut spune acum ?

Șura plecă la 1 Mai 1942.

— Pe ei n'o să-i conducă nimeni — îmi spuse
despre prietenii lui. Nici pe mine nu trebuie să mă conduci.
Vrei ? Altfel o să fie mănăiți. Urează-mi „drum bun I”

De teamă că glasul mă va trăda, am dat numai din cap.
Șura mă îmbrățișă pentru a doua oară, mă sărută și plecă.

Ușa se trânti. De astă dată rămăneam singură de tot.

...Câteva zile mai târziu, primii o scrisoare dela
Osinovăie Gaii. Murise mama. „N'a putut să mai trăiască după
moartea Zoiei”, — îmi scria tata...

VEȘTI DIN ULIANOVSC

Șura îmi scria aproape în
fiecare zi. Fusese
repartizat împreună cu
tovarășii lui în aceeași
grupă, pe care o numea
în glumă „Fi'iala
Ulianovsc a clasei a X-a a
școlii No. 201 din
Moscova"

.AlexandT Cosmodenrlamchi — elev al școlii de tanch'ști din Cilaovse.

„Uf, mamă — îmi scria într'una .cfin primele scrisori —
nu mă pricep la nimic ! Nici măcar să ții pasul nu știu ! Azi
de pildă am lovit un tovarăș în călcâi. Nu știu nici să salut pe
comandanți ! Și pentru asta, îți (închipui, cred, nimeni nu mă
des- miardă !!"

Zilele treceau. Într'altă scrisoare îmi spunea :

„Sunt obosit, nu dorm destul, dar muncesc ca o fiară.
Am învățat să mănuesc bine arma, granata și pistolul. Zilele
astea am fost la poligon și am făcut exerciții de tragere din
tanc. Pentru început, rezultat.ele mele sunt normale : la
tragerea cu tunul și cu mitraliera din tanc, la 400 și 500
metri, am atins ținta cu nota „bine". Acum nu mă mai cunoști;
îi salut frumos pe comandanți și știu să merg în pas
voinicesc".

În preajma examenelor, Șura mă ruga în fiecare
scrisoare: „Mămico, fă-mi te rog rost de o centură, dacă se

poate să fie cu diagona'ă". Și după câteva zile îmi scria din nou : „Mamă, caută mai bine ! Ce fel de ofițer am să fiu, dacă am o centură ca vai de lume ! ?” Dintre rânduri parcă mă priveau ochii disperați ai micuțului Șura. Când era copil și ținea morțiș să aibă un lucru, mă ruga aproape cu aceleași cuvinte.

Și iată, aveam în față o sută de scrisori dela Șura, dela cea dintâi și până La cea din urmă : recitindu-le vedeam cum a crescut, cum s'a maturizat fiul meu.

Într'o zi am primit următoarea scrisoare:

„Mamă, cursurile noastre se apropie de sfârșit. La 1 Noem- brie încep examenele. Sunt obosit, nu dorm destul, dar muncesc mult. Se vede die'a o poștă — mă aflu aici de un timp aproape de două ori mai scurt decât ceilalți. Sunt în urma lor.

Examelele acestea sunt cele mai însemnate examene din viața mea. Am să fac toate eforturile, am să-mi incordez toată atenția, căci țara trebuie să primească un locotenent tanchist bine pregătit, — locotenent, bagă bine de seamă și nu sublocotenent și nici sergent major. Înțelege-mă, asta nu-i nici ambiție, nici vanitate deșartă, ci datoria mea de a face tot posibi-

lul ca să fiu tărie cât mai de folos. Aflu din ziare cum ard fasciștii orașele și satele noastre, cum chinuesc copii și femei, mi-aduc aminte cum au schinghiuit-o pe Zoia și n'am decât o singură dorință : să plec cât mai repede pe front!”

Iată o altă scrisoare:

„Mămico, gata, am trecut examenul de stat! La tehnică am luat „foarte bine”, la tragere „foarte bine”, la tactică și-topografie militară „foarte bine”...

La sfârșitul acestor rânduri pline de mândrie și de bucurie. Șura a adăugat:

„Am primit o scrisoare dela bunicul; e bolnav și singur”.

...Odată, într'o seară caldă de primăvară, stam la fereastră. Mă așteptau o mulțime de scrisori la care trebuia să răspund, dar nu-mi puteam deslipi privirile diela cerul

luminos și fără nicio urmă de nor. Deodată, două mâini puternice și calde îmi acoperiră ochii.

— Șura!... doar atât am fost în stare să spun.

— N'ai auzit nici când am bătut la ușă, nici când am deschis-o, nimic n'ai auzit! spuse Șura răsând. M'am uitat la tine o mulțime, din prag, și tu stai, și stai ! Și acoperindu-mi din nou ochii cu mâinile (crezând pesemne că așa o să-mi fie mai ușor să-l ascult), îmi spuse: Am venit să-mi iau rămas bun. Măine plec pe front.

Se maturizase, devenise și mai voinic, diar ochii lui ailbaștri priveau tot atât de copilărește, erau la fel de veseli și de sinceri.

Altă noapte grea și amară. Șura dormea adânc, ținându-și palma sub obraz, iar eu mă scu'am mereu, îl priveam și nu mă mai săturam. Gândul că noaptea se poate sfârși mă îngrozea. Dar «orile se iviră fără nicio clipă de întârziere; Șura sări din pat, se spălă și se îmbracă repede, bău ceaiul în fugă și apro- piindu-se de mine mă rugă un lucru cu care eram acum obișnuită :

— Să nu mă conduci. Gândește-te la tine. Mie nu-mi duce grija I

— Fi cinstit... și brav... să-mi scrii mai des... i-am răspuni cu greutate.

UN CORESPONDENT MILITAR

Șura plecase, dar nu promisem încă nicio scrisoare dela el. Trecu o lună. Îmi era teamă să mă apropiu de cutia de scrisori, mi se tot părea că voi găsi acolo vestea necrutătoare... Erau zile neînchipuit de grele, zile pline de o așteptare apăsătoare, chinuitoare, cum n'am încercat nici după plecarea Zoiei. Doar pe atunci nu știam ce înseamnă să-ți pierzi un copil I

Uneori, neliniștea mă urmărea pas cu pas, încât încercam să fug de ea, de parcă ai putea fugi de tine însuși, de gândurile tale... cutreieram străzile căutând să obosesc ca să pot adormi de îndată ce mă voi culca, dar ori câte străzi aş fi cutreierat, ori câți kilometri aş fi mers, noaptea, până în zori, nu puteam să închid ochii o clipă.

Adesea mă duceam pe jos la cimitirul Novodevici, la mormântul Zoiei. Odată, apropiindu-mă, zării lângă mormânt un militar voinic. Când eram la vreo câțiva pași, el se întoarse. Era un om de vreo treizeci și cinci de ani, cu fața deschisă, plină de bunătate, privirea ochilor cenușii dreaptă și pătrunzătoare. Mi se păru că vrea să-mi vorbească. L-am privit întrebător, el însă zăbovi o clipă și apoi se depărtă. Uitasem cu desăvârșire de întâlnirea aceasta, dar la plecare, la cotitura aleei, îl zării din nou. De astă dată venea în întâmpinarea mea.

— Liubov Timofeevna? mă întrebă șovăind.

— Da ! răspunsei mirată.

Atunci își spuse numele :

— Lidov.

Nu uitasem numele acesta, doar era numele omului car« semnase articolul de neuitat din „Pravda” — povestea morți! eroice a partizanei Tania...

I-am strâns mâna cu putere și apoi ne-am îndreptat încet spre ieșire.

— Sunt bucuroasă să vă cunosc, i-am spus eu din toată inima. Doream de mult să vă văd...

Și-am început să vorbim de parcă ne cunoșteam de mulți ani. Îmi povesti cum a auzit pentru prima dată de Zoia. Înnoptase într-o căsuță pe jumătate dărămată, lângă Mojaisc. Când adormiseră aproape toți, intră să se încălzească un bătrân, care se lungi pe podea lângă Lidov.

— Audi — îmi povestea Piotr Alexandrovici — că bătrânul nu poate să doarmă. Tot oftează, geme, nu-și găsește locul. — „Încotro ai pornit, tătucă ? — l-am întrebat. Ce ai de oftezi atâta ?”

Și atunci bătrânul i-a povestit tot ce auzise despre fata pe care o spânzuraseră hitleriștii în satul Petrișcevo. Nu știa niciun amănunt. Spunea întruna: „Nemții o spânzurau și ea ținea o cuvântare...”

Lidov s'a ridicat îndată și a pornit spre Petrișcevo. Și zece zile la rând a cules informații despre tot ce era în legătură cu moartea fetei acelea necunoscute, care spusese

că se cheamă Tania... Adunase numai fapte, fiind încredințat că g'asul lor va răsuna mai puternic decât tot' ce-ar putea să spună talentul unui ziarist sau al unui scriitor.

— De ce n'ați venit măcar odată pe la mine ? l-am întrebat.

— Mi-era teamă că va fi greu pentru dumneavoastră, — mi-a răspuns el fără înconjur.

— Sunteți de mult pe front ?

Acum zâmbi pentru prima oară și acest zâmbet deschis îi lumina fața.

— Din prima clipă a războiului! Pe atunci, la Moscova nu se știa încă de război! Ziua de 22 Iunie m'a prins la Minsk, eram corespondent al „Pravdei”... Și să vedeți, ciudățenie... adăugă el gânditor și, zâbind, îmi povesti că în subsolul oficiului de telegraf unde se adăpostise în timpul bombardamentului puternic, i s' a transmis o telegramă din Moscova, expediată din ajun.

O telegramă pașnică de tot! Redacția ziarului îl ruga să scrie un reportaj despre pregătirea campaniei de strângere a recoltei. Lidov a pus telegrama în buzunar, s'a urcat în mașina lui și a pornit în goană spre unitatea care se pregătea pentru luptele de apărare. Străzile Minscului erau cuprinse de fâcări, bombardamentul nu mai contenea.

Chiar în aceeași zi, Lidov a trimis reportajul la ziar, dar el n'avea nimic comun cu campania de strângere a recoltei...

Povestise totul simplu, în puține cuvinte ; pășeam alături, îl ascultam și mă gândeam : „Uneori cunoști un om ani mulți în șir și totuși n'ai nimic de spus despre el. Și iată, n'am petrecut nici măcar un ceas cu Piotr Alexandrovici, mi-a povestit prea puține lucruri despre el, dar eu pot spune foarte multe și am aflat tocmai ce-i important. Am aflat că e drept și cinstit, îndrăzneț și liniștit. Știe să se stăpânească și nu se pierde niciodată cu firea. Știe că pe front, într'o împrejurare grea, nu cuvintele ci faptele, toată purtarea ta învață pe cei din jur să fie liniștiți și stăpâni pe sine”.

— Azi plec iar pe front 1 îmi spuse la despărțire. Apoi, adăugă mai încet: Iar după război am să scriu o carte despre Zoia. Am s'o scriu negreșit. O carte mare și frumoasă.

CINCI FOTOGRAFII

Ziua de 24 Octombrie
1943 mi-a adus o nouă
încercare. Am văzut în
ziar cinci fotografii.

Fuseseră găsite la un
ofițer hitle-rist ucis de un
ostaș sovietic lângă satul
Potapovo, în apropiere de
Smolensc. Neamțul acela
fotografiase execuția
Zoiei, ultimele ei clipe.
Am văzut spânzurătoarea
ridicată pe zăpadă, am
văzut-o pe Zoia, pe fetița

mea. înconjurată de
nemți... tă

-În Octombrie 1943, trupele sovietice au nimicit divizia 197 de infanterie germană al cărei soldați și ofițeri au schingiuit și ucis pe Zoia. Asupra unui ofițer hitlerist, ucis lângă satul Potapovo din apropiere de Smolensk, au fost găsite câteva fotografii; bestia fâsdă a fotografiat execuția Zoiei Cosmodemianscaia. ultimele ei clipe.

blîta cu inscripția „Incendiator” care-i atârna pe piept... i-am văzut și pe acei care au schingiuit-o.

Din clipa în care am aflat de moartea fetei mele, întotdeauna, zi și noapte, m'a chinuit o singură întrebare: oare la ce se gândea fetița mea în aceste ultime clipe, străbătând drumul acesta cump'it ? Ce simțea ? Ce-și amintea ? Și o tristețe neputincioasă mă cuprindea : n'am fost lângă ea atunci când avea mai mult ca oricând nevoie de mine; n'am putut să-l ușurez ultimele clipe nici măcar cu un cuvânt, nici măcar cu o privire... Cele cinci fotografii m'au dus parcă, pas cu pas, pe drumul pe care a mers Zoia spre moarte. Acum vedeam cu ochii mei cum o executau, de parcă aș fi fost de față și eu, dar prea târziu... Fiecare din cele cinci fotografii îmi striga parcă: „Uită-te cum au chinuit-o ! Privește, fii martor tăcut al morții ei, trăiește din nou toată durerea, tot chinul ei și al tău...”

...lat-o mergând singură, însângărată, fără nicio armă, dar câtă putere și mândrie în ochii ei plecați în pământ! Pesemne că nici nu vede pe călăii din jur. La ce se gândește? Oare se pregătește să moară ? își deapănă oare în minte toată viața ei scurtă și luminoasă ?...

Nu pot să scriu despre aceste lucruri... Las cititorul să privească cu luare aminte această îngrozitoare fotografie nemțească, să privească chipul Zoiei.

El va vedea : învingătoare e Zoia ! Ucigașii nu sunt nimic în fața ei. Cu ea e tot ce-i mai înalt, mai minunat, mai sfânt, tot ce e omenesc, tot adevărul și tot ceea ce e curat,

în lume ! Asemenea lucruri nu mor, nu pot să moară. Pe când ei, ucigașii, n'au nimic omenesc. Ei nu sunt oameni. Ei nu-s nici măcar fiare — sunt fasciști ! Sunt morți chiar și atunci când trăiesc. Azi, mâine, peste o mie de ani, oamenilor le va fi scârbă și vor urî numele, ba și mormintele lor.

„ȚIN MULT LA VIAȚA!"

...Iar dela Șura nicio scrisoare. Și, deodată, după câteva zile, pe pagina a treia a „Pravdei”, citii :

„Știri de pe front. 27 Octombrie (prin telegraf).

Unități ale corpului de armată N. distrug în lupte aprige rămășițele diviziei 197 de infanterie germană, ai cărei ofițeri și soldați au schingiuit și ucis în Noembrie 194f, în satul Petrișcevo, pe viteaza partizană Zoia Cosmodemianscaia. Cele cinci fotografii nemțești apărute în „Pravda” și înfățișând executarea Zoiei, au stârnit un nou val de mânie în rândurile ostașilor și ofițerilor noștri. Aici luptă cu vitejie, răzbunându-și sora, fratele Zoiei, locotenentul de gardă Cosmodemianschi, comsomolist-tanchist. În ultima luptă, echipajul tancului C. V. de sub comanda tovarășului Cosmodemianschi a străpuns cel dintâi linia de apărare dușmană, mitraliind și strivind sub șenile pe hitleriști.

Maior G. Verșinin

Șura trăiește 1 își răzbună sora 1 Și ucide tocmai pe hitle- riștii care au schingiuit-o și au omorît-o pe Zoia...

Am început să primesc iarăși scrisori, dar de astă dată nu din pașnicul Ulianovsc, ci din însăși focul războiului.

Iar la 1 Ianuarie 1944, m'a trezit din somn sbârânitul puternic al soneriei.

— Cine să fie? m'am mirat eu cu glas tare.

Am deschis ușa și am rămas încremenită, atât de neașteptată era surpriza: în fața mea stătea Șura.

Svelt, voinic, înalt, într-o manta care mirosea a ger, mi s'a părut un adevărat uriaș. Avea obraji îmbujorați de vânt și din pricina mersului iute, pe gene și sprâncene i se topeau fulgi de zăpadă, ochii îi străluceau veseli.

— Ce te uiți așa ? Nu mă mai cunoști ? întrebă Șura răsând.

— Mă uit și văd : a sosit Ilia Muromet!

Era cel mai neașteptat și cel mai scump dar de Anul Nou.

Șura era nespus de bucuros și el. Nu pleca o clipă de lângă mine, iar când voia să-și cumpere țigări sau să se plimbe pe stradă, mă ruga ca un copil:

— Hai și tu cu mine !

De câteva ori pe zi îmi cerea același și același lucru :

— Povestește-mi cum o duci.

— Ți-arn scris doar...

— Și ce dacă mi-ai scris ? Haide, povestește-mi... Mai primești scrisori ca și înainte? Arată-mi-le... Hai să-ți ajut să răspunzi...

Ajutorul lui Șura n'a fost de prisos, căci scrisorile curgeau neconținut, ca și un râu.

Oamenii îmi scriu mie, scriu la școala unde învățase Zoia, la redacțiile ziarelor, la comitetele raionale ale Comsomolului...

...„Când stau în post, mi se pare că Zoia e lângă mine", — îmi scria din apropiere de Stalingrad, Octeabrina Smirnova, comsomolistă — ostaș de seama Zoiei.

...„Jur că voi sluji cinstit poporului, că voi fi la fel ca Zoia", — scria o fată de seama Zoiei, de fel din Moscova,

Comitetului raional al Comsomolului din Tagansc, rugând
ca să fie trimisă pe front.

...„Voi educa "elevii mei astfel încât să semene Zoei,
eroica și viteaza dumneavoastră fiică", — îmi scria o tânără
învățătoare din Bașchiria.

...„Durerea dumneavoastră e a noastră, a întregului
popor", — scriau elevii unei școli din Novosibirsc.

Și multe, nenumărate
alte scrisori, sincere,
calde, unele cuprinzând
jurăminte, altele versuri,
scrisori din Siberia,
Pribal- tica, Orali,
Tbillsi. Iar de peste
graniță, alte scrisori —
scrisori din India,
Australia, America..

Șura le citi pe toate. Apoi, luă în mână din nou o
scrisoare sosită din Anglia. Iată-o- „*Dragă tovarășă Liubov
Cosmodemianscaia !*

Eu și cu soția mea trăim într'o căsuță la marginea Londrei. Chiar acum am citit despre viteaza și scumpa dumneavoastră fică. Cuvintele pe care le-a spus înainte de a muri, ne-au făcut să plângem. Câtă vitejie, câtă bărbăție într'o fată atât de tânără ! La începutul anului viitor așteptăm primul nostru copil; die va fi fetiță îi vom da numele fiicei dumneavoastră, fiicei marelui popor al celui dintâi Stat Socialist.

Auzim și citim despre măreața voastră luptă cu o nemărginită admirație. Dar numai să admiri e puțin, noi vrem să luptăm alături de voi. Fapte, și nu vorbe — iată ce ne trebuie acum. Suntem convingi că ceasul când vom vedea doborât fas- cismul"mârșav, pe care-l urim la fel ca și dumneavoastră, nu mai e departe.

Poporul dumneavoastră va rămâne în istorie, poporul a cărui vitejie, bărbăție și hotărîre au făcut cu puțință victoria asupra fascismului. Poporul englez își dă bine seama că datorează imens ide mult Rusiei și adesea auzi spunându-se: „Cine știe ce soartă aveam dacă nu erau Rușii !”

De fiecare "dată când Stalin apare pe ecranele cinematografelor, izbucnesc aplauze, strigăte de „trăiască” și puternice urale. Sfârșim scrisoarea noastră cu urarea: pentru victorie, pentru prietenie veșnică între popoarele noastre, și în război, și în timp de pace !

Trăiască poporul sovietic și glorioasa lui Armată Sovietică!

Cu salutări frățești, *Mabel* și" *David Riz*"

— Le-ai răspuns ? mă întrebă Șura. Ai făcut bine. Eu cred că e scrisă din suflet, nu-i așa ? Pesemne că ei înțeleg că nu luptăm numai pentru noi, ci pentru toată lumea. Numai de n'ar uita-o !

...Seara veni la noi fratele meu, Serghei. Șura s'a bucurat

17. — Zola ți Șura
foarte mult văzându-l. S'au așezat la masă, unul în fața altuia și au vorbit până noaptea târziu. Eu îmi vedeam de treburi și mai în fiecare clipă treceam în bucătărie, așa că auzeam numai frânturi din discuția lor.

— ...Ai scris odată că te-ai rupt de coloană și ai pătruns în spatele dușmanului, spunea Serghei. De ce ai făcut-o ? Asta nu-i vitejie, asta-i copilărie ! Nu-mi place. Trebuie să fii îndrăzneț, desigur, dar ce rost are să te vitejești așa !

— "Dacă te gândești la siguranța "ta personală, atunci trebuie să uiți de curaj! am auzit răspunsul înflăcărat al lui Șura.

— Oare tu nu ești răspunzător de viața ostașilor tăi ? Doar ești comandant...

— ...Ia spune-mi — auzii eu ceva mai târziu — cum t® porți cu cei de sub comanda fa ? Nu te supăra, dar, adesea, tinerii țin morțiș să s'arate grozavi...

— Nu, eu mă port tovărășește cu ai mei. Dac'ai știi c& oameni sunt !

Din nou se auzi glasul fratelui meu :

— Iar în privința curajului... Ar trebui să recitești „Incursiunea” de Tolstoi. E o povestire în care se vorbește foarte frumos despre curaj. Pe scurt, dar cu miez...

Șura povestea puțin și cu sgârbenie. Era mai reținut ca înainte și parcă "își cântărea fiecare cuvânt. În această permisie am simțit că s'a schimbat mult. Mi-e greu s'o spun în cuvinte, se poate chiar să mă înșel, dar cred că acela care a fost măcar odată în luptă, acela care a trecut măcar odată pe această cărăruie îngustă dintre viață și moarte, aceluia nu-i place să vorbească prea mult despre război,

despre primejdiile pe care le-a înfruntat. Îmi dădeam seama" ca Șura a văzut și a trecut pritt multe ști poate că din pricina asta devenise el mai matur, mai îngândurat și mai sever, mai blând și mai duos totodată.

A doua zi, Șura s'a dus la spital să-și vadă un tovarăș rănit. S'a întors acasă schimbat cu desăvârșire ; abia-l mai recunoșteam pe voinicul voios din ajun. Era galben și parcă tras 1» față. Priveam îngrijorată chipul lui tânăr și drag: pomeții ieșiți dintro'dată, maxilarele încleștate, sprâncenele încruntate, între ele o cută adâncă, buzele strânse.

— Ce-au făcut fasciștii dintr'un om 1 spuse el cu durere. Știi, e un bun prieten al meu~Viața lui n'a fost ca a celorlalți. N'avea niciun an când a rămas orfan. A avut de întâmpinat multe greutăți, totuși a ajuns om. A absolvit școala militară, apoT a rezistat blocadei Leningradului; fusese clasat ca invalid de gradul doi, dar a renunțat și a plecat din nou pe front. De curând a fost greu rănit: o schijă în plămân, alta în regiunea inimii, alta în braț, alta în abdomen, o contuzie, și toate deodată. O vreme n'a putut să vorbească, n'a auzit nimic și nici nu s'a putut mișca. Îți dai seama ! Il cheamă Golia Lopoha. Dac'ai ști cât s'a bucurat când m'a văzut 1...

Șura se apropie de fereastră și, fără să se întoarcă, spuse deodată cu tărie și ardoare, de parc'ar fi rostit un jurământ:

— Voi veni cu orice preț înapoi 1 Fără picioare, fără mâini, orb, dar voi trăi 1 Țin mult la viață, mult de tot 1 ...A treia zi dela sosire îmi spuse :

— Mămico, nu te supăra, am să plec înainte de expirarea permisiei. Mi-e greu aici. Acolo oamenii pier și eu stau acasă... înțeleg, viața trebuie să-și urmeze cursul ei... dar mi-e greu.

— Mai stai, dragul meu 1... Odihnește-te, doar ești în permisie...
— Nu pot. Oricum, aici nu mă pot odihni, tot timpul mă gândesc la front... la tovarășii mei. Și, dacă vrei, te rog să mă conduci de data asta, mămico, vreau să fiu cât mai mult cu tine.
L-am condus la gara Bielorusă. Era o seară liniștită și geroasă. Departe, chiar deasupra șinelor de cale ferată, pe cerul străveziu și verzui sclipea o stea. Și tare ciudată mi se părea liniștea, în ceasul acela când îmi conduceam copilul și știam că foarte curând va fi iarăși cuprins în vârtejul focului și 1 morții...
Și-a luat biletul de tren. S'a urcat în vagon să-și lase valiza și s'a întors peste măsură de emoționat.
— Mămico, înăuntru e generalul ! Îmi spuse buimăcit și intimidat ca un băiețandru.
— Eh, ce mai viteaz! glumii eu. Cum vine asta : pleci p» front și ți-e teamă de generalul tău ?
Am stat cu Șura pe platformă până în ultima clipă. Trenul porni ; eu mergeam pe lângă vagon, iar Șura, stând pe scară, îmi făcea semne cu mâna. Apoi trenul porni mai repede și am rămas să-l privesc depărtându-se. Sgomotul roților mă asurzea, curentul puternic de aer era gata să mă trântască la pământ, îmi simțeam ochii împăienjeniți de lacrimi... Apoi, peronul deveni deodată liniștit și pustiu. Mie însă tot mi se mai părea că văd chipul copilului meu și mâna lui făcându-mi semne de rămas bun.
DIN TOATA INIMA
Am rămas din nou singură. Dar acum nu mă mai simțeam atât de singură și nici nu-mi era atât de greu ca înainte: mă ajuta munca.
Doream în fiecare clipă și din toată inima să-mi arăt recunoștința față de toți oamenii care mă ajutaseră în zilele

acelea grele prin scrisorile, cuvintele de mângâiere și căldura inimii ȝlor... Să-mi arăt recunoștința față de toți aceia care mă vizitaseră spunându-mi cu hotărîre : „Veniți negreșit la noi la uzină. Trebuie să luați cuvântul în fața comsomoliștilor noștri”.

Știu că atunci când un om e copleșit de durere, un singur lucru îl poate salva — conștiința că cei din jur au nevoie de el și că nu trăiește de prisos. Când încercarea aceea cumplită s'a abătut asupra mea, am fost ajutată să-mi dau seama și să cred că nu numai Șura are nevoie de mine, ci și mulți alții, încă mulți alți oameni. Iar după plecarea lui Șura, nu m'au lăsat, nu mi-au dat voie să rămân singură" — ceeace, desigur, a fost foarte greu pentru mine — dar tocmai acest lucru m'a salvat. Mi-am dat seama că oamenii au nevoie de mine.

Erau multe de făcut. Munca asta cerea mâini care s'o iubească, inimi iubitoare. Războiul lipsise nenumărați copii de adăpost, de familie. „Orfan", cuvântul acesta aproape uitat la noi, se făcea simțit în chipul cel mai crud. Și trebuia ca toți copiii cărora războiul le răpise părinții, să nu se Simtă singuri, să nu **Coperta cărții car= vorbește despre** Simtă că sunt orfani. Trebuia **Zala Gk=srawlemianscaia, editată** să le redau căldura căminului părintesc, căldura și dragostea familiei.

M'am apucat de muncă.

Cât mai multe cămine de copii, bune și cu adevărat plăcute, înzestrate cu toate cele necesare! Cât mai mulți educatori, adevărați educatori, inteligenți și cu dragoste de copii ! Copiilor le trebuie încălțăminte, îmbrăcăminte și hrană, dar poate că pentru ei mai necesar decât orice altceva este dragostea, căldura, duioșia. Se înființau cămine de copii pretutindeni, în orașe, pe lângă uzine și colhozuri. Toți voiau să facă ceva pentru copiii celor căzuți în luptă.

Faptul că puteam să iau și eu parte la această muncă, era deosebit de important pentru mine.

Atunci a trebuit să călătoresc mult! Am fost la Tambov, Riazan, Curse, Ivanovo apoi în Bielorussia, Ucraina, în Altai, la Tomsc, Novosibirc. Pretutindeni — muncă

multă; pretutindeni — copii orfani și trebuia să le găsești adăpost. fie într'o familie fie într'un cămin. Și pretutindeni mă întâmpinau priviri pline de încredere și dragoste. Iar eu învățam neconținut, învățam dela poporul meu ce este bărbăția și dărzenia.

Pe la sfârșitul anului 1944, Societatea de Cruce Roșie mă trimise la Leningrad.

Pe postamentele unde odinioară se smuceau, fremătând în mâinile unor tineri de bronz, caii minunați ai lui Clodt, se aflau acum niște lăzi cu flori ca să nu dea prilej ochiului să se întristeze de pustietatea neobișnuită din jur. Pe ziduri puteai citi încă inscripții prevenitoare: „Loc primejdios în cazul tragerilor. de artilerie” — dar locuitorii Leningradului, înconjurați de dragostea și ajutorul țării întregi, reparaseră de mult casele, puseseră geamuri noi, nivelaseră și asfaltaseră străzile.

Mă însoțea o muncitoare, sudor la uzina „Electrosila”¹. Mi-a povestit că în timpul blocadei lucra alături de bărbatul ei la două strunguri vecine. Erau lipsiți de putere, istoviți, dar munceau totuși, învingându-și slăbiciunea numai prin voința fermă de a nu se preda. La o vreme, întorcând capul, își văzu bărbatul întins pe podea, fără suflare. S'a apropiat de el, a stat cât a stat apoi s'a apucat iar de muncă. Lucra înainte, iar bărbatul ei zăcea alături, lângă strungul de care nu se despărțise până în ultima clipă a vieții. A oprit lucrul însemna să te lași învins de dușman și ea nu voia ca dușmanul să învingă.

Am auzit povestindu-se la Leningrad despre un arhitect care în cele mai apăsătoare și mai grele zile ale

1 Electrosila — Electroputere (N. R.).

blocadei, lucra la macheta Arcului Victoriei. Mi s'a povestit despre mame ai căror copii au pierit apărând Leningradul; cu ultimele puteri, fără să și le precupețească, ele se străduiau să salveze copiii altora să nu moară de foame. Ascultam toate acestea și-mi spuneam : „Nu am dreptul să mă las copleșită de durerea mea. Oamenii aceștia au avut de îndurat o cumplită nenorocire, iar suferințele și durerea lor sunt tot atât de grele, ca și ale mele. Ei trăiesc totuși, muncesc, înseamnă că și eu trebuie să trăiesc și să muncesc”.

Și mai știam un lucru, știam că numele Zoiei devenise scump poporului. Cu numele ei pe buze, tovarășii noștri, tovarășii ei și ai mei, plecau la luptă, munceau în uzine și pe ogoare. Despre ea auzise un tânăr din Crasnodon, Oleg Cosevoi ; el povesti prietenilor lui de eroismul Zoiei și toți împreună săvârșiră fapte la fel de eroice, așezându-se astfel alături, ca frați și surori ai ei, copii ai mării și scumpei lor Patrii.

Simțeam amintirea Zoiei prezentă și vie. Simțeam că nu numai pentru mine e scumpă și apropiată. Poporul o păstra în minte, vie, vitează, neînduplecată. Și acest lucru m'a ajutat de asemenea să trăiesc.

SCRISORI

Primeam scrisori dela nepotul meu Slava, care lupta din primele zile ale războiului. Iar după ce ne cunoscusem la mormântul Zoiei, începu să-mi scrie și Piotr Lidov. Adesea, scrisorile lui nu cuprindeau decât câteva cuvinte de salut, dar aceste puține cuvinte îmi erau scumpe. Ori de câte ori luam ziarul în mână, căutam reportajele de pe front semnate de Lidov. Cât de simplu, cu câtă liniște și bărbăție știa el să scrie ! Era un dar al lui propriu. În simplitatea, în liniștea scrisului lui se ascundea o forță uriașă. Iar dacă un timp nu-i mai întâlneam numele în paginile „Pravdei”, nu-

mi mai găseam locul: eram îngrijorată ca de cel mai apropiat prieten.

La fiecare două, trei zile primeam scrisori dela

Șura :

„...Suntem voioși cu toții, mai cu seamă după ultimul atac. Eu, cât a ținut lupta, mai mult de 48 de ore, n'am ieșit din tanc. Am scăpat ca prin minune, în jur totul ardea și se cutremura de explozii. Tancul meu era asvârlit când într-o parte, când în- tr'alta, ca o cutie de chibrituri. Dar în general, mamă, te rog să nu-mi duci grija”.

Acum voi lua comanda unui nou echipaj și mi se va încredința un nou tanc „C.V”. E ai treilea tanc al meu : primul a fost avariat, iar al doilea a ars și abia am putut s'o șterg din el... Din vechiul meu echipaj, Djighiris a fost ucis; toți ceilalți sunt răniți... I-am scris bunicului o scrisoare. Scrie-i și tu. E singur și bolnav”.

Am fost rănit, dar n'am părăsit câmpul de bătălie. Mi-am

bandajat rana și m'am avântat din nou în luptă. Acum rana s'a închis și s'a vindecat. Într'una din lupte a căzut comandantul bateriei. Am preluat comanda îndată și, împreună cu tovarășii mei, am pătruns în pozițiile dușmanului. Iar dimineața, Orșa era a noastră.. Sunt sănătos ca și echipajul meu... Am primit o scrisoare dela bunicul. E tare amărîit. Pomeneste întruna d» Zoia și de bunica... I-am răspuns și m'am străduit să fiu cât mai duios”.

„...Localnicii ne întâmpină cu bucurie. Îi Interesează totul, și tot ce văd li se pare neobișnuit. Într'o casă am arătat cartea care povestește despre Zoia, iar oamenii m'au coplesit cu întrebările și m'au rugat să le las lor cartșa. O am numai pe asta și n'am putut să le îndeplinesc dorința. Te

rog, trimite-le-o tu, dacă poți, pe adresa : Orașul Orșă,
strada Perecopscăia No. 69".

„...A sosit clipa mult așteptată a eliberării
Bielorusiei. Poporul ne întâmpină cu flori și ne ospătează cu
lapte. Bătrânele povestesc cu lacrimi în ochi ce chinuri le-a
fost dat să îndure. Însă toate acestea au rămas în urmă.
Văzduhul pare cristalin, iar soarele deosebit de strălucitor.
Mamă, curând vom învinge, mamă !"

Salută-l din partea mea pe unchiul Serioja, spune-i
că
n'am uitat nimic din ce mi-a spus. Bunicul ți-a mai scris ?
Eu n'am mai primit nicio scrisoare de multă vreme".

Mă întrebi ce grad am, ce funcție îndeplinesc. Am
să-ți
răspund cu cuvintele unui mare comandant.' Iată ce-a spus
el despre mine : „Nu vă uitați la gradul și funcția lui : omul
acesta nu-i făcut pentru grade, ci pentru acțiuni de luptă".
„...Îți mulțumesc pentru felicitările tale, într'adevăr,
am primit ordinul Marelui Război pentru apărarea Patriei,
gradul I, cu medalie de aur. Am primit deasemenea decretul
pentru decorarea mea cu ordinul Drapelul Roșu. Să nu
crezi că m'am schimbat. Am aceeași fire. Numai că acum
sunt mai puternic și mai hotărât".

„...Mamă, mamă, a murit Piotr Lidov 1 Ce îngrozitor
e, mamă, că a murit acum, când suntem atât de aproape de
Victorie. E revoltător să mori tocmai în ajunul Victoriei 1 A
fost ucis pe aerodromul de lângă Poltava : ieșise în fugă din
adăpost să vadă oamenii care resping atacul aviației
dușmane. Voia să scrie despre ei, voia să vadă totul cu ochii
lui. Era un adevărat corespondent militar și un adevărat om
1..."

„...înapoi spre Apus, pe pământul dușmanului.
Sunt două săptămâni de când mă aflu fără răgaz în lupte și
din pricina asta nu ți-am scris. Scrisoarea ta m'a bucurat
foarte, foarte mult — era o scrisoare de pe pământul meu
natal, dela mama mea scumpă ! Acum când îți scriu,
văzduhul e o urgie de sgomot, tancul meu e smucit în toate
părțile, pământul se cutremură de explozii. Peste câteva
clipe băieții noștri pornesc la atac, vor pătrunde și mai
adânc pe pământul nemțesc". (Rândurile erau scrise în
grabă, cu creionul, cu slove mari : pesemne că și Șura se
grăbea la atac)"

Bună ziua, dragă și scumpă mămică ! E mai mult de
o
lună de când mă aflu în grele lupte ofensive. N'am avut
vreme nu numai să scriu, dar nici să citesc scrisoarea ta...
Marșuri forțate de noapte, lupte de tancuri, nopți încordate
și fără somn în spatele inamicului, proiectilele suierătoare
ale „fritilor"... Uneori ești martor tăcut la moartea
tovarășilor tăi, vezi cum tancul de alături sare în aer cu
echipaj cu tot. Nu-ți rămâne decât să strângi din dinți. Din
pricina încordării și a nesomnului, oamenii ies din tancuri
ca beți. Și totuși sunt plini de voie bună, fericiți : calcăm pe
pământul dușmanului, ne răzbunăm pentru anul 1941, ne
răzbunăm pentru durerea, pentru lacrimile, pentru toate
înjosirile la care fasciștii au supus oamenii.

Curând ne vom vedea la Moscova, acasă".

„...Acum sunt în repaus, aștept ordinul de atac.
Suntem în linia a doua. Trec zile după zile de liniște
monotonă și așteptare chinuitoare. Suntem cazați în case
nemțești. Peste tot vezi clădiri cenușii, dărâmate; gropi
uriae rămasse dela bombe te silesc să ocolești întunecata
șosea asfaltată. Zi și noapte explodează obuzele, casa
noastră e sgâlțâită din temelii. Fasciștii opun o rezistență

înverșunată, plină de ură, se cramponează de fiecare palmă de pământ. Iată, în clipa asta trag asupra unul cătun de-al lor... În ultima luptă am fost ușor rănit, acum a trecut, dar pieptul încă mă doare..."

„...Ploi și iar ploi. Apa mării e rece, mohorită, dinspre mare suflă tot a ploaie. E frig, totul e posomorit aici. Vreau să mă întorc acasă și nădăjduesc că foarte curând dorința mea se va îndeplini. Ai grijă de tine, îngrijește-ți sănătatea și scrie-mi mai des. Nu-mi duce grija. Te sărut. Singurul tău fiu, Alexandr”.

Pe această scrisoare era notat: „Prusia Orientală”, și data — „1 Aprilie 1945”.

Am așteptat scrisoarea următoare, dar ea nu mai venea. Mi-era teamă să mă gândesc, doar așteptam, atât. Nicio clipă nu m'am gândit la vreo nenorocire — prea mult ținea la viață și prea era vii copilul meu. Iar în minte îmi răsunau cuvintele lui pline de încredere: „Am să viu înapoi, cu orice preț!”

MOARTE DE EROU

În ziua de 20 Aprilie am găsit în cutie o scrisoare. Pe plic — numărul oficiului poștal militar al lui Șura, d'ar adresa nu era scrisă cu mâna lui. Am rămas un timp îndelungat cu plicul în mână, temându-mă să-l deschid. Apoi, l-am deschis, am citit primele rânduri... Mi s'a făcut negru înaintea ochilor. Am răsuflat adânc și am început să citesc din nou, dar nici de astă dată n'am putut citi mai mult. Mi-am înclăstat dinții cu disperare și am citit scrisoarea până la sfârșit:

„14 Aprilie 1945 *Dragă Liubov Timofeevna!*

Mi-e ereu să vă scriu. Dar vă rog să fiți tare. Fiul dumneavoastră, locotenentul superior de gi.'dă Alexandr Anatolievici Cosmodemianschi, a murit eroic în lupta cu

cotropitorii nemți. Și-a jertfit viața tânără în numele libertății și independenței Patriei noastre.

Vă spun doar atât : fiul dumneavoastră e un erou și puteți fi mândră de el. Și-a apărat Patria cu cinste și a fost un frate vrednic de sora lui.

Ați dat Patriei tot ce-ați avut mai scump — copiii dumneavoastră.

În luptele pentru Königsberg, la 6 Aprilie, tancul lui Sașa Cosmodemianschi a străbătut cel dintâi canalul, d? 30 metri lățime, deschizând focul împotriva inamicului; el a disipat bateria de artilerie a dușmanului, a aruncat în aer un depozit de muniții și a ucis aproape 60 de soldați și ofițeri hitleriști.

La 8 Aprilie, a pătruns cu tancul lui în fortul Königin Luise unde au fost luați 350 prizonieri, 9 tancuri în stare bună, 200 autocamioane și un depozit cu carburanți. În decursul luptelor, Alexandr Cosmodemianschi s'a ridicat dela gradul de comandant de tanc la comandant de baterie. Deși foarte tânăr, el comanda cu succes bateria și îndeplinea în mod exemplar toate misiunile.

A fost ucis ieri, în luptele pentru Vierbruederkrug, localitate aflată spre Vest .die Königsberg. Ea se află acum în mâinile noastre. Fiul dumneavoastră a pătruns printre cei dintâi în Vierbruederkrug, omorând aproape 40 de hitleriști și distrugând 4 tunuri antitanc. Un obuz dușman a curmat viața lui Alexandr Anatolievici Cosmodemianschi, care ne era tot atât de scump și nouă.

Războiul și moartea sunt nedespărțite, dar acum, în ajunul Victoriei noastre, fiecare moarte e nespus de greu de suportat.

Fiți tare. Vă strâng cu putere mâna. Vă stimează și vă înțelege durerea,

Locotenent Colonel de gardă, LEGHEZA"

...La 30 Aprilie am plecat cu avionul spre Vilnius, de unde am pornit cu mașina spre Königsberg. În jur, totul era distrus și pustiu. Nu rămăsese piatră pe piatră. Nu vedeai tipenie. Pe urmă, începură să treacă șiruri de nemți; mergeau împingând care o roabă, care un cărucior cu boccele și nu îndrăzneau să ridice capul, să te privească în ochi...

Apoi, se revărsă un potop de oameni de-ai noștri, sovietici. Se întorceau în patrie, unii pe cai, alții în mașini, alții pe jos, dar pe fețele tuturor citeai atâta voie bună, atâta fericire! Totul parcă spunea : Victoria nu-i departe. E aproape. Lângă noi t

De câte ori nu m'a întrebat Șura : „Mamă, cum îți închipui tu Ziua Victoriei? Ce crezi, când! are să fie? Așa-l că primăvara ? Negreșit primăvara ! Și chiar dacă atunci o să fie iarnă, zăpada o să se topească și-au să înflorească și flori..."

Și iată, Victoria se apropia. Era chiar în ajunul Victoriei. Ajunul fericirii. Iar eu stăteam lângă sicriul băiatului meu. Parcă dormea : fața îi era liniștită și senină. Nu mă gândisem niciodată că aceasta va fi .întâlnirea noastră. Era mai mult decât poate să îndure o simplă inimă omenească.

La o vreme, ridicând ochii de pe chipul lui Șura, văzui în fața mea chipul unui alt tânăr. Îl priveam și nu puteam să-mi dau seama unde l-am mai văzut ; îmi era greu să gândesc, să caut să-mi aduc aminte.

— Sunt Volodia Titov, spuse încet tânărul.

Și mi-am amintit îndată seara depărtată de Aprilie când, întorcându-mă acasă, îl găsisem pe Șura cu tovarășii, lui, discutând toți .cu aprindere. „Însuși generalul ne-a

tratat cu țigări... ■plecăm la școala din Ulianovsc..." îmi răsunară iarăși în minte

— Ceilalți ? întrebai eu făcând o sforțare.

Și Volodia îmi spuse că Iura Braudo și Volodia Iurev au •pierit. Pieriseră, ca și Șura, chiar în ajunul Victoriei. Câți tineri, câți eroi au pierit fără să vadă această zi 1

...N'aș putea povesti curgător și prea amănunțit despre -aceste două zile petrecute la Königsberg. Îmi amintesc însă cu câtă dragoste și cu cât respect vorbeau toți despre Șura.

— Viteaz... auzeam eu. Modest. Și ce tovarăși!...

Tânăr, dar un adevărat comandant... N'o să-l uit niciodată !

Apoi, drumul de întoarcere. M'a însoțit Șașa Fesicov, țintaș pe tancul comandat de Șura. A avut grijă de mine ca de un bolnav. Ghicea ce trebuie să facă fără să întrebe și îmi purta de grijă ca un adevărat fiu.

...La 5 Mai, Șura a fost înmormântat în cimitirul Novode- vicie. În fața mormântului Zoicei se înalță o nouă moviliță de pământ. Ca și în viață, erau acum din nou împreună.

Lucrul acesta s'a petrecut cu 4 zile înainte de Victorie.

Iar în ziua de 9 Mai, dela fereastră, priveam perindarea torentului nesfârșit de oameni : treceau copil și vârstnici, laolaltă, ca o singură familie, plini de o luminoasă bucurie, fericiți. Ziua era minunat de senină și de însorită 1...

Copiii mei n'au să mai vadă niciodată cerul albastru, n'au să mai vadă niciodată florile, n'au să mai întâlnească niciodată primăvara. Ei și-au dat viața pentru alți copii, pentru toți aceia care au trecut prin fața mea în ceasul acesta atât de mult așteptat.

EI TREBUE SĂ FIE FERICIȚI

...imi place să vin aici. Să străbat coridoarele dragi și cunoscute, unde au învățat copiii mei — școală care acum poartă numele Zoiei. Intru prin sălile de clasă. Urc la etajul al treilea și mă apropiu de ușă ; lângă ea, pe perete, o inscripție : „În a- ceastă clasă au învățat Zoia și Șura Cosmodemianschi, Eroi ai Uniunii Sovietice”:

Intru în clasă, iar de pe perete mă privesc chipurile copiilor mei. Iată și banca a doua din mijloc, în care-a stat Zoia. În banca ei stă acum o altă fată, cu ochi tot atât de luminoși. Iată și ultima bancă din celălalt rând. Aici era locul lui Șura. Acum, de pe locul acesta mă privește țință o adolescentă. Poartă o rochiță cafenie cu guleraș alb, un șorț negru și are chipul îngândurat și serios.

L. T. Cosmodemiansca în mijlocul planșerilor dela uzina de automobil» „Molotov” din orașul Gorchî.

Cobor spre clasele celor mai mici. Mă așez într'o bancă scundă, lângă o fetiță de-o șchioapă și deschid abecedarul. Pe copertă — spice, bolta albastră și un pâlc de

pini: un peisaj din țara noastră, pașnic și drag încă din copilărie, care întruchiează parcă' tot ceea ce cuprinde abecedarul. Fiecare pagină e un imn închinat muncii pașnice, pământului natal, pădurilor și apelor noastre, oamenilor noștri. Țara noastră și-a îndreptat umerii, construște și crează, seamănă **gTău**, toarnă oțel, ridică din cenușă orașele și satele arse. Și crește oameni noi, minunați.

Iată, fetița care stă alături de mine, toate prietenele ei, toți copiii de pe întreg cuprinsul pământului sovietic, învață tot ce e mai luminos, mai înțelept — să-și iubească poporul, să-și iubească Patria. Învață să respecte munca și frăția popoarelor, să respecte și să prețuiască tot ce e frumos și curat, tot ceea ce au creat și crează toate popoarele lumii.

Ei trebuie să fie fericiți 1 Ei vor fi fericiți 1

Atâta sânge s'a vărsat, atâtea vieți s'au jertfit — numai ca ei să fie fericiți, numai ca un nou război să nu le mutilize viitorul...

Da... mulți tineri curaji și cinstiți au pierit. Au pierit Zoia și Șura. Au căzut pe câmpul de luptă viteazul aviator Oleg Ba- lașov, elev al școlii No. 201. A murit Vania Nosencov, care citise cândva acasă la noi versurile dedicate lui Matei Zalta. A pierit Petia Simonov, iubitorul de discuții aprinse, și-au dat viața Volodia Iuriev și Iura Braudo. În primele luni ale războiului a fost ucis scriitorul Anatolii Petrovici Gaidar. Cu puțin înainte de victorie a murit Piotr Lidov, corespondent militar al ziarului „Pravda”... Câți oameni apropiați și dragi, câte amare pierderi 1... Dar toți aceia care au căzut în această luptă aprigă și mărească, au deschis prin vitejia și faptele lor eroice, prin moartea lor, calea spre Victorie, calea spre Fericire.

Iar aceia care trăiesc — muncesc, construiesc,
crează.

Iată, pe coridorul școlii vine în întâmpinarea mea o
femeie cu o figură drăgălașă și prietenoasă. J2 Catia
Andreeva. Așa cum și-a pus în gând, a ajuns profesoară și
predă chiar la școala ei, aco'o unde a învățat împreună cu
Zoia și Șura.

**Alți colegi ai copii'or mei
sunt acum ingineri,
medici, profesori; ei
trăiesc și muncesc,
continuă opera pentru
care și-au dat viața
tovarășii lor**

....Merg pe coridorul care mi-e atât de cunoscut. Ușa
bibliotecii e deschisă. Rafturi fără de număr pe pereți, cărți
și cărți, o puzderie.

— Până la război aveam douăzeci de mii de
volume, iar acum avem patruzeci de mii, îmi spune Catia.

Ies în stradă. În jurul școlii, pretutindeni, vîndează;
iată și copacii sădiți de mâinile copiilor. Și mi se pare că
aud glasul Zolei:

273

— „Teiul meu e al treilea, să ții minte, mamă”...

! 8, — Povestire daopre E*la și Șur **PE STADIONUL BUFALLO**

Aprilie 1949. Paris, Stadionul Buffalo. Aici are loc
meetin- gul partizanilor păcii.

În zilele Congresului dela Paris, de pretutindeni, din
toate colturile Franței, se scurgeau spre stadion
„caravanele păcii”. Pe jos, pe biciclete, în mașini, în bărci
de-a-lungul râurilor, oamenii veneau la Paris ca să spună :
„Vom apăra pacea. Nu vrem război !” Și în această
duminică înainte de închiderea Congresului, pe stadionul
Buffalo și în jurul lui s'a adunat o mulțime uriașă, ne mai
văzută. Iar deasupra mulțimii, deasupra oceanului de flori
sburau porumbei albi — simbol al păcii și al liniștei.

Simțeau o forță cutremurătoare în această uriașă
manifestație a luptătorilor pentru pace. Treceau mineri
francezi, marinarii din Marsilia, țesătorii din Lyon și țărani
din Nordul Franței. Trecu apoi coloana mamelor franceze,
purtând o imensă placandă cu inscripția : „Mamele din
Franța nu-și vor trimite niciodată fiii să lupte împotriva
Uniunii Sovietice!”

Treceau copiii celor uciși în camerele fasciste de
tortura. Duceau în mâini placarde : „Vrem. pace !”, „Vrem
să trăim !”

Am auzit un glas emoționat :

— Veți trăi, pentrucă există pe lume Uniunea
Sovietică !

Nu voi uita niciodată o altă coloană de manifestați :
erau participanții mișcării de Rezistență, foști internați în
cumplitele „lagăre ale morții” hitleriste. În ziua aceea
strălucitoare, printre minunatele flori de primăvară, printre
liliac, bujori și trandafiri, ei păseau în haine vârgate de
pușcăriași, păstrate ca amintire despre ceea ce nu se poate
uita. Parcă spuneau : „Nu uitați ce-ați îndurat! Nu uitați
rușinea, înjosirea, toate chinurile și suferințele îngrozitoare
pe care fascismul le-a adus oamenilor ! Fascismul înseamnă
război ! Țineți minte : a fost război, am trecut prin război.
Să nu se mai repete ce-a fost !”

Și iarăși mă gândeam, din nou mă gândeam: Da,
trebuie să nu uităm, trebuie să ținem minte ce-am îndurat.

Iată de ce, biruindu-mi durerea, tn'am străduit să
scriu a- ceastă carte.

Mort nu e cel care zace în mormânt. Mort este acela
care a uitat ororile războiului, care va îngădui începerea
unui nou război. N'avem dreptul, nu trebuie nici măcar să
îndrăznim să uităm! Și dacă omenirea va ține minte iadul
sângeros al fascismului, nu va îngădui să fie din nou
aruncată în acest iad. Dar cine, dacă nu țara mea, poate să
amintească omenirii despre datoria ei ! Al cui glas răsună
mai puternic în toate colțurile lumii, în inimile tuturor
oamenilor, dacă nu glasul poporului meu !

Mă gândesc la oamenii care întâlnindu-mă la
Congres îmi strângeau mâna cu putere și se uitau în ochii
mei cu o privire prietenoasă și plină de o nemăsurată
înțelegere. Im! amintesc de negresa care m'a îmbrățișat' și
mi-a pus mâna încetșor pe umăr, de parcă ar fi vrut să
spună că-mi împărtășește în totul durerea. Despre femeia

din India care îmi repeta în șoaptă un singur cuvânt :
„Zoia... Zoia...” Iar în acest cuvânt nu era numai
compătimire pentru durerea mea, ci și admirație față de
forța de neînvins a poporului meu.

**Pentru a salva omenirea
de rușine, de robie și de
plelre**

„ZOIA”. Sculptură de M. Manize

rUniunea Sovietică n'a dat aur, ci sânge. Cu prețul cel mai scump, cu sângele și viața copiilor săi, țara noastră a redat lumii dreptul de a trăi.

Acum, ca și înainte, măreța noastră Patrie Sovietică, numele Stalin, 'este nedespărțit de tot ce e luminos, înalt și iubitor de libertate.

Știu că milioanele de inimi curajoase și cinstite sunt o forță de neînvins. În fața acestei forțe, bestiile lacome și pline de ură, care amenință lumea cu un nou și îngrozitor măcel, nu însemnează nimic.

La apelul mamelor, la apelul tuturor forțelor democratice din întreaga lume, ziua de 1 Iunie a fost proclamată Ziua Internațională a Copilului. Aici e un mare și adânc adevăr : pretutindeni, oamenii simpli luptă pentru pace în numele fericirii, al bucuriei, în numele vieții copiilor lor. Să răsune, deci, cu și mai multă putere cuvântul popoarelor în apărarea păcii, în apărarea copiilor !

Da, a avut dreptate delegatul nostru, al cărui glas nobil a răsunat la tribuna Congresului! Fiecare om trebuie să-și pună întrebarea: „Ce fac eu, astăzi, pentru apărarea păcii?” Și dacă fiecare va lupta cu adevărat pentru apărarea păcii, dacă toți oamenii cinstiți se vor uni, vom isbuti să apărăm pacea, vom isbuti să apărăm fericirea copiilor noștri, fericirea popoarelor.

C U P R I N S

Cuvântul auloarei Osinovăie Gaili O nouă viqlă Din nou acasă <i>retila mea</i> O veste tristă Băiatul nostru Bunica	
<i>Frate ti soră</i>	
„Să mai întâlnim ua:t:cni, să mai vedem ji noi	uimea '32
<i>În Siberia</i>	3 5
<i>În timpul iernii</i>	37
O umă de neșters	43
La drum	45
<i>Un an mai târziu</i>	46
foji, laolaltă	51
Sărbătoarea	53

Seara.....	58
În drum spre școală	63
Avem o nouă locuință	64
Nenorocirea . .	65
Fără tată	69
Copiii învăță la o nouă școală	72
Mituri grecești.....	75
Cărțile cetei mai dragi	78
Paltorul cel nou .	80
„Celluschin”	91
Zoia cea mare și Sura cel mic	91
Serghei Mironovici	91
„Duc ai ști cine-a fost ne la noi”.	93
O călătorie minunată	94
„ Ardeți pe ruguri, nopți albastre ! . .	97
Jumalele copiilor	104

..Bețișorul alb" .

11

„Tăunul”.....
r’et’ja în rochie tiandairie P r i n s o a r e a Tatiana
Solomaha Cei dintâi bani câștigați Vera Sergheevna Cel mai înalt criteriu
„Foarte bine” la chimie Singura cu ea însăși Cuvântul tovarășului Stalin
„Asta se înțelege dela sine.” Casa din pasajul Staiopttrovski în noaptea
de Anul Nou Zile grele
Din nou a c a s ă
Alcazii Petrovici
Colegi de clasă
„Larma verde”H”
Balul
22 Iunie.....
Zile de război
P l e c a r e a
„Vouă mă adresez, prietenii mei
Primele bombe.....
„Cu ce-ai ajutat frontul ?” Rămas bun
Carnetul de însemnări
„Iarla”.....
La Petrișevo
Cum s’au petracut lucrurile Povestirea Clavel
Sura.....
Din toate colțurile țării „Urează-mi „Drum bun” /” Vestii din Ulianovse Un
correspondent militar Cinci fotografii „Țin mult la viață !”
Din toată inima.....
Scrisori
Moarte de erou Ei tiebue să jle fericți Pe stadionul Buftalo
Nr. 4122
L. Cosmodemlanscala; Zola și Sura București, Ed. Tineretului, 1:51,
280 | aq. f 18 fig. ft. 215X162 mm; Intrepr. Poligrafică 19. Dat în
lucru 11.V.1951. Bun de tipar .8.VI.1961, Hârtie

tipar 52 e/mp. IU 61/80/16. Tiraj 45.000+11». Coli de tipar 17,7.
Coli de editura 12,5 A. 2516

3 Levitian (1861–1930), pictor rus, cunoscut mai cu
seamă prin pîi-
sagile sale pîne de melancolie (N.R.).

1 1 Narodnoe Obyzovanie (prescurtat Narobazh) —
învăţămîntul Public (N.R.)

2 2 Povestire ditpru Zola «1 Sura»

3 3 Chiseli — Măncare preparată cu zeamă de fructe, făină de
coajă şi zahăr. (N.R.)

1 1 Spăciolnice Hutoră — Căţunele înfişite. (N.R.)

2 2 16-e-an Ure despăciol —

1 1 Zade — Arbori coniferi. (N.R.)

5 5 Povestire despre Zola şi Sura

1 1 Strada Bradăci — Strada Baricadelor. (N.R.)

1 1 Tănuul («Ovod») — Roman de Z. Voinic. (N.R.)

5 5 Povestire despre Zola şi Sura

1 1 Setai Văduva Alexandrovi (1865–1911). Mare pictor
realist rus. (N.R.).

1 1 Paduceli — Plântă ghimposă cu flori albe-trandafirii, cu
miros de mîdălele aţuşi şi fructe de culoare roşie, şi cultivată mai
cu seamă — ca plantă ornamentală (N.R.).

